

ekitap

73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ IŞIĞINDA
XVI. YÜZYIL SONLARINDA
DİVAN-I HÜMAYUN'A
YANSIYAN DAVALAR

Dr. Yunus KIRAYİT

ilâhiyât

ilāhiyāt 1303

© MAKGRUP MEDYA PRO. REK. YAY. A.Ş.

*73 Numaralı Mühimme Defteri Işığında
XVI. Yüzyıl Sonlarında Divan-ı Hümayun'a Yansıyan Davalar*

Dr. Yunus KIRAYİT

Editör: Dr. Muhammed UĞURLU
ORCID: 0000-0002-4614-5657

E-ISBN 978-625-6254-29-9

1. Baskı: Ağustos 2024

Sertifika No: 44396
Mizanpaj ve Uygulama: Tavoos
Kapak: Tavoos
Baskı: Sonçağ Yay. Mat. Rek. San. Tic. Ltd. Şti.
Matbaa Sertifika No: 47865

ilāhiyāt

Fora İş Merkezi, 1354. Cadde No: 138/5, 06378
Ostim/Ankara

Tel: (0312) 439 01 69
www.ilahiyatyayin.com
editor@ilahiyatyayin.com
satis@ilahiyatyayin.com
www.instagram.com/ilahiyatyayin

73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ IŞIĞINDA

XVI. YÜZYIL SONLARINDA DİVAN-I HÜMAYUN'A YANSIYAN DAVALAR

Dr. Yunus KIRAYİT

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
KISALTMALAR	10
GİRİŞ	11
BİRİNCİ BÖLÜM	
MÜHİMME DEFTERLERİ	23
1.1. Mühimme Defterleri'nin Tanımı	23
1.2. Mühimme Defterlerinin Muhteva Özellikleri	25
1.3. Mühimme Defterlerinin Tasnifi	27
1.4. Mühimme Defterlerinin Bürokratik ve Diplomatik Fonksiyonları	29
İKİNCİ BÖLÜM	
73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN ÖZELLİKLERİ	35
2.1. 73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN ÖZELLİKLERİ	35
2.1.1. Defterin Fiziki Durumu	35
2.1.2. Diplomatik ve Teknik Özellikler	37
2.1.3. Dil Özellikleri	39
2.1.4. Tarihler	40

2.2. DEFTERİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	41
2.2.1. Eşkıyalık İle İlgili Hükümler	42
2.2.2. Sefer İle İlgili Hükümler	47
2.2.3. Zahire ve Erzak Temini İle İlgili Hükümler	50
2.2.4. Kassablar İle İlgili Hükümler	52
2.2.5. Diğer Hüküm Çeşitleri	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN (1-120)	
TRANSKRİPSİYONU	57
3.1. 73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN (1-120)	
TRANSKRİPSİYONU	57
3.2. 73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN (1-120)	
HÜKÜM ÖZETLERİ	243
SONUÇ	327
KAYNAKÇA	329
EKLER	333
DİZİN0	345

ÖN SÖZ

Oğuzların Kayı boyuna mensup Osmanlılar XII. yüzyılda Türkiye Selçukluları Sultanı Alaeddin Keykubad tarafından Bilecik'e bağlı Söğüt ve Domaniç taraflarına bir uç beyliği olarak yerleştirilmişti. Yerleştirildikleri bölgenin coğrafi konumu, Bizans'ın içinde bulunduğu iç karışıklıklar, Moğolların Anadolu'daki nüfuzunun giderek artması, Türkiye Selçuklularının zayıflaması, gaza anlayışının etkisi, vs. gibi nedenler Osmanlıların kısa sürede aşiretten beyliğe, beylikten devlete ve nihayet devletten dünyanın üç kıtasına yayılan bir imparatorluğa dönüşmesinin görünür nedenleriydi. Osmanlı Devleti hükümlerinin yaklaşık 600 yıl gibi çok uzun bir süreyi kapsamasının sadece askeri değil siyasi, hukuki, kültürel, iktisadi, coğrafi birçok etkeni vardı.

Osmanlı Devleti XV. yüzyıldan itibaren özellikle diplomasi alanında ilerlemeler kaydetmiş ve bu ilerlemelerin sonucunda yazılı kaynaklar oldukça artmıştı. Bu durumda alınan kararlar, verilen emirler, halktan gelen şikâyet mektupları, beylerden gelen arzlar, kadılarından gelen ilamların hepsi ayrı ayrı defterlere kaydedilerek arşivlerde saklanmaya başlanmıştı. Böylece günümüze kadar ulaşan muazzam tarihi kaynaklar arşivlerde muhafaza edilegelmiştir.

Arşivlerdeki kayıtlarda Divân-ı Hümayûn'da alınan siyasî,

askerî, sosyal, içtimaî vs. gibi birçok konunun kaydedildiği Mühimme Defterleri, tarih yazımı açısından çok büyük önem arz etmektedir. Mühimme Defterleri, Osmanlı Devleti'nde bürokrasi defter serileri içerisinde ilk sırada yer almaktadır. Üst düzey karar organı olan Divân-ı Hümayûn'a ait ferman suretlerini ihtiva eden bu defterler dönemin bütün olaylarını aydınlatacak özelliğe sahiptir. Bu sebeple Osmanlı tarihi ile ilgilenen pek çok araştırmacı tarafından kullanılmış ve bu defterlere dayalı farklı alanlarda çok sayıda araştırma ortaya konulmuştur.

Araştırmaya konu olan, 1594-1595 yıllarına ait 73 Numaralı Mühimme Defteri (1-120), devrinin siyasî, askerî, malî, sosyal, içtimaî olayları hakkında önemli fikirler vermektedir. İncelenen defter, III. Murad döneminin (1574-1595) son yılı ile III. Mehmet döneminin (1595-1603) ilk yılını kapsayan kayıtları içermektedir. Bu dönemde devlet en geniş sınırlara ulaşmasına rağmen eski gücünü giderek kaybetmişti. Avusturya ve İran ile girişilen uzun ve yıpratıcı savaşlardan bir netice elde edilememesi, 1578-1590 yılları arasındaki savaşlardan sonra Anadolu'ya dönen tımarlı askerlerin eşkıyalık faaliyetleri, artan nüfus, devletin akçeleri devalüe edip aynı miktarda dağıtması, savaşlarda orduya tüfek piyadesi olarak alınan ve savaştan sonra başıboş kalan levendlerin memleketlerine döndükten sonra eşkıyalık yapmaya başlaması gibi nedenler devletin eski gücünü kaybetme nedenlerindendi.

Bu çalışmanın ağırlığını, defterin transkripsiyonu ve tahlili oluşturmaktadır. Çalışmanın giriş kısmında Divân-ı Hümayûn hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır. Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde Mühimme Defterlerinin ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmiştir. İkinci bölümde, 73 Numaralı Mühimme Defteri'nin özellikleri ve muhtevası hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde 73 Numaralı Mühimme Defteri'nin transkripsiyonu ve hüküm özetleri yapılmıştır.

Bu çalışmada ve her zaman bana destek olan kıymetli hocam Prof. Dr. Mehmet DEMİRTAŞ'a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca en zor anlarımda bile yanımda olup beni cesaretlendiren sevgili eşim Dr. Kader DEMİR KIRAYİT'e teşekkür ederim.

Bu çalışma 73 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi (1-120) isimli tezin gözden geçirilmiş halidir.

Dr. Yunus KIRAYİT
Bitlis 2024

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
C.	: Cilt
DİA	: Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
H.	: Hicri
M.	: Miladi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
vs.	: ve saire
ed.	: Editör
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
TTK.	: Türk Tarih Kurumu
haz.	: Hazırlayan
(?)	: Okunması muhtemel kelimeler
(...)	: Okunamayan kelimeler
(silik)	: Silik olan kelimeler

GİRİŞ

Divan kelimesi Türkçe'ye, Arapça ve Farsça'dan geçmiştir. Kelimenin menşei Aramice'dir.¹ Divan kelimesi Arap medeniyetinde, özellikle Abbasiler ve Emeviler devrinde çok kullanıldığından kelimenin aslının Arapça olduğu düşünülmüştür. Emeviler devrinde müesseseseleşmeye başlayan divan, Abbasiler ve Selçuklular zamanında tamamen organizeli bir sistem haline dönüşerek Osmanlı Devleti'nde gelişmiş bir teşkilat halini almıştı. Osmanlı Devleti'nde birçok farklı divan olup bunların içerisinde en önemlisi Divân-ı Hümayûn idi. Divân-ı Hümayûn'a "Padişah Divanı" da denilmektedir.²

Osmanlı Devleti'nde Divân-ı Hümayûn Orhan Gazi döneminde kurulmuştur. Daha sonraki zamanlarda devletin büyümesine paralel olarak üye sayısı artmış ve belirli bir düzen içerisinde gelişmiştir. Klasik yapısına kavuşması ve Divân-ı Hümayûn adını alması muhtemelen Fatih Sultan Mehmed zamanına denk gelmektedir. Fatih Sultan Mehmed zamanına kadar divan toplantılarına padişah başkanlık ederken onun zamanında bu usul değişmiş ve divana vezir-i azamlar başkanlık yapmaya başlamıştır.³ Fatih Sultan Mehmed döneminde yapı-

¹ Ahmet Mumcu, "Dîvân-ı Hümayûn", *DİA*, c. IX, 1992, 430.

² Halil İnalcık, *Osmanlı'da Devlet, Hukuk, Adalet*, İstanbul, Eren Yay., 2000, 46

³ Bilgil ki, evvela vüzere ve ümeranın vezir-i azam başıdır. Cümlemin ulusudur.

lan düzenlemelerden sonra padişah, toplantıları Kasr-ı Adl veya Kasr-ı Sultani denilen kafes arkasından izleyip toplantılardan sonra divan üyelerinin arza çıkma geleneği oluşturulmuştur.⁴ II. Bayezid ve Yavuz Sultan Selim dönemlerinde gelişmesini sürdüren Divân-ı Hümâyûn en gelişmiş şekline Kanuni Sultan Süleyman zamanında ulaşmıştır.⁵ Divân-ı Hümâyûn XV. ve XVI. asırlar boyunca dünyanın yönetildiği bir yerdir.⁶

Divân, Orhan Gazi zamanından Fatih Sultan Mehmed'in ilk devirlerine kadar her gün toplanırken,⁷ XVI. yüzyıldan itibaren haftada dört gün, XVII. yüzyılın ortalarından itibaren haftada iki gün, III. Ahmed zamanında ise haftada bir güne indirilmiştir. Daha sonraları görülen lüzum üzerine yeniden bir düzenleme yapılarak her hafta toplanması kararlaştırılmıştır.⁸

Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde Bursa ve Edirne başkent olduğu için Divân-ı Hümâyûn toplantıları buralarda yapılmıştı. Padişah sefere çıktığında divan toplantıları ordugâhlarda yapılırdı. Padişahlar genellikle Pay-ı Tahtta oturdukları için divan toplantıları Topkapı Sarayı'nın ikinci avlusunda bulunan Kubbealtı'nda gerçekleştirilmekteydi.⁹ Ancak daha önceki dönemlerde divan toplantıları, Eski Divanhane'de yapılmıştı.¹⁰

XVII. yüzyılın ortalarından sonra vezir-i azamların Divân-ı

Cümle umurun vekil-i mutlakıdır... Ve oturmada ve durmada ve mertebede vezir-i azam cümleden mukaddemdür. Bkz. Fatih Sultan Mehmed, *Atam Dedem Kanunu Kanunname-i Ali Osman*, (haz. Abdulkadir Özcan), İstanbul: Yitik Hazine Yayınları, 2013, 5.

⁴ Ahmet Mumcu, *Divân-ı Hümâyûn*, Ankara: Phoenix Yayınları, 2017, 22.

⁵ Recep Ahışalı, *Osmanlı Devlet Teşkilatında Reisülküttablık (XVIII. Yüzyıl)*, İstanbul: Tatav Yayınları, 2001, 24-25.

⁶ İlber Ortaylı, *Osmanlı Sarayında Hayat*, İzmir: Yitik Hazine Yay., 2008, 25.

⁷ Yusuf Halaçoğlu, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, Ankara: TTK Yayınları, 2014, 10.

⁸ Yusuf Halaçoğlu, *Osmanlı Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, Ankara: TTK Yayınları, 1996, 8.

⁹ Mumcu, "Divân-ı Hümâyûn", 431.

¹⁰ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Ankara: TTK Yay. 1984, 8.

Hümâyûn'daki yetiklerinin artması ve 1650 yılından sonra kendilerine konak tahsis edilmesi vezir-i azam divanlarının önemlerini arttırmıştı. Bununla beraber Divân-ı Hümâyûn bürokrasisinin reisülküttaplık kısmının vezir-i azamlık konağında hizmet etmeye başlamasıyla Divân-ı Hümâyûn'un önemi giderek azaldı. XVII. yüzyılda "Paşa Kapısı" daha sonra ise "Bab-ı Ali" adıyla anılan bu merkez, zamanla daha kapsamlı bir hale dönüştürüldü.¹¹ Genel devlet meseleleri üyelerin iştiraki ile görüşülen konuların Bab-ı Ali'deki şura toplantılarına devredilmesi Divân-ı Hümâyûn'un fonksiyonlarının daha da azalmasına neden oldu.¹²

XIX. yüzyılda Osmanlı teşkilatı önemli oranda değişikliklere uğradı. II. Mahmud zamanında Divân-ı Hümâyûn kaldırılarak yerine Meclîs-i Hassı Vûkela kuruldu. Günümüzdekine benzer şekilde nezaretler kurularak nazırların yetkileri belirlendi. Bâb-ı Âli adı verilen hükümete, çalışmalarda yardımcı olması için çeşitli meclisler oluşturuldu.¹³ XIX. yüzyılda artık önemini tamamen yitiren Divân-ı Hümâyûn, sadece elçilerin ağırlandığı, ulufe dağıtımının yapıldığı ve yeni tayin edilen devlet görevlilerinin gelenek olarak padişaha arzlarının kabulü merasimlerinin yapıldığı bir kurumdan ibaret hale gelmişti.¹⁴

Osmanlı Devleti'nde Divân-ı Hümâyûn'dan başka, kapıkulu askerlerine maaşlarının ödenmesi ve elçi kabulü dolayısıyla yapılan "Galebe Divanı", olağanüstü olarak padişah tahtını Babüssaade önüne kurdurarak yaptığı "Ayak Divânı", vezir-i azam ve kadiaskerlerin katıldığı ve hukuki konuların görüşül-

¹¹ Mehmet İpşirli "Klasik Dönem Osmanlı Merkez Teşkilatı", *Osmanlı Devleti Tarihi*, (ed. Ekmeleddin İhsanoğlu), İstanbul: Zaman Yay., 1999, 188.

¹² Recep Ahışhalı, "Divân-ı Hümâyûn Teşkilatı" *Osmanlı*, C. VI, (ed. Güler Eren), Ankara: Yeni Türkiye Yay., 1999, 25.

¹³ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Isparta: Fakülte Kitabevi, 2005, 49.

¹⁴ Ahışhalı, "Divân-ı Hümâyûn Teşkilatı", 25.

düğü “Cuma Divânı”, yine buna benzer mahiyette “Çarşamba Divânı” adıyla çeşitli divanlar da mevcuttu. Bu divanların yanı sıra, eyaletlerdeki “Beylerbeyi Divânı” ve “Sancak Şehzadele-ri Divânı” adlarıyla başka divanlar da bulunmaktaydı.¹⁵ Ayrıca Divân-ı Hümâyûn’dan farklı olarak, kendisine bağlı bir bürokrasisi ve kalemleri olmayan Meclis-i Meşveret de olağanüstü durumlarda toplanan divanlardandı.¹⁶

Divân-ı Hümâyûn’da çıkan kararlar ve görülen işler “Mühimme”, “Ahkâm”, “Ruus”, “Nâme” ve “Ahidnâme” adlı defterlere kaydedilip padişah mührüyle mühürlenip “Defterhane”de korunurdu.¹⁷

Divân-ı Hümâyûn heyeti, sabah namazından sonra sıkı teşrifat kurallarına göre toplanırdı. Teşrifat kurallarına göre divanhaneye en son sadrazam gelir ve toplantı salonuna girerken diğer vezirler ve üyeler kendisini takip ederdi. Burada uyulması gereken kurallar “Kavanin-i Divaniyye” adı altında bir araya getirilmişti.¹⁸ Toplantının gündemi nişancının denetimindeki reisülküttâb tarafından hazırlanır, öncelik siyasi ve idari konulara verilir. Yüksek mahkeme şeklinde çalışan Divân-ı Hümâyûn’da padişahın onayına sunulması gerekmeyen işlerle ilgili hemen karar verilir ve hazırlanan karar müsveddelerinin temize geçirilmesi için Nişancı’ya gönderilirdi. Nişancı da padişah tuğrası çekilmiş olan fermanı hazırlar ve böylece siyasi, adli veya idari bir konuda padişah adına karar verilmiş olurdu.

¹⁵ Ahmet Mumcu, *Divân-ı Hümâyûn*, 126-137.

¹⁶ Mehmet V. Seyitdanlıoğlu, “Divan-ı Hümâyûn’dan Meclis-i Meb’usan’a Osmanlı İmparatorluğu’nda Yasama”, *Osmanlı* (ed. Güler Eren), Ankara: Yeni Türkiye Yay., 1999, 18.

¹⁷ Yusuf Halaçoğlu, *XIV ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1991, 9.

¹⁸ Fikret Sarıcaoğlu, “Divan-ı Hümayun’un Kronolojik Toplanma ve Merasim Günleri (1153-1210/1740-1795)”, *Osmanlı Araştırmaları*, İstanbul: 2007, 88.

Divân-ı Hümâyûn binasında sadrazamın oturduğu ve hükümdarın divan toplantılarını dinlediği Kasr-ı Adl penceresinin altındaki yere “Sedir” denilirdi. Bu sedirde teşrifat düzene göre sadrazamın sağına rütbe sırasına göre kubbealtı vezirleri, soluna da kazaskerler otururdu. Defterdar sadrazamın sol ilerisinde, Nişancı da sağ ilerisinde yerini alırdı. Divân-ı Hümâyûn heyeti yerini aldıktan sonra reisülküttâb vezir-i azamın eteğini öper sol yanına telhis kesesini koyup tekrar etek öpüp yerine giderdi. Ardından divittar efendi fakir fukaraya dağıtılmak için para kesesini bırakır ve bundan sonra toplantı açılmış olurdu.

Klasik dönemde Divân-ı Hümâyûn’un başlıca üyeleri; Vezir-i Âzam, Kubbealtı Vezîrleri, Rumeli ve Anadolu Kazeskerleri, Nişancı, Rumeli ve Anadolu Defterdarları idi. Ayrıca İstanbul’da bulunduğu zamanlarda Rumeli Beylerbeyi de divana katılabilirdi. Divân-ı Hümâyûn toplantılarına, kaptan-ı derya ve vezirlik rütbesine sahip olursa yeniçeri ağası da katılabilirdi.¹⁹ Üye olmamakla birlikte reisülküttâb, tezkireciler, çavuşlar ve daha alt düzeyde çalışan görevliler de divan toplantılarına katılırlardı. Herhangi bir iş için İstanbul’da bulunan vezir rütbesindeki yöneticiler ve ma’zul beylerbeyler şayet davet edilirlerse divana katılabilen diğer kişilerdi.²⁰

Vezir-i Azam; Osmanlı devlet idaresinde padişahтан sonraki en önemli makam olup vezirlerin başı, devletin en yetkili kişisi ve bütün işlerde padişahın vekiliydi.²¹ Padişahın mührü

¹⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları I*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1943, 181.

²⁰ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, 54-56; Halaçoğlu, *Osmanlı Devlet Teşkilatı*, 11-20.

²¹ “Bilgi ki, evvela vüzera ve ümeranın vezir-i azam başıdır. Cümlelerin ulusudur. Cümle umurun vekil-i mutlakıdır. Ve malumun vekili derterdarumdur. Ve ol nazırıdır. Ve oturmada ve durmada ve mertebede vezir-i azam cümleden mukaddemdir”. Bkz. Özcan, *Kanunname-i Ali Osman*, 5.

sadrazamda bulunurdu.²² Sadrazamın temel görevlerinden biri, zaman zaman başkentteki güvenlik önlemlerini ve pazar fiyatlarını teftiş ederek padişaha bildirmektir.²³ Ayrıca sadrazam, her hafta yeniçeri ağasını kabul eder, seferde beş tuğ taşırdı.²⁴ Sadrazam başkanlığında toplanan Divân-ı Hümâyûn'da, devlet erkânı ile yönetim konuları görüşülüp padişah adına karar verilirdi. Bu kararlar belirli günlerde padişahın huzuruna çıkılarak onaya sunulurdu.²⁵

Kubbealtı Vezirleri; Divân-ı Hümâyûn'da sadrazamdan sonra gelen en önemli kişilerdi. I. Murat döneminde vezir sayısı ikiye ve hatta sonradan üçe çıkarıldığından, birinci veziri diğerlerinden ayırmak için birincisine Vezir-i Âzam unvanı verilmişti.²⁶ Kubbealtı vezirleri “vezir-i sani, vezir-i salis, vezir-i rabi, vezir-i hamis” diye adlandırılarak, hiyerarşik bir şekilde sıralandırılmışlardı. XVI. yüzyılın sonlarına doğru merkezdeki vezir sayısı artmışken Divân-ı Hümâyûn'un azalan önemine bağlı olarak Kubbealtı vezirlerinin sayısı ve önemi de azalmış²⁷ ve XVI-II. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren de Kubbealtı Veziri tayini yapılmamıştı.²⁸

Kazaskerlik; Osmanlı Devleti'ndeki askeri davalara bakan en önemli yargı organıydı. İlk defa I. Murad devrinde kurulan kazaskerlik makamı 1480 yılından sonra Rumeli ve Anadolu Kazaskerliği olarak ikiye ayrılmıştı. Teşrifatta Rumeli Kazas-

²² “Ve mühr-i şerîfüm veziria'zamda dursun”. Bkz. Özcan, *Kanunname-i Ali Osman*, 5.

²³ Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)*, (çev. Ruşen Sezer), İstanbul: Yapı Kredi Yay., 2016, 97.

²⁴ Mustafa Alkan, “Osmanlı Devleti'nde Merkez Teşkilatı”, *Osmanlı Teşkilat Tarihi El Kitabı*, (ed. Tufan Gündüz), Ankara: Grafiker Yay., 2012, 37.

²⁵ “Ve Dîvân-ı Hümâyûnumda ta'amda veziria'zam ile başdefterdar ve sair vüzera ile defterdarlar ve nişancı yir”. Bkz. Özcan, *Kanunname-i Ali Osman*, 6.

²⁶ Uzunçarşılı, *Kapıkulu Ocakları*, 186.

²⁷ Bülent Tanör, *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yay., 2009, 64-74.

²⁸ Mübahat Küçüköğlü, “Arz”, *DİA*, C. III., 1991, 439.

keri Anadolu Kazaskerinden önce gelip bunlar vezirlerin arkasında yer alırlardı.²⁹ Kazaskerliğe mevleviyet denilen beş yüz akçalık kadılıklardan geçilirdi.³⁰ XVII. yüzyıla kadar vazife süreleri iki yıl olup daha sonraki süreçte bir yıla indirilmişti. Kazaskerler Şer'-i Şerif ile ilgili dava hükümlerinde padişah adına tuğra çekebilirlerdi.³¹ Kazasker ayrıca ilmiye mensuplarının tayin, nakil ve azil işlemlerini de yapmaktaydı.³²

Nişancı; Osmanlı Devleti'nde padişahın tuğrasını çekmekle görevli kişi idi. Padişahın çıkardığı örfi kanunların hepsi nişancının elinden geçtiğinden³³ nişancıya, "Müfti-i Kanun" adı da verilmişti.³⁴ XVI. yüzyılın başlarına kadar ilmiye sınıfından seçilen nişancılar, bu yüzyılın başlarından itibaren bürokratlar arasından seçilmeye başlanmıştı. Divan Kalemi şefi olan reisül-küttap ile defter emini, nişancının emri altında çalışan görevlilerdi. Nişancı, tahrir defterlerinde bulunan arazi kayıtlarını düzeltme ve değiştirme gibi işleri yapmakla da yükümlüydü.³⁵ Nişancı, Divân-ı Hümayûn'da tek başına otururdu.³⁶ Elkabları ve mertebeleri ise defterdarlar ile aynıydı.³⁷ Divan-ı Hümayûn

²⁹ "Ve bir cem'iyet-i âlî ve bir mecma'-ı ahâlî olsa ehl-i dîvâna ahardan âdem karışmasun. Evvelâ vüzerâ, anlardan sonra kadiaskerler sonra defterdarlar..." Bkz. Özcan, *Kanunname-i Ali Osman*, 5.

³⁰ Halaçoğlu, *Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, 15.

³¹ "Ve şer'-i şerif üzere da'avi hükmünü kadı'askerlerüm buyuruldu ile yazalar". Bkz. Özcan, *Kanunname-i Ali Osman*, 9.

³² İlber Ortaylı, *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadı*, İstanbul: Kronik Yayınevi, 2016, 25.

³³ İnalçık, *Devlet, Hukuk, Adalet*, 34.

³⁴ Aybars Pamir, "Nişancı ve Hukuki Statüsü", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. LIX, S. 4, 2010, 701.

³⁵ Mehmet Zeki Pakalın, "Nişancı", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, 1986, 697.

³⁶ "Ve Divân-ı Hümayûnumda sadrda oturmak vüzeranun ve kadı'askerlerün ve defterdarların ve nişancının yoludur. Evvala vüzerâ oturup, bir canibine kadı'askerler, anların altına defterdarlar oturlar. Ve ol canibe nişancı oturur". Bkz. Özcan, *Kanunname-i Ali Osman*, 6.

³⁷ "Ve nişancının mertebesi eğer vizaret ve beğlerbeğlik ise defterdarlara tasaddur ider; ve sancak ile nişancı ise, defterdarlardan aşağı oturur. Elkabı defterdarlar

toplantılarında devletin örfi kanunlarını çok iyi bilen nişancı, gerekirse üyeleri ikaz edebilirdi.³⁸ XVI. yüzyıldan itibaren padişahın mektuplarının yazılması işi reisülküttaplara devredilince, nişancılar sadece tuğra çekmekle meşgul olmuşlardı. XVII. yüzyılın sonlarına doğru önemini yitiren Nişancılık, 1836'da kaldırılıp görevleri Defter Eminine devredilmişti.³⁹

Defterdar; Osmanlı Devleti'nde maliyenin başıydı. Başlangıçta sayısı bir iken, Fatih Sultan Mehmed döneminde Rumeli ve Anadolu Defterdarı olmak üzere ikiye çıkarılmıştı. Rumeli Defterdarı, Divân-ı Hümâyûn'a baş defterdar sıfatıyla katılırdı.⁴⁰ Hazinesinin bütün işlerinden sorumlu olan baş defterdar⁴¹ maliye kayıtlarını tutar, mali işlerin düzenini sağlar ve bazı mali konularda tuğralı hüküm verirdi.⁴² Baş defterdardan habersiz hazinede herhangi bir işlem yapılamazdı. Defterdar ayrıca kâtiplerin azillerinden de sorumluydu.⁴³ Her defterdar kendi dairesinden çıkan evrakın arkasını imzalardı.⁴⁴

Osmanlı Devleti'nde Divân-ı Hümâyûn'da alınan kararları yazmak, göndermek, saklamak gibi işleri gören ayrı bir bürokratik teşkilat mevcuttu. "*Divân-ı Hümâyûn Kalemleri*" de-

elkabıdır. Mertebesi anlar mertebesidir". Bkz. Özcan, *Kanunname-i Ali Osman*, 6.

³⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Gazi Orhan Bey Vakfiyesi", *Belleten*, V (1941), 110.

³⁹ Halaçoğlu, *Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, 18.

⁴⁰ Erol Özbilgen, *Bütün Yönleriyle Osmanlı Adab-ı Osmaniyye*, İstanbul: İz Yayınevi, 2011, 116.

⁴¹ "Ve Hazineye dâhil ve hariç olan akça defterdarlarumun emri ile dâhil ve haric olsun". Bkz. Özcan, *Kanunname-i Ali Osman*, 18.

⁴² Mumcu, *Divân-ı Hümâyûn*, 30.

⁴³ "Ve baş defterdar cümle malumun nazırı olup, umur-ı âlem ana mufavvazdur. Anun izni olmadın bir akça ne dâhil ve ne haric-i hazine ola. Ve onun kadri Rumeli Beğlerbeğliği ile beraberdür. Ve cümle malum defterdarları malumun vekilleridür. Kabz u bastı anlara mufavvazdur. Ve cümle küttabun azl ü nasbı anlara mufavvazdur", "Ve başdefterdarlarla umur-ı saltanatı vezir-i azam sair vüzera ile defterdarumla müşavere ideler. Anlardan gayri kimesne vakıf olmaya". Bkz. Özcan, *Kanunname-i Ali Osman*, 9.

⁴⁴ Erhan Afyoncu, "Defterhane", *DİA*, C. IX, 1994, 100-104.

nilen bu birimler beylikçi, tahvil, ruus, teşrifatçılık ve vakanüvislik kalemlerinden ibaret olup şeflerine de reisülküttab denilmektedir.⁴⁵

Beylikçi Kalem: Divan kalemlerinden en önemlisi olan beylikçi kaleminin başında “Beylikçi” denilen bürokrat bulunmaktaydı. Beylikçi reisülküttabın başyardımcısı olup Divân-ı Hümâyûn bürokrasisinin işlerini onun adına yönetirdi. Devlet meseleleri Divân-ı Hümâyûn’dan Bab-ı Âli’ye geçince Beylikçi Kalemî’nin önemi de arttı.⁴⁶ Beylikçi Kalemî, karara bağlanan konuları tasnif etmek, kesinleşen kararları Mühimme Defterleri’ne kaydetmek ve kaydedilen kararların gerekli yerlere ve kalemlere ulaştırılmasını sağlamak ve uygulamaya girecek berat ve fermanları hazırlamakla görevliydi.⁴⁷ Beylikçi kalemî ayrıca divan sicillerini de tutardı.⁴⁸ Beylikçi Kalemî’nde; Mühimme, Mühimme Zeyli, Mühimme-i Mısır, Mühimme-i Mektum, Name-i Hümâyûn, Atik Şikâyet, Mukavelename, Nefiy ve Kısas, Kalebend, İmtiyaz, Mukteza, Ahkâm, Şehbender, İzn-i Sefine, Kilise, Gayrimüslim Cemaatleri, Tekâüd, Tevcihat gibi defterler tutulurdu.⁴⁹

Tahvil Kalem: *Nişan* ya da *Kise Kalemî* adı da verilen tahvil kalemî, Divân-ı Hümâyûn’dan gelen tahvil tezkerelerinin yazılmasını ve hazırlanmasını organize ederdi. Tahvil kaleminin şefi Tahvil Kesedârı’ydı.⁵⁰ Tahvil kaleminde vezirlik, beylerbeylik, mollalık derecesindeki kadılık beratları ile yüksek dereceli ulemanın atanma, bağışlanma ve sürülme gibi sicil ve özlük iş-

⁴⁵ Bilgin Aydın, *Osmanlı Bürokrasisinde Divân-ı Hümâyûn Defter Formlarının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2003; Halil İnalçık “Reis-ül Küttab”, *DİA*, C. VII, 671-683.

⁴⁶ Mehmet İpşirli, “Beylikçi”, *DİA*, C. VI, 1992, 78.

⁴⁷ Mumcu, *Divân-ı Hümâyûn*, 49.

⁴⁸ Halaçoğlu, *Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, 20.

⁴⁹ Özbilgen, *Bütün Yönleriyle Osmanlı*, 119-120.

⁵⁰ Halaçoğlu, *Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, 20.

leri görülürdü. Boşalmış olan tımar ve zeametlerin başkalarına devir teslim işlemleri de bu kalemin görevlerindendi.⁵¹

Ruus Kalemi: Bu Kaleme, Ruus-ı Hümâyûn Kalemi de denilmekteydi. Vezir, beylerbeyi ve tımar sahipleri hariç, Osmanlı Devleti'nde hazine ve evkaftan maaş alanların bütün maaş işlerine bu kalem bakardı. Vakıfların nezaret, tevliyet, kitabet ve imaretlerin tayinleri ruus kaleminden verilen ruus ile yapılmaktaydı.⁵²

Amedi Kalemi: Reisülküttab'ın özel kalemiydi. Bu kalemde Padişah'a sadrazam adına telhis ve takrirler yazılırdı. Antlaşmalar, sadrazam tarafından yabancı devlet başkanlarına gönderilen mektup müsveddeleri, elçi ve tüccarlara yazılan yazılar bu kalemde hazırlanırdı.⁵³ Reisülküttab'ın özel kalem müdürü olan Amedci bu kalemin başıydı. Amedci, Reisülküttab'ın sadrazama, sadrazamın da padişaha göndereceği yazıları temize çekmekle görevliydi.⁵⁴ Bu kalemde çalışacak görevliler yabancı dil bilen dürüst kişiler arasından seçilirdi. Ayrıca tımar gelirlerinden alınması gereken rüsum bu kalem tarafından toplanır, tahsil karşılığında verilen belgenin üzerine "amed" (geldi) yazıldığı için bu kaleme "Amedi Kalemi" denilirdi.⁵⁵ Amedi Kalemi'nin önemi devletin yıkılışına kadar artarak devam etmişti.⁵⁶

Teşrifat Kalemi: Bu kalemin başı Divân-ı Hümâyûn kâtiplerinden Teşrifati adındaki kişiydi. XVIII. yüzyılın başlarına kadar başdefterdara bağlı bir hazine kâtibi iken bu ta-

⁵¹ Mumcu, *Divân-ı Hümâyûn*, 50; Özbilgen, *Bütün Yönleriyle Osmanlı*, 121.

⁵² Recep Ahıskalı, "Ruus", *DİA*, C. XXXV, 272.

⁵³ Özbilgen, *Bütün Yönleriyle Osmanlı*, 121; Halaçoğlu, *Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, 21.

⁵⁴ Necati Aktaş, "Amedci", *DİA*, C. III, 12.

⁵⁵ Özbilgen, *Bütün Yönleriyle Osmanlı*, 121.

⁵⁶ Mehmet İpşirli, "Klasik Dönem Osmanlı Devlet Teşkilatı", *Osmanlı Devleti Tarihi*, (ed. Ekmeleddin İhsanoğlu), İstanbul, Feza Gazetecilik, 1999, 183.

rihten sonra sadrazama bağlanıp protokol işlerinden sorumlu tutulmuştu.⁵⁷ Gerek Divân-ı Hümayûn'da gerek Bab-ı Ali'de protokolü düzenlemekle görevliydi. Bu işlerden başka, vezir, beylerbeyi ve devlet erkânına ait olan rûsum ve harçlarının defterlerini tutup yevmi, mufassal ve müteferrik gibi defter kayıtlarının saklanma işini yapardı.⁵⁸

⁵⁷ Filiz Karaca, "Teşrifat", *DİA*, C. XL, 2011, 570.

⁵⁸ Halaçoğlu, *Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, 22.

BİRİNCİ BÖLÜM

MÜHİMME DEFTERLERİ

1.1. Mühimme Defterleri'nin Tanımı

Mühimme Defterleri, Divân-ı Hümayûn'un düzenli olarak yapıldığı zamanlarda Divân toplantılarında görüşülen siyasî, içtimaî, malî, örfî, idarî vs. gibi kararların kaydını içeren defterlerdir.⁵⁹ Bu defterlere "mühim" vak'alar kaydedildiği için "Mühimme Defteri" denilmiştir. Mühimme Defterleri, Osmanlı bürokratik düzeni içerisinde "Daire-i Sadâdet-i Uzmâ'da iradât-ı seniyye ile mabeyni hümayûna takdim kılınan maruzata mahsus kalem"⁶⁰ şeklinde de tarif edilmiştir. Mühimme Defteri ismi XVII. yüzyıldan sonra yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu tarihten önce divan kayıtlarının yer aldığı defterlere "mîrî ahkâm defterleri" veya "ahkâm-ı mîrî" denilmiştir. Divân-ı Hümayûn'da görüşülen konular temize çekildikten ve yayınlandıktan sonra tarih sırasına göre bunların özet kayıtlarını ihtiva eden defterler tutulmaktaydı.⁶¹ Divân-ı Hümayûn Sicilleri adı verilen bu

⁵⁹ Uzunçarşılı, *Bahriye Teşkilatı*, 79.

⁶⁰ Mustafa Kılıç, "Osmanlı Tarihi Araştırmalarında Mühimme Defterlerinin Yeri ve 107 Numaralı Mühimme Defteri", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. VII/2, 2003, 250.

⁶¹ Midhat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lugatı*, İstanbul: Enderun Kitapevi, 1986, 88.

defterler, içerdikleri çeşitli konulara göre tasnif edilmişlerdi.⁶² Mühimme Defterleri, tasnif edilen bu defterler arasında değişik hükümlerin kaydedildiği başlıca defterlerdendi. Bundan dolayı Mühimme Defterleri, Divân-ı Hümâyûn'dan çıkan mühim emirlerin kaydedildiği defter serileri olduklarından, önemli olan iç ve dış konuları ihtiva ederlerdi. Osmanlı Devleti'nin en yüksek karar organı olan Divân-ı Hümâyûn'dan çıkan hükümleri içeren Mühimme Defterleri, hukuk tarihi açısından da önemlidir. Divân-ı Hümâyûn'da Mühimme Defterleri'nin yanı sıra Tahvil, Ruûs, Nâme gibi başka defterler de tutulmuştu.⁶³

Mühimme Defterleri'nde alınan kararlar ferman sureti niteliğindedir. Yüzyıllar boyunca birçok fermanın asıllarının kaybolmuş olması bu vesika grubunun değerini arttırmaktadır. Çünkü bu kayıtlar, artık mevcut olmayan asıllarının yerine geçmektedir.⁶⁴ Divân-ı Hümâyûn'da alınan kararlar, padişahın onayından geçtikten sonra bir sıra dâhilinde, kronolojik bir şekilde Mühimme Defterleri'ne kaydedilmişlerdi. Reisülküttab'ın "Ehemm-i Umûr" dan saydığı konuların yazıya aktarılması ile Mühimme Defterleri oluşmuştu.⁶⁵ Genel olarak Mühimme Defterleri'nde merkez ve taşra teşkilatı yapıları, bu yapıların çalışmaları, harp tarihi ve gayrimüslim cemaatlar ile ilgili meseleler, hac siyaseti, mukaddes beldeler idaresi ve ilmi faaliyetler gibi konularda bilgi bulmak mümkündür. Ayrıca Divân-ı Hümâyûn'dan taşra yöneticileri olan beylerbeyi, sancakbeyi, kadı ve yabancı devlet hükümdarlarına gönderilen mektupla-

⁶² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilatı*, Ankara: TTK Yay., 1998, 280.

⁶³ *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, (haz. Yusuf İhsan Genç, Hacı Osman Yıldırım, Nazım Yılmaz vd.), İstanbul: Başbakanlık Basımevi, 2000, 37-100.

⁶⁴ Geza David, "XVI. Yüzyılda Osmanlı-Habsburg Mücadelesinin Bir Kaynağı Olarak Mühimme Defterleri", *Tarih Dergisi*, S. 53 (2011/1), 2012, 296.

⁶⁵ Kılıç, "Osmanlı Tarihi Araştırmalarında Mühimme Defterlerinin Yeri", 251.

rı içermektedir.⁶⁶ Zamanla idarî ve adlî konular ayrı defter se-rilerinde toplanmış, şikâyetler sonucu alınan kararlara dair hü-kümpler için H.1059, M.1649-1650 yılından itibaren “şikâyet def-terleri” tutulmaya başlanmış, devlet işleriyle ilgili olan konular ise Mühimme Defterleri’nde kalmaya devam etmişti.⁶⁷

Mühimme Defterleri, Osmanlı Devleti’nin merkez ve taşra teşkilatının idari yapısı ve çalışma usulü, devlet ile tebaa ara-sındaki münasebetleri, imar, iskân, iktisat, iç ve dış siyaset, is-yanlar, askeri tarih ve yabancı devletlerle olan münasebetler gibi oldukça geniş konuları içermektedir. Divan’ın işleyişine bağlı olarak hazırlanmış olan Mühimme Defterleri’ndeki ka-yıtlar, yüksek karar organı olan bir kurumun belgeleri niteli-ği de taşıdıklarından hukuk tarihi açısından önemli birer kay-nak niteliğindedirler.⁶⁸

1.2. Mühimme Defterlerinin Muhteva Özellikleri

XVI. yüzyılın ortalarından XX. yüzyılın ilk yıllarına ula-şan bir dönem içinde, küçük zaman dilimleri hariç ortalama 350 yıllık süreç içerisinde, hiçbir devlette bulunmayan kültür ve tarih zenginliğini ihtiva eden Mühimme Defterleri, Başba-kanlık Osmanlı Arşivi’ndeki defter fonları arasında çok önem-li bir yer tutmaktadır.⁶⁹

Mühimme Defterleri’nin muhteva bakımından önem ve de-ğerlerini aşağıdaki başlıklarda toplamak mümkündür.⁷⁰

1- Mühimme Defterleri, Osmanlı Devleti’nin merkez ve taş-

⁶⁶ Surayı Faroqhi, *Osmanlı Tarihi Nasıl İncelenir?*, (çev. Zeynep Altuok), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay., 2011, 55.

⁶⁷ Mübahat S. Kütükoğlu, “Mühimme Defteri”, *DİA*, C. XXXI, İstanbul, 2006, 520-521.

⁶⁸ Feridun M. Emecen, “Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mîrî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm Şikâyet”, *Türk Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. III, S. 5, 2005, 107.

⁶⁹ *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, İstanbul, 2000, 7.

⁷⁰ *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, 62.

ra teşkilatındaki idarî ve askeri organların yapısı, karşılıklı münasebetleri, çalışma tarzları ve fonksiyonları hakkında önemli birer kaynaktırlar. Bu defterlerdeki hükümlerin incelenmesiyle müesseselerin organizasyon, işleyiş ve hukukî prosedürleri anlaşılabilir.

2- Komşu ülkeler ile Avrupa, Kuzey Afrika, Orta Doğu, Arabistan Yarımadası, Kafkaslar ve Rusya tarihleri açısından önemli bilgiler ihtiva etmektedirler.

3- Osmanlı Devleti'nin, gayr-i müslim reayası ile olan münasebetleri, azınlıklar hukuku, halkın sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının temini hususlarındaki yönetim politikası, ibadet ve âyin serbestiyeti, mabetlerin inşası gibi konular Mühimme Defterleri'nde sıkça geçmektedir.

4- Hac organizasyonları, Surre alayları ve mukaddes beldelere götürülen hizmetler, konu bakımından ayrı bir yer tutmaktadır.

5- Osmanlı kültür ve sanat faaliyetleri, imar ve iskân siyaseti, çevre ve belediye hizmetleri, sağlık ve eğitim işleri, geniş vakıf idarelerinin problemleri ve teftişleri bakımından da önemli birer kaynaktırlar.

6- Ordu Divânınca tutulan ve sayıları hayli fazla olan Mühimme Defterleri, askeri tarih, harp tarihi ve lojistik hizmetler tarihi yönünden de birinci elden kaynak niteliğindedirler.

Ayrıca Mühimme Defterleri'ni, hükümlerin çıktığı divanlara göre dört bölümde incelemek mümkündür.⁷¹

1- Mühimme Defterleri: Padişahın başkentte bulunduğu sırada sadrazam tarafından idare edilen Divân-ı Hümâyûn'da alınan kararların yazıldığı defterlerdi.

2- Rikab Mühimmesi: Sadrazamın başkentte bulunmadığı zamanlarda onun yerine vekâleten bakan Rikab Kaymak-

⁷¹ Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, 61.

mı tarafından toplanılan divanda, alınan kararların yazıldığı defterlerdi.

3- Ordu Mühimmesi: Ordu ile birlikte sefere çıkan sadrazamın sefer sırasında topladığı divan toplantısında alınan kararların yazıldığı defterlerdi.

4- Kaymakamlık Mühimmesi: Padişah ile sadrazamın birlikte iştirak ettikleri seferlerde, başkentte vekil olarak bırakılan kaymakam tarafından toplanan divanda alınan kararların yazıldığı defterlerdi.

1.3. Mühimme Defterlerinin Tasnifi

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde H. 961-1333, M. 1553-1915 tarihleri arasında tutulmuş 419 adet Mühimme Defteri mevcuttur. Bilinen en eski tarihli Mühimme Defteri Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde E.12321 numarada H. 951, M. 1544 tarihli defterdir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki defterlerin en eski tarihli olanı H. 961, M. 1553 en son tarihli olanı ise H. 1323, M.1905 tarihlidir. Ancak 1 ve 2 nolu Mühimme Defterleri, Ru'ûs defterleridir.⁷² Bu yüzden Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki ilk Mühimme Defteri 3 nolu defter olup H. 966-968, M. 1558-1560 tarihlidir. Toplamda 266 adet Mühimme Defteri'nin kayıtlı olduğu bu seride bazı atlamalar olmakla beraber kronolojik bir sıra takip edilmiştir.

Osmanlı Arşivi'nde bulunan "989 Numaralı Divân-ı Hümâyûn Defterleri Kataloğu"nda Mühimme Defterleri başlığı altında H. 961-1323, M. 1553-1905 tarihleri arasında tutulmuş

⁷² Ru'ûs Defterleri: Divân-ı Hümâyûn'un en önemli kalemlerinden olup, vezir, beylerbeyi, sancakbeyi, mevalî, timar ve zeâmet sahipleri dışındaki bütün hizmetliler ile hazine, evkâf ve gümrükten maaş alan her türlü devlet memurlarının tayin muamelelerinin yapıldığı ve bunlara dair kayıtların tutulduğu kalemdir. Bu çeşit devlet memurlarının tayin muamelesini gösteren kâğıda ruûs adı verilir ve bunlar bu kalemden tutulan Ruûs Defterleri'ne kaydolunurdu. *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, 77.

266 adet Mühimme Defteri vardır. Ayrıca mühimmeler arasında yer alması gerekirken sonradan bulunduğu için ayrı bir tasnif haline getirilen Mühimme Defterleri Zeyli başlığı altında H. 980-1195, M. 1572-1780 tarihleri arasında tutulmuş 17 adet Mühime Zeyli Defteri de vardır. Mühimme-i Asâkir Defterleri başlığı altında H. 1196-1328, M. 1781-1910 tarihleri arasında tutulmuş 68 adet Mühimme-i Asâkir Defteri bulunmaktadır. Mühimme-i Mektûme Defterleri başlığı altında ise H. 1203-1302, M. 1788-1885 tarihleri arasında tutulmuş 10 adet Mühimme-i Mektûme Defteri ve Mühimme-i Mısır Defterleri başlığı altında H. 1119-1333, M. 1785-1915 tarihleri arasında tutulmuş 15 adet Mühimme-i Mısır Defteri vardır. Bu defterlerden başka, “980 Numaralı Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu”nda Mühimme Defterleri başlığı altında H. 977-1252, M. 1570-1836 tarihleri arasında tutulmuş 43 adet Mühimme Defteri parçası, Mühimme-i Mektûme Defterleri başlığı altında H. 1223-1224, M. 1808-1809 tarihleri arasında tutulmuş 1 adet Mühimme-i Mektûme Defteri ve Mühimme-i Mısır Defterleri başlığı altında H. 1122-1128, M. 1710-1716 tarihleri arasında tutulmuş 16 sayfalık 1 adet Mühimme-i Mısır Defteri parçası olmak üzere toplam 376 adet Mühimme Defteri ile fasiküllerden oluşan 44 adet Mühimme Defteri parçası bulunmaktadır.⁷³

Koleksiyon içinde olmakla beraber 266 ciltlik serinin tamamı da gerçek anlamda Mühimme değildir. Arada buyruldu ve tahvil hükmü defterleri de vardır. Ayrıca iki Mühimme Defteri Kâmil Kepeci tasnifine girmiştir. Bazı istisnalar dışında Mühimme Defterleri, kaleme alındıkları Sadrazam ve Reîsülküttâbın devrini belirten bir başlıkla başlayıp o defterin ihtiva ettiği hükümlerin tarihleri içinde bu makamlarda değişiklik olmuşsa tekrar yeni bir başlık atılmıştır.

⁷³ *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, 10-23.

1.4. Mühimme Defterlerinin Bürokratik ve Diplomatik Fonksiyonları

Osmanlı Divân-ı Hümâyûnu, arşiv diyebileceğimiz (hazîne-i evrak) defter hazinesi ile iç içe çalışmaktaydı. Bu yakınlaşmanın tabi bir sonucu olarak bürokratik işlem akışında hızlılığı görmek mümkündür. Yazışma kurallarına göre yetkililerin kanunlara uygun arzları ve beldelerin nizamına dair hükümler, Divân kalemi kâtiplerince mîrî işlerden sayılan cizye, avârız, mukâtaa ile ilgili hükümler maliye kâtiplerince maliye defterlerine kaydedilmisti. Türkiye'deki arşivlerin temel kaynaklarını defterler oluşturmaktadır. Zira Osmanlı bürokrasisinde asıl olan defter sistemi idi. Defterlere genellikle görüşülüp karara bağlanan hususlar ya özet ya da aynı olarak kaydedilmiştir. Ayrıca Divân-ı Hümâyûn'da Padişah emri niteliğinde çıkarılan fermânların hepsi de çoğunlukla özetlenerek kaydedilmiştir.⁷⁴ Böylece Mühimme Defterlerindeki hükümler, Divân-ı Hümâyûn'un hangi konuları inceleyip karara bağladığını ve yetki alanlarının neler olduğunu tespit etmemizi sağlayan birincil kaynak düzeyindedir. Hükümlerin Mühimme Defterlerine aktarılış biçimlerinden kararın nasıl verildiğini, neye dayandırıldığını, karara esas teşkil etmesi gereken görüşme ya da inceleme aşamalarını anlamamız mümkün değildir. Hükümlerin arka planındaki bu belirsizliğin muhtemel nedeni kararın verilmesine esas olan evrakın dağınık ve karışık olması ve Divân-ı Hümâyûn'da zabıt tutulmamasıdır.⁷⁵ Mühimme Defterlerindeki kayıtların, muhatap makama gönderilen ferman veya beratların kopyaları olduğu bilinmekle beraber, bu defterler nâme, emir veya hüküm ile benzerlerinin tam metnini kapsamadığını, *elkab* ve öteki formalite kısımları terk

⁷⁴ Mumcu, *Divân-ı Hümâyûn*, 61.

⁷⁵ Uzunçarşılı, *Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, 79.

edilerek ya da kısaltılarak asıl konuyu ihtiva ettikleri aşıkârdır.⁷⁶ Ferman, berat, nişan gibi Osmanlı diplomatik belgelerinde muayyen bir yazışma formülü tatbik edilmişti.

Buna göre bu belgeleri 10 kısımda incelemek mümkündür;

- 1- Davet
- 2- Tuğra (Padişah'ın Nişanı)
- 3- Ünvan ve Elkab
- 4- Muhatabın adı ve Elkabı
- 5- Dua
- 6- Nakil ve İblağ
- 7- Emir
- 8- Te'kid ve Tehdid
- 9- Tarih
- 10- Yer

Belgelerin en üstünde *Davet* formülü bulunurdu. Bu besmelenin kısaltılmışı olan (*b*) olabileceği gibi Allah lafzının kısaltılmışı olan *hüve* de olabilirdi. Ya da *Hüve'l-muğni*, *Hüve'l-ganiyyü'l-mü'min* veya *Bismillahirrahmanirrahim* şeklinde uzun ibareler de olabilmekteydi.

Davetten sonra *Nişan-ı Hümayûn*, *Tevki'* veya alamet olarak bilinen hükümdarın adının stilistik bir yazılışı olan *Tuğra* yer alırdı. Padişahın alameti olan *Tuğra*, *Tuğrakeş* veya *Nişancı* tarafından sanatkarâne bir şekilde çekilirdi. *Tuğrayı* yazmak bir sanat olup bu sanat Selçuklular zamanında da mevcuttu. *Tuğra* yazan özel yetişmiş kâtiplere *Tuğrakeş* denilirdi.

Davet ve *Tuğra* Mühimme Defterleri'nde yer almazdı. Çünkü Mühimme Defterleri'nde bulunan hükümler esas belgelerinin suret ve müsveddeleriydi.

⁷⁶ M.Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmî*, İstanbul: Enderun Kitabevi, 1979, 105.

Ünvan ve Elkab bölümünde padişah, başka bir hükümdara mektup gönderecekse önce kendi elkab ve ünvanlarını kullanırdı. “Ben ki Sultanü’s-Selatin, Burhanü’l-Hevakin, Tac-ı Bahş-ı Hüsravan, Ruy-ı Zemin, Zıllullahi fi’l-Arzın ...” gibi cümlelerden sonra hâkim olduğu ülkeleri bir bir sayarak kendini tanıtır ve yüceltirdi. Mühimme Defterleri’nde suretleri kaydedilen ferman ve name-i hümayûnlarda Padişah’ın ünvan ve elkabına yer verilmez direkt muhatabın elkabına geçilir ve ardından muhatabın ünvanları yazılırdı. Mühimme Defterleri’nde çok az elkab kullanılmış olup “Anadolu Beylerbeyine hüküm ki” gibi hitab edilen kişinin rütbe ve mevki veya ismi yazılarak doğrudan konuya geçilirdi. Elkabdan sonra dua ve hayır cümlesi gelir burada da muhatabın mevkii ve sınıfına dikkat çekilirdi.⁷⁷

Muhatabın rütbe, mevki ve sınıfına göre elkablar değişmektedir. En sık kullanılan formüller, vezirler için “*edamallahu te’ala iclalehû*”, defterdarlar için “*damet me’aliyehû*”, şeyhülislam için “*edamallahu te’ala fezailühû*”, beylerbeyi için “*dame ikbalehû*”, kadılar için “*zîde fazlühû*”, şeyhler için “*meddallahu zilalehû*”, ağa, müteferrika, çavuş gibi rütbedekiler için de “*zîde mecdühû*”, “*dâme mecdühû*”, “*zîde kadruhû*” gibidir. Hırستیyan hükümdarlar için ise en çok kullanılan formül “*hutimet avakıbuhi bi’l-hayr*” idi.⁷⁸

Buraya kadar olan kısım belgenin giriş kısmıdır. Giriş kısmından sonra asıl mevzuaya geçilirdi. Burada birinci bölüm nakil ve iblağdır. Nakil ve iblağ kısmında bir olay anlatılmakta, hükmün yazılmasına sebep olan konu açıklanmaktadır. Kullanılan umumi formül “*tevki-i refi-i hümayûn vasıl olıcak malum ola ki*” şeklindedir. Ancak bazı Mühimme Defterleri’nde “*mektub gönderub*”, “*adem gönderub*” biçiminde doğrudan nakil kıs-

⁷⁷ Kılıç, “Osmanlı Tarihi Araştırmalarında Mühimme Defterlerinin Yeri”, 254.

⁷⁸ Gökbilgin, *Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmî*, 68.

mına geçilmektedir. Ya da “bundan akdem taht-ı kazanuzda sefer-i hümayûn içûn nüzûl ihraç idesin deyü maliye tarafından mufasallen emr-i hümayûn gönderilmiş idi hâlâ nüzul ihracında ihmal üzere olduğun istima’ olunmağın mes’ul ve mu’ateb olmuşsuzdur” denilerek hükmün yazılmasına sebep olan konu açıklanmakta ve sonrasında “buyurdum ki” denilerek emir kısmına geçilmektedir. Bundan sonra “hükm-i şerifim ile dergâh-ı mu’allam çavuşlarından Muhammed Çavuş zide kadrühu vardukda”⁷⁹ şeklinde fermânı getiren görevlinin ismi yazılmaktadır. Fakat Mühimme Defterleri’nde bu duruma az rastlanmaktadır. Çok defa “buyurdum ki” den sonra bir iki kelimelik boşluk bırakılarak “hükm-i şerifim vardukda” veya “vüsul buldukda” denilerek devam edilmektedir. Bunun nedeni müsvedde ve suret yazılırken fermânı götürecek kişinin henüz belli olmamış olmasıdır. Hüküm temize çekilip ferman haline getirildikten sonra hükmü götürecek kişi belirlenip fermânda isminin yazıldığı anlaşılmaktadır. Nitekim Mühimme Defterleri’nde hükümlerin bazılarının üstüne “dergâh-i âli çavuşlarından Süleyman Paşa’ya virildi”, “kethûdâsına virildi”, “dergâh-i âli kapıcılarından Mahmud’a virildi” gibi ibarelere rastlanmaktadır ki bunlar fermanı götüren kişiler idi.

Nakil ve İblağ formülünden sonra “buyurdum ki” formülü ile başlayan kısım Emir kısmıdır. Burada ne yapılması, nasıl hareket edilmesi gerektiği muhataba iletilmektedir. Buna da umumiyetle “asla te’hir ve terahi itmeyüb” şeklinde girilmekte ve “vüsûl buldukda Erzurumun zü’amâ ve erbâb-ı tîmârlarıyla bir münâsib mahalde dernek idub anun gibi a’da cânibinden hareket olursa hüsn-ü tedbir ve tedârikle def’-i mazarrat a’dada mecd-u sa’i olub bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakîka fevt eylemeyesiz”⁸⁰ biçiminde gerekli yöntem gönderilen kişiye emr edilmektedir. Bundan son-

⁷⁹ 44 Numaralı Mühimme Defteri, (haz. Mehmet Ali ÜNAL), İzmir: Akademi Kitabevi, 1995, s. 5. h. 26.

⁸⁰ BOA, A. DVNSMHM. d. 73: Hüküm 156.

ra emir cümlesini takiben “şöyle bilesiz”, “‘alamet-i şerife itimat kılarsız” gibi formüller ile *Te’kit* ve *Tehdit* rüknü işlenmiştir. Burada fermânda belirtilen emir üzerine hareket edilmesinin gerekliliği ve zorunluluğu belirtilmek istenmektedir. Emrin yerine getirilmesi için muhatap uyarılmakta “*bu hükm-i şerifimi sairlere kıyas itmeyüb*” ifadesiyle konunun önemi vurgulanmakta, şayet aynı konuyla ilgili daha önceden bir hüküm gitmişse “*bundan akdem birkaç def’a evamir-i şerife varid olub*” denilerek te’kid edilmektedir. Şayet emredilen hususlar yerine getirilmemişse konunun ehemmiyetine göre muhatap, “*eşedd-i ‘ikab ile mu’ateb olunacağı*” veya daha ağır bir ifade ile “*asla özrünüz makbul olmaz*” ya da “*hakkınızdan gelinür bilmiş olarsız*” şeklinde tehdit edilmektedir.

Mühimme Defterlerinde *te’kit* ve *tehdit* formülünden sonra *tarih* ve hükmün yazıldığı *yer* belirtilmektedir. Tarihlerin başında genelde “*tahrîren fi*” bazen de “*hurrire*” ibaresi yer almaktadır. Mühimme Defterleri’ndeki hüküm tarihlerinin yazılışı ilk dönemlerde başlık, tarih atılması sûretiyle olmuştur. Daha sonraki yıllarda bu usulden vazgeçilerek günler *evâil*, *evâhir* ve *evâsıt* tabirleri ile onarlı dilimler halinde ifade edilmeye başlanmıştır. Bu ayrım XVII. yüzyıl ortalarına yani Sultan İbrahim’in saltanat dönemine (1640-1648) rastlamaktadır. Bu döneme kadar tarihler ayın tarihi ile birlikte haftanın günü de gösterilmek sûretiyle, başlık şeklinde üste yazılmıştır. Daha sonra başlık olarak tarih yazılması usulünden vazgeçilmiştir.

Mühimme Defterlerindeki hükümlerin, Divân toplantılarını takip eden günlerde kaleme alındığı muhakkaktır. Bundan dolayı tarihlerde bazen yanlışlıklar olabilmekteydi. Kâtipler içinde bulundukları günün tarihini atarken hataya çok fazla düşmezler iken geçmiş günlere ait kayıtları tutarken ay ve haftanın gününü sıklıkla karıştırmışlardır. Bu durum göz önüne alınarak aylar onarlı dilimlere bölünmüştür. Burada uygulanan ta-

rih formülü “*tahriren fi evahir-i Recebi’l- mürecceb sene semane ve seb’in ve tis’a mie*” şeklindedir. Yer olarak da “*be makam-ı Kostantınıyye el-mahruse*”, “*be makam-ı Edirne el-mahruse*” şeklinde hüküm nerede yazılmışsa oranın adı zikredilmektedir. Şayet hüküm bu iki yerden ayrı, mesela seferde iken yazılmışsa bu defa “*ba sahra-yı Eski Budin*” ya da “*be yurd-ı Dimetoka*”⁸¹ gibi formüller kullanılmıştır.

⁸¹ Gökbilgin, *Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmî*, 77-78.

İKİNCİ BÖLÜM

73 NUMARALI

MÜHİMME DEFTERİNİN ÖZELLİKLERİ

2.1. 73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN ÖZELLİKLERİ

2.1.1. Defterin Fiziki Durumu

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, 989 Numaralı “Divân-ı Hümyûn Defterleri Kataloğu”ndaki Mühimme Defterleri A. DVNS. MHM. d.073 şeklinde kayıtlı bulunan 73 numaralı defterin evsaf ve eşkâli şöyledir:

- 1- Defter, 23 cm x 29 cm ebadındadır.
- 2- Defter 590 sahife ve 297 varaktan oluşmaktadır.
- 3- Defter, ciltli ve Ebrulu’dur.
- 4- Defterin numaralama usulü, sayfa düzeni şeklindedir. Defterin son sayfası boş bırakılmıştır. Numaralandırılan kısım 297 sayfadır.
- 5- Defterin kâğıdı sarımtırak beyaz, kalınca, mukavemetli ve aharlanmış. Nev’i malum olmayıp, filigranı yoktur.
- 6- Defter, III. Murad (1574-1594) ve III. Mehmed (1595-1603) dönemleri içerisinde H. (1003-1004), M. (1594-1595) yılları arasındaki kayıtları içermektedir.
- 7- Defterde toplam 1296 hüküm bulunmaktadır. Bu hüküm-

lerin gönderildiği yerlerin kayıtlarını ihtiva eden suret kayıtları da mevcuttur.

8- Yazı şekli olarak umumiyetle Divânî kırmasıdır. Yazı stili defterin tamamında fazla farklılık arz etmemektedir. Yazı okunabilir bir özellikte olmasına karşılık, bazı bölümler farklı kâtipler tarafından yazıldığı için bu durum okumakta güçlük oluşturmaktadır. Özellikle yer ve şahıs isimlerinin okunuşunda bazı güçlüklerle karşılaşmıştır. Metnin transkripsiyonunda, genel kabul gören mutedil bir usul gözetilmiştir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nin yayınlamış olduğu defterlerdeki düzen örnek alınmıştır. Bu çerçevede, kelime ortasında ve sonlarında yer alan ayın harfi ('), hemze ise (') işareti ile gösterilmiştir. Okunamayan kelimelerin yerine (...) kullanılmıştır.

9- 73 numaralı Mühimme Defteri'ndeki hükümler devletin egemenliğinde olan batıda Balkanlardan doğuda Şirvan ve Tebriz'e güneyde Mekke'den Mısır'a hatta Trablusgarb'a ve Anadolu'dan Gürcistan'a kadar birçok yeri kapsamaktadır. Üsküb, İştib, Kratova, Mısır, İstanbul, Dimyat, İskenderiyye, Bağdad, Basra, Şehr-i Zol, Erzurum, Şirvan, Kars, Karaman, Batum, Menteşe, Tire, Sivas, Kağırı, Diyarbekir, Yemen, Habeş, Haleb, Şam, Kıbrıs, Tarsus, Gümölcine, Ankara, Koçhisar, Yanbolu, Karaağaç, İnebahtı, Antalya, Gelibolu, Selanik, Edirne, Selimiye, Vize, Midye, Şiran, Keşab, Mora, Mizistre, Malkara, Maraş, Trablusgarb, Rodoscuk, Vardar, Drama, Tırğovişte, Sofya, Pirpele, Radovişte, Hamid, Teke, Eğirdir, Kefe, Trablusşam gibi birçok yer incelenen defterde geçmektedir.

10- Defterde çizilmiş,⁸² tamamlanmamış⁸³ hükümlerin yanında iptal edilmiş numarasız hükümler⁸⁴ de mevcuttur.

⁸² BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 119.

⁸³ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 73.

⁸⁴ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Sayfa 57.

2.1.2. Diplomatik ve Teknik Özellikler

Hükümler genellikle hükmün yollandığı makamlara ve gönderilen kişilere göre, “Trablusşam defterdârı Mehmed Efendiye hüküm ki”⁸⁵, “Zülkâdiriye beglerbegi Mahmûd Paşaya hüküm ki”⁸⁶ gibi hitap cümleleriyle başlamaktadır. Hükümlerin baş kısmına bakıldığında “hüküm ki” ifadesi en çok tekrarlanan ifade olmasına karşılık hitap kısmı bazen farklı şekilde de yapılmıştır. Hükümlerin hitap kısmında bazen; “Südde-i sa’âdetimden Edirneye varınca yol üzerinde vâkı’ olan kâdîlara hüküm ki”⁸⁷, “Tarsus sancağında olan kâdîlara hüküm ki”⁸⁸ şeklinde genel hitaplara da rastlanmaktadır. Hükümler kime yazılmışsa bulunduğu yeri ve görevi de zikredilmiştir. “Budun muhafazasında olan Vezir Mehmed Paşaya hüküm ki”⁸⁹, “Anabolü kâdîsına ve kal’ası muhafazasında olan Süleyman Subaşına hüküm ki”⁹⁰ şeklinde sadece bir görevliye yazılan hükümler olduğu gibi, “Edirne kâdîsına ve Bostancıbaşıya hüküm ki”⁹¹, “İskenderiyye ve Reşid ve Bulak ve Süveyş ve Yenbu’ iskeleleri emînlerine hüküm ki”⁹² şeklinde birkaç görevliye ve bölgeye yazılan hükümler de bulunmaktadır.

Hükümlerin sol üst köşesine genellikle, “Ba-hatt-ı Pir Çelebî”⁹³, “Ba-hatt-ı Hamza Çelebî”⁹⁴ şeklinde hattatın ismi de yazılmıştır.

Hitap kısmından sonra hükmün yazılmasına sebep olan olayın anlatıldığı nakil-iblağ rüknü gelmektedir. Bu rükünde genel-

⁸⁵ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 71.

⁸⁶ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 84.

⁸⁷ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 164.

⁸⁸ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 149.

⁸⁹ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 1.

⁹⁰ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 10.

⁹¹ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 12.

⁹² BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 21.

⁹³ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 30.

⁹⁴ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 60.

likle, “Tebriz kulları südde-i sa’âdetime ‘arzu hâl sunub”⁹⁵, “Teb-riz mukata’asında olan vezirim Hasan Paşa südde-i sa’âdetime mektûb gönderub”⁹⁶ şeklinde Dîvân-ı Hümâyûn’a sunulan arz, arz-ı hâl veya mektupla yapılan şikâyetler bulunmaktadır.

Hükümün yazılmasına sebep olan olay özetlendikten sonra bu konuda verilen emrin anlatıldığı emir-hüküm rüknü gelmektedir. Bu rükün “buyurdum ki” ibaresiyle başlamaktadır. “Buyurdum ki vardukda onun gibi ehl-i fesâd ve eşkiyayı hüsn-ü tedbir ile ele götürüb serbest re’âyâlara girdiklerinden hak sâhibleri mütevekki ise ihzâr eyleyub bir def’a şer’le fasl olunmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsların ta’yin-i madde eyleyen hakları müvâcehelerinde şer’le hak üzere teftiş ve tahassün eyleyub üzerlerine sâbit olan hukuku ba’d’e’s-sübut hüküm idub ashâbına alıverdikden sonra ehl-i fesâda ‘arza muhtaç olanları yazub ‘arz eylesin olmayanlar haklarında şer’le lâzım geleni serbest münâsibdir ma’rifetleriyle mahalinde icra etdirmen harice alub gereği bu minvâl ve bedel-i siyaset deyu akçelerin aldırmayub ehl-i fesâd olana ruhsat virmeyesin emrime muhalif ehl-i fesâda siyanet eyleyenleri yazub ‘arz eylesin”⁹⁷, “buyurdum ki vusûl buldukda ‘arz olunduğu üzere ise re’âyânın selamlık nâmında ve sâyir vecihle hilâf-ı şer’-i şerîf akçeleri alınduğuna aslâ rızay-ı şerîfim olmayub mezbûrlara min-ba’d selamlık ve konaklık deyu bir akçe ve bir habbelerini aldirmayasız ve üzerlerine iyle icâb ider husûs sâbit ve zâhir olundu iyle deyu bir akçe ve bir habbelerini aldirmayasız ve şimdiye değin ol-vecihle aldıklarını ba’d’e’s-sübut geru aliviresin ... geru zulm ve te’addi iderler ise kayd-u bend ile südde-i sa’âdetime gönderesiz ki muhkem haklarından geline ahz ve celb-i sebil ile himâyet olunmakdan ve hilâf-ı şer’-i şerîf zulm ve te’addiden

⁹⁵ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 123.

⁹⁶ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 63.

⁹⁷ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 52.

ziyade hazer eyleyesiz”⁹⁸ şeklinde nakil-iblağ bölümünde anlatılan olay genellikle emir-hüküm rüknünde tekrar edilmekte veya özet olarak verilmektedir.

2.1.3. Dil Özellikleri

Çalışmamıza konu olan defterin dil özellikleri ayrıca bir inceleme konusudur. Bu sebeple incelediğimiz defterin dil hususiyetleri hakkında kısaca bilgi verilecektir. Defterin dili; sade ve anlaşılır olmakla birlikte, günümüzde çok sık kullanılmayan kelimelere de rastlanmaktadır. Tarihler yazıyla ve Arapça yazılmıştır. O dönemde kullanılan bazı terim ve teknik isimler metinde bolca geçmektedir. Mesela; “emirü’l-ümerâi’l-kirâm”,⁹⁹ “kıdvetü’l-emâcid ve’l-ekârim”,¹⁰⁰ “iftihârü’l-ümerâ ve’l-ekâbir”¹⁰¹ gibi örnekler görmek mümkündür. Hükümlerde Arapça, Farsça tamlama ve ifadelere yer verilmiştir. Örneğin, “fi’l-vâkı”,¹⁰² “kesbü’ş-şer”,¹⁰³ “celilü’l-kadr”,¹⁰⁴ “kadime’l-esâmi”,¹⁰⁵ “fevtü’l-hadd”,¹⁰⁶ “bi’t-tamam”,¹⁰⁷ “ale’r-rahman”,¹⁰⁸ “ile’l-an”,¹⁰⁹ “fevke’l-haddü’l-ğâye”,¹¹⁰ “siretü’l-hüccet”,¹¹¹ “muhtarü’l-mehâmid ve’l-mekârim”,¹¹² “inşallahu’l-e’azz”¹¹³ gibi tamlamalar sıkça kullanılmıştır. Hattat farklılığı

⁹⁸ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 110.

⁹⁹ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 109.

¹⁰⁰ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 1.

¹⁰¹ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 238.

¹⁰² BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 25.

¹⁰³ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 44.

¹⁰⁴ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 8.

¹⁰⁵ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 12.

¹⁰⁶ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 14.

¹⁰⁷ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 29.

¹⁰⁸ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 33.

¹⁰⁹ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 35.

¹¹⁰ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 43.

¹¹¹ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 45.

¹¹² BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 218.

¹¹³ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 268.

bazen hükümlerin okunmasını ve anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Defterde bazen aynı hüküm farklı kişilere de gönderilmiş ve bu durum hükmün altında “Bir sûreti Budun Beglerbegisine, Bir sûreti Temeşvar Beglerbegisine, Bir sûreti Bosna Beglerbegisine, Bir sûreti Anadolu Beglerbegisine”¹¹⁴ şeklinde ifade edilmiştir.

2.1.4. Tarihler

Mühimme Defterleri’nde tarihler genel olarak XVII. yüzyıl ortalarına kadar ay ile beraber haftanın günleri de Arapça sıfatlarıyla başlık halinde hükümlerin üst kısmına yazılmıştır. XVII. yüzyılda ise Mühimme Defterleri’nin düzenlenme şekillerinde bazı değişiklikler görülmekle birlikte artık dîvânın müzakere günü veya ferman suretlerinin deftere geçirildiği günü gösteren tarih başlığı ortadan kalkmış ve yerini hükümlerin sonunda ayın 1-10. günleri için “evâ’il”, 11-20. günleri için “evâsıt” ve 21-30. günleri için “evâhir” ibareleri yer almaya başlamıştır. İncelediğimiz 73 numaralı Mühimme Defteri’nde tarihlerin yazılışı hükümlerin üst kısmında gün, ay ve Arapça yılın yazılması şeklindedir. Tarihlerde en üst kısımda günler “Yevmü’l-isneyn”,¹¹⁵ “Yevmü’l-Hams”,¹¹⁶ “Yevmü’l-ehad”,¹¹⁷ “Yevmü’l-Cum’a”¹¹⁸ şeklinde Arapça olarak yazılmıştır. Hükümlere tarih atıldığında Arapça günlerin hemen altına ve yine Arapça ifadelerle yazılmıştır. Her hükümde yıl ve ay belirtilmemiş, belirtildiği durumlarda ise tarihler Arapça olarak yazılmıştır.¹¹⁹ Aylar genellikle kısaltılarak, “Ca, R, Ra, Z” şeklinde sembolle-

¹¹⁴ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 1.

¹¹⁵ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 10.

¹¹⁶ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 49.

¹¹⁷ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 82.

¹¹⁸ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 203.

¹¹⁹ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 25, 30, 61, 75.

ri ile kullanılmışlardır.¹²⁰ Fakat ayların isimlerinin tam olarak yazıldığını da görmek mümkündür.¹²¹ Defterde kronolojik bir sıra takip edilmemiştir. Muhtemelen bu durum ciltlenme sırasında kâğıtların karışmasından kaynaklanmıştır.

2.2. DEFTERİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

73 numaralı Mühimme Defteri III. Murad döneminin (1574-1595) son yılını ve III. Mehmed döneminin (1595-1603) ilk yılını kapsamaktadır. Genel hatlarıyla ifade etmek gerekirse 73 Numaralı Mühimme Defteri, dönemin askerî ve siyâsî meseleleri, ordunun sefere çıkması, asker tedariki, sefere çıkan askere yiyecek temini, İstanbul'a erzak ve et temini, bazı devlet görevlileri ve eşkıyanın halka zulümleri, halkın korunması, halka zulüm eden ve görevinde kusurlu davranan yöneticiler, kassablara yamak tayini, ölen devlet görevlilerinin terekeleri, yol ve köprü tamiri, cami yapımı, vakıfların durumu, Mekke-i Mukerreme ve Medine-i Münevvere gibi kutsal mekânların durumu gibi konuları ihtiva etmektedir.

Defterde geçen hükümlerden yola çıkarak dönemin genel olayları hakkında fikir edinmek mümkündür. Osmanlı Devleti, XVI. yüzyılın son çeyreğinden XVII. yüzyılın başlarına kadar devam eden uzun ve yıpratıcı savaşlara girişmiş fakat savaş sonunda iyi neticeler alamamıştır. Bu savaşlarda kullanılan tüfenkli piyadeler savaş bitiminde memleketlerine dönerek eşkıyalık yapmışlardır. Osmanlı Devleti fethettiği topraklarda iskân politikası uygulamış fakat XVI. yüzyılın sonlarında fetihlerin azalması artan nüfusun taşrada barınamamasına ve büyük şehirlere gitmesine neden olmuştur. Medreselerde okuyup iş bulamayan öğrencilerin suhte namıyla halka zu-

¹²⁰ BOA, A. DVNSMHM. d. 73: Hüküm 61.

¹²¹ BOA, A. DVNSMHM. d. 73: Hüküm 190.

lüm etmeleri de halkın çift ve çubuğunu bırakarak göç etmesine sebep olmuştur. Tüm bu sebepler ve savaşların Anadolu topraklarında cereyan etmesi bir tarım ülkesi olan Osmanlı'da halkın topraklarını terk ederek "çift bozan" durumuna düşmesine, can güvenliğinin kalmamasına, tarıma dayalı ekonominin bozulmasına ve artan nüfusun barınamamasına neden olmuştur. Nitekim Osmanlı Devleti'ni uzun süre uğraştıran Celali isyanları büyük bir kargaşalığa sebebiyet vermiş, adam öldürme ve malların yağmalanması sıradanlaşmıştır. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde 1550'li yıllarda ferdi vakalar olarak ortaya çıkan Celali isyanları, XVI. yüzyılın son çeyreğinde yurdun büyük bölümünde etkili olmuştur. Eyaletlerin ehil ellerden çıkması, para ayarının bozulmasıyla iktisadi hayatın zorlaşması ve buna karşılık devletin vergi talepleri halkı zor duruma düşürmüştür. Çift-bozan reaya ile beraber de sosyal denge iyice bozulmuştur. Bu dönemde Anadolu'nun genelinde etkili olan Celali isyanları, halkın huzurunu kaçırmış ve kırsal kesimlerde yaşayanlar daha güvenli gördükleri mahallere göç etmişlerdir. Ekonomik buhran içerisindeki devlet, Celali sıkıntısı karşısında, zor durumda kalmış ve uzun yıllar bununla mücadele etmiştir. Osmanlı Devleti'nin Celali belasıyla uğraşmasını fırsat bilen Şah Abbas, Celalilere destek vererek 1603'te Tebriz'i ele geçirmiştir. Bununla yetinmeyip Nahçıvan ve Revan'ı almıştır. Bütün bu nedenler devletin eski gücünün kırılmasına neden olmuştur.

Defterde sık geçen konular ayrı başlıklar altında toplanmış olup beş bölümde incelenmiştir. Ayrıca hükümlerin muhatap makamları için tablo hazırlanmıştır.

2.2.1. Eşkîyalık İle İlgili Hükümler

İnsanlık tarihi boyunca zor kullanarak kişilerin mallarına el koyma, hayatlarına kastetme, onlara maddi ve manevi zarar

verme ve bu işi özel bir teşkilat haline getirme eğilimine bozuk siyasi ve ekonomik şartların hüküm sürdüğü yerlerde oldukça sık rastlamak mümkündür. Batı’da olduğu gibi Doğu dünyasında da bu tür faaliyetler görülmüştür. Genel olarak soygun yapıp halkın malına ve canına kast eden, etrafı haraca keşen gruplar için İslam tarihinde “yol kesen” anlamında harra-be veya kuttau’t-tarik tabirleri kullanılmıştır.¹²² Osmanlılar ise genel olarak bu faaliyetler için “kutta’u’t-tarik” tabirini kullanmanın yanında bu tip faaliyetlerde bulunanlara daha çok “şaki” ve bunun çoğulu olarak “eşkiya” demiştir. Osmanlı kaynaklarında ayrıca celal, eşirra, harami, haramzade, türedi, haydut kelimeleri de eşkiya karşılığında kullanılmıştır.

Eşkiyalık hareketleri Osmanlı Devleti’ni, özellikle XVI. yüzyılın sonlarından itibaren, en çok uğraştıran ve devlete en çok zarar veren meselelerdendir. İncelenen defterdeki hükümlerin yaklaşık üçte birini eşkiyalık olayları oluşturmaktadır. Bu hükümlerde genellikle halk ve görevliler durumu merkeze mektup ve muhızrlar göndererek bildirmiş, merkez de buna karşılık taşra görevlilerine hüküm yazarak eşkiyalık yapanların cezalandırılmasını ve bu iş için özel görevliler tayin edilmesini istemiştir. Yakalanan kişilere genellikle idam, kürek, sürgün, hapis vs. cezalar verilmiş ve halkın emniyeti sağlanmaya çalışılmıştır. Halkın güvenliğini sağlamaya çalışan devlet, halkın mağduriyeti söz konusuysa bu mağduriyetin giderilmesine öncelik vermiş halkın yağmalanan mal ve eşyasının geri verilmesini emretmiştir. Osmanlı Devleti hiçbir haksızlığa müsamaha göstermemiş eşkiyalık yapanların hakkından gelinmesi için her türlü tedbiri almıştır.

Eşkiyalık olaylarının sıkça geçtiği 73 numaralı Mühimme Defteri’nin içinden seçtiğimiz bazı örnekler şu şekildedir: “Rak-

¹²² BOA, A. DVNSMHM. d. 73: Hüküm 114.

ka beglerbegisine ve Ruha kâdîsına hüküm ki kazâ-i mezbûr ahâlisi südde-i sa'âdetime 'arzuahâl idub kazâ-i mezbûrdan 'Ud-cuoğlu Kasım ve karındaşı 'Abdurrahman kendu halinde olmayub muttasıl subaşılar ve kethüdalar ve mütesellimler ve sâyir ehl-i 'örf yanlarına varub Müslümanları hilâf-ı şer'-i şerîf gammaz idub akçelerini alub ve aldırub ziyade zulm ve te'addi eyleyub bundan akdem mezkûr Kasım ve 'Abdurrahman eğer ehl-i 'örf ve kethüdalar ve mütesellimler yanlarına varub kimesnenin mesalihine karuşursak ve iltizama girersek sebb-i ashâb etmiş olalım deyub ol-vecihle sicil ve hüccet olunub mukaddemâ vech-i meşrûh üzere şart eyledikleri üzerlerine sâbit olub tekrar sicil ve hüccet olmuş iken mezburlar geru kendu hallerinde olmayub dâimâ Müslümanın vech-i meşrûh üzere hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addi iderler eğer mezbûrların haklarından gelinmez ise cümle müzâd itmek zordur deyu i'lâm itmeğin mezbûrlar ele getirilüb şer'le haklarından gelinmek emr idub buyurdum ki vardukda mezbûr Kasım ve 'Abdurrahman elbette ele getirüb dâhi vech-i meşrûh üzere Müslümanlara giru hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addisi vâkı' ise şer'le haklarından gelesiz muhtaç-ı 'arz olanlardan ise muhkem habs idub 'arz eyleyesiz ehl-i fesâda ahz ve ve hilafın sebebi ile himâyet olunmakdan ve hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addisinde ziyade hazer eyleyesiz"¹²³ şeklinde eşkıyalık faaliyetleri ve buna karşı devletin alması gereken önlemler belirtilmiştir. Bu hükümlerde, bir takım eşkıyanın halka zulüm ettiği, mallarını gasp ettiği, yolcuların yollarını kestiği, yiyecek ve eşyalarını yağmaladıkları, bazılarının hane ve haremlerinin basıldığı anlatılmaktadır. Bu anlatımlar, bu dönemdeki toplumsal olayları genel olarak gözler önüne sermektedir.

Hükümlerde başıboş olarak tanımlanan eşkiya ve suhte-

¹²³ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 2.

lerin halkın mallarını gasp edip evlerini yağmaladıkları hat-
ta masum insanları öldürdükleri de kaydedilmiştir. Eşkıya-
lığı meslek edinmiş ve bunu sürekli hale getirmiş olan kim-
selerin, vermiş oldukları zararlar anlatılmış ve bunların yaka-
lanarak gerekli cezalarının verilmesi yöneticilerden istenmiş-
tir. Hükümlerde genellikle, eşkıyaların isimleri açıkça belirtil-
mektedir. Bu tip faaliyetlere sekiz numaralı hüküm güzel bir
örnek oluşturmaktadır. Bu hükümde durum “Kıbrıs beglerbe-
gisine ve vâkı’ olan kâdîlara hüküm ki Tarsus kâdîsı ‘Abdur-
rahman mektûb gönderub Tarsus ahâlîsi mahkemeye gelub
kazâ-i mezbûr sâkinlerinden olan Sipah Halife ve ‘Alî ve Ah-
med ve Menteşoğlu dimekle ma’ruf kimesneler sûhte nâmında
olub bunların evleri üzerine varub cem’iyyet idub zekât ve sü-
lûs verin deyu re’âyâyâ rencide eylediklerinden mâ’adâ ehl-i
‘iyallerin gelub fesâddan hali değıllerdir men-u def’ olmaz-
larsa cümlemiz terk-i diyar ideriz deyu tazallüm eyledikleri-
ni ‘arz ve i’lam eyledüğü ecilden mezbûrların ref’ olması emr
idub buyurdum ki vardukda bu bâbda onat-ı vecihle mukayyed
olub fermân-ı celîlü’l-kadrim mücebince sûhte nâmında olan-
ları min-ba’d kazâ-i mezbûreden men’-u def’ idub bir ferd ki-
mesneye aslâ ve kat’a meyl ve himâyet etmekden ziyade ihti-
raz ve ihtiyat eyleyesin”¹²⁴ şeklinde ifade edilmiştir. Bu hüküm-
de; Tarsus sakinlerinden Sipah Halife, Ali, Ahmed ve Mente-
şoğlu adındaki kişilerin suhte oldukları, reayanın evlerini ba-
sıp zekat ve sülûs verin diyerek onları rencide ettikleri, eşkı-
yalık yaptıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca suhte namındaki bu
kişiler def edilmezlerse halkın, vatanlarımızı terk ederiz diye
şikâyet ettikleri, bundan dolayı suhte adındaki kişilerin hakla-
rından gelinmesi ve bir daha halka karışmamalarının sağlan-
ması emredilmiştir.

¹²⁴ BOA, A. DVNSMHM. d. 73: Hüküm 8.

Osmanlı Devleti'nin XVI. yüzyılın sonlarında ekonomik sorunları, İran ve Avusturya ile yaptığı uzun ve yıpratıcı savaşlar, merkezi otoritenin zayıflığı ve yöneticilerin ehil kişiler olmaması birçok sıkıntıyı beraberinde getirmişti. Bu sıkıntıların başında taşradaki yöneticilerin halka yaptıkları zulümler gelmektedir. Örneğin; "Eskişehir kâdîsına hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderub mukaddemâ Dergâh-ı Mu'allam topçularından Kurd 'Alî nâm şâki ba'zı eşkıya ile Maksud nâm kimesnenin evin basub emvâl ve erzakın ğâret eylediği şer'le sâbit olduğu südde-i sa'âdetime 'arz olundukda 'ulufesi kat' olunub ve ğâret eyledüğü emvâl ve erzak ba'de's-sübut ashâbına alıvirilmek için hükm-ü hümâyûnum virilmeğin emvâl ve erzak ashâbına alıvirilub lâkin henüz hakkından gelinmeyub hakkında gelinmek bâbında hükm-ü hümâyûnum ricasına 'arz eyledüğün ecilden buyurdum ki vardukda te'hîr etmeyub mezbûrun hakkında şer'le lâzım geleni icrâ idub hududullahı icrâ itmek ihtimâm eylesin"¹²⁵ şeklindeki hükümde Dergâh-ı Mualla topçularından olan Kurd Ali adındaki kişinin eşkıya ile beraber hareket ederek Maksud adındaki reayanın evini bastığı, mal ve erzakını yağmaladığı görülmektedir. Bu durum üzerine merkezi hükümet Kurd Ali'nin ulufesinin kesilmesini ve yağmaladığı mal ve erzakın Maksud'a geri verilmesini istemiştir.

Mühimme Defterleri, özellikle XVI. yüzyılın sonlarından XVII. yüzyılın ilk yıllarına kadar süren, Osmanlı Devleti'ni ziyadesiyle uğraştıran, ekonomik ve sosyal açıdan büyük zararlara neden olan Celali isyanlarının daha iyi anlaşılmasında araştırmacılara önemli detaylar sunan birinci elden kaynak niteliğindedirler. Bu açıdan bakıldığında incelenen defter ayrıca önem arz etmektedir.

¹²⁵ BOA, A. DVNSMHM. d. 73: Hüküm 243.

2.2.2. Sefer İle İlgili Hükümler

Çalışmamıza konu olan 73 numaralı Mühimme Defteri'nin içinde yer alan hükümler arasında önemli bir yer tutan sefer ve asker konusu ayrı bir başlık halinde ele alınmıştır. Defterde seferlere dair birçok hüküm bulunmaktadır. Bu hükümlerin fazla olmasının nedeni, XVI. yüzyılın sonları olarak tarif edeceğimiz zaman diliminde Osmanlı Devleti'nin, Şark ve Garp hudutlarındaki karışıklıklar ve aynı zamanda birçok devletle mücadele halinde olmasıydı. Seferle ilgili hükümlerde genellikle sefere gidecek askerin toplanması, ordunun geçeceği yerlerde ne yapılması gerektiği, ordunun yiyecek, cephane, mühimmat gereçlerinin zamanında görev mahalline ulaştırılması gibi konular yer almaktadır. Örneğin; "Südde-i sa'âdetimden Ruscuka varınca yol üzerinde olan kâdîlara hüküm ki hâlâ südde-i sa'âdetimden baş defterdâr olan ifhârü'l-ümerâ-i ve'l-ekabir Seyyid Mehmed dâme 'ulvehû sefer-i hümayûna gitmek emr olmağla yanında işhaz-ı emîn olan bölük halkı ve âdemleriyle mu'accelen çıkub gelmek üzeredir müşârü'n-ileyh ve yanında olan bölük halkına ve âdemlerine zahîre tedarîği mühimmâtdan olmağın her biriniz taht-ı kazânızdan kifâyet mikdârı zahîre ihzâr ve ikdâm eylemek emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda her biriniz bi'z-zât mukayyed olub müşârü'n-ileyhin ve yanında olan bölük halkının ve âdemlerinin mühimmi öküz kifâyet mikdârı zahîre ihrâc ve ihzâr eyleyesiz ki taht-ı kazânuza dâhil olduklarında narh üzere üzere akçe ile olub zahîre husûsunda müzâyaka çekmeyeler şöyleki ihmâl üzere olası müdde'î eylemekle bu bâbda şekk ve şikâyeti muteberdir tekâsül üzere olduğun i'lâm eyleye münarsa olursa ana göre zahîre tedarîğinde ikdâm ve ihtimâm üzere olası bu bahâne ile re'âyâyâ zulm ve te'addi olunmakdan beğâyet hazer edesiz ki kâdîlığınız olmağla iktifa olunmayub hakkınızdan gelinur ana göre tedârik

idub re'âyâyâ ta'ciz etmeyesiz"¹²⁶ şeklindeki hükümde, Defterdar Seyyid Mehmed'in sefere gittiği ve yanında olan bölük ve adamlara zahire tedarik edilmesi açıkça belirtilmiş hatta zahire tedarik ederken halka zulüm etmekten kaçınılması istenmiştir. Örnek hükümde de görüldüğü gibi Osmanlı Devleti savaş alanına gidene kadar ordunun geçeceği yerlerdeki ahaliye zulüm edilmemesine özen göstermiş ve ahaliden istenilen zahirenin parasının ödenmesi karşılığında önceden belirlenen yerde hazır edilmesini istemiştir. Anlaşılan devlet en zor zamanlarda bile halkı korumuş ve onun zarara uğramaması için her koşulda gerekli tedbirleri almıştır.

Osmanlı Devleti bulunduğu coğrafyadan dolayı sınır güvenliğini oldukça önemsemiş ve sınır güvenliğini sağlamak için gerekli tedbirleri almıştır. Nitekim incelediğimiz defterin ilk hükmü bununla alakalıdır. Hükümde, Estergon Kalesi'nin düşmanlar tarafından ele geçirildiği, o tarafa Veli Ağa'nın emrinde elli adam gönderildiği, düşmanla mücadele ederek her türlü tedbirin alınmasının istendiği ve devletin devamı için düşmanın memlekete zarar vermesinin önüne geçilmesi emredilmiştir. Osmanlı Devleti, doğudaki sınırlara kâfirlerin müdahale etmesi üzerine Veziriazam Sinan Paşa'yı serdar olarak tayin etmiş ve sınır güvenliğini sağmalası için merkezde olan yenicherileri onun emrine vermiştir.¹²⁷

Osmanlı Devleti XVI. yüzyılın sonlarında Ruslar ile de irili ufaklı mücadelelere girmiştir. Bu mücadeleler bazı kalelerin iki taraf arasında sürekli el değiştirmesine ve kalelerin tahrip olmasına neden olmuştur. Nitekim incelediğimiz defterin 198 numaralı hükmü buna güzel bir örnek teşkil etmektedir. Şöyleki: Azak serhaddine yakın olan Tire bölgesinde beş-altı

¹²⁶ BOA, A. DVNSMHM. d. 73: Hüküm 65.

¹²⁷ BOA, A. DVNSMHM. d. 73: Hüküm 141.

yüz kadar Rus'un olduğu anlaşılmıştır. Bu durum üzerine bu-
 raya iki parça kadirğa yollanmıştır. İlkbaharda ise iki bin ka-
 dar Kazak bu kaleye saldırmış ve burada yaşayan bazı Müslü-
 manları esir alarak bazısını öldürmüştür. Azak Kalesi'nin ha-
 rebe olmaya yüz tutması ve 30-40 arşın kadar yıkılması üzeri-
 ne Kefe beylerbeyi Hasan Paşa'ya emir gönderilmiş ve acilen
 tedbir alması istenmiştir. Bu durum kayıtlara şöyle geçmiştir:
 "Sâbika Kefe beglerbegisi Hasan Paşaya hüküm ki Azak kâdîsı
 Mevlânâ Hızır südde-i sa'âdetime mektûb gönderub kendüye
 kazâ-i mezbûr 'inayet olunub gelurken kazâ-i mezbûr halkın-
 dan nice kimesnelere rast gelub liva-i Azak serhaddine karîb
 yerde Tire nâm mevzi'de bu ana değin beş altı yüz mikdârı
 Rus menhus keferesi var idi hâlâ vilayet-i Moskovdan elçilik
 ile İstanbulla giden kâfir Yaniç bin beş yüz mikdârı Rus Kazâğın
 dâhi getürmekle evvel baharda buzlar çözüldüğü hinde iki
 binden ziyade Kazâk gelub kal'anın üzerine hücum idub bi-
 'inayetullah-i te'alî kal'aya zarar irişdirmeyub lâkin sayd-ı ma-
 hide bulunan Müslümanların kimini esir ve kimini şehid etdik-
 lerinden mâ'adâ kurrada dâhi zira'at ve hiraset üzere olanların
 ekserin esir itdiler deyu haber virdiler müşârü'n-ileyh bundan
 akdem asitâne-i sa'âdetimde iken Azak tarafının 'âdet-i kadi-
 me üzere muhafazasıçün iki pâre kâdîrğanın gelmesi tedârik
 olundukda Azak kal'asının iki yıldan beru harabe-i müşrif ol-
 muş iller zira' mikdârı divarı ve teftişden beru otuz kırk zira'
 mikdârı divarı dâhi harab olmağla zikr olunan kal'a divarları-
 nın ta'mirine ve ol-diyarın muhafazasına senin için kâdirdir
 deyu i'lam idub ol-bâbda emr-i şerîf virilmiş idi ol-bâbda vi-
 rilen emr-i şerîf mücebine giru muhafazada olmak münâsib
 olduğun 'arz etmeğin buyurdum ki vusûl buldukda dayima
 basîret ve ittibah üzere olub vilayet-i mezbûreyi a'day-ı haksar
 tarafından hıfz ve hiraset idub ve kal'a-i mezbûrenin ta'mir ve
 termimi her ne vecihle mümkün ise ber-vech-i istihkâm ta'mir

eyleyub ve bi'l-cümle Devlet-i 'Alîyyeme müte'allik olan hüde-matda bezl-i makdûr eylesin ve lâzımü'l-'arz olan husûsları 'ale't-tevali 'arz ve i'lamdan hali olmayasın”.

2.2.3. Zahir ve Erzak Temini İle İlgili Hükümler

Osmanlı Devleti'nde iâşe denildiğinde, İstanbul merkezli taşımıcılık akla gelmektedir. Zahir sevkıyatı ile ilgili her türlü karar, İstanbul'un ihtiyaçları göz önünde tutularak alınmakta, zahir üretimi yapan her kaza, ihtiyaç fazlasını öncelikli olarak İstanbul'a nakletmek zorundaydı. İstanbul'un kendisine yetebilen bir şehir olmaması, Ortaçağın kısıtlı ulaşım imkânları ve üretim zorluğu, İstanbul'un iâşesinin temini meselesinin kuruluştan yıkılışa kadar güncelliğini hiç kaybetmemesine neden oldu. İstanbul'a iâşenin yetersiz gelmesi ya da gelmemesi durumunun yarattığı en büyük etki, kıtlıktı.

Kıtlık, doğal şartlara bağlı olarak ne zaman, nerede ve hangi şartlarda ortaya çıkacağı önceden bilinemediği ve ölümcül neticeler verdiği için aynı zamanda bir afet olarak değerlendirilir. Kıtlıklar, siyasî ve sosyal olaylarla yakından ilgilidir. Herhangi bir bölgenin büyük güçlerin çatışma alanı içerisinde kalması, orduların güzergâhı üzerinde bulunan yerleşme yerlerinde, bir çatışma anında veya ordunun bölgeden geçişi sırasında kıtlık olayları yaşanabilmekteydi. Eşkıyalık faaliyetleri, iç isyanlar ve herhangi bir nedenle toplum içerisinde yaşanan iç huzursuzluk olayları sırasında da insanlar bir müddet ziraî üretim faaliyetlerini askıya alabilir, bölgeyi terk edebilir veya ekili alanlar tahrip edilebilirdi. Bu tür olayların arkasından da kıtlıklar yaşanmaktaydı. Osmanlı Devleti bahsedilen bu olumsuzlukları XVI. yüzyılın sonunda sıkça yaşamış ve bu durum özellikle İstanbul'da büyük zorluklara neden olmuştur.

Osmanlı Devleti'nde zahir ve erzak sıkıntısı çeken yerlere erzak gönderilmesi önemli konuların başında gelmekteydi.

Özellikle İstanbul, Medine, Eflak ve Boğdan gibi yerlere erzak gönderilmesi için hükümler yazılmıştır. Genellikle erzak yönünden Osmanlı Devleti'ne bağlı en büyük tahıl ambarlarından olan Mısır Eyaleti, devletin erzak yükünü çekmiştir. İstanbul'da et, yağ, şeker, hububat kıtlığı olduğunda Mısır'dan bu ürünlerin temin edildiğini görmekteyiz. Zira; "İskenderiyye ve Baf beglerine hüküm ki matbah-ı 'âmiremde şeker killeti üzere olub müzâyaka olmağın mahrûse-i Mısırdan bir gemi şeker-i mahrûse-i İstanbula gelecek i'lam olunmağın siz kâdîrğalarınız ile 'ale't-ta'cil varub zikr olunan gemi-i mezbûrede bulursunuz açıkda olan şeker her kimin ise kabz olunub gemilerinize tahmil etdirub matbah-ı 'âmireme getirülmek emr idub buyurdum ki vardukda bir an ve bir sa'at te'hîr ve tevkif etmeyub gemileriniz ile 'ale't-ta'cil varub zikr olunan gemi-i karşılayub açıkda olan şeker kabz idub dâhi emrim üzere gemilerinize tahmil idub südde-i sa'âdetime gönderesiz ve ne mikdâr şeker kabz etdüğünüz aldığınızı gemi reisinden mühürlü temessük alub bile getüresiz" şeklindeki 67 numaralı hüküm duruma örnektir. Bu hükümde saray mutfağında şeker kıtlığının olduğu ve Mısır'dan bir gemi şekerin İstanbul'a acilen gönderilmesi istenmiştir.

İstanbul'un zahire ihtiyacı için devletin çeşitli yerlerinden zahire temin edilmiştir. Bazen temin edilen zahireler merkeze ulaşmamış ve durumun önlenmesi için hükümler yazılmıştır. İncelediğimiz defterin 168 numaralı hükmü buna örnektir. Bu hükümde; Ereğli iskelesine gelen zahire gemilerinin çoğunun İstanbul'a gitmeyip başka yere gittiği ve Mehmed Çavuş'un Ereğli'ye zahire yüklü olarak gelen gemileri bizzat teftiş ederek başka yere gitmesine izin vermeyip İstanbul'a göndermeye dikkat etmesi istenmiştir¹²⁸.

¹²⁸ BOA, A. DVNSMHM. d. 73: Hüküm 168.

Osmanlı Devleti sadece İstanbul'un zahire temini için değil yurdun başka yerlerinde kıtlık ortaya çıktığında bunun için de ciddi önlemler almıştır. İncelediğimiz defterin 19 numaralı hükmünde Medine'de erzak kıtlığının olduğu belirtilmiştir. Mısır'daki vakıflar tarafından Medine'ye gönderilen erzak ve yiyeceklerin eksik gönderilmesinden dolayı Medine'de kıtlık çıktığı belirtilmiştir. Osmanlı Devleti büyük önem verdiği Medine ve Mekke gibi kutsal yerlerin erzak kıtlığı çekmemesi için hassa anbarından buraya erzak göndermiştir.¹²⁹

2.2.4. Kassablar İle İlgili Hükümler

Türklerin tarihin en eski zamanlarından itibaren yaşadıkları bozkır hayatı ve atlı göçebe kültürlerinden dolayı hayvancılık başlıca uğraşları, et ise en önemli besin kaynakları olmuştur. Arapça olan kasap kelimesinin anlamı hayvan kesme işini devamlı surette yapan, bunu meslek edinen kimsedir. Hayvancılıkla geçinen bozkır toplumlarında herkes kendi hayvanını kesebildiği için kasaplık meslek olarak yerleşik düzene geçmeden önce ortaya çıkmamıştır. İslamiyet ile birlikte kasaplık mesleğinin kuralları, özellikle sağlıkla ilgili olanları, Kuran-ı Kerim ve sünnetle belirlenmiştir. Kasaplığın sağlık şartlarına uygun yürütülmesini denetleyen muhtesiblik görevi, Osmanlı döneminde de devam etmiştir .

İncelediğimiz defterde kasapların genellikle zimmi olduğu görülmektedir. Kasaplığın Osmanlı zamanındaki öneminin en büyük etkenlerinden biri de temel besin kaynağı olan ete duyulan ihtiyaçtan ileri gelmektedir. Örneğin; "Bursa kâdîsına hüküm ki mahrûse-i İstanbulda koyun emîni Mehmed Çavuş Dergâh-ı Mu'allama mühürlü tezkere gönderub bundan akdem mahrûse-i Burusadan İstanbulda yeniçeri meydanına yevmi

¹²⁹ BOA, A. DVNSMHM. d. 73: Hüküm 19.

otuz koyun virmek için Burusadan bir kasab yazılıb her sene-
de yüz bin akçe virmek fermân olunmağın Yervand nâm kasab
ile'l-an vech-i meşrûh üzere kasablık işleyub olanca sermaye-
sini bi't-tamâm harç idub hâlâ medyun olub kasablığa iktidarı
kalmamağla Burusadan dört beş yük akçe cem' olunub mezbûr
kasab Yervanda vireler veyâhud kendüler tarafından aher kasab
göndereler deyu hükm-ü hümayûnum bâlâsına bildirmeni bu-
yurdum ki vardukda bu bâbda 'arz olunduğu üzere' amel idub
yeniçeri meydanına et bâbında müzâyakaya ba'is olur husûsda
ihtiyat eylesesin"¹³⁰ şeklindeki hükümde, İstanbul'da bulunan
yeniçeri meydanı için 30 koyun istenmekte bu koyunların te-
mini için her yıl yüz bin akçe verildiği ve Bursa'dan dört-beş
yük akçenin toplanarak Yervand adındaki kişiye veya başka ki-
şilere verilerek et kıtlığının çıkmaması için dikkat etmeleri em-
redilmiştir. Yahudilerin de yamaklık yapmasına izin verildiği
"Yahudiler dâhi yamak ta'yin oluna deyu"¹³¹ şeklinde bir hü-
küm de mevcuttur.¹³²

Osmanlı Devleti'nde, kasaplık işi çok önemsenmiş hatta ka-
sapların yamakları bile devlet tarafından tayin edimiştir. Ör-
neğin; "Yenişehir kâdîsına hüküm ki İstanbulda koyun emîni
Mehmed Çavuş Dergâh-ı Mu'allama mühürlü tezkere gönderub
mahrûse-i İstanbul kassâblarından Karamanlu Serkis mezbûre
gelub kazâ-i mezbûrdan 'Acem Şeyhzâde ve Odabaşı Kuyum-
cu nâm kimesneler ve Dimitraki Kuyumcuyu ve Karaca Evren
nâm karyeden Divane Hüseyin nâm kimesneler merkum ya-
mak ta'yin olunmağın mahrûse-i İstanbula gelub yamaklık hiz-
metini etmek bâbında hükm-ü hümayûnum rica eyledüğün bil-

¹³⁰ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 35.

¹³¹ BOA, A. DVNSMHH. d. 73: Hüküm 274.

¹³² Osmanlı Devleti'nde Yahudilerin bazen Ermeni cemaati içinde de kaydedildikleri bilinmektedir. Bkz. Muhammed Uğurlu, *Geçmişin Aynasında Süryaniler -Bitlis ve Diyarbekir Örneği-*, Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2024, 20.

dirmeni buyurdum ki vardukda mezbûrları getürdüb İstanbu-
la gönderesin ki ta'yin olundukları üzere yamaklık hizmetini
ideler"¹³³ şeklindeki hükümde, İstanbul kasaplarından Kara-
manlı Serkis'in yanına Acem Şehzade, Odabaşı Kuyumcu ve
Divane Hüseyin adındaki kişilerin yamak olarak tayin edildi-
ği görülmektedir.

2.2.5. Diğer Hüküm Çeşitleri

Çalışmamıza konu olan 73 numaralı Mühimme Defteri'nde,
hacıların güvenliği, Mısır Hazinesi, cami yapımı, cülus-u
hümâyûn, suyollarının tamiri, hassa çayırıları, yol-köprü tami-
ri gibi farklı konular ile ilgili hükümler bulunmaktadır. Mese-
la; "Sarıkavak kâdîsına hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb
gönderub kazâ-i mezbûre tabî' Moloc ve Bağçecik ve Kubadlı ve
Nasrullah nâm karyeler ahâlîsi meclis-i şer'a gelub mezbûrlar
karyeler kurbunda vâkı' nehr-i 'azim Göksu üzerinde Kesik-
köprü demekle ma'rûf olan köprü harabe olmuştur ebna-i se-
bil mürur-u 'uburlarında külli müzâyaka geçub geçerken nice
âdemler ve civar suya ğark olub ta'mir ve termim-i kemâl-i mer-
tebe muhtac olub bir yüke karîb akçe lâzım olmağın ahâlî-i kar-
ye fakirü'l-hal olub ta'ahhüdüne kâdir kimesne olmayub cüm-
le fukarâ gelub cem' olub köprü harab olmağla mürur ideme-
yub yine da'vet idub nehr-i 'azim tuğyan etdikde ebnâ-i sebil-
den köprüye nice kimesneler ğark olub meyitleri karyelerine
çıkardmak ehl-i 'örf tâyifesi karyeleriniz kurbunda bulundu
deyu habs idub mal ve matalların aldıklarından mâ'adâ nice
dürlü işkence idub dayıma bu makule zulm ve te'addiden hâli
olmadıkları ecilden her biri hâlâ yer-u vatan etmişlerdir deyu
zıkr olan köprü-i karye mezbûr ahâlîsi kendu mallarından ha-
rab olan yerleri istihdâm idub ta'mir ve termim idub mürur ve

¹³³ BOA, A. DVNSMHM. d. 73: Hüküm 69.

‘ubur iden ayende ve revende asude-i hal olalar mukâbelesinde ‘öşr rüsumu edâ etdiklerinden sonra mirliva ve beglerbegi su-başlıları üzerlerine gelub tekalif-i ‘örfiye ve selamlık ve gayri nesne teklîf olunmamak üzere müte’ahhid oldukları ‘arz ey-ledüğü ecilden vech-i meşrûh üzere ‘öşr ve rüsumları virdüklerinde sonra tekalif-i teklîf olunmamak emr idub buyurdum ki”¹³⁴ şeklindeki hükümde yıkılan köprünün tamir edilmesi emredilmiştir.

Cami yapımına önem veren Osmanlı Devleti halkın cemaatle namaz kılabilimleri için kasaba ve köylerde cami yapmak isteyenlere izin vermiştir. Nitekim incelediğimiz defterde, “Gence vilâyetinde olan kâdîlara hüküm ki vilâyet-i mezbûrenin ba’zı yerlerinde cami’ ve mescid olmamağla Müslümanlar cema’at ile namaz kılmak müyesser olmayub vilâyet-i mezbûrede cami’ ve mescide ihtiyaç olan kasabat ve kurralarda ashâb-ı hayratdan cami’ ve mescid bina etmek isteyenlere kimesne mani’ olmamak emr idub buyurdum ki vusûl buldukda vilâyet-i mezbûrede cami’ ve mescide ihtiyaç olan mahallerde ashâb-ı hayrat kendu malları ile cami’ ve mescid bina etmek istedikde kimesnenin mülküne ve vakfına şer’an zarar lâzım gelmesi şer’-i şerîfe muhalif mani’ olanları men’ ve def’ eylesin”¹³⁵ şeklinde cami yapımına dair hüküm mevcuttur.

Osmanlı Devleti’nin tahıl ambarı olan Mısır ayrıca zengin bir hazineye de sahipti. “Mısır beglerbegisi hüküm ki Mısır hazinesi ber-vech-i isti’câl südde-i sa’âdetime gönderilmek mühimmâtıdan olmağın gönderilmesine emr idub buyurdum ki dergâhı mu’allam çavuşlarından Ahmed Çavuş zîde kadrehû vardukda bi’z-zât gereği gibi mukayyed olub Mısır hazinesini ber-vech-i isti’câl kaldurub dâhi yarar âdemler ko-

¹³⁴ BOA, A. DVNSMHM. d. 73: Hüküm 102.

¹³⁵ BOA, A. DVNSMHM. d. 73: Hüküm 3.

şub emîn ve salim Dergâh-ı Mu'allama irsâl ve isâl etdirilmek bâbında dakika fevt etmeyub kemâl-i takayyüd ile mukayyed olub ihmâl ve müsâheleden ve 'avk ve te'hîrden beğâyet ihzâr eyleyesiz"¹³⁶ şeklinde Mısır beylerbeyine gönderilen emirde Mısır Hazinesi'nin mevcut şekliyle acilen merkeze gönderilmesi istenmiştir.

İncelediğimiz defterin 111 numaralı hükmünde Osmanlı Devleti'nin, "devam-ı devlet-i ebed peyvendime mahsus du'acılar" şeklinde tarif edilen ve devletin devamı ve sonsuzluğa ulaşması için dua eden duacılarının olduğunu ve devletin bu duacıları himaye ettiğini görmekteyiz. Bu sınıfa dâhil olan Mısır'daki Şeyh Ali Kudsi ve müridlerinin ulufe ve erzaklarının her ay eksiksiz verilmesinin merkezdem emredilmiş olması devletin bu sınıfa önem verdiğini göstermektedir.¹³⁷

Osmanlı Devleti zamanında sosyal ve ilmi bir kurum olan camilere önem verilmiş, tamir ve ihtiyaçlarının teminine özen gösterilmiştir. İncelediğimiz defterin 112 numaralı hükmünde, ulemanın Mısır'daki Beniyyi'l-Ezher adındaki camide haftada iki gece sabaha kadar ibadet ettikleri caminin kandili için zeytinyağna ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Bunun üzerine Beniyyi'l-Ezher camisinin kandilinin giderleri için vakıf kurulması emredilmiş ve ulemanın ibadetlerine devam etmesi için Mısır beylerbeyi görevlendirilmiştir.¹³⁸

¹³⁶ BOA, A. DVNSMHM. d. 73: Hüküm 18.

¹³⁷ BOA, A. DVNSMHM. d. 73: Hüküm 111.

¹³⁸ BOA, A. DVNSMHM. d. 73: Hüküm 112.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
73 NUMARALI
MÜHİMME DEFTERİNİN (1-120)
TRANSKRİPSİYONU

**3.1. 73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN (1-120)
TRANSKRİPSİYONU**

[1]

Hüküm 1

Sâbıka Karaman beglerbegisi olan Bostancı 'Alî Paşaya hüküm ki bundan akdem serdar zafer şî'arım ... mikdâr-ı 'as-ker zafer

Budun muhafazasında olan Vezir Mehmed Paşaya hüküm ki ol-câniblerde küffar-ı duzah kararın 'azim hareket bi-bereketleri olub elden Kal'a-i Estergon üzerine müstevli olub 'asakir-i İslâm zaferay-ı müddet Kal'a-i Estergon ve ol-câniblerde olan 'asakir-i İslâma ziyade imdad ve mu'âvenet lâzım olduğu 'arz olunma-ğın sefer-i zaferan varub kapu kullarında ve 'azimet elli adam ol-cânibde vâsıl olmayan 'asakir-i İslâmda fi-mu'accelen Budun cânibine sürmek için Dergâh-ı Mu'allam kapucubaşlarından kıdvetü'l-emacid ve'l-ekarim Veli Ağa dâme mecdehû ta'yin olu-nub irsâl olunmuşdur buyurdum ki (boşluk) vardukda sen dâhi kemâl-i tayakkuz ve intibah üzere olub yanında mevcut olan 'asakir-i zaferü'l-... ile ve müşârü'n-ileyh kapucubaşım sürüb getürdüğü 'asakir zafer-i measirim ile vech-i münâsib görülüb

mahall-i iktizâ eyledüğüne göre dâhi makrun-u a'dada envâ'-ı ikdâm ve ihtimâm alınub din-i mübin ve devlet-i ebedi karinime müte'allik ve sâir tedbir ve tezakire ve cumhur-u umurda envâ'-ı mesa'i-i cümleniz zuhûra getürmeyub memâlik-i mahrûseme zarar ve güzend erişdirilmekten hazer eylesesiz ve bi'l-cümle tedârik ve tedbir ve ikdâm ve sa'i malakelamda bir vecihle ihtimâm itmek gerekdir ki küffarü'l-eyyam hazamalah etmemek i'lamın bir vecihle haklarında külli ... memâlik-i mahrûseme zarar ve güzend erişdirmeğe mecalleri olmaya kapum kulları ve sâir bir kılaanın neferatının mevacibleri için külli hazair ve zehâyir tedârik olunub 'ale'l-ittifakdan ve'l-tevabi irsâl olunmak üzeredir ana göre 'asakir-i mezkûrum din-i mübin ve uğur-u hümayûn sa'âdet-i karinime müte'allik olur deyu bezl-i makdur eyleyeler müşârü'n-ileyh Veli Ağa dâme mecdehû ile lâzime'l-ahz olanları yazub 'arz eylesesüz

Bir sûreti Budun Beglerbegisine
 Bir sûreti Temeşvar Beglerbegisine
 Bir sûreti Bosna Beglerbegisine
 Bir sûreti Anadolu Beglerbegisine
 Bir sûreti Karaman Beglerbegisine
 Bir sûreti Haleb Beglerbegisine
 Bir sûreti Rakka Beglerbegisine

[2]

Hüküm 2

Ba-hatt-ı Pir Çelebî

Rakka beglerbegisine ve Ruha kâdîsına hüküm ki kazâ-i mezbûr ahâlisi südde-i sa'âdetime 'arzuhal idub kazâ-i mezbûrdan 'Udcuoğlu Kasım ve karındaşı 'Abdurrahman kendum halinde olmayub muttasıl subaşılar ve kethüdalar ve mütesellimler ve sâyir ehl-i 'örf yanlarına varub Müslümanları hilâf-ı şer'-i şerîf şammaz idub akçelerini alub ve aldırub ziyade zulm ve te'addi eyleyub bundan akdem mezkûr Kasım

ve ‘Abdurrahman eğer ehl-i ‘örf ve kethüdalar ve mütesellimler yanlarına varub kimesnenin mesalihine karuşursak ve iltizama girersek sebb-i ashâb etmiş olalım deyub ol-vecihle sicil ve hüccet olunub mukaddemâ vech-i meşrûh üzere şart eyledikleri üzerlerine sâbit olub tekrar sicil ve hüccet olmuş iken mezburlar geru kendu hallerinde olmayub dâimâ Müslümanın vech-i meşrûh üzere hilâf-ı şer’-i şerîf zulm ve te’addi iderler eğer mezbûrların haklarından gelinmez ise cümle müzâd itmek zordur deyu i’lâm itmeğin mezbûrlar ele getirilüb şer’le haklarından gelinmek emr idub buyurdum ki vardukda mezbûr Kasım ve ‘Abdurrahman elbette ele getirüb dâhi vech-i meşrûh üzere Müslümanlara giru hilâf-ı şer’-i şerîf zulm ve te’addisi vâkı’ ise şer’le haklarından gelesiz muhtaç-ı ‘arz olanlardan ise muhkem habs idub ‘arz eylesiz ehl-i fesâda ahz ve ve hilafın sebebi ile himâyet olunmakdan ve hilâf-ı şer’-i şerîf zulm ve te’addisinde ziyade hazer eylesiz

[2]

Hüküm 3

Ba-hatt-ı Pir Çelebî

Lâzım gelen yerlerde ashâb-ı hayrat mescidler bina eylesiz

Gence vilâyetinde olan kâdîlara hüküm ki vilayet-i mezbûrenin ba’zı yerlerinde cami’ ve mescid olmamağla Müslümanlar cema’at ile namaz kılmak müyesser olmayub vilayet-i mezbûrede cami’ ve mescide ihtiyaç olan kasabat ve kurralarda ashâb-ı hayratdan cami’ ve mescid bina etmek isteyenlere kimesne mani’ olmamak emr idub buyurdum ki vusûl buldukda vilayet-i mezbûrede cami’ ve mescide ihtiyaç olan mahallerde ashâb-ı hayrat kendu malları ile cami’ ve mescid bina etmek istedikde kimesnenin mülküne ve vakfına şer’an zarar lâzım gelmesi şer’-i şerîfe muhalif mani’ olanları men’ ve def’ eylesin

[3]

Hüküm 4

Ba-hatt-ı Hasan Efendi

Ayazmend ve Berğama ve Edremid ve Soma kâdîlarına hüküm ki

Midillu sancağı beyi Murad Bey dâme 'izzehu sudde-i sa'âdetime mektûb gönderub şidmdıye değin zıkr olunan kâdîlıklarda vâkı' olan mücrimler livay-ı mezbûr beyi olanlara verilmişdir deyu evvelki üzere kendüye dâhi verilmek ricasına 'arz etmeğin buyurdum ki vusûl buldukda onun gibi kendu kazânızda ehl-i fesâd ve şena'at zuhûr idub fesâd ve şena'atleri kesb-i şer'ü ş-şerîf sâbit ve zâhir olub şer'le celb ve siyasete veyâ kat'-ı müstehak olduklarından ol-makûleleri sûret-i sicilleri ile asitâne-i sa'âdete 'arz etmeğin küreğe konulmak fermân olundukda mîr müşârû'n-ileyhe teslîm eylesesin ammâ 'umum-u teftiş memnu bu bahâne ile teftişi 'amm eylemekden ve fesâd ve şena'ati zuhûr iden ehl-i fesâd celb ve ahz sebebi ile himâyet olunmakdan ve kendu hallerinde olanları bi-günah rencide remide olunmakdan ziyade hazer eylesesin

[3]

Hüküm 5

Bosna beglerbegisine hüküm ki hâliyâ ol vilayetin hıfz ve hiraseti ve zabt-u rabtı bâbında ve himâyet-i saltanata ikdâm ve ihtimâm eylemek mühimmat-ı din-u devletden olub ol-diyarın ahvalin iktizâ etdikce südde-i sa'âdetime 'arz ve i'lâm eylemek ehemmi mühimmden olmağın husûs-u mezkûrede kemâl-i mertebe takayyüd üzere olmak emr idub buyurdum ki vardukda ol-serhadlarda küffar-ı haksar tarafından ... hareket vâkı' olub beglerbegilüğüne müte'allik olan yerlerden bir mahale hazer ve güzend irişdirilmek ihtimâli olursa şimdiden her husûsa kemâl-i takayyüd ile mukayyed olub vilayet-i mezkûrenin hıfz-u hiraseti ve re'âyâ ve berâyânın siyanet ve himâyeti bâbında ziyade dikkat ve ihtimâm

eyleyub beglerbegiliğüne tabî' olan sancak beglerine mukaddemce mektûb gönderub a'da-i bederlerinin muzirretlerinin def' ve ref'-i husûsunda hüsn-ü tedbir ve tedârik idub iktizâ iderse münâsib gördüğün mahalde cem'iyet eyleyub memâlik-i mahrûsemden bir mahale zarar ve güzend iriştirmemek bâbında bezl-i makdur ... na-mahsur eyleyesiz ve beglerbegiliğine müte'allik olan ümerâya dâhi birer hükm-ü şerîfim gönderilmişdir ana göre meccal ve vakti ile lâzım olduğu mahale da'vet eyleyub mühimmât-ı din-u devlet kemâl-i ... edâ etmeğin mecd-u sa'î olasız şöyleki ihmâl ve olunmakla olunmakla memâlik-i mahrûsemden bir mahali zarar irişe külli mes'ul ve mu'ateb olmanız mukarrerdir ana göre basîret ve intibah üzere sen ve lâzımü'l-'arz olan ahâlî 'ale't-tevali 'arz ve i'lâmında hâli olmayasız ve hazane-i 'âmiremin tek-sir ve tevkiri husûsunda dâhi sa'î ve ihtimâm mühimmâtıdan olmakdan defterdâra dâhi ba-mülk? tahsili bâbında onat tenbih ve te'kid idub vakt-u zamânı ile hazane-i 'âmiremin teksiri bâbında envâ'-ı mesa'î cemilenüz zuhûra getüresin

[4]

Hüküm 6

Larende kâdîsına hüküm ki Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinin den üç nefer yeniçeri ile bir nefer 'acemi oğlanı taht-ı kazâsında katl olunmağla maktullerin ele götürülmeleriçün ağalara i'lâm itmekle emr-i şerîfim sâdır olmuştur tâyife-i mezbûre bölükbaşlarından olan Mustafâ Bölükbaşı vardukda bu bâbda bi'z-zât mukayyed olub mezbûr yeniçerilerim ile 'acemi oğlanını katl iden kimler ise ıskad idub ğıybet idenlerin şer'le buldurması lâzım olan kefillerine buldurub getürdüb bir def'a şer'le görölüb fasl olmuş değil ise onat-ı vecihle kemâl-i dikkat ve ehemmi-i birle teftiş ve tafahhüs idub göresiz katilleri zâhir olub katl eyledikleri üzerlerine sâbit olub cihet haklarından hüccet-i şer'îye virildikten sonra şer'le haklarında lâzım geeleni icrâ idub yerine koyasız

[4]

Hüküm 7

Ba-hatt-ı Hamid Çelebî

Larende kâdîsına hüküm ki taht-ı kazânda Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinden üç nefer yeniçeri ile bir nefer 'acemi oğlanı katl olunub bu husûs için Dergâh-ı Mu'allam yeniçerileri ağası olan ittimarü'l-ümerâ-i ve'l-ekâbir Hasan dâme 'ülvehu mü-hürlü mektûb virmeğin müşârü'n-ileyhin mühürlü mektûbu mûcebince 'amel olunmak emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda yeniçerilerim ağası tarafından virilen mektûb mûcebince 'amel idub ana muğayir kimesneye te'allül ve ğadr etdirmeyub şer'le lâzım geleni icrâ eylesesiz hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addiden ziyade hazer eylesesin

[4]

Hüküm 8

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Kıbrıs beglerbegisine ve vâkı' olan kâdîlara hüküm ki Tarsus kâdîsı 'Abdurrahman mektûb gönderub Tarsus ahâlîsi mahkemeye gelub kazâ-i mezbûr sâkinlerinden olan Sipah Halife ve 'Alî ve Ahmed ve Menteşoğlu dimekle ma' ruf kimesneler sûhte nâmında olub bunların evleri üzerine varub cem'iyet idub zekât ve sülüs verin deyu re'âyâyâ rencide eylediklerinden mâ'adâ ehl-i 'iyallerin gelub fesâddan hali değillerdir men-u def' olmazlarsa cümlemiz terk-i diyar ideriz deyu tazallüm eylediklerini 'arz ve i'lam eyledüğü ecilden mezbûrların ref' olması emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda onat-ı vecihle mukayyed olub fermân-ı celîlü'l-kadrim mûcebince sûhte nâmında olanları min-ba'd kazâ-i mezbûreden men'-u def' idub bir ferd kimesneye aslâ ve kat'a meyl ve himâyet etmekden ziyade ihtiraz ve ihtiyat eylesesin

[4]

Hüküm 9

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Kesriye ve Vidin kâdîlarına hüküm ki sen ki Vidin kâdîsısın mektûb gönderub Vidin sakinlerinden Durmuşoğlu Halilin ba'zı kıta'ü't-tarik ve ehl-i fesâd evler basub âdemler katl ve esbâb-ı ğâret idub mezbûrlardan Hızır nâm kimesne ahz olunub ve Kurhil? nâm karyeden Rıdvan 'Arab başımızdur deyu ikrar idub şer'a da'vet olundukda ağası olan Mehmed nâm kimesneden taleb olundukda getüreyim deyu cevap idub mahâl olub şer'a da'vet olundukda itâ'at etmeyub vilayet ahâlîsinden cemm-i ğafir mezbûr 'Arab Rıdvanın şekâvet üzere olduğu ... ittihad haber virdüğün i'lâm eylemen mezbûr 'Arab ma'iiyeti olan mezkûr Mehmedin şer'le taleb olunub ... ve 'ibad iderse mukayyed (eksik) asitâne-i sa'âdetime göndermen emr olmuşdur buyurdum ki vardukda emrim üzere mezbûr Mehmedden şâki-i mezbûru taleb idüb getürdüb hakk-ı da'va idub ... hak üzere meclis-i şer'a ihzâr idub bir def'a şer'le görünmeyub on beş ... (eksik) hak üzere görmesi şer'le ... olan hukuk-u ashab ... (eksik) şer'le hakkında lâzım gelen icrâ eyleyub (eksik) Mehmed kibir ve hilâf-ı şer' 'ibâd idub virmekde te'allül ider ise ... (eksik) asitâne-i sa'âdetime gönderesun ve gönderdüğün adama

[5]

Hüküm 10

Yevmü'l -isneyn

Fî 7 Zî'l-hicce sene miete ve elf

Anabolü kâdîsına ve kal'ası muhafazasında olan Süleyman Subaşına hüküm ki taht-ı kazanızda Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinden üç nefer yeniçeriler Papa Yorgi nâm zımmînin evin basub sanduğun kırub dört yüz altunun ve yüz yetmiş ğuruşun alub zulm ve hayf etmişler bu husûs için Dergâh-ı Mu'allam

yeniçerileri ağası Hasan Ağa mühürlü mektûb virub mücebince 'amel olunmak emr idub buyurdum ki vardukda müşârü'n-ileyh ağa tarafından virilen mühürlü mektûb mücebince 'amel idub hilâfete cevaz göstermeyub ve 'inad ve muhalefet etdirmeyub şer'le lâzım geleni icrâ idub hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addiden ziyade hazer eyleyesiz

[5]

Hüküm 11

Gelibolu kâdîsına hüküm ki merhûm Sultan Süleyman Han 'ale'r-rahman ve'l-rıdvanın mahmiyye-i İstanbulda vâkı' olan evkafının mütevellisi Ahmed südde-i sa'âdetime mektûb gönderub mahmiyye-i mezbûrdan vâkı' olan 'imaretlerinin fodılası mühimmâtı için buğday lâzım olmağın mersûm müşârü'n-ileyhin evkatından taht-ı kazânda İçili mukata'asının 'öşr-ü mahsulünden mübâşirleri Halil Çavuş ve Hüsrev Çavuş ve Mehmed nâm kimesneler yerlerinden birkaç ruzi üzerine buğday alınub götürmekçün Ekinlik Adasından İstiraki? nâm reis gemisi ile ve vakf-ı cânibinden ta'yin olunan âdem ile seri'an irsâli lâzım olduğun bildurub isti'câl olunmak ve henüz geçen buğdaydan bir mikdâr parasını içine kadurub mühürleyub buğday ile ma'an gönderilmek bâbında mezbûreye emr-i şerîfim rica etmeğın buyurdum ki vardukda 'imaret-i mezbûrenin fodıla mühimmâtıçün mu'ata'a-i mezbûrenin 'öşr husulünden zikr olunan mübâşirleri yerlerinden terh-i ruzi? üzere alınan buğdayı külliyetlu kilesiyle vakf-ı cânibinden ta'yin olunan kimesne mübaşeretıyla kil etdirub zikr olunan İstiraki? nâm reisin gemisine tahmil mikdârı tahmil itdirub ve eklendirmeyub seri'an mahmiyye-i İstanbula irsâl ve isâle ihtimâm idub ve tahmil olunan buğdaydan numune için bir mikdârın bir desti içine kadurub mühürleyub mezkûrlar ile ma'an gönderesiz ki buğday kabz olunurken natık oluna ve zikr olunan buğdayı tahmilde te'hîr olunmayub irsâl eyleyesin ki vakt-u zamânı ile

gelub teslîm oluna bu bâbda ihmâl ve müsâheleden ve ‘avk-u te’hîre hazer üzere olasız şöyle bilesin

[6]

Hüküm 12

Edirne kâdîsına ve Bostancıbaşıya hüküm ki sarây-ı ‘âmirem ta’mirine irsâl olunan kıdvetü’l-emacid ve’l-ekarim kapucubası Mustafâ Ağa zîde mecdehû südde-i sa’âdetime mektûb gönderub sarây-ı ‘amire-i mezbûre mühimmâtından suyolları yoklandıkda kadime’l-esâmiden sarây-ı mezbûreye ta’yin olunub cârî olan mîrî lüle suyun ekseri ihzârlara icrâ olunub sarây-ı ‘amire-i mezbûrede suyu kıllet olduğundan ğayrı suyolları dâhi harab olmuşiken hâlâ küll-i meblağ harç olunub ta’mir olmağın min-ba’d cârî olduğu üzere mîrî lüle sarây-ı ‘amireye cârî olub aherin icrâ idub hıyanet iden su yolcuların haklarından gelinmek bâbında hükm-ü hümâyûnum bâlâsına ‘arz etmeğın buyurdum ki vardukda bu bâbda kadimden olduğđu üzere ‘amel idub kadimden olunagelen muğayir iş iden su yolcuların haklarından gelesiz

[6]

(Numarasız hüküm iptal edilmiştir)

[6]

Hüküm 13

Mısır belerbegisine hüküm ki Dârü’s-sa’âdetim ağası Mustafâ dâme ‘ulüvvühû Dergâh-ı Mu’allama mektûb gönderub mahrûse-i mezbûrede vâkı’ deşişe-i şerîfe evkafının karyeleri kadimden himâyet olunagelmiş iken ol-cânibde olan kâşifler ve dividdarlar vakfın karyelerinin üzerlerine konub fukarâya külli teklîfler idub Tulbalar gönderub zulm ve te’addi eyledikleri mukaddemâ südde-i sa’âdetime ‘arz olundukda men’ ve def’ olmakçün hükm-ü şerîf gönderilub geru men’ olunmadıkları i’lâm idub iki seneden беру zikr olunan kâşifler ve dividdarlarım def’a gelub ve talebe nâmına evkat-ı mezbûreden alub

zulm ve te'addi etmekle yerlu yerinden teftiş ve tefahhus olub bi- kusûr aldırılmak bâbında hükm-ü hümâyûnum ricasına 'arz eylesin buyurdum ki vusûl buldukda zıkr olunan kâşifler ve dividdarlar bu ana gelince hilâf-ı şer'-i şerîf ve muğâyir-i şart vâkıf-ı evkaf-ı mezbûre karyelerinden ne mikdâr nesne almışlar ise bî-kusûr alıverub mezbûzların min-ba'd hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addi etdirmeyub hilâf-ı şart vâkıf kimesnenin nesne aldirmayasız bu def'a dâhi islemeyub 'inad ve muhalefet idenlerin isimleri ve resimleriyle yazub südde-i sa'âdetime 'arz eylesin ki muhkem haklarından geline

[7]

Hüküm 14

Pir Efendi

'Abdurrahman Beg sakın olduğu gün? hünkâr-ı te'alî sarf olub himâyet ederler ile mezbûrları 'ulufelerin kat' olunur ...
... mühri için hat oluna

Medine-i Larende ...

Aksarây kâdîsına hüküm ki Aksarây sancağı begi 'Abdurrahman Begin südde-i sa'âdetime fevtü'l-hadd kal'aya şikâyetçileri gelmekle sâkin olduğu evleri ve sâyir esbâbı mühürlenub mîrî için olunmak emrim olmuşdur lâkin mezbûrun sakın olduğu sipâhî oğlanı ve yeniçeri tâifesinden ba'zı kimesneler mezbûr 'Abdurrahmanın himâyet idub ele vermedikleri istimâ olunmağla anın gibi zulmiye himâyet idub rızay-ı hümâyûnuma muğâyir vaz' idenlerin 'alakalarını kat' olunmasın emr idub buyurdum ki hükm-ü şerîfim mezbûr 'Abdurrahmanın sâkin olduğu evlerini ve esbâbını a'yân-ı vilâyet ma'rifetiyle mühürleyib kimesne nesne telef etdirmeyub hıfz etdiresin sonradan ne vecihle emr-i şerîfim sâdır olursa ana göre 'amel idesin ve kapum kullarından ve yeniçeriy-i mezbûre himâyet eden var ise ism-u resimleriyle yazıb bildiresin ki 'ulufeleri kat' olunub sâyir müceb-i 'ibret olasız

[7]

Hüküm 15

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî mücerred buyurulmuştur

Tebriz beglerbegisine ve defterdârına hüküm ki bundan akdem vezirim Ca'fer Paşa der-sa'âdetime 'arz gönderub Tebriz muhafazasına gelur şatt-ı cârî üstünde Sa'idabad ve Safnah demekle ma'rûf mahalden kal'aya gelince vâkı' olan çayır-ı mîrîye mahsus olub bundan akdem Kızılbaşlar ve baş zamânında dâhi hâssa çayırlardan olmağın hâlâ Tebrizde olan kul tâyifesinin atları çayırlanmasına bundan mahal ber-olmayub samanları olub kul tâyifesi anların mahall-i mezbûrda çayırlayub bir vecihle mahall-i mezbûre muhtaç oldukları ecilden min-ba'd maliye? tarafından fûruht olunmayub vilâyet defterinde vech-i meşrûh üzere hâssa çayır bağlayub Tebrizin kul tâyifesine mahsus olub defterdârdan ve ğayriden bir ferd dahi ve ta'arruz eylememek bâbında emr-i şerîfim ricasına i'lâm eyledikde vech-i meşrûh üzere Tebriz Kal'asında at satan kul tâyifesine mahsus olmak emr olunub bu bâbda olan emr mücebince 'amel idub zikr olunan mahal vech-ü münâsib görüldüğü üzere Tebriz muhafazasında olub at satan kul tâyifesine mahsus olur vilâyet defterlerine dâhi vech-i meşrûh üzere mukayyed olunub min-ba' defterdârlardan ve ğayriden bir ferd dahl-ü ta'arruz eylemeye deyu merhum ve mefsurlar babam Hüdevendigâr tabe serahu zamânında emr-i şerîf verilub hâlâ tecdid olunmak bâbında 'inayet rica eyledükleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda mukaddemâ verilen emr-i şerîf mücebince 'amel idub hilâfına cevaz göstermeyesin bu husûsun tebdil ve ta'biri eylesin emr-i şerîf virilmiş değildir

[8]

Hüküm 16

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Siroz ve Nevrekop kâdîlarına hüküm ki tahtı kazânuzda sakin olan 'atîk ve cedîd celeblerin zimmetlerine tahrîr olunan ko-

yundan ve baki kalan akçeden koyun emîni ve koyun nâibinin temessükleri olmayanlardan bî-kusûr tahsil idub haklaştırmak emr idub buyurdum ki vardukda bu husûsa bi'z-zât gereği gibi mukeyyed olub taht-ı kazânızda sakın olan 'atîk ve cedîd celeb-lerde tahrîr olunan koyundan ve baki kalan akçeden ne mikdâr koyun ve baki akçe kalmış ise koyun emîni ve koyun nâibinin temessükleri olmayan celeblerden bî-kusûr tahsil itdirub zimmetlerinde bir akçe ve bir habbe baki kodurmayub haklaşdurasız husûs-u mezbûr mühimmâtandır ihmâl ve müsâheleden ve 'avk ve te'hîrden beğâyet hazer idesiz

[8]

Hüküm 17

Ba-hatt-ı Hazret-i Efendi

Mısır beglerbegine hüküm ki bundan akdem Mısırdâ deşişe nâzırı olan Kabil fevt oldukda yüz bin mikdârı filorisi kalub ve mîrîye 'aid ve raci' iken bir akçe ve bir habbe dâhil-i hazine olmayub ve bu ana gelince teftiş ve tefahhus dâhi olunmayub kethüdası olan 'Abdi ve kâtibi 'Osman ve hazinedarı Mehmed ve İsmâ'il nâm 'abd memlûkü ekl-i beli' eyledikleri i'lam olunmağın imdi mezbûrlar her kande ise ele getirilub dâhi Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından Ahmed Çavuş ile sūd-de-i sa'âdetime göndermesin emr idub buyurdum ki vardukda bi'z-zât mukayyed olub mezbûrun kethüdası olan 'Abdiyi ve Katib 'Osmanı ve hazinedâr Mehmedi ve İsmâ'ili ele getürüb dâhi müşârü'n-ileyh çavuşum ile sūd-de-i sa'âdetime gönderesiz

[8]

Hüküm 18

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

Mısır beglerbegisi hüküm ki Mısır hazinesi ber-vech-i isti'câl sūd-de-i sa'âdetime gönderilmek mühimmâtından olmağın gönderilmesine emr idub buyurdum ki dergâhı mu'allam çavuşlarından Ahmed Çavuş zîde kadrehû vardukda bi'z-zât gereği gi-

bi mukayyed olub Mısır hazinesini ber-vech-i isti'câl kaldurub dâhi yarar âdemler koşub emîn ve salim Dergâh-ı Mu'allama irsâl ve isâl etdirilmek bâbında dakîka fevt etmeyub kemâl-i takayyüd ile mukayyed olub ihmâl ve müsâheleden ve 'avk ve te'hîrden beğâyet ihzâr eyleyesiz

[9]

Hüküm 19

Mısır beglerbegisine hüküm ki Medine-i Münevvere Şeyhü'l-Haremi Dergâh-ı Mu'allama kazâya defterin gönderub Medine-i Münevverede mücavirin için Mısır cânibinden irsâl olunan cerayalar müfredat defteriyle ihrâc olunmağla nice kimesneler filan fevt olmuştur deyu nicesinin cerayasına manî' olmağla mücavirinin cerayaları noksan üzere geldüğünden gayrı Medinede erzak killeti ve müzâyakaya ba'is olmağla min-ba'd Medine-i Münevvereden müfredat defteri gönderilmeyub hâlâ ne mikdâr erdeb ise zayid ve noksan olmayub icmal defteri mücebince anbâr-ı hâssadan irsâl olunmak bâbında hükm-ü hümâyûnum bâlâsına 'arz eylemen buyurdum ki vardukda min-ba'd bu bâbda Şeyhü'l-Haram kibelül-hac irsâl eyledüğü defter mücebince 'amel itdurub hilâfına cevaz gösterilmekden ihtiyat eyleyesin

[9]

Hüküm 20

Mısır beglerbegisine hüküm ki Medine-i Münevvere Şeyhü'l-Haremi 'Ömer Dergâh-ı Mu'allama kazâya defterin gönderub müşârü'n-ileyh Mısıra vardukda Harem-i Şerîf-i Nebaviye müte'allik cemi'an umur ve mesalihi mu'accelen tedârik olunub hayrat-ı celîlimden müşârü'n-ileyh ile irsâl eyledüğüm kisve-i mübareke ve altun ve kanadil ve şeme'danlar ve buhur-lar ve Ravza-i Mutahharaya döşenecek kaliler ve sâir irsâl olunan hayratım ve nukuş-u müte'allik levâzım ve Şeyhü'l-Haram müşârü'n-ileyhin kendünün eskal ve ahmalıyla ve âdemlerinin

esbâb ve levâzımı içün hâssa-i hariceden kifâyet mikdârı deve-
ler tedârik olub mu'accelen cümlesin tahmil itdirulub bender-i
Süveyş irsâl olunub ve yarar âdemler koşub yolda hazer ve
güzend irişdirilmeyub ve bender-i Süveyşde yarar gemiciler ve
kürekçiler ile ve cemi'an harç ve levâzımı ise bir kâdîrğa tedârik
idub bender-i Yenbu'a isâl etmek bâbında hükm-ü hümayûnum
bâlâsına 'arz eylesin buyurdum ki vardukda bu bâbda ka-
dimden olunduğu üzere 'amel idub müşârü'n-ileyhime cemi'an
irsâl olunan hayırlar ve sâir zıkr olunan levâzım ile mürettebs
ve mükemmel vech-i meşrûh üzere mîri gemiler ile mu'accelen
irsâl eyleyub eklendirmekden ihtiyat eylesiz

[9]

Hüküm 21

İskenderiyye ve Reşid ve Bulak ve Süveyş ve Yenbu' iskele-
leri emînlerine hüküm ki Medine-i Münevvere Şeyhü'l-Haremi
'Ömer Dergâh-ı Mu'allama kazâya defterin gönderub müşârü'n-
ileyh iskelelere vâsıl oldukda yanında olan eğer mîri ve eğer
kendünün esbâb ve eskaline gümrük diye dahl olunmayub ve
cümlesine lâzım olan kira ve deve ve sâir levâzım cümleden
mukaddem tedârik olunub mu'accelen irsâl olunmak bâbında
hükm-ü hümayûnum bâlâsına 'arz eylemen buyurdum ki var-
dukda bu bâbda her birinüz müstakilen mukayyed olub vech-i
meşrûh üzere yanında olan eğer mîrin ve eğer kendünün esbâb
ve eskaline gümrük içün dahl itmeyub ve cümlesine lâzım olan
kira ve deve ve sâir levâzımı cümleden mukaddem tedârik idub
mu'accelen irsâl idub ihmâl ve müsâheleden ve bi'l-cümlelerin
kullarından ğayrisine hazer eylesiz

[9]

Hüküm 22

Deşişe-i Şerîfe nâzırına hüküm ki Medine-i Münevvere
Şeyhü'l-Haremi Dergâh-ı Mu'allama kazâya defterin günde-
rub Sultan Kaytbay Evkafından Mısırdan Medine-i Münevve-

re fukarâsına irsâl olunan buğdayın kirasın her senede üç yüz filori noksan üzere irsâl olunub Medine-i Münevverede olan üç kıt'a bağçelerinden tekmlil oluna deyu havâle olunub lâkin zıkr olunan bağçelerin mahsulü ancak elli filori olub ol-dâhi sâir hayrata sarf olunub bi't-tamâm kiralar vâsıl olmamağın fukarâyâ gâdr olur deyu cümle kiraları Medine-i Münevvereye irsâl olunmak bâbında hükm-ü hümayûnum bâlâsına 'arz eylemen buyurdum ki vardukda bu bâbda kadimden olunduğu üzere 'amel idub kadimden olanları muğâyir iş eyleyesin

[10]

Hüküm 23

Ba-hatt-ı Pir Çelebî

Diyarbakir beglerbegisine ve kâdîsına hüküm ki Tebriz kulları südde-i sa'âdetime 'arzu hâl sunub mukaddemâ Diyarbakir beglerbegisi olub katl olunan İbrahim Beg beglerbegi iken Tebriz kullarının 'ulufeleri Diyarbakir hazinesine havâle olunub otuz yük mikdârı akçe cem' idub Tebrize müteveccih olmak üzere iken mezbûr İbrahim Beg piyale kethüdasın gönderub Eğil begi Ca'fer Beg ve karındaşı Çazanfer Beg âdemleri ile ve Millü 'Alî Beg 'aşireti ile ve Nasır Beg ve Veli Beg penc eşkıya ile üzerlerine varub Tebriz ağalarından sol bölük ağası Haydarı ve Van kulları ağası Mustafâyı ve Diyarbakirin nakibü'l-eşrafını on altı nefer âdemiyle katl idub tahsil eyledikderi akçeyi ve defterini ve temessukat ve sâir esbâblarının gâret ve yağmâ idub ziyade fesâd eyledikleri i'lâm olunmağın buyurdum ki vardukda bu bâbda ihzârî lâzım olanları meclis-i şer'a ihzâr idub it'abını? madde idub da'vay-ı hak idenler ile beraber idub bir def'a şer'le fasl olmuş değilse hak üzere tesbit idub göresiz 'arz olunduğu üzere mezbûrların vech-i meşrûh üzere zulm ve te'addileri ve nar-u şena'atleri kesbü's-şer' sâbit olur ise ba'de's-sübut müteveccih olan haklarını ashâbına bî-kusûr alıverdikden sonra cem' olunan otuz yük akçeyi ol-vâkı' zayı' etişler ise şer'le mü-

teveccih olanlardan tahsil ve tedârik etdiresin dâhi ne vecihle tedârik idub tahsil eyledüğün ve emr-i şerîfim ne vecihle yerine vardığı mufassal ve meşrûh yazub 'arz eylesesin ki sonra emrim ne vecihle olur ise mûcebince 'amel oluna

[10]

Hüküm 24

Ba-hatt-ı Pir Çelebî

Tebriz kâdisına ve defterdârına hüküm ki sâbıkâ Tebriz beglerbegisi olan Hızır dâme ikbâlehû re'âyâya ve kul tâyifesine ziyade zulm ve te'addi olunduğu istimâ' olunmağla hâlâ Tebriz beglerbegisi ile vezirim olan Hasan Paşa Tebrize varmadın mu ma ileyh Hızır gitmeyib ve eğer gitmiş ise dâhi geru mahall-i hâdiseye varmak emr idub buyurdum ki vardukda müşârü'n-ileyh Hasan Paşa edamallah-u te'ala iclâlehû Tebrize varub mu ma ileyhin kul tâyifesiyle ve re'âyâ ile şer'le da'vaları görölüb Tebrize gitmeyub ve gitmiş bulunursa dâhi Tebrize varub da'vaları görölüb şer'le lâzım gelen icrâ oluna emr-i şerîfime muhâlefet ta'allül ve hazer etmek ihtimâli olmaya

[11]

Hüküm 25

Yevmü'l-isneyn

Fî 21 (Z) Zi'l-hicce sene sülüs ve elf

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Tebrizden Hasan Paşaya hüküm ki Tebriz eyaletinden ba'zı ümerâyâ sancak verilüb lakin yanında bir iki âdemisi olmayub ve nicesi beş altı aydan ve bir yıldan beru sancağına varmayub serhad hali kalmışdır deyu i'lâm olunmağın ol-makûle begler yoklanub sancakları ahire 'arz olunmak emr idub buyurdum ki vardukda bu husûsa bi'z-zât mukayyed olub eyalet-i Tebrizde fi'l-vâkı' ata ve dona ve hizmetkâra kâdir olmayub ve bir yıldan beru sancağına varmayub ve bi'l-cümle sancak 'uhdesinden gelmeyen sancak beglerine verilen sancakların ata ve do-

na ve hizmetkârlara kâdir yarar ve kapusu mükemmel ve müshak mazul beglere ve ağalara ‘arz eylesin

Bir sûreti Gence beglerbegine
 Bir sûreti Şirvan beglerbegine
 Bir sûreti Revan beglerbegine
 Bir sûreti Şemahi beglerbegine

[11]

Hüküm 26

Ba-hatt-ı Pir Çelebî

Tebrizde Hasan Paşaya ve Tebriz kâdîsına hüküm ki Tebrizde vâkı’ havâss-ı hümayûn re’âyâsı südde-i sa’âdetime ‘arzu hâl sunub sâbika Tebriz beglerbegisi olan Hızır Paşa ve âdemleri birer bahâne idub her karyeden biner ve bin beş yüzer gurusların hilâf-ı şer’-i şerîf olub zulm ve te’addi eyledikleri i’lâm olunmağın buyurdum ki vardukda fi’l-vâkı’ müşârü’n-ileyh ve âdemleri re’âyâdan hilâf-ı şer’ ve kanundan vech-i meşrûh üzere gurusları aldıkları vâkı’ ise ba’de’s-sübut hilâf-ı şer’ ve kanun aldıkları bî-kusûr sâhiblerine alıveresin fima-ba’d re’âyâya zulm ve te’addi etdirmeyesin re’âyâya hilâf-ı şer’ ve kanun zulm ve te’addi idenleri ism-u resimleriyle yazub ‘arz eylesin ki muhkem haklarından geline

Kars Begi

[12]

Hüküm 27

Dârü’s-sa’âde ağası Mustafâ Ağaya hüküm ki Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevverede sâkin olub bender-i Ciddeden vezayife mutasarrıf olan ‘ulema ve suleha ve gayriler tarafından rikab-ı kâmiyabıma ‘arzu hâl sunub bender-i mezbûr emînleri ikide birde tebdil olunmağla müstehak oldukları vazifeleri bi’t-tamâm virilmeyub nice meblağların zayı’ olmağın Haremeyn-i Şerîfeyn Evkafına nâzır olduğun gibi bender-i Ciddede dâhi nâzır olman bâbında ‘inayet rica eyledikleri ecilden

hatt-ı hümâyûn-u sa'âdet makrûnumla bender-i Ciddeye dâhi sen nâzır olmak emr idub buyurdum ki emr-i celîlü'l-kadrim mûcebince min-ba'd bender-i Ciddeye sen hasbî nâzır olub bender-i mezbûre de senin tarafından mu'temedü'n-'aleyh emîn ve müstakim kimesne kayim-mekam ta'yin eyleyub umur-u nezâretde ihtimâm eylesesin

[12]

Hüküm 28

Edirne kâdîsına hüküm ki Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından olub mahrûse-i İstanbulun suyolu nâzırı olan Ahmed Çavuş südde-i sa'âdetime mektûb gönderub hâlâ mahrûse-i Edirne'de vâkı' olan mîri suyolu için ta'mir ve termim etmek için südde-i sa'âdetimden su yolcuları bölükbaşlarından Mustafâ Bölükbaşı ta'yin olunub keraste ve hizmetkâr lâzım ise ana göre lâzım olan vuku'ü üzere 'arz olunmak için emr-i hümâyûnum virmek ricasına 'arz eylemen buyurdum ki vardukda mezkûr Mustafâ Bölükbaşıyla ol-cânibde vâkı' olan mîri suyolunun üzerine varılıb keraste mi ve hizmetkâr mı lâzımdır her ne lâzım ise tahmin-i sahiha ile tahmin olunub vuku'ü üzere 'arz eylesesin ki sonra emr-i celîlü'l-kadrim ne vecihle sâdır olur ise mûcebi ile 'amel oluna

[12]

Hüküm 29

Mısır beglerbegi ve defterdârına ve kâdîsına ve Şeyhü'l-Hareme hüküm ki Hazret-i Resul-ü Ekrem Sallallah-ü 'Aleyh-i Vesellemin Ravza-i Mutahharalarına ba'zı ashâb-ı hayrat nezir akçe virub hâliyâ yedi bin mikdârı filori cem' olub mahfûz iden sâbika Mısır beglerbegisi Ahmed Paşa alub ba'zı misafire sarf eyleyub meblâğ-ı mezbûr telef olunduğu istimâ' olundu imdi zikr olunan meblağ her ne masrafa sarf olunmuş ise yerlu yerinden teftiş olunub bi't-tamâm ve'l-ikmal cem' ve tahsil olunduktan sonra yine yerine konulmak fermânım olmuştur buyurdum ki var-

dukda bu husûs sâyire kıyas etmeyub fermân-ı kazâ cereyanım mûcebince meblağ-ı mezbûr her ne masrafa sarf olunmuş ise yerlu yerinde teftiş ve tefahhüs eyleyub dâhi bi't-tamâm cem' ve tahsil eyledikten sonra 'ayni ile Ravza-i Mutaahharada olan hazineye gönderesiz husûs-u mezbûr mühimmât-ı umur-u din-u devletdendir şöyleki bu bâbda 'özü ve bahâne beyan idub cevaba mutasaddi olası beyan olunacak 'özüünüz makbûl-ü hümayûnum olmayub mu'ateb olursuz ana göre mukayyed olub bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakîka fevt etmeyesüz

[13]

Hüküm 30

Yevmü'l-isneyn

Fî 15 (Z) Zi'l-hicce sene sülüs

Ba-hatt-ı Pir Çelebî

Kars beglerbegisine ve Kars kâdîsına hüküm ki Kars kulları südde-i sa'âdetime 'arzuhal sunub gelen beglerbegiler siz Göri kal'asına gitmediniz ve sâbık beglerbegi 'Alî dâme ikbâlehûyu kal'aya komadınız sancak begi ve alay begi ve zü'amânın ve kul tâifesinin haklarından gelinmek için emr-i şerîfim vardır deyu bunları dâima rencide eylediklerin i'lâm eyledikleri ecilden mukaddemâ mezbûrlar için verilen hükümlere min-ba' i'tibar olunmayub mezbûrlar ol-makûle rencide olunmayub men' olunmak emr idub buyurdum ki vardukda mezbûrlar için sâbika verilen hükümlere min-ba'd i'tibar etmeyub ol-vecihle gerek sen ve gayriler mezkûrun kul tâifesini rencide ve remide etmeyesiz ve bu hükm-ü hümayûnum sicill-i mahfûza kayd etdirub mûcebince 'amel eylesesiz

[13]

Hüküm 31

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Kıbrıs beglerbegine ve Silifke kâdîsına hüküm ki Kıbrıs yeniçerilerinden olan taht-ı kazânızda mütemekkin olan Mehmed oğ-

lu Mıstık nâm kimesne şerir ve şâki olub hâşâ 'ulemanın dinine şetm idub ve ğammaz olub nice def'a ferağat için talak-ı selaseye şart idub te'dîb dâhi olunmuş iken yine ferağat itmeyub yine vech-i meşrûh üzere şirret ve şekâvet ve fesâddan hâli olmaduğun sicil olduğu i'lâm olunmağın buyurdum ki vardukda mezbûrun ihzâr idub muhkem tenbîh ve te'kîd eyleyesiz ki kendu halinde olub vech-i meşrûh üzere şirret ve şeka ve fesâda mübâşeret etmeye min-ba'd memnu' ve mütenebbih olmaz ise ahvalin sûret-i sicili ile asitâne-i sa'âdetime 'arz eyleyesiz dirliği kat' oluna ve kendünün hakkından geline ammâ hak üzere olub bu bahâne ile hilâf-ı vâkı' kazıyye i'lâm etmekden hazer eyleyesiz

[13]

Hüküm 32

Mısır beglerbegisine ve kâdîsına ve defterdârına hüküm ki hâliyâ Medine-i Münevvere şerefellah-u te'alada Şeyhü'l-Harem olan kıdvetü'l-emâcid ve'l-ekârim 'Ömer zîde mecdehû asitâne-i sa'âdetimden ol-cânibe müteveccih ve revane olmuşdur imdi Medine-i Münevvereye müte'allik husûslara her ne mikdâr evâmir-i şerîfe verilmiş ise mücebince 'amel olunub hilâf-ı bir vaz'-ı sudur eylemeye deyu fermân-ı kazâ cereyânım sâdır olmuşdur buyurdum ki müşârü'n-ileyh ol-cânibe vardukda Medine-i Münevvereye müte'allik olan evâmir-i şerîfe ile 'amel eyleyub 'inad ve muhalefet ve hilâfı bir vaz' etmekden beğâyet hazer eyleyesiz devlet-darin ve sa'âdet-i menzilin hüdemat-ı Haremeyn-i Şerîfeyndir sâire mübâşir olunmaları ol-bâbda kemâl-i takayyüd ile mukayyed olub verilen evâmir-i şerîfenin mefhumuyla 'amel olasız

[14]

Hüküm 33

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

Filibe kâdîsına hüküm ki mersûm ve meftûr pederim Sultan Süleyman Han 'ale'r-rahman ve'l-resulünün? evkafın mütevellisi

Ahmed südde-i sa'âdetime mektûb gönderub vâkıf-ı mezbûrun mahrûse-i İstanbulda vâkı' 'imaretine sade yağ lâzım olub mahrûse-i mezbûrede tedarîge mecal olmağın taht-ı kazânızda bulunan yerlerden vakfın akçesi ile yüz elli kantar mikdârı sade yağ tedârik olunmak için vakf-ı mezbûrun mu'temedi olan pi-laye ta'yin olunduğun bildurub emr-i hümayûnum ricasına 'arz idüğû ecilden buyurdum ki vusûl buldukda taht-ı kazânda bulunan yerlerden vakf-ı mezbûr mühimmâtı için yüz elli kantar mikdârı sade yağ vakfın akçesiyle narh-ı cârî üzere mezbûr bulunan yerlerde piyaleye cem' ve tahsil etdirub ammâ bu bahâne ile kimesneyi tazyik itdirmekden ihtiyat eyleyesiz

[14]

Hüküm 34

Bir sûreti dâhi mahmiyye-i Filibeden mahrûse-i İstanbulla gelince yol üzerinde vâkı' olan kâdîlara hüküm ki merhum ve mefkur pederim Sultan Süleymanın mahrûse-i mezbûrede vâkı' 'imareti mühimmâtı için cem' ve tahmil olunan sadeyağ mahrûse-i mezbûreye geldikde menâzil ve merâhilde kimesneye nasb itdurmemeniz emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda her birinüz bi'z-zât mukayyed olub vakf-ı mezbûr için cem' ve tahmil olunan sadeyağ emrim üzere menâzil ve merâhilde kimesneye dahl-u ta'arruz etdirmeyesiz

[14]

Hüküm 35

Bursa kâdîsına hüküm ki mahrûse-i İstanbulda koyun emîni Mehmed Çavuş Dergâh-ı Mu'allama mühürlü tezkere gönderub bundan akdem mahrûse-i Burusadan İstanbulda yeniçeri meydanına yevmi otuz koyun virmek için Burusadan bir kasab yazılıb her senede yüz bin akçe virmek fermân olunmağın Yervand nâm kasab ile'l-an vech-i meşrûh üzere kasablık işleyub olanca sermayesini bi't-tamâm harç idub hâlâ medyun olub kasablığa iktidarı kalmamağla Burusadan dört beş yük akçe cem' olunub

mezbûr kasab Yervanda vireler veyâhud kendüler tarafından
aher kasab göndereler deyu hükm-ü hümayûnum bâlâsına bil-
dirmeni buyurdum ki vardukda bu bâbda 'arz olunduğu üze-
re 'amel idub yeniçeri meydanına et bâbında müzâyakaya ba'is
olur husûsda ihtiyat eylesin

[15]

Hüküm 36

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Kapudan paşaya hüküm ki Boğazkesen ve Yenice kal'aları diz-
darları ve kethüda ve sâir neferâtının Kocaeli sancağında muta-
sarrıf oldukları tîmârlarını vilâyet-i muharriri ifrazdır deyu ken-
du oğluna ve aher kimesnelere verub kendulere kalan tîmârları
bi-hâsıl olub ziyade ğadr eyledüğü i'lâm olunmağın vilâyet-i mu-
harririnin tevzî'ine i'tibar olunmayub üslub-u sâbık üzere zabt
etdirmen fermânım olmuştur buyurdum ki vardukda zikr olu-
nan Boğazkesen ve Yenice kal'aları dizdarları ve kethüda ve sâir
neferâtının tîmârların alub sâbık üzere iken beratları mücebince
zabt ve tasarruf etdirub hin-i tahrirde vilâyet-i kâtib bize virmiş-
dir denile min-ba' dahl-ü ta'arruz etdirmeyesiz

Bir sûreti

Pudan? Paşaya Kilitbahr kal'asına vech-i meşrûh üzere hü-
küm yazıla

[15]

Hüküm 37

Ba-hatt-ı hazret-i paşa

Ustrumca kâdîsına hüküm ki seyyidetü'l-muhadderat
ekilletül-muhazzat 'Ayşe Sultan dâmet 'ismetuha südde-i sa'âde-
time tezkere gönderub veziria'zam iken vefat eden babası Rüs-
tem Paşa Evkafından taht-ı kazânda Dolyan nâm mahalde yıl-
da bir kerre dernek ve cem'iyet olub efratdan bâzâra götür-
dükleri meta'dan yük başına defterde dörder akçe resm-i bac
vakfa hâsıl yazılub kadimden ol-vecihle ele gelub hâlâ yeniçe-

ri tâifesi on ve on beş nefer olub ve sipah tâifesinden dâhi birkaç? kimesneler bâzâra gelen her yükden on ve on ikişer akçe almağla vakfa ğadr olur deyu i'lâm olunmağın bu bâbda yeniçerilerim ağası tarafından mühürlü mektûb verilmişdir buyurdum ki vardukda bu bâbda yeniçerilerim ağası tarafından verilen mektûb mûcebince 'amel idub dâhi tenbîh ve te'kîd eyleyesiz ki bâzâra meta' getürenlerin yüklerinden bir akçe ve bir habbe almayalar şöyleki islemeyub geru ol-vecihle zulm ve te'addiderler ise ism-u resimleriyle yazub 'arz eyleyesiz ki sonra emrim ne vecihle olur ise mûcebince 'amel oluna

[16]

Hüküm 38

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Gelibolu kâdîsına hüküm ki sâbıka Mekke-i Mükerreme kâdîsı olub merhum ceddım Sultan Süleyman Han tabe se-
rahu evkafı nâzırı olan Mevlânâ 'Abdurrezak zîdet fezalehû
südde-i sa'âdetime mektûb gönderub evkaf-ı mezbûre müte-
vellisi kendüye varub evkafı mezbûre 'imaretince piriñç olma-
yub ve bâzârda dâhi bulunmayub bu ana gelince gemiler dâhi
gelmeyub piriñç lâzımdır kâdî ve iskele emîni mani' olurlar de-
yu emr-i şerîf ricasına 'arz etmeğın buyurdum ki vardukda mu-
ma ileyh mütevellî âdem gönderub 'imaret-i mezbûre mühim-
mi içün akçe ile narh-ı ruzi üzere piriñç almak istedikde siz ve
emînler mani' olmayub ve haricden kimesneyi dahl-ü ta'arruz
etdirmeyesiz ammâ bu bahâne ile Mısır gemileriyle İstanbula
gelecek piriñci bozdurmayub ve hilâf-ı emr-i şerîf küffar-ı hak-
sara alub gitmekden ziyade hazer eyleyesiz

[16]

Hüküm 39

... ağası mektûbu mûcebince

Edirne ve İpsala kâdîlarına hüküm ki Dergâh-ı Mu'allam
yeniçerilerinden yirmi beşinci bölükden Mehmed nâm yeniçe-

ri fevt olub mahrûse-i Edirne'de vâkı' olan mumcuların üzerinde hayli akçesi kalub ve Kara Şa'ban dimekle ma'rûf kimesne'de dâhi iki cariyesi kalub hâlâ zıkr olunan akçeyi ve cariyeleri alub kabz idub südde-i sa'âdetime göndermen için südde-i sa'âdetimde yeniçerilerim ağası olan kıdvetü'l-emâcid ve'l-ekârim Hasan dâme 'ulvehû tarafından mektûb ile medine-i mezbûrede Mehmed nâm yeniçeriye irsâl olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda müteveffây-ı mezbûrun kazâ-i Edirne'de vâkı' olan mumcularda ne mikdâr akçesi var ise mezkûr Kara Şa'banda olan iki cariyesiyle mezkûr yeniçeri Mehmede teslim idub ber-vech-i isti'câl südde-i sa'âdetime irsâl ve isâl eylesin ihmâl ve müsâhele sebebi ile mezkûrun akçesi ve cariyeleri telef olmakdan beğâyet hazer idesiz

[16]

Hüküm 40

İstanbul kâdîsına hüküm ki Dergâh-ı Mu'allama sûret-i sicil gönderub Edirnekapusu kasabalarından Todori veled Yorgi ve Niyaki veled Dimitri ve Yurğani veled Dimitri nâm zimmîler şer'-i şerîfe gelub sarây-ı 'âmirem ve yeniçeriler meydanına virdikleri koyun etlerinden ğayri 'umumen evkaf-ı selatin ve ğayrilere virdikleri etlerin beher vukıyyessine altışar akçe ta'yin olunub bu bâbda ellerinde emr-i şerîfim variken mahrûse-i mezbûrede Şehzâde Sultan Mehmed tabe serahu mütevellisi ta'yin olunan narhdan aşağı dörder akçe virmek istediğünü bildirdiklerin emr-i şerîfim mücebince altışar akçe virmek hükm olunduğun bildürdüğü ecilden buyurdum ki vardukda bu bâbda emr-i şerîfim mücebince verilen hüccet mücebince 'amel itdurub şer'-i şerîf ve emr-i münifime muğâyir kimesneye iş etdirmeyesin

Şimdiler gibi? ve min-ba'd virdikleri etlerin vukıyyesi altışar akçe olmak üzere bî-kusûr bahası üzere veresin

[17]

Hüküm 41

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Bursa ve Kefe kâdîlarına hüküm ki

Sancağ-ı hümayûnda sekbanbaşı olup hâlâ Dergâh-ı Mu'allam müteferrikalarından Mahmûda hüküm ki Bursa ve Biga ve Karesi sancaklarından zuhûr iden ehl-i fesâd Mısır beglerbegisinin ve sâyir ekâbirin varub mandıralarına iltica ve tahassün etmekle ele girmeyub şer'le haklarından gelinmemekle günden güne fesâd ve şena'atleri ziyade olduğu i'lâm olunmağın imdi ol-makûle ehl-i fesâd her kande olursa olsun ahz olunub dâhi şer'le haklarından gelinmek emr idub buyurdum ki vusûl buldukda bu husûs için Sinan Çavuşoğluna dâhi emr verilmiştir anın gibi ehl-i fesâd zuhûr iderse her kande olursa olsun mezbûr Sinan Çavuşoğlu ile haberleşub dâhi bay-ı tarik-i gân ele getirüb muhtaç-ı 'arz olalar ise habs idub 'arz idesin değiller ise şer'le haklarından gelesiz ammâ mukayyed olup 'arz ve ta'sir ile kendü hallerinde olanlara zulm ve te'addi ahz-u celb sebebi ile ehl-i fesâda himâyet olunmakdan beğâyet ihzâr idub cadde-i şer'den 'udül ve iğrak? eylemeyesiz

[17]

Hüküm 42

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Sâbika Basranın mal defterdârı olup hâlâ Hüdavendigâr ve Karesi ve Biga sancaklarının muhafazasına me'mur olan Mehmede ve Karacalar kâdîsı Molla Şemseddine hüküm ki sen ki defterdârsın mektûb gönderub zikr olunan sancaklarda zuhûr iden ehl-i fesâd ve eşkıyanın şer'le haklarından gelinmek fermân olunub lâkin elviye-i mezbûrda vâkı' olan kâdîlar ekseri kürekçi ile asitâne-i sa'âdete gidmeyub nâibler ise tama'-ı hamlarından kâdîlar yerinde değildir deyu ehl-i fesâdın ahvalini görmeyub ta'allül idub müstakim bir müfettiş ta'yin olunmak lâzımdır

ve sen ki Karacalar kâdîsı Şemseddinsin senin için müstakim-
 dir deyu müfettiş ta'yin olunmak ricasına 'arz etmeğin imdi bu
 husûsa müfettiş ta'yin olunmuşşundur zikr olunan sancaklar-
 dan anın gibi ehl-i fesâd zuhûr iderse şer'-i şerîfe da'vet idub
 itâ'at-ı şer' ele getüresin emr idub buyurdum ki vusûl bulduk-
 da bi'z-zât gereği gibi mukayyed olub elviye-i mezbûrede ehl-i
 fesâd ve eşkiya zuhûr etdikde şer'-i şerîfe da'vet idub itâ'at-ı
 şer' itmeyenleri ele getürüb dâhi da'vay-ı hak idenlerle bera-
 ber idub bir def'a şer'le fasl olmayub üzerinde on senesi mü-
 rur etmeyen husûslarını tamâm-ı hak üzere teftiş idub şer'le
 müteveccih olan hukuku ashâbına bî-kusûr alıverdiklerinde
 muhtaç-ı 'arz olanları habs idub 'arz eylesen değıller ise ehl-i
 fesâda himâyet itmeyub haklarından gelesiz ammâ 'umum-u
 teftiş merfu'dur muhalif nâmına iş üzerine çıkub mukaddemâ?
 ve meccalen re'âyâdan bir nesne alınmaya ana ve hin-i teftiş-
 de hakk-ı cedîde tabî' olub ğarz ve ta'assub ile kendü hallerin-
 de olanlara zulm ve te'addi olunub ve ahz-u celb sebep ile ehl-i
 fesâda himâyet olunmakdan beğâyet ihzâr idub basîret ve in-
 tibah üzere olasın

[18]

Hüküm 43

Ba-hatt-ı ...

Mufasssal gönderib hak üzere edâ ola

Aksarây sancağı begi 'Abdurrahman Bege hüküm ki

Eyyüb eyaleti kâdîsı südde-i sa'âdetime mektûb gönderub
 senin için re'âyâya ve berâyâya fevke'l-haddü'l-ğâye zulm ve
 te'addi eylemişdir deyu i'lâm eylediği paye-i serir sa'âdet kâdîya
 'arz olundukda hakk-ı fukarâ alınur bilub icrây-ı hak olunmak
 için sür'at ve isti'câl üzere südde-i sa'âdetime gelmen emr idub
 buyurdum ki Dergâh-ı Mu'allam kapucularından vardukda aslâ
 te'hîr ve terâhî etmeyub fermân-ı celilü'l-kadrim mücebinece
 mezbûrun kapucularım ise südde-i sa'âdetime gelmesine sen-

den şikâyet idub taleb-i hak idenler ile müvâcehe olub şer'le üzerine sâbit olan hakları alivereler böyle bilesin

[18]

Hüküm 44

Gence ve Kars beglerbegisine ve Kars ve kâdîlarına hüküm ki sâbık Kars beglerbegisi olub sonradan Revan beglerbegiliği verilen 'Alî Paşanın zulm ve te'addisi hilâf-ı ziyade olmakla Kars kal'asında olan Müslümanlara zulm ve te'addi ideyor kal'a kapusun kapadub kendünü içerü komamağla muma ileyh aher kal'adan toplar götürüb kal'ayı topa tutub Müslümanlardan nice kimesneyi helak etdiğinden gayrı kal'anın bir tarafını ve bir minareyi yıkub ve nice mesacid ve müberratı ihrak ve nehb-u ğâret idub ve yanında olan eşkiyaya bunların ehl-u 'iyalini ve mal-ı menalini size verdim ğâret eyleyin deyu iğva etmekle Müslümanların ehl-ü 'iyalleri çekdürüb zulm eylediğinden dâhi nicesunun esbâbı fesâd ve şena'ate mütesaddi olduğu Karaman beglerbegisi 'arz eylediği paye-i serir mevcut ise hâssadan 'arz olundukda şer'le ne lâzım gelirse 'arz oluna deyu hatt-ı hümayûn-u şevket makrûnumla fermân-ı 'alışânım sâdır olmağla husûs-u mezbûru muma ileyhin asitâne-i sa'âdetime gelen şekvacılar şeyhü'l-İslâm ve müftiü'l-enam edemallahu te'ala meyamin-i fezaledudan istifta eyledikleri tafsîl-i mezbûr vâkı' olıcak bilâ te'hîr katli lâzım gelur deyu müfti-i müşârü'n-ileyh kendü yed-i hattıyla cevap yazdu tekrar paye-i serir 'adâlet pınarına 'arz olundukda şer'le ne lâzım gelursa tahmil oluna deyu hatt-ı hümayûn-u 'izzet makrûnumla fermân-ı 'alışânım sâdır olmuşdur buyurdum ki hükm-ü şerîfimle vardukda muma ileyhi ta'yin-i madde iden müdde'iyeleriyle meclis-i şer'a ihzâr idub ol-vakitde sonra şer'le tazmin etdiğün deyu emr-i şerîfim şu vecihle yerine varduğu bir def'a seninle fasl olunan haklarını hak üzere ba'is-i esbâb görüle muma ileyh vech-i meşrûh üzere kal'aaya hazer eylediği kesbü's-şer'a sâbit ve zâhir olur ise

fermân-ı şerîfim mücebince şer'le tazmin etdiresin ve kesbü'ş-şer' hak sâbit olanların dâhi şer'le müteseccid? olan haklarını aldurasın ve ne vecihle emr-i şerîfim yerine varduğun mufasal ve meşrûh yazub bildiresin

[19]

Hüküm 45

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Şerife ... Rakiye kadın oğlu Mehmed Bege verilmiştir olageldiği üzere ...

Mekke-i Mükerreme Şerîfi Seyyid Hasan ibn Ebi Nevi hazretlerine nâme-i hümayûn hâlâ Hüccac-ı vezirü'l-emâsil hıfz-u hirasette ve mühimmât-ı Hameyn-i Şerîfeynin in-cah ve temşiyetinde vücûda gelen mesa'i-i mebrureniz müstelzem zuhûr-u 'inayat-ı mülükânemiz olmağın hakkınızda merahim-i 'alîyye-i hüsvânemiz zuhûra gelub halk-ı Kahire mizden sevb-i hil'at-ı mevrisü'l-hüccet 'inayet olunub 'ilam ve isâli için Mısırın muhafaza beglerinden kıdvetü'l-emâcid ve'l-ekram ile aher? Mehmed dâme 'izzuhu ta'yin olunmuşdur gerkdir ki nâme-i hümayûn sa'âdet makrûnumuzla vusûl buldukda irsâl olunan hil'at mücebül-'azimetden kemâl-i iclâl ile giyub kadimden asitâne-i sa'âdete 'unvanımıza olan sadakat-i ihlâsının mukaddemâ şeyh? min-ba' dâhi hüccâcın refah-ı hâl ve selamet-i baline müte'allik umur-u cumhurdan mücerred ve say olmakdan hâli olmayasın

[19]

Hüküm 46

Ba-hatt-ı hümayûn salıvirulsün

Kıbrıs beglerbegine hüküm ki hâlâ Şam kâdîsı olan Mevlânâ-i Müslihiddin zidet fezailuhu Dergâh-ı Mu'allama mektûb gönderub mukaddemâ Aksarây kâdîsı olan Mehmed ba'zı husûsa isnad olunmamağla cezîre-i Kıbrıs gönderilub akşamdan gelürsün ol-mahale uğradığında bi-ğarz Müslümanlar gelub kâdî-i

mezkûrun isnad emlak? husûsunda cizye olmayub kendu halinde bir pirdir deyu şahâdet etdiklerinden ğarz idub ve ‘ulemadan nice eşraf rica etmeğin ‘ulema-i ... harami? i’aneten? mezbûr cezîre-i Kıbrisa salıverilmek bâbında fermân-ı ‘alîşânım sâdır olmuşdur buyurdum ki mezbûru fermân-ı celîlü’l-kadrim üzere cezîreden salıverilsin ammâ muhkem tenbîh ve te’kîd eylesin ki min-ba’d husûmet itdüğü vilayete varmayub ve sâyir ba’zı kimesneye zulm ve te’addi eyledüğü yine varmayub ve ... beşi? Kıbrisa sürgün etdirmeni ba’is olduğun deyu bir vecihle dâhi ve te’addi eylemeyub kendu halinde ola şöyleki emrim muhalefet geru ol cezîre varub yine ol tarafın ahâlîsine tecavüz ve te’addi etdüğü i’lam oluna veyâhud bir kimesne gelub şikâyet ile kat’a meccal virilmeyub siyaset olunur ana göre i’lam eyleyub dâhi cezîre-i Kıbrisa ıtlak eylesesin

[20]

Hüküm 47

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

Şeyhanlu kâdîsına hüküm ki südde-i sa’âdetime mektûb gönderub kazâ-i mezbûr ahâlîsi meclis-i şer’a gelub hâlâ mirлива ve zü’amâ ve erbâb-ı tîmâr sefer-i hümâyûnuma gitmekle ba’zı ehl-i fesâd ve eşkıya zuhûr idub ahâlî-i vilayetin evlerin basub emvâl ve eşyaların ğâret idub te’addi ve fesâd üzere oldukların bildurub anun gibi ehl-i fesâd zuhûr etdüğün re’âyânın mu’âvenetleri ile men’ ve def’ olunmak bâbında hükm-ü hümâyûnum rica eylediklerin ‘arz eyledüğün ecilden buyurdum ki vardukda anun gibi taht-ı kazânda ehl-i fesâd olub fesâd ve şena’atde bulunub müdde’ileri da’vay-ı hak idub ta’yin-i madde eylediklerinde ... mu’âvenetleriyle meclis-i şer’a ihzâr idub bir def’a şer’le fasl olmayub on beş yıl devr etmeyen husûsların hak üzere teftiş idub göresiz ‘arz olunduğu üzere üzerlerine kesbü’s-şer’ fesâd ve şena’atleri sâbit ve zâhir olanların muhtaç-ı ‘arz olanlardan değil ise habs idub ‘arz eyleyesiz olmayanlar haklarında şer’le lâzım

geleni icrâ eylesesiz şer'-i şerîfe muhâlif kimesneye iş etdiresin
ammâ hak üzere olup tezvir ve telbisden ve celb-u ahz olunmağ-
la ehl-i fesâda himâyet olunmaktan ziyade hazer eylesesin

[20]

Hüküm 48

Yeniçeri ağası (silik)

Pınarhisar kâdîsına hüküm ki Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinden 'Alî nâm yeniçeri taht-ı kazânda vefat etmeğin muhalefatı zabtı için ağaların mektûbu ile mukaddemâ yoldaşı irsâl olundukda cümle emvâl ve erzakını hatununa vasiyyet eylemiştir deyu Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinden Durmuş ve Hasan nâmındaki yeniçeriler mani' olup varan kimesneye dahl etdirmeyub ve müteveffanın vasiyyeti meşru' olduğuna fetvay-ı şerîfe olmağın müteveffây-ı mezbûrun muhallefatı zabtı için Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinden ağaların mektûbuyla sefer-i yeniçeri irsâl olunub müteveffanın muhallefatından tahsil olunan mal-ı mezbûrundan sulh olunmak emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda müteveffay-ı mezbûrun emvâl ve erzakı ağası mektûbu mücebince mezbûre füruht etdirub ve tahsil olunan nukudu dörder kise idub mu'alefat defteri ile mühürleyub mezbûre teslîm idub mufassal ve meşrûh yazub südde-i sa'âdetime 'arz eylesesin şöyleki mezbûr müteveffadan da'vay-ı hak idersen zuhûr iderse ağaları mektûbu mücebince südde-i sa'âdete gönderesin ki ahvalleri şer'le göreyim

[21]

Hüküm 49

Yevmü'l-Hams

Fî 4 Zi'l-hicce sene sülûs ve elf

Ba-tashîh hazret-i Şamil Paşa

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Hasan Çavuşa buyurulmuştur

Kars beglerbegisine hüküm ki vilayet-i Karsda olan kılâ'ın

neferatı na-mevcud olub ba'zıları dâhi fevt olub neferat ahvâli gözetmek lâzımdır deyu i'lâm olunmağın görölmesini emr idub buyurdum ki vardukda vilayet-i Karsda olan kılâ'ın ağalarını ve kethüdalarını getürdub neferatdan mevcud ve na-mevcud kimlerdir mezbûr çavuşum mübaşeretiyile herbirini yoklayub mevcud olanları başka ve na-mevcud olanları başka ve fevt olub gedikleri hali kalanları başka defter idub mühürleyub bir sûretin mezbûr çavuşumla südde-i sa'âdetime gönderesin ammâ mukayyed olub na-mevcud olanlardan mevcud yazmakdan ve bu bahâne ile ahz ve celb olunmakdan hazer eylesesin ammâ bu hükm-ü hümayûnum mûcebince toblama bahânesiyle neferden bir akçe ve bir habbe alınmakdan hazer eylesesin sonra mu'ateb olursun ana göre mukayyed olasın

Bir sûreti Tuman beglerbegisine

Bir sûreti Göri beglerbegisine

Bir sûreti Özi beglerbegisine

Bir sûreti Tiflis beglerbegisine

Mahmûd Ağaya buyurulmuşdur bir sûreti Gence beglerbegine

Mahmûd Ağaya buyurulmuşdur bir sûreti Revan beglerbegine

Bir sûreti Ahışa beglerbegine

Hacı 'Alî Çavuşa buyurulmuşdur bir sûreti Sivas beglerbegine

Müşârü'n-ileyhe buyurulmuşdur bir sûreti Batum beglerbegine

Müşârü'n-ileyhe buyurulmuşdur Hacı 'Alî Çavuşa verilmiştir

Bir sûreti Erzurum beglerbegine

Mahmûd Ağaya buyurulmuşdur bir sûreti Tebriz beglerbegine

Bir sûreti

[21]

Hüküm 50

Ba-hatt-ı hümayûn

... begine ve Tatbe? kâdîsına hüküm ki sen ki kâdîsın mektûb

Budun muhafazasında olan Vezir Mehmed Paşaya ve Budun beglerbegisine hüküm ki Rûmili beglerbegisi ile vezir olan Hasan Paşa ve sâbika Budun beglerbegi Ahmed ve Hatvan? begi Arslan ile mektûb gönderub serhad emekdarlarından 'Alî Odabaşı nâm kimesne yarar olub nice def' a kâfirler ile döğüşüb uğur-u hümayûnumda esir olmuştur deyu Budun muhafazasında olan Ferdi Serden? Hüsam? begi oğlu Ahmedin mezra'asında olan Tasor? nâm kâfir-i mezbûr ki halâs-ı müte'ammid olmağla mezbûrun kâfirin yerine bir aher kâfir tedârik olunub mezbûr 'Anur? halâs anun 'Alî Odabaşıya verilmek ricasına 'arz eyledikleri ecilden virsun deyu hatt-ı hümayûnum sâdır olmuştur buyurdum ki mezbûr 'Anurun? yerine mîriden yarar bir tedârik idub verub mezbûr 'Anuru? fermân-ı hümayûnum üzere halâs-ı müte'ammidin mezkûr odabaşa teslim idesin ta'allül ve nizâ' olmayasız

[22]

Hüküm 51

Ba-hatt-ı Pir Çelebî

Adala kâdîsına hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderub bundan akdem liva-i Saruhandaki katl-i nüfus idub cezîre-i Kıbrıs sürülmesi fermân olunan Kör Çakır demekle ma'rûf ehl-i fesâd emri-i şerîfime muhalefet idub gaybet eyleyub kazâ-i mezbûre gelub fukarâyı hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addi eyleyub Müslümanlara sizde akçe vardır deyu ... idub Mehmed nâm kimesnenin hilâf-ı şer' evin basub 'avratında muhkem darb idub ve Musa nâm kimesnenin emvâl ve esbâbını ğâret idub ve 'Alî nâm kimesnenin dâhi evin basub habs idub hilâf-ı şer'-i

şerîf kaç bin akçesin alub ve Basır nâm kimesnenin bir ‘arabın katl idub ve Hüseyin kimesnenin dâhi evin basub ve Hakkı nâm sipâhînin dâhi evin basub habs idub fukarâya hilâf-ı şer’-i şerîf zulm ve te’addisinin nihayeti olmayub ve kararla götürülüb şer’-i şerîfe da’vet olundukda itâ’at itmeyub ‘isyan üzere olub icrây-ı ahkâm-ı şer’ olunmağa mecal olmamağın kesbü’ş-şer’ hakk-ı fukarâ alunub mukaddemâ fermân olunduğu üzere cezîre-i mezbûreye götürdülüb fukarâ asude-i hal olmak için emr-i şerîf ricasına ‘arz etmeğın şer’le fukarânın hakkı aliverilub emr-i sâbık mûcebince ‘amel olunmak emr idub buyurdum ki vardukda mezbûru ihzâr idub ğaybet ider ise şer’le buldurmaları lâzım olan kefillerine buldurub da’vay-ı hak idub ta’yin-i madde idenler ile beraber idub bir def’a şer’le fasl olunmuş olmayub on beş yıl mürur etmiş değil ise hak üzere teftiş idub göresin ‘arz olunduğu üzere mezbûrun fesâd ve şena’ati ve zulm ve te’addisi vâkı’ ise ba’de’s-sübut Müslümanların haklarını hükm idub bî-kusûr alıverdikten sonra emr-i sâbık mûcebince ‘amel eyleyesin

[22]

Hüküm 52

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

Liva-i Karahisar-ı Sâhibde olan kâdîlara hüküm ki livai mezbûr beginin kayım-makamı ‘Ömer sütte-i sa’âdetime mektûb gönderub livai mezbûrdan ehl-i fesâd ve eşkıyalarla götürmek murad olundukda Dergâh-ı Mu’allam çavuşlarının ze’amet ve tîmârları karyelerine ve bi’l-cümle serbest tîmârlara tahassün idub ele virilmemekle yevmen fe-yevmen fesâd ve şena’atleri ezdiyad üzeredir deyu bildirmeğın ehl-i fesâd kan-de ise ele götürülüb şer’le ahvalleri emr idub buyurdum ki vardukda onun gibi ehl-i fesâd ve eşkıyayı hüsn-ü tedbir ile ele götürüb serbest re’âyâlara girdiklerinden hak sâhibleri mütevekki ise ihzâr eyleyub bir def’a şer’le fasl olunmayub on beş

yıl mürur etmeyen husûsların ta'yin-i madde eyleyen hakla-
rı müvâcehelerinde şer'le hak üzere teftiş ve tahassün eyle-
yub üzerlerine sâbit olan hukuku ba'de's-sübut hükm idub
ashâbına alıverdikden sonra ehl-i fesâda 'arza muhtaç olanları
yazub 'arz eylesesin olmayanlar haklarında şer'le lâzım geleni
serbest münâsibdir ma'rifetleriyle mahalinde icra etdirmen ha-
rice alub gereği bu minvâl ve bedel-i siyaset deyu akçelerin al-
dırmayub ehl-i fesâd olan a ruhsat vormeyesin emrime muha-
lif ehl-i fesâda siyanet eyleyenleri yazub 'arz eylesesin

[23]

Hüküm 53

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Vilayet-i Anadolu'da olan beglerbegilere ve sancak begilerine
ve kâdîlara hüküm ki ehl-i fesâd ve eşkiyadan olan Ferruh Beg di-
mekle ma'rûf kimesne fukarâya hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addi
üzere olmağın siz ki beglerbegiler ve sancakbegileri ve kâdîlarsız
lâzım gelur ise il eri ile ele getirülüb Dergâh-ı Mu'allama götür-
meğe Dergâh-ı Mu'allam kapucularından kıdvetü'l-emasil ve'l-
ekarim Aydın ve Hürrem zîde kadrehûma ta'yin olunub irsâl
olunmuşdur buyurdum ki vardukda mezbûr Ferruh her kağın-
zın taht-ı hükümetinde bulunur ise mezbûr kapuculara âdemler
koşub lâzım olur ise il eriyle ve bi'l-cümle her ne vecihle müm-
kün ise ele getürdüb elimde emrim vardır diye 'inad iderse i'tibar
etmeyub muhkem habs idub mezkûr kapucularına teslîm ey-
leyesiz ki südde-i sa'âdetime getüreler ammâ bu bâbda kemâl-i
takayyüd ile mukayyed olub bir tarikle 'inayet etdirilmekte ve
ahz-u celbisi ile himâyet olunmaktan ziyade hazer eylesesiz

[23]

Hüküm 54

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Rûmilinde vâkî' olan kâdîlara hüküm ki bundan akdem
Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinden kırk dokuzuncu cema'atden

yevmi sekiz akçe ‘ulufeye mutasarrıf olan Mıstık Bikar nâm yeniçeri Selanikde vâkı’ Ayasofya Mahallesinde sâkin olan Hoca Seferin oğlu Ahmedî katl idub Selanik kâdîsı Mevlânâ ‘Abdurrahim zîdet fezaletûhun huzurunda şer’le görüldüğün mezbûr yeniçeri mezkûr Ahmedî katl eyledüğü sâbit ve zâhir olub hüccet-i şer’iyye virildüğü ecilden mezbûr Mıstık Bikar yeniçerinin ‘ulufesi kat’ olunub yeniçerilikden ref’ olunduğuna iftirahü’l-ümerây-ı ve’l-ekâbir yeniçerilerim ağası Hasan dâme ‘ulüvvühû mektûb virmeğin her kağınzın taht-ı kazâsında bulunur ise şer’le hakkından gelinmesini emr idub buyurdum ki vusûl buldukda gereği gibi mukayyed olub her kağınzın taht-ı kazâsında bulunursa hüsn-ü tedbir ve tedârikle ele götürüb dâhi da’vay-ı hak ider var ise ba’de’s-sübut müteveccih olan hukuku ashâbına bî-kusûr alıverildikten sonra yeniçerilerim deyu aslâ ve kat’a sözüne ‘amel etmeyub şer’le gereği gibi hakkından gelesiz hak (silik) olub ahz ve celb-i sebep ile ehl-i fesâda hamîyyet olunmakdan beğâyet ihtiraz eyleyesiz

[23]

Hüküm 55

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Mısır beglerbegisine hüküm ki ba’zı umur-u mühimme için Dergâh-ı Mu’allam çavuşlarından İbrahim Çavuş Yemen cânibine gönderilmiştir ol-cânibe vardukda eklendirilmeyub olageldüğü üzere vâkı’ olan mesalihi görüb dâhi ber-vech-i isti’câl göndermen emr idub buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere mezbûr İbrahim Çavuşun vâkı’ olan mesalihin olageldüğü üzere görüb ber-vech-i isti’câl mahall-i me’mura isâl ve irsâl eyleyesiz husûs-u mezbûr mühimmâtındandır ihmâl ve müsâheleden hazer eyleyesiz

Bir sûreti dâhi Mekke-i Mükerreme Şerîfine

Bir sûreti İskenderiyye ve Süveyş ve Cidde ve sâyir benderlere vâkı’ olan sancak beglerine ve emînlerine

[24]

Hüküm 56

Bosna beglerbegisine hüküm ki hâlâ Budun serhadinde küffâr-ı haksârın hareket-i bi-bereketleri olup Bosna serhadlerinde dâhi zarar kasdına hareketleri olmak ihtimâlleri olmağın sen kemâl-i takayyüz ve intibah üzere olup beglerbegilige müte'allik cemi'an ümerâ ve zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile alat-ı harb ve kıtal ve edebat-ı ceng ve cidal ile hâzır olup her cânibe nâzır olmak emr idub buyurdum ki vardukda emr-i celîlü'l-kadrim mücebince şimdiden beglerbegilikde müte'allik cemi'an ümerâ ve zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile müzeyyen ve mükemmel cem'iyetde olup dâhi tamâm basîret-i intibah ile ser cânibe nâzır olup anun gibi bir cânibden küffâr-ı haksârın hareket-i bi-bereketleri olursa mu'accelen erişub gereği gibi haklarından gelub din-i Mübin ve uğur-u hümayûn sa'âdet-i karinime müte'allik cumhur-u umurda envâ'-ı mesa'i-i cemiliniz zuhûra getüresiz dâimâ kemâl-i tayakkuz ve intibah üzere olup el-'iyaz-ü billahi te'ala memâlik-i mahrûseme zarar ve güzend erişdirilmekten ziyade hazer eylesiz

[24]

Hüküm 57

Bosna defterdârına hüküm ki sâbika Bosna defterdârları teksir ve tevfir-i hazayinde ihtimâm üzere olmamağla ol-câniblerde kıla' neferâtının mevâcibleri zamânında virilmediği i'lam olunmağın sen kemâl-i intibah ile beglerbegiliği ile hüsn-ü ittîfak ve ittihad idub dâhi teksir ve tevfir hazayinde envâ'-ı ikdâm idub kıla' neferâtının mevâciblerinden eğer güzeste ve eğer hâlâ işleyen mevâcibleri bî't-tamâm virilmek emr idub buyurdum ki vardukda emr-i celîlü'l-kadrim üzere beglerbegi ile hüsn-ü ittîfak ve ittihad üzere olup dâhi teksir ve tevfir hazayinde envâ'-ı ikdâm ve ihtimâm eylemekle kıla' neferâtının mevâciblerinden eğer güzeste ve eğer hâlâ işleyen mevâcibleri bî't-tamâm verub

müzâyaka çekdirmekden ziyade hazer eylesesiz ve bi'l-cümle defterdârlarının cumhur-u umurda tamâm basîret ve intibah üzere olub teksir ve tevfir-i hazayinde envâ'-ı mesa'-i-i meşku-re zuhûra getüresiz

[24]

Hüküm 58

Bosnada olan sancak beglerine hüküm ki Budun serhatinde küffâr-ı haksârın hareket-i bi-bereketleri olub Bosna serhadlerine dâhi zarar kasdına hareketleri ihtimâli olmağın dâimâ her birinüz sancağıınıza müte'allik cemi'an zü'amâ ve erbâbı tîmâr ve neferat ile müretteb ve mükemmel olub ve beglerbeginiz câniblerine nâzır olub senin mektûb ve âdem gönderdikde vech-ü münâsib gördüğü üzere din-i Mübin ve uğur-u hümâyûn sa'âdet karinime müte'allik umurda her biriniz bezli makdur etmek emr idub buyurdum ki vardukda emr-i celîlü'l-kadrim üzere her birinüz sancağıınıza müte'allik cemi'an zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ve kıla' neferatıyla müretteb mükemmel olub ve beglerbegiliği câniblerine nâzır olub dâhi senin mektûb ve âdem gönderdiğün mu'accelen varub vech-i münâsib görüldüğü üzere hizmetde ve yoldaşlıkda bulunasız

[25]

Hüküm 59

Diyarbakir beglerbegisine ve defterdârına hüküm ki bundan akdem defa'âten ile evâmîr-i şerîfe gönderilub vilayet-i Diyarbakirin 'atîk ve cedîd mukata'at mahsulünden ve 'avarız akçesinden vâfir ve müstevfî mal tahsil idub dâhi ber-vech-i isti'câl asitâne-i sa'âdetime irsâl ve isâl eylesesiz deyu fermânım olmuş iken ile'l-an bir eseri zâhir olmamağla mes'ul ve mu'ateb olmuşsuzdur imdi bu bâbda Maliye tarafından mufassal emr-i şerîfim verilub fermân-ı sâbık mücebince ber-vech-i isti'câl vâfir ve müstevfa mal tahsil idub dâhi asitâne-i sa'âdetim tarafına irsâl ve isâl eylemenüz fermânım olmuşdur buyurdum ki vardukda

fermân-ı celîlül-kadrim mücebince vilayet-i mezbûrenin 'atik ve cedîd mukata'atı mahsulünden ve bakayasından ve 'avarız akçesinden mu'accelen tahsil-i fermân olunan malı cem' ve tahsil eyleyub dâhi yarar ve mu'temedü'n-aleyh âdemleriniz ile ve ... ve muhatara olan mahallerde kifâyet mikdârı hisar erenleri teftiş? iş bu mah-ı zi'l-hiccenin yirmisine değin hazane-i 'âmireme teslîm etdiresin şöyleki bu def'a dâhi emr-i şerîfim varduğu gibi mukayyed olmayıb tarih-i mezbûre değin zikr olunan malı dahl-i hazine eyleyub 'avk ve te'hîrinüz sebebi ile kul mevâcibine irişmeye aslâ beyan olunacak 'özüünüz kabul olunmaz ki 'azl ile konulmayub envâ'-ı hakaret ve 'ikaba müstehak olursuz ana göre basîret ve intibah üzere olub bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakîka fevt etmeyesiz

[25]

Hüküm 60

Bu selh hüküm buyurulmuşdur

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Kastamonu begine ve kâdîsına ve müfettişine hüküm ki bundan akdem südde-i sa'âdetime mektûb ve ahâlî-i vilayet mahza? gönderub sâbıkâ Kastamonu kal'asında dizdar olan Kubad kal'a-i mezbûre müstahfızlarından ve re'âyâdan hayli kimesnelere zulm ve te'addisi olmağla teftiş olunub zuhûr iden hukuk ashâbına etdirilub? vuku'u üzere 'arz idesin deyu fermân olunmağla emr-i şerîfim mücebince teftiş olunub hukuk-u nasdan ba'zı alınub ve ba'zı dâhi alınmak üzere iken firar idub fukarâdan nice kimesnelerin hakkı kalmışdır mezkûr ehl-i fesâd ve şerir ve şâki ve müzevvir ve ehl-i fasik olub şer'-i şerîfe muhalif if'al ve emvalinin şehabeti yokdur hazer-i 'amdır üzerimizden izâlesi lâzımdır deyu 'arz olunması rica eyledüklerin bildürdükleri ecilden nefer beled? olmak fermânım olub mezkûr bâ-yı tarik-i gân ele getirülüb dâhi ol yerden 'alakası kat' idub yarar âdemlere koşub Burusaya sürgün eylesesin ve böyle koşub gönderdiğün âdemlere

muhkem tenbîh eylesesin yolunda onat-ı vecihle takayyüd olub
ğasb etdirilmesi ihtimâli olmaya deyu mersûm ve mefkûla ba-
bam hüdavendigâr tab-ı serahu zamânında emr-i şerîf verilub
tecdid olunmak bâbında ‘inayet-i rica eylemeniz buyurdum ki
vardukda ne sûretde emr-i şerîf verilmek değil ise mukaddemâ
vech-i meşrûh üzere verilen emr-i şerîf mücebince ‘amel idub
hilâfına cevâz göstermeyesiz

[26]

Hüküm 61

Yevmü'l-isneyn

Fî 29 (ZA) Zil-ka'de sene sülüs ve elf

Hüseyine hüküm ki hâliya bu cânibde aslâ mîri şeker kal-
mayub ziyade müzâyaka olmağın Mısır tarafından gelen mîri
şekeri ber-vech-i isti'câl asitâne-i sa'âdetime göndermen emrim
olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda aslâ te'hîr ve terâhi
etmeyub bâ-y-ı vech-i gân Mısır tarafından gelen mîri şekeri
emrim üzere ber-vech-i isti'câl bu cânibe gönderesin husûs-u
mezbûrede ziyade müzâyaka vardır bu zamâna ve sâir zamâna
kıyas etmeyub gereği gibi mukayyed olasın

[26]

Hüküm 62

Tebriz beglerbegisine hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb
gönderub inşallah-u te'ala Tebrize vardıktan sonra sâyir beg-
lerbegiler ve ümerâyla cem'iyet lâzım olursa beglerbegiler
eyaletlerine müte'allik ümerâ ve zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile
senin yanına gelub vech-ü münâsib gördüğün üzere uğur-u
hümâyûnumda hizmetde bulunalar deyu ahkâm-ı şerîfim vi-
rilmek bâlâsına 'arz eyledüğün ecilden vech-i meşrûh üzere
beglerbegide müstakîlen ahkâm-ı şerîfe verilmişdir buyurdum
ki vardukda kemâl-i takayyüd ve intibah üzere olub anun gi-
bi cem'iyet lâzım gelursa beglerbegine mektûb ve âdem gön-
derub yanına getürdüb dâhi vech ve münâsib gördüğün üye-

re hüsnü ittîfak ve ittihad ile uğur-u hümâyûnuma müte'allik
cumhur-u umurdan bezl-i maktûr eyleyesiz

[26]

Hüküm 63

Kars beglerbegisine hüküm ki Tebriz mukata'asında olan ve-
zirîm Hasan Paşa südde-i sa'âdetime mektûb gönderub kendüsü
Tebriz cânibine müteveccih olub ol-cânibe vardukda serhadd-i
mezbûrda bir hizmet-i hümâyûnum vâkı' oldukda ol taraf-
da olan beglerbegiler lâzım olan mahalde kendü ile cem'îyyet
idub edây-ı hizmet-i vahidde? varmağa? mümkün memleket
eylemen bir vecihle ehemmi mühimmât-ı umurdandır deyu
'arz eyledüğü ecilden buyurdum ki vusûl buldukda anun gi-
bi müşârü'n-ileyh ol-cânibe vardukda serhad-i manzûrda bir
âdemim vâkı' olub müşârü'n-ileyh tarafından âdem vardukda
bir an ve bir sa'at te'hîr ve tevkîf etmeyub eyaletine müte'allik
olan zü'amâ ve ümerâ ve erbâb-ı tîmâr ile müşârü'n-ileyhin
yanına varub vech-i münâsib gördüğü üzere hizmete yoldaş-
lıkda bulunanın husûs-u mezbûr mühimmât-ı umur-u din-u
devletdir ana göre mukayyed olası ihmâl-i müsâheleden ha-
zer idesiz vesselam

Bir sûreti Revan beglerbegisine yazılmışdır

Bir sûreti Van beglerbegisine yazılmışdır

[27]

Hüküm 64

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Üslub-u sâbık üzere kâme-kân defter tahsil olunub gemiler
getüresin deyu buyruldu

Amasya kâdîsına hüküm ki mektûb gönderub sülûs ve elf
tarihinde vâkı' Boğdan ve Eflak cânibine zahîre isâli lâzım gel-
mekle Vilayet-i Rumda altı binden aşağı tîmârı olanlar tarih-i
mezbûrda vâkı' sefere gitmeyub binde iki kile arpa ve iki kile
dakik virmek üzere seferden kalub her birinin tîmârları mah-

sulünden tahsil ve Samsun iskelesinden gemilere tahmil olunub her gemiye bir nefer sipâhî konulub İbrail iskelesine dâhil olub kâdiya teslîm etmek fermân olmuşken bir mikdârı fermân olunduğu üzere tahsil ve gemiye tahmil olundu lakin ... tebdîl olmağla bedel-i husûs ref' olunmuşdur deyu fermân olunan zahîrenin tahsil ve tahmiline sipah tâyifesi 'inad ve muhalefet idub üslub-u sâbık üzere 'amel olunmak bâbında emr-i şerîf ricasına 'arz eylediğin ecilden buyurdum ki vardukda bu bâbda mukaddemâ irsâl olunan fermân-ı şerîf mücebince 'amel olunub husûs-u mezbûr 'avk ve te'hîr olunmayub fermân olunduğu üzere zikr olunan zahîre tahsil ve gemiye tahmil etdirilub fermân-ı celîlü'l-kadrim muktezasınca mu'accelen mahall-i me'mura irsâl ve isâl eylesesiz husûs-u mezbûr mühimmât-ı umurdandır 'avk ve te'hîr ve ihmâl ve müsâheleden ziyade hazer eylesesiz emrime muhalefet idenlerin ism-u resimleri vakir variken yazulmalarıyla yazub 'arz eylesesin ki tûmârları alıb ahire verilub kendülerin haklarından geline

[27]

Hüküm 65

Akçeleriyle ihzâr olunması

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Südde-i sa'âdetimden Ruscuka varınca yol üzerinde olan kâdîlara hüküm ki hâlâ südde-i sa'âdetimden baş defterdâr olan ifhârü'l-ümerâ-i ve'l-ekabir Seyyid Mehmed dâme 'ulvehû sefer-i hümayûna gitmek emr olmağla yanında işhaz-ı emîn olan bölük halkı ve âdemleriyle mu'accelen çıkub gelmek üzeredir müşârü'n-ileyh ve yanında olan bölük halkına ve âdemlerine zahîre tedariği mühimmâtdan olmağın her birinüz taht-ı kazânızdan kifâyet mikdârı zahîre ihzâr ve ikdâm eylemek emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda her biriniz bi'z-zât mukayyed olub müşârü'n-ileyhin ve yanında olan bölük halkının ve âdemlerinin mühimmi öküz kifâyet mikdârı zahîre ihrâc ve ihzâr eylesesiz

ki taht-ı kazânuza dâhil olduklarında narh üzere üzere akçe ile olub zahîre husûsunda müzâyaka çekmeyeler şöyleki ihmâl üzere olası müdde'î eylemekle bu bâbda şekk ve şikâyeti muteberdir tekâsül üzere olduğun i'lâm eyleye münarsa olursa ana göre zahîre tedarîğinde ikdâm ve ihtimâm üzere olası bu bahâne ile re'âyâyâ zulm ve te'addi olunmakdan beğâyet hazer edesiz ki kâdîlığınız olmağla iktifa olunmayub hakkınızdan gelinur ana göre tedârik idub re'âyâyâ ta'ciz etmeyesiz

[28]

Hüküm 66

Ba-hatt-ı Pir Çelebî

Bilecik kâdisına hüküm ki Tulba? kâdisı Mevlânâ Mustafâ zîde fazlehu südde-i sa'âdetime mektûb gönderub Çingene tâifesiinden Mehmed bin 'Abdullah ve Pive? veled Tavacı nâm Çingene şerir ve şâki olub mezkûr Mehmed başına dülbend sarmıyor lâkin Mezhebderoğlu? 'avretin tefrik ider ve dört nefer kimesnenin hilâf-ı şer'-i şerîf 'avratlarının ellerinden olub ve mezbûr Pive? dâhi ziyade eşkıyadan olub eceli ile fevt olan Tavacı nâm babası için bulduğu kimesnelere yabuşub şirret eyleyub ol-vecihle ba'zı kimesnelerin evlerin basub esbâbını ğaret idub dâimâ işleri tezdîr ve telbisdir ellerinden Müslümanlar 'aciz kalmışdır deyü ğasb etmeğın buyurum ki vardukda mezburlardan da'vay-ı hak idub ta'yin-i mal iderler ise ihzâr idub ğırbet iderler ise şer'le buldurması lâzım olan kefillerine buldurub götürdüb bir def'a şer'le fasl olmuş olmayub on beş yıl mürur etmiş değilse hak üzere teftiş idub göresiz 'arz olunduğu üzere mezbûrların fesâd ve şena'atleri vâkı' ise ba'de's-sübut şer'le müteveccih olan hakların ashâbına hükm idub alıverdîkden sonra ehl-i fesâd muhtacı 'özer olanlardansa habs idub 'arz eyleyesiz haklarından şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz ammâ hak üzere olub kendu hallerinde olunsun hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addiden ve ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ziyade hazer eyleyesiz

[28]

Hüküm 67

İskenderiyye ve Baf sancağı beglerine hüküm ki Mısır gemileriyle mahrûse-i İstanbula gelecek

Ba-takrir Hazret-i Efendi

İskenderiyye ve Baf beglerine hüküm ki matbah-ı 'âmiremde şeker killeti üzere olub müzâyaka olmağın mahrûse-i Mısırdan bir gemi şeker-i mahrûse-i İstanbula gelecek i'lam olunmağın siz kâdirğalarınız ile 'ale't-ta'cil varub zikr olunan gemi-i mezbûrede bulursunuz açıkda olan şeker her kimin ise kabz olunub gemilerinize tahmil etdirub matbah-ı 'âmireme götürülmek emr idub buyurdum ki vardukda bir an ve bir sa'at te'hîr ve tevkif etmeyub gemileriniz ile 'ale't-ta'cil varub zikr olunan gemi-i karşılayub açıkda olan şekerini kabz idub dâhi emrim üzere gemilerinize tahmil idub südde-i sa'âdetime gönderesiz ve ne mikdâr şeker kabz etduğünüz alduğunuzu gemi reisin den mühürlü temessük alub bile getüresiz

[29]

Hüküm 68

Haslar kâdisına hüküm ki mahrûse-i İstanbulda koyun emîni Mehmed Çavuş mühürlü tezkere gönderib İstanbul kassâblarından nâm kassâb-ı mezbûre gelub nefsi Silverde sâkin Küçük Aden ve Niyaki ve Veleğrad nâm karyeden Esnasın? nâm zımmîler yamak ta'yin olunmuşlar iken gelub yamaklık etmediklerini bildirub mezbûrları İstanbula gelub mezbûr kazâyâ yamaklık itmek bâbında hükm-ü hümayûnum rica etmeğın buyurdum ki vardukda mezbûrları getürdub mahrûse-i İstanbula gönderesiz ki mukaddemâ ta'yin olundukları üzere yamaklık hizmetinde olalar

[29]

Hüküm 69

Yenişehir kâdisına hüküm ki İstanbulda koyun emîni Meh-

med Çavuş Dergâh-ı Mu'allama mühürlü tezkere gönderub mahrûse-i İstanbul kassâblarından Karamanlu Serkis mezbûre gelub kazâ-i mezbûrdan 'Acem Şeyhzâde ve Odabaşı Kuyumcu nâm kimesneler ve Dimitraki Kuyumcuyu ve Karaca Evren nâm karyeden Divane Hüseyin nâm kimesneler merkurum yamak ta'yin olunmağın mahrûse-i İstanbula gelub yamaklık hizmetini etmek bâbında hükm-ü hümayûnum rica eyledüğün bildirmeni buyurdum ki vardukda mezbûrları getürdüb İstanbula gönderesin ki ta'yin olundukları üzere yamaklık hizmetini ideler

[29]

Hüküm 70

Edirne kâdîsına hüküm ki bundan akdem İstanbul kâdîsı Dergâh-ı Mu'allama mektûb gönderub kassâblardan Yiğitbaşı ve Dimitri şer'-i şerîfe gelub mahrûse-i Edirne İstanbul gibi 'azim şehir olub ve kassâblar sermayesi için cem' olunan akçeden mezburlar iki nefer kassâba beş yük akçe virilub ve sâir kassâblar gibi mahrûse-i İstanbulda meydana ve sâir ta'yin olunan yerlere et virmeği müte'ayyin olduklarını 'arz eylemen Edirnedan dâhi a'la ve evsat ve edna i'tibarınca beş yük akçe kassâb akçesi cem' olunub ve hazer kassâb için dâhi yıllık yüz bin akçe cem' olunmak için merkûm babam tabe serahu zamânında hükm-ü hümayûn verilmiş olmağın buyurdum ki vardukda hilâfına emr-i şerîf verilmiş değil ise ol-hükm-ü hümayûn mücebince 'amel idub hilâfına cevaz göstermeyesin

[29]

Hüküm 71

Ba-hatt-ı hazret-i Efendi

Trablusşam defterdârı Mehmed Efendiye hüküm ki zikir olunan defterdârlık husûsu müstakilen sana tefviz olub beglerbegi tarafından dahl olunmamak fermânım olmuştur buyurdum ki vardukda zikir olunan defterdârlık husûsu müsta-

kilen sen görüb malımın teksir ve tevfirinde mücerred sa'î olub bâb-ı ikdâmda dakîka fevt etmeyesin lâzıme'l-'arz olan husûs yazub bildiresin

[29]

Hüküm 72

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Trablusşam beglerbegisine hüküm ki Trablusşam defterdârlık müstakilen hâlâ defterdâr olan Mehmed dâme 'ulvehûya tefviz olunmuşdur buyurdum ki vardukda zıkr olunan defterdârlık husûsuna siz karışmayub mal-ı mîriye müte'allik olan umur-u müşârü'n-ileyh görüb siz dahl ve ta'aruz etmeyesiz

[30]

Hüküm 73

Şam-ı Kazân begine hüküm ki Kars beglerbegisi Hüdaverdi ve Nebek kâdîsı Mehmed mektûb gönderub Nebek ve Eleşkird sancağında mukaddemâ ümerâ ve kuzzât sâkin olub zabt olunmağla vilayet-i mezbûre emn-ü eman üzere olub re'âyâsı asude iken bu liva hasları havâss-ı hümayûna ilhak olunmağla Ekrad ve Türkmen tâyifesi ve sâyir haramzâdeler gelub tavattün idub kendü hallerinde olmayub dayıma âdemler katl eyleyub ve Müslümanların emvâl ve erzakın ğâret ve hasaret eyledikleri ecilden fesâd ve şena'atlerine tahammülleri olmadığından ğayri re'âyâ ve berâyâ perakende olub memâlik-i mahrûseden nice kurra ve mezarî' haraba müşerref olub zü'amâdan Ahmed nâm za'im ile Mürsel nâm karyeden beş nefer zımmîler ve Kocasur nâm karyeden İbrahim nâm sipâhî mezbûrlar ile katl olunub leyl-u nehar fesâddan hâli değillerdir deyu 'arz ve 'ilam etmeğın (bu hüküm tamâmlanmamışdır)

[30]

Hüküm 74

Vilayeti Anadolu da olan kâdîlara hüküm ki Vilayet-i Rûmilinde 'asakir Nusret-i maşerim hareket üzere olub ekser-i

koyunlar serdar zafer-i şî'arım tarafına sürülüb Boğdan ve Eflak câniblerinden ve gayriden mahrûse-i İstanbula cüz'i koyun gelmekle mahrûse-i İstanbulda et bâbında ziyâde müzâyaka olmağın taht-ı kazânızdan mahrûse-i İstanbula koyun sürülmek emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda her birinüz onat-ı vecihle mukayyed olub ve bu zamânı sâir zamânlara kıyas etmeyub taht-ı kazânızda koyunları olan kimesneleri getürdüb muhkem tenbîh ve te'kîd eylesesiz ki koyunları aher yerlere perakende etmeyub ve satmayub ta'yin eyledükleri kimesneler ile doğru İstanbula göndereler ki mahrûse-i İstanbulda narh-ı rûzi üzere fûruht idub kendüleri ticâret ve sa'i ma'îşet hâsıl olub ve mahrûse-i İstanbulda et bâbında müzâyaka def' oluna husûs-u mezbûr içün irsâl olunan çavuşumun şekir ve şekâveti müsemmir ve müesserdir her birinüz müstakilen onat-ı mukayyed olub kâdîlıklarınızdan vâfir ve müstevfî koyun ihrâc idub mu'accelen göndermenizde ihtimâm eylesesiz ammâ bu bahâne ile koyun sürmeğe varan çavuşuma ve gayre re'âyâ ve berâyâ te'addi ve tecavüz etdirmeyub ihtiyaçlarıyla satanlardan vâfir koyunlar sürdürüb emr-i şerîfim icrâsında ziyade ihtimâm eylesesiz

Bir sûreti Zülkâdiriyede olan kâdîlara

Bir sûreti Rumda olan kâdîlara

Bir sûreti Karamanda olan kâdîlara

[31]

Hüküm 75

Yevmü'l-isneyn

Fî 25 (ZA) Zi'l-ka'de sene sülüs ve elf

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Batum beglerbegine ve Of kâdîsına hüküm ki sen ki kâdîsın südde-i sa'âdetime mektûb gönderub bu sene kar ziyade yağmâğla kazâ-i mezbûre tabî' Kanger Derbendi ve Harman-yolu dimekle ma'rûf an bâr-ı sebil mürur-u 'ubur ideceği yolla-

rın etrâfı harabe meşref bu yolu yazılıb bir vecihle ayende ve revende gelmeğe imkân yokdur deyu i'lam etdüğün ecilden vilayet halkına hüsn-ü tedbir ile ta'mir-i tathir etdirilmen emrim olmuşdur buyurdum ki vardukda emrim üzere zikir olunan derbendler mahfi anbâr-ı sebil mürur ve 'ubur ideceği yolu vilayet halkına hüsn-ü tedbir ile ta'mir ve termim ve buyurulan yerde etdiresin ammâ bu bahâne ile re'âyâ ve berâyânın akçelerin alınub zulm ve tecavüz olunmakdan beğâyet hazer idesin

[31]

Hüküm 76

Ba-hatt-ı Pir Efendi mezbûr hassı bî-kusûr alınub selahiyet virmez ise asitâne-i sa'âdete kayd-u bend ile getirülür

Mar'aş kâdîsına hüküm ki hâlâ taht-ı kazânda Güristanlu? nâm karyeye ber-vech-i tîmâr mutasarrıf olan Hüsrev nâm kimesne karye-i mezbûre sâkinlerinden Halil nâm kimesnenin ba'zı mülk ve öküzün alub dayıma rencide etmekden hali olmaduğu i'lam olunmağın şer'le ahvallerin görülüb bî-kusûr hakkı alıverub 'inad iderse sonradan kayd-u bend ile asitâne-i sa'âdete götürdülüb buyurdum ki vardukda emrim üzere mezbûrları bir def'aya şer' idub ba'de's-sübut müteveccih olan mülk ve sâyir hakkın alıveresin şöyleki 'inad iderse vuku'u üzere 'arz eylesesin ki kayd-u bend ile yarar âdemlere koşub asitâne-i sa'âdetime gönderesin

[31]

Hüküm 77

Pir Efendi selamlık alanları kayd-u bend ile asitâne-i sa'âdetime gönderilmesi deyu buyurulmuşdur

Beglerbegliğinde vâkı' olan kâdîlara hüküm ki hâlâ vilayet-i mezbûrde beglerbegi voyvodaları ve sancak subaşıları ve sâyirleri kavanin nice atlu ile üzerlerine çıkub evlerine konub te'addi ve meccanen yem ve yemeklerin alub ve selamlık nâmına dâhi külli akçelerin alub ziyade zulm ve te'addi olunduğu istimâ'

olunmağın ol-makûleler her kim olursa olsun il eri cem' idub üzerine varub tutub kayd-u bend ile asitâne-i sa'âdetime göndermen emrim olmuşdur buyurdum ki vardukda emrim (silk) anun üzerlerine çıkub hilâf-ı emr-i hümâyûn selamlık taleb edenler her kim olursa olsun il eri cem' idub üzerine varub hüsn-ü tedbir ile ele getir kayd-u mahbus yarar âdemlere koşub asitâne-i sa'âdetime getüresin ammâ mukayyed olub bu bahâneyle ile kendu hallerinde olanlar rencide olunmakdan ve asitâne-i sa'âdetime götürülen kimesneleri zalil ve mazarr sebebiyle itlak etmekden ziyade hazer idesiz

[32]

Hüküm 78

Ba-hatt-ı hazret-i efendi emr-i ratıba buyurulmuşdur

Rakka beglerbegisine hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderub nefs-i Ruhada vâkı' olan emîn tâyifesi sana gelub zimmetlerinde bakaya olan ve mal-ı mukata'at tahsili için Diyarbekir defterdârı tarafından gâh sipâhî oğulları ve gâh ket-hüdaları havalelik nâmıyla yetmiş seksan atlu ile ve yirmişer nefer sekban ile üzerlerine gelub iltizamlarına müte'allik olan karyeleri kendüler zabt idub ve mahsullerini kendülere 'öşürleyub ve sâir nukudu dâhi kendüler kabz idub ve her gece atları yemlerini ve kendu me'kûlâtlarını re'âyâdan aldıklarından gayri yemek baha deyu kendülerden yevmiyye altmışar gurus alub ve tahsil eyledikleri mîri akçelerden istedikleri kadarını hazineye gönderub bakiyyesini kenduler alıkoyub ve hazineye teslîm eyledikleri akçelerini mahaline kayd etdirilmeyub ve teslîm-i tezkerelerini alıvirmeyub ve emîn bi'z-zât alub kendüye teslîm eylemeğe rıza virmemekle aher defterdâr gelmeyince hazineye teslîm olunduğun ve olmadığı bilmeyub 'uhdelelerinde olan mukata'at havaleler zabtında olmağla ve tahsil eyledikleri akçelerin ekserini havale alıkoyub hazineye hayli nesne teslîm etmekle bize ziyade hayf ve mal-ı mîriye ğadr olur de-

yu min-ba'd Diyarbekir defterdârı cânibinden havâle gelmeyub zikir olunan ümenânın zimmetinde lâzım gelen malı sen tahsil idub her üç ayda bir emîn âdemleriyle hazineye teslîm ve ruznâmeye kayd etdirilub teslîm-i temessükü alıvrılması için emr-i şerîfim rica eyledikleri 'arz eyledüğün ecilden buyurdum ki vardukda zikir olunan ümenânın şart-ı iltizamları mücebince zimmetinde lâzım gelen mal-ı mîriyi bi't-tamâm kendülerden sen tahsil idub mezbûrların mu'temedü'n-'aleyh âdemleriyle her üç ayda bir hazine-i Diyarbekire gönderesin ki olagelen 'âdet üzere teslîm ve ruznâmeye kayd etdirub teslîm tezkerelerini alalar anın gibi Diyarbekir defterdârı tarafından sipâhî oğlanlarını ve gayriden havâle nâmıyla âdemler gelursa aslâ mala dahl etdirmeyub ümenâyı rencide etdirmeyesin ammâ bu bahâne ile ümenâyı defterdâr cânibinden havâleler gelmez deyu malımın tahsilinden ihmâlden ve merkuzat üzere gönderilmesinden ziyade hazer eyleyub defterdâr cânibinden matlûb olan malı vakt-u zamânı ile bi't-tamâm tahsil ve irsâl itmeyince? olmayasız

Bir sûreti Diyarbekir defterdârına ulak ile

[33]

Hüküm 79

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından Ahmed Çavuşa hüküm ki Kanğırı ahâlîsi südde-i sa'âdetime 'arzuhal gönderub hâlâ Kanğırı kâdîsı olan Hacı Yeğen re'âyâ ve berâyâyâ zulm ve te'addi ettiği mukaddemâ muhızır ile i'lam olundukda mahalinden teftiş olunub hukuk-u fukarâ alıvrildikden sonra ahvâlî 'arz olunmak fermân olunmuşiken gitmekde 'inad ve muhalefet ider deyu bildirdikleri ecilden mahalinde teftiş olunmak için ol-cânibe gitmeni emr idub buyurdum ki vusûl buldukda te'hîr ve terâhî etmeyub müşârü'n-ileyh kâdîya ol-cânibe olub kendüye dâhi teftiş olunmasıçün vârid olan ahkâm-ı şerîfe mücebince maha-

linde hak üzere ta'yin olunan kâdîlar huzurunda şer'le teftiş
olunub himâyet ve habaset eylemeyesin

[33]

Hüküm 80

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Bağdad muhafazasında olan Vezir Hızır Paşaya hüküm ki
Hâlâ Hille hâkimi Memun Beg cülüs-ü hümayûnum teh-
niyetiçün asitâne-i sa'âdetime gelmek murad ediyorsa kimes-
ne tabi' olmayub gelub gitmek emr idub buyurdum ki vusûl
buldukda müşârü'n-ileyh ihtiyariyle asitâne-i sa'âdetime gel-
meği murad etdiğinden eyaletinin hıfz-u hirâseti içün kifâyet
mikdârı âdem alikonukdan sonra asitâne-i sa'âdetime gönde-
rub men' ve def' eylemeyesin

[33]

Hüküm 81

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Diyarbakir beglerbegine ve mal defterdârına Çemişgezek
sancağı begi Zeynel dâme 'izzuhu ile Malatya kâdîsı Muhyeddin
zîde fazlehû 'arz gönderdi bi'l-fi'il vilayet-i mezbûrem sancağı
begi ziyade çeltuk Malatya ve Diyarbakir ve Darende ve Ger-
ger ve Kahta ve ze'amet Mıstık mukata'aları iltizam sâbıkından
üç yıla yirmi bin filori ziyade ile iltizam idub ve hazineye ber-
vech-i peşin altı yük akçe teslîm idub şol şartla ki Çemişgezek
sancağına verilub ve taleb-i aher zuhûr idub ve ziyade eyledi-
ği yirmi bin altun kendüden taleb olunmaya ve sancağı ahire
virilur ise geru mukarrer olub ve peşin virdüğü akçe virilme-
yince tasarruf itmeye deyu hatt-ı hümayûn sa'âdet-i makrûn
ile fermân olunmağın serbest mikdârı zabt idub hâlâ asitâne-i
sa'âdetimde sancağım ahire virmekle zulm ve hayf olduğundan
ğayri 'İzzet Efendi semadir olub muhsulat mukata'a ne tahsîlidir
olduğu sual olundukda vech-i meşrûh üzere olduğuna şahâdet
eylediklerinde şüphemiz mukarrer olmaz ise ziyade etdüğü

yirmi bin altuna medd-i nihayede olmak için emr-i şerîf ricası sana vech-i meşrûh üzere ibtidarı tarihinde hatt-ı hümayûn ile fermân olmamağla husûs-u mezbûru vech-i meşrûh üzere zabt etdirub aheri dahl etdirmeyesin deyu maliye tarafından verilen hükm-ü şerîfi mücebince Divân-ı Hümayûnum cânibinden dâhi redd-i hümayûnum virmekle rica etmeğin buyurdum ki vardukda bu bâbda maliye tarafından verilen hükm-ü şerîf mücebince ‘amel olunub hilâfına cevaz göstermeyesiz

[34]

Hüküm 82

Yevmü'l-ehad

Fî 24 Zi'l-ka'detü'ş-şerîfe sene sülüs ve elf

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî emr buyurulmuştur

Karahisar ve 'Abalu ve Develu ve Ürgüb kâdîlarına hüküm ki hâlâ Niğde sancağı begi südde-i sa'âdetime mektûb gönderub zikir olunan kâdîlıklarda Pevayic? Hanı ve Kotosorili? ve Sulisalar? nâm cânibde ve ğayride ba'zı ehl-i fesâd ve kıta'ü't-tarik zuhûr idub ve ba'zı kimesneler Sayyad nâmına gezub katl-i nüfus ve ğâret-i emvâl ve esbâb eyleyub fesâd ve şena'atleri hadden ziyade olmağla ol yerlu dergâh-ı 'alî çavuşlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akran Hacı Hüseyin Çavuş içinde yarar ve ehl-i vukuf olub ehl-i fesâdı ele getürüb hakkından gelmeği kâdir kimesnedir deyu emr-i şerîf virmek ricasına 'arz eyledüğü ecilden müşârü'n-ieyh mübaşeretiyile ele getirülüb şer'le mahalinde görülmek emr idub buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda ge-reği gibi mukayyed olub zikir olunan ehl-i fesâdı hüsn-ü tedbir ve tedârikle ele getürüb da'vay-ı hak idub ta'yin-i madde idenler ile beraber idub ve ğıybet idenleri şer'le buldurması lâzım olan kefasına buldurub getürdüb bir def'a şer'le görölüb ve on beş yıl mürur etmeyen husûsların hak ve 'adl üzere teftiş idub göresiz fi'l-vâkı' kâdîya i'lam olunduğu gibi olub şer'le sâbit ve zâhir ola şer'le müteveccih olan hukuk ashâbına alıvir-

dikden sonra ehl-i fesâd muhtaç-ı 'arz olanlardan ise habs idub 'arz eyleyesiz değiller ise ehl-i fesâda aslâ ruhsat ve meccal vermeyub şer'le mahalinde lâzım geleni icrâ eyleyesiz ammâ hin-i teftişde hakk-ı harice tabi' olub tezvirden ve şuhud-u ruzdan ve 'arz ve ta'assüb veyâ ahz ve celb sebebiyle hilâf-ı şer' kavim iş olmakdan begâyet hazer idesiz

[34]

Hüküm 83

Kastamonu begine ve Boyabad kâdisına hüküm ki sen ki kâdîsın südde-i sa'âdetime mektûb gönderub kazâ-i mezbûre tabi' Gündüzlü nâm karyeye beratla mutasarrıf olan maliye kâtiblerinden (bu hüküm tamâmlanmamıştır)

[35]

Hüküm 84

Zülkâdiriye beglerbegi Mahmûd Paşaya hüküm ki hâlâ südde-i sa'âdetime kapucubaşı olan iftîhârü'l-emâcid ve'l-ekârim dâme mecdehû südde-i sa'âdetime mektûb gönderub sâbika Zülkâdiriye beglerbegi iken Eflak seferinde şehid olan Haydar Beg hal-i hayatında müşârü'n-ileyhin babası Mehmed Paşa evkafından yirmi dört yük akçe deyn alub ve İstanbulda olan mülk evlerini rehin koyub ve mâ'adâsına ba'zı âdemlerini kefil idub zikr olunan deyni Mar'aşda begliği mahsûlünden tahsil ve edâ olunmak için kethüdası Mehmed Kethüdaya mühürlü mektûb virub mektûbuyla âdemler gönderilub Mar'aşa müteveccih olduklarından sonra meblağ-ı mezbûr tahsil olunmadan muma ileyh Haydar Beg şehid olmağla müşârü'n-ileyhin mal-ı defterden zimmetinde olan yirmi dört yük akçe tahsil olunmayınca hin-i vefatına değin tahmil mübareke devş tahsile olan kimesneye dahl itdirmemek için emr-i şerîfim rica etmeğın buyurdum ki müşârü'n-ileyhin babası vaktinde müteveffay-ı muma ileyh ol-mikdâr akçe aldığı şer'le sâbit olub vilayetden edâ olunmamış ise muma ileyhın zimmetinde olan mal vakfa

tahmil olunmayınca hin-i vefatına değin beglerbegiliğe hasla-
rı ve kifâyet ve tarihine devş mahsulüne hâricden kimesneyi
dâhil etdirmeyesiz

[35]

Hüküm 85

Zülkâdiriye beglerbegine hüküm ki bundan akdem Mar'aş
ahâlîsi Dergâh-ı Mu'allama mahfi gönderub Elbistan kazâsında
sâkin Kara 'Abdurrahman nâm kimesne vilayet kethüdası ve
iş eri değil iken re'âyâyâ salgün salub ve hilâf-ı şer'-i şerîf fakr
olan akçeler cem' idub virmiyenlerin üzerine şahid ruz ikâmet
idub envâ'-ı zulm ve te'addi idub şer ve şurutdan fakr zebun ol-
muşdur ve bundan mâ'adâ kazâ-i mezbûra tabi' Azğavil? nâm
karye sâkinlerinden Şa'ban oğulları Ahmed ve Mahmûd nâm
kimesnelerin gıyabatlarında ba'zı husûsa kefil yazdurub ba'de
akçe taleb idub virmedüğü için evlerini basub emvâl ve erza-
kını ğâret etdüğünden mâ'adâ ehl-i 'örfe ğamz idub iki yüz ğu-
ruş aldurub envâ'-ı zulm ve te'addiden hali olmayub hakkın-
dan gelinmesi lâzım olmuşdur deyu bildirdükleri ecilden im-
di hukuk-u nas bî-kusûr alıvirdikden sonra mezbûru nefsi be-
led eyleyub eğer ol-cânibde geru sâkin olursa keyd-u bend ile
asitâne-i sa'âdetime (bu hüküm tamâmlanmamıştır)

[36]

Hüküm 86

İstanbul kâdîsına hüküm ki hâlîya küffâr-ı haksar duzahi ka-
rar hazamullahü'l?-melikü'l-kahhar ... yevmü'l-kararın Budun
serhadinde ziyade hareket-i bi-bereketleri olub serhadde olan
ümerâ ve beglerbegilerden ve a'yân-ı vilayetde ve muhafazada
olan 'asakir-i nusret sâir ehl-i İslâmda muhzırlar ve mektûblar
gelub iki aydan mütecâviz Esterğon kal'ası küffâr-ı haksâr mu-
hasara idub mahsur olan güzat-ı İslâm zaferü'l-haminin? ekse-
ri şehid olub el-'iyazullahü te'ala dâhi memâlik-i mahrûsedan
nice mahall-i zarar ve güzend irişmek mukarrer olduğun 'arz

eylemişler imdi ba'zı sefer-i hümayûnuma me'mur iken ili olan İstanbul içinde oldukda ... huzur ve rahatlarında olub henüz sefer-i hümayûna varmış dergâh mütevekkillerinden ve vilâyet-i hümayûnum ve defter hakani ve maliyede kaz'askerin kâtiblerinden ve şâkirdlerinden ve Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından ve 'ümerâ çavuş oğullarından ve bölük halkından ve yeniçeri ve cebeci ve topçu ve gayriden nice kimesneler varmış bu kadar zamândan beru sefer-i hümayûnuma me'mur iken varmayub küffârın yedi kıraldan cem' olmuş bölüklü leşker hezimet eserleri ittifak ve ittihad ile hareket etmiş iken huzur ve rahatlarında olanlara nan ve ni'metim haramdır şer' ve mehd? ve kanun-u mukarrer üzere katl olunmaları lâzım gelmiştir buyurdum ki hükm-ü şerîf vâcibe'l-ittiba'ım vardukda İstanbulda olan cümle mahallede imamlarını ve müezzinlerini ve İstanbulda olan hancıları mahkemeye da'vet idub ve hanlara dirliği mutasarrıf olanlardan her kim olursa olsun dirliği esamisi ve bölüğü ile defter idub ba'de sefer-i hümayûnuma me'mur olanlar kanğısıdır ve me'mur olmayan nasıl kimesnedir 'ayni ile iki güne değin firad-ı efradlar defter idub husûs-u mezbûr Dergâh-ı Mu'allam kapucubaşlarından 'ala eyi dâme mecdehûya siparişi olursa vech-i meşrûh üzere sefer-i hümayûnuma me'mur iken henüz varmayan ve hizmet-i aher almadın sefer-i hümayûnumu bırağub firar iden her kim olursa olsun celb ve siyaset itmek bâbında hatt-ı hümayûnumla fermân-ı 'alîşânım sâdır olmuştur sen dâhi minvâl-ı merkum üzere i'lam ve i'lan eyleyesin hâlâ dâhi cûlus-u hümayûnumda dimemden taşra çıkan ve sancağ-ı hümayûnumdan gelub sipâhî ve cebeci ve topçu ve gayri dirliği kimler cümle sefer-i hümayûnum me'murlardır dört beş güne değin anlar dâhi çadırlarıyla taşra çıkub aslâ ve kat'a te'hîr ve ârâm etmeyeler bu zamân sâyir evan-ı kıyas etmeyub heman taşra çıkalar şöyleki anlar dâhi ihmâl idub 'avk ve te'hîr ideler dirlikleri kat' olunub bir vecihle haklarından gelünerek sâirlere

mufassal ‘ibret olurlar ana göre basîret ve intibah üzere olub
emr-i şerîfime muhalefetden ziyade ihzâr idesiz

Bir sûreti Üsküdar kâdîsına

Bir sûreti Galata kâdîsına

Bir sûreti Haslar kâdîsına

Taht-ı kazânuzda olan kasabat ve kurrada kâdîlıklarda? de-
yu yazıla

[37]

Hüküm 87

Yevmü'l-isneyn

Fî ğurre-i Zî'l-hicce sene sülüs ve elf

Şam beglerbegisine hüküm ki Sayda ve Beyrud sancağına
mukaddemâ Trablusşamdan ifraz olunmağla hâlâ giru Trab-
lusşam beglerbegiliğine ilhak olunmak fermân olunub tabî' zikr
olunan sancağın defterlerinden ihrâc idub müşârü'n-ileyhine
irsâl ve isâl eyleyesiz deyu merkur babam hüdavendigâr tabe
serahu zamânında emr-i şerîf verilub tecdid olunmak bâbında
'inayet rica eylemeniz buyurdum ki vusûl buldukda bunun
hilâfı kayd emr verilmiştir değil ise ol-emr mücebince 'amel
eyleyesiz

[37]

Hüküm 88

Trablusşam beglerbegisine hüküm ki sâbıkâ Sayda ve Bey-
rud sancağı Trablusşam beglerbegiliğinden ifraz olunmuşiken
Şama ilhâk olunub livâ-i mezbûr giru Trablusşama ilhak olun-
ması min-ba'd livâ-i mezbûrda düşen mahlulâtı sen bi-'arz idub
ve zü'amâ ve erbâb-ı tîmârını dâhi sancağı begi ile düşen ve
'ulema müte'allik vâkı' olan hüdemat istihdâm eyleyesin deyu
merhum babam zamânında urdurulub tahrîr olunmak rica ey-
lemeğin ecilden buyurdum ki vusûl buldukda bunun hilâfına
emr verilmiştir değil ise ol-emr mücebince 'amel eyleyesiz

[37]

Hüküm 89

Sayda ve Beyrud begine hüküm ki livâ-i mezbûr mukaddemâ Trablusşam beglerbegiliğinden ifraz olunub Şam beglerbegiliğine ilhak olunmuşiken hâlâ giru Trablusşama tabî' kılınmışdır min-ba'd livâ-i mezbûre müte'allik umurda Trablusşam beglerbegiliğine müraca'at eylesesiz deyu merhum babam zamânında urdurulub tecdid olunmak rica etmeğin buyurdum ki vusûl buldukda bunun hilâfına emr-i şerîf verilmiş değil ise mücebince 'amel eylesesiz

[37]

Hüküm 90

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Bağdad defterdârı İlyâs dâme 'ulüvvühûya hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderub Bağdad cânibinin irâdı masrafından ziyâde iken yine irâd masrafı ihata etmiş deyu itma' olunub hâlâ Bağdadda tahsil olunan mal ne mikdârdır mukaddemâ olan senelerde ğalle ne bahaya fûruht olunmuşdur ma'lûm olub ve bi'l-cümle ol-diyarın ahvali mufassal ve meşrûh defter olunub asitâne-i sa'âdetime defterini irsâl eyledikde sa'î mukabelesinde kendüye Haleb defterdârlığı olmak için hükm-ü şerîf virilmek ricasına 'arz etmeğin buyurdum ki vardukda bu husûsa gereği gibi mukayyed olub fi'l-vâkı' Bağdad cânibinden irâdı Mısır kanden ziyade ise irâd Mısır ihata etmeğe ba'is nedir hâlâ Bağdadda tahsil olunan mal ne miktardır mukaddemâ senelerde ğalle ne bahaya fûruht olunmuşdur bi'l-cümle ol-diyarın ahvali ne vecihledir defter idub mühürleyub asitâne-i sa'âdetime defterin irsâl eylesesiz sa'in mukabelesinde sana Haleb defterdârlık olmak için hükm-ü şerîfim verile

[38]

Hüküm 91

Ba-hatt-ı Hazret-i Paşa

Bağdad beglerbegine hüküm ki Bağdadda kullarının ekseri dirliği verilmek memnu' olan Tat ve Sarılı ve 'Arab tâyifesi olub ol-asılları yoklamak için Dergâh-ı Mu'allam müteferrikalarından kıdvetü'l-emâcid ve'l-ekarim Mustafâ zîde mecdehû ta'yin olunmuşdur buyurdum ki vardukda Bağdad ve Basra ve Şehr-i Zol kullarının âdem mücebince senin ma'rifetin ile muma ileyh yoklayub mevcudu ne mikdârdır ve na-mevcudu ne mikdâr ve defter idub içlerinde dirliği verilmek memnu' olan tâyifeden kimesne var mıdır tamâm mukayyed olub dirliği verilmek memnu' olan kimesne varsa dirliklerini yarar âdem mekteblerine tevcih idub 'arz eyleyesiz ammâ mukayyed olub na-mevcudu mevcud yoklamadan ve ahz ve celb-i sebil ile emr-i şerîfime muhalif muhateb olunmakdan ziyade hazer eyleyesiz

[38]

Hüküm 92

Sâbika Ruha kâdîsına

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Mısır beglerbegisine hüküm ki hâlâ İskenderiyye sancağı begi olan Ferik kıdvetü'l-fukarây-ı kerim dâme 'izzuhu bâb-ı sa'âdetime tezkere gönderub kendüden mukaddem livâ-i mezbûr begi olan dâme 'izzuhu ile bundan akdem cem' eyledüğü bedel akçesin hesablaşub ve kırk neferin Ferik dâhi bedelleri muhasebesini müşârü'n-ileyhe virilmek üzere iken firar idub bedel-i akçesinden zimmetinde haylice bâki kalmışdır deyu mîr-i sâbık kâdî tarafından sana virdüğü akçeden kendüye virilmek bedel-i akçesi edâ olunmak rica etmeğin buyurdum ki vusûl buldukda mîr-i sâbıkın ba'de'l-hesab-ı beled akçesinden zimmetinde akçe kalub edâ etmemiş ise ve ne mikdâr akçe kalmış ise tamâm tahkik etdikden sonra karzda sende olan ak-

çesiden bî-kusûr hâlâ olan mîr müşârû'n-ileyhe bî-kusûr teslîm eyleyun ve teslîm eyledüğünü temessük alub ziyade ve noksan teslîm eylemekden ziyade hazer idesin

[39]

Hüküm 93

Sarıkavak kâdîsına hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb kazâ-i mezbûrda vâkı' Moloç Bahçecik ve Kubadlı ve Nasrullah nâm karyeler ahâlisi meclis-i şer'a gelub karye-i mezbûre karyede vâkı' nehr-i 'azim Göksu üzerinde vâkı' Kesikköprü dimekle ma'rûf olan köprü harab olup ebna-i sebil mürur ve 'uburu (bu hüküm ikmal olunmamıştır)

[39]

Hüküm 94

Rum beglerbegine ve Katar kâdîsına hüküm ki Çorum sancağı begi Hasan mektûb gönderub Hacı Musa nâm kimesne ehl-i fesâd olup bundan akdem Hacı 'Alî nâm kimesne hatunu ile gider iken yolun basub hatunun cebren çeküb ve esbâb-ı erzakını (bu hüküm ikmal olunmamıştır)

[39]

Hüküm 95

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Trablusgarb beglerbegine ve vilâyet-i mezbûrede vâkı' olan kâdîlara hüküm ki bundan akdem Trablusgarb ahâlisi ve sâir re'âyâsı ve berâyâsı tarafından südde-i sa'âdetime 'arzuham sunulub ba'zı kaydlar ve beglerbegi ve sancakbegi âdemleri vâkı' olan hukuk ve rüsumlarıyla kadimden ol-vilayetde olageldüğü 'âdet ve kanun üzere almayub hadden ziyade alıvirub envâ'-ı zulm ve hayf etmekle vali-i vilayetde olanlara varub ahvâliniz i'lam eyledüğümüzde ... olmayub kiminizi döğüb ve kiminizi kovub vilayet-i mezbûre südde-i sa'âdetime ba'd-ı mesafe olmağla ahvâlimiz i'lam etmek mümkün olmağla eskerimiz celai vatan idub bâki kalanlarımız dâhi bu vecihle zulm ve te'addiden karara kudreti-

miz kalmayub eğer beglerbegi ve eğer sancakbegi olanların ve kayudların ve sâyir zalimenin zulm ve te'addileri üzerimizden def' ve ref' olunmaz ise cümlemiz perakende olmak mukarrerdir deyu bildirdiler imdi bir vilayete vali ve hakim nasb olunmaktan maksûd ve murad-ı def'-i zulm ve fesâddır zikr olunan kayıdlar ve sâyir zulme ol diyarın ahâlîsine ve re'âyâ ve fukarâsına bu veçhile zulm ve te'addi iylemeyeler siz haklarından gelmeyub def'-i zulm ile mukayyed olmayasız 'azilleri konulmayub envâ'-ı 'itâb ve 'ikaba müstehak olmuşsuzdur bu bâbbda tamâm mukayyed olası husûs-u mezbûr sonra cenab-ı celalde ... tarafından hakikatden âdemler gönderilub yoklanur şöyleki min-ba'd dâhi sizün ma'rifetiniz ile veyâhud 'âdem-i takayyüdünüzle vilayet-i mezbûre ahâlîsine ve sâyir re'âyâ sına kayıdlar ve sâyir zâlîme bu makule zulm ve te'addi eyleyeler her birrinüz 'azille konulmayub muhkem haklarından gelunur sâyir hakim mûceb-i gayret olursuz ana göre mukayyed olub hukuk ve rûsumların ol-vilâyetde olageldiği 'adâlet ve kanun üzere aldurub ziyade aldırmayasız ve şimdiğe değin bu makule zulme re'âyâ ve berâyâdan ol-vecihle zulmle ziyade oldukları nesnelerin şer'le sâbit oldukda ashâbına hükm idub bî-kusûr alıviresin re'âyâ ve berâyânın 'amm-ı asude-i hâl olmalarına mukayyed olası bu emr-i hümâyûnum vusûlü 'amel eylesin deyu merhûm babam vekaletde emr verilub tahrîr olmak rica eyledükleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda mukaddemâ vech-i meşrûh üzere verilen emr mûcebince 'amel idub mezbûr ol-emr-i şerîfe muhalif mezbûr re'âyâ ve berâyâyâ zulm ve te'addi etdirmeyesiz

[40]

Hüküm 96

Yevmü'l-isneyn

Fî 15 (Z) Zi'l-hicce sene sülûs ve elf

Hüccetin mazmunu sâbit olursa ... olmak için emr buyurulmuşdur

Ba-hatt-ı Mîrzâ Çelebî

Merzifon kâdîsına hüküm ki sûret-i sicil gönderub kasaba-i Merzifondan cemm-i ğâfir meclis-i şer'a gelub kasaba-i mezbûreden el-hac Hızır nâm kimesne şerir ve şâki olub lahm-ı ğanem husûsuna kibel-i şer'den narh verildikde itâ'at itmiyor narh virene ve verdürene şetm-i ğâlîz etmiştir deyu da'va eyledüklerinde mezbûrun ahvâli Müslümanlardan tefahhus olundukda mezbûr safer için haramzâde ve hırsuz şeriki ve yatağıdır ve mezheb ve şeri'atı yokdur ve Türkman tâyifesinden kabul olub akçesin taleb eylediklerinde her birine bir nesne isnâd etmekle akçelerinden ferağat idub ziyade zulm ve daire-i İslâmdan hariç olmağla nefs-i beled oluna deyu hakkında fetvayı şerîfe dâhi olduğundan ğayrı kim 'ibar ve kalbzendir iba'andır? şirret ve şekâvetle meşhurdur celb ve siyasete müstehakdır deyu müvâcehesinde şehâdet eylediklerinde mezbûr Hızır dâhi Müslümanların etdikleri şehâdet sahihdir cümlesi bende mevcuddur deyu kendüsü mukarr ve ma'rifet olduğunu bildirdüğün ecilden buyurdum ki vusûl buldukda mezbûru ihzâr idub ahvâlini biğarz ve mu'temedü'n-'aleyh Müslümanlardan hak ve 'adl üzere teftiş idub dâhi bu bâbda olan hüccet-i şer'ıyyeye sefr idüb göresiz 'arz olunduğu üzere alub bu bâbda olan mazmunu müvafık şer'-i şerîf olub 'ale'l-vechü'l-hazm bais olur ise nefy-i beled idub ve ne vecihle emr-i şerîfim birine vardurulub ve yazub 'arz eylesiz ammâ hak üzere olub 'arz ve ta'sil ve ahz ve celb-i sebili hilâf-ı şer'a zulm ve te'addi olunmakdan hazer idesiz

[40]

Hüküm 97

İnebahtı begine Yenişehir ve Çatalca ve Yanya kâdîlarına hüküm ki südde-i sa'âdetime 'arzuhat sunulub Mehmed nâm kimesne yanına nice eşkıyayı cem' idub 'Alî ve Yusuf nâm kimesneleri katl idub ve 'Abdi nâm kimesnenin alat-ı harbıyla ... çalub mecrûh idub Mustafâ ve Zulkâdir nâm sipâhîlerin beş yüz

... urub ve vilayet halkından bir nice kimesne rencide olub aher satmağa alub gidub kırk bin akçelerin alub ve 'avretlerin çekub ve nicelerinin tarlaların ve mülklerin hilâf-ı şer'a ve hatun alub yedinin emsâli zulm ve te'addi ... revendedir deyu i'lam eyledikleri ecilden mezbûr ihzâr olunub şer'le görölüb min-ba'd fukarâyâ zulm ve te'addi olunmamak emr idub buyurdum ki vardukda mezbûru ihzâr idub 'atîkin alıvırse ma'ruzumki? lâzım olan kefillerine buldurması getürdüb da'vay-ı hak idub ta'yin-i hak idenler ile mürafa'a idub bir def'a şer'le fasl olmayub on beş sene mürur olan da'valarını hak üzere teftiş ve tefahhus idub mezkûrun şer'le üzerine sübut bulan hukuku bâ-kusûr ashâbına hükm idub alıvırdikden sonra şer'le lâzım geleni icrâ eyleyesiz şer'a ve kanuna muhalif min-ba'd mevay-ı ra'ıyyetde ve refik etdirmeyub muhtaç-ı 'arz olanı yazub bildiresiz

[41]

Hüküm 98

Sâbık Ğalata kâdîsı Mevlânâ Şeyh Efendinin âdemine verilmişdir Fî 13 (Z) Zi'l-hicce sene 3

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

İstanbul kâdîsına ve yeniçeri ağasına hüküm ki mahmiyye-i İstanbulda vâkı' Ayasofya-i Kebir kurbunda ba'zı buzhâne ve müdevvene ve kahve dükkânları olub fesâd üzere oldukları ecilden ba'is-i ihrak olub hâlâ? dâhi olunmağın dükkânlarına olunduğu i'lam olunmağın min-ba'd ol-mahalde buzhâne ve müdevvene ve kahve dükkânları bina etdirmemeniz emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda zikr olunan mahalde min-ba'd emrim üzere buzhâne ve müdevvene ve kahve dükkânlarını bina etdirmeyesiz

[41]

Hüküm 99

Hatt-ı hümayûn Mehmed ... hazretlerindedir

İstanbul kâdîsına hüküm ki cevheri Yağob nâm Yahudi bun-

dan akdem rikâb-ı hümayûnuma 'arzu hâl sunub sâbika Basra beglerbegi Sinan ... cevahir virub ve ba'zı yerlerden din-i Mübin cevahir alıvırdüğünden ğayri ba'zı yerlerden varmakdan ve nice Müslümanlardan külli akçe istif ahz idub bu zamâna gelince mu'amelesini dâhi vormeyub zimmetinde temessükü mücebince otuz sekiz yük akçe hak olub virmeğin ta'allül eylediğün i'lam eyledikde düstûr-u mükerrem müşir-i mufahham nizâmü'l-'alem vezirim Mehmed Paşa edemallahu te'ala iclâlehumun şartıyla mezbûrun hakkı alıverilmek bâbında hatt-ı hümayûnum fermân-ı 'alîşânım sâdır olub müşârü'n-ileyhe asitâne-i sa'âdetime götürdülüb lâkin fukarâ deyu ta'lis etmekle mîr? vasiyyet alıverildiğün hâlâ dâhi rikâb-ı hümayûnuma 'arzu hâl sunub hakk alıverilmek bâbında 'inayet edâ etmenin muma ileyh vezirim mübaşeretiyile mezbûr Yahudinin hakkı mezbûrun rızkı ve esbâbı ve emlakı bey' olundu ve müteveccih olanlardan bi't-tamâm tahassün olundu alıverilmek bâbında hatt-ı hümayûnumla fermân-ı 'alîşânım sâdır olmuştur buyurdum ki vardukda mezbûr Yahudinin Sinan Paşada olan hakkın temessükü mücebince muma ileyhe vezirim mübaşeretiyile taht-ı kazânda olan esbâb ve erzak ve emlakın bey' etdirdub dâhi müteveccih olanlardan bi't-tamâm tahassün eyleyub şer'le mezbûr Yahudiye bî-kusûr alıvirub fermân-ı celîlü'l-kadrime muhalefet kat'a te'allül ve nizâ' etdirmeyesiz

Bir sûreti Burusa kâdîsına

Bir sûreti Üsküdar kâdîsına

[42]

Hüküm 100

Kıdvetü erbabi't-tencim 'umdetü ashâbi't-takvim hâssa müneccimlerimden Fütuhi zîde kadrehû tevki'-i ref'-i hümayûn vâsıl oluncak ma'lûm olaki bundan akdem sefere gidib serdarım yanında hizmette olmak için fermân-ı hümayûnum olmuştur hâlâ sefere gitmeyub takvim istihracı için südde-i sa'âdetimde

kalman bâbında hatt-ı hümayûn-u sa'âdet makrûnumla fermân-ı 'alîşânım sâdır olmuşdur buyurdum ki emr-i hümayûnum sana her ne mahalde vâsıl olursa ileru gitmeyub asitâne-i sa'âdetime 'avdet idub gelub me'mur olduğun hüdemât-ı hümayûnumda muharrer sa'i olub emr-i hümayûnuma muğâyir ve hilâfdan hazer eylesin

[42]

Hüküm 101

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Malkara kâdisına hüküm ki kazâ-i mezbûre tabi' Suyolu nâm karye sâkinlerinden Ramazan ve Mustafâ nâm kimesneler haramzâde ve hırsuz yatakları olub ve Müslümanların erkazın sirka idub firar iden kullarını mezbûrlar evlerine kondurub ellerinde bulunan esbâbı nukud akçelerin alub kimini katl ve kimini dâhi kaçırub fesâd ve şena'at üzere olub ve Dergâh-ı Mu'allam bevvablarından Mehmedin forse kuvveti külli esbâb ve bir altun üsküfün sirka idub firar iden korsan kulunu ahz idub sirka itdüğü malı ve altun üsküfün aldıkları i'lam olunmağın mezbûr şâkilerin ahvalleri şer'an görmek emrim omuşdur buyurdum ki vusûl buldukda mezbûrları meclis-i şer'a ihzâr ve ta'yn-i murad etdiler iyle beraber idub gaybet iderlerse şer'le buldurman lâzım olan küfelasına buldurub getürdesin mukaddemâ görölüb fasl olunmayub on beş yıl mürur etmeyen da'valarında onat-ı vecihle hak üzere teftiş ve tefahhus idub göresiz şöyleki mezbûr şâkilerin vech-i meşrûh üzere fesâd-ı şena'atlerin ve Müslümanlara zulm ve te'addilerin müvâcehelerinde şer'le sâbit olursa eshab-ı hukuka ba'de's-sübut emval ve erzakı alıvirildikden sonra zikr olunan ehl-i fesâd sipâhî tayfasından ise muhkem habs idub haklarında sâbit olan fesâd ve şena'atin sûret ve sicilleriyle mufassal emr-i şerîf yazub südde-i sa'âdetime 'arz eylesin değıller ise ehl-i fesâdlarınun hakkında vormeyub cürmlerine göre habsü's-

şer' lâzım gelen ma'lûmat icrâ idub şer'-i şerîfe muhalif kimes-
neye iş etdirmeyesin ammâ hin-i teftişde haklarına tabî' olub
tezvir-i telbisden ve şuhud-u zurdan hazer idub ahz ve celb-i
sebili veyâhud 'arz ve ta'sil-i hilâf ve emn-ü fihama 'arz olun-
makdan hazer idub cadde-i hakdan nükul eylemeyesiz

[43]

Hüküm 102

Sarıkavak kâdîsına hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb
gönderub kazâ-i mezbûre tabî' Moloc ve Bağçecik ve Kubadlı
ve Nasrullah nâm karyeler ahâlîsi meclis-i şer'a gelub mezbûrlar
karyeler kurbunda vâkı' nehr-i 'azim Göksu üzerinde Kesik-
köprü dimekle ma'rûf olan köprü harabe olmuşdur ebna-i se-
bil mürur-u 'uburlarında külli müzâyaka geçub geçerken nice
âdemler ve civar suya ğark olub ta'mir ve termim-i kemâl-i mer-
tebe muhtac olub bir yüke karîb akçe lâzım olmağın ahâlî-i kar-
ye fakirü'l-hal olub ta'ahhüdüne kâdir kimesne olmayub cüm-
le fukarâ gelub cem' olub köprü harab olmağla mürur ideme-
yub yine da'vet idub nehr-i 'azim tuğyan etdikde ebnâ-i sebil-
den köprüye nice kimesneler ğark olub meyitleri karyelerine
çıkardmak ehl-i 'örf tâyifesi karyeleriniz kurbunda bulundu
deyu habs idub mal ve matalların aldıklarından mâ'adâ nice
dürlü işkence idub dayima bu makule zulm ve te'addiden hâli
olmadıkları ecilden her biri hâlâ yer-u vatan etmişlerdir deyu
zikir olan köprü-i karye mezbûr ahâlîsi kendu mallarından ha-
rab olan yerleri istihdâm idub ta'mir ve termim idub mürur ve
'ubur iden ayende ve revende asude-i hal olalar mukâbelesinde
'öşr rüsumu edâ etdiklerinden sonra mirliva ve beglerbegi suba-
şıları üzerlerine gelub tekalif-i 'örfiye ve selamlık ve ğayri nes-
ne teklîf olunmamak üzere müte'ahhid oldukları 'arz eyledü-
ğü ecilden vech-i meşrûh üzere 'öşr ve rüsumları virdüklerin-
de sonra tekalif-i teklîf olunmamak emr idub buyurdum ki var-
dukda madamki mezkûrlar şart ve ahidleri üzere zikir olunan

köprünün harab olan yerlere kendü mallarını istihdâm üzere ta'mir ve termim idub ayende ve revende suhûlet ile mürur ve 'ubur eyleyeler mersûmların virdikden sonra ... mukabelesinde min-ba'd beglerbegi sancakbegi subaşılarıyla üzerlerine kondurmayub ve min-ba'd tekâlif teklîf etdirmeyub emr-i şerîfime muğâyir kimesneyi rencide etdirmeyesiz men' ile memnu' olmazsa ism-u resimleriyle yazub 'arz eyleyesiz

[43]

Hüküm 103

Haleb beglerbegine ve kâdîsına ve defterdârına hüküm ki mîr-i mîran-ı sâbık mektûb gönderub nefsi Halebde vâkı' Hazret-i 'Ömer radiyallah-ı 'anhunun camî'i şerîfi olup lâkin mürur-u zamânıyla etrâfında olan evleri Yahudiler alub tavattün etmekle hâlâ Müslümanlar akşam ve yatsu ve sabah vaktinde Yahudiler havfından namaza gelmeyub ve öyle ve ikinci vakitlerinde dâhi herkes çarşuda ve bâzârda kendü hallerinde olup evkat-ı hamisde kimesne namaz kılmamağla bi'l-küllîye harabe-i şerîf olup aralığında olan evler Müslümanlara satulub Yahudiler varub aher yerde olsalar camî-i mezbûr yine ihya olurdu deyu Müslümanlar haber virdüklerini bildurub vech-i meşrûh üzere 'amel olunmak bâbında emr-i şerîfim virilmek ricasına 'arz eyledüğün ecilden buyurdum ki vardukda mahall-i mezbûru biğarez kimesnelerden teftiş ve tefahhus idub hak üzere göresiz fi'l-vâkı' 'arz olunduğu gibi olup camî-i mezkûrun etrâfında Yahudiler mütemekkin olmağla camî-i mezkûr mu'attal kalduğu sahih ise vuku'u üzere yazub südde-i sa'âdetime 'arz eyleyesin ammâ tamâm hak üzere olup ahz ve celb-i sebep ile kimesneye zulm ve te'addi olunmakdan ziyade ihtiyat üzere olası

[44]

Hüküm 104

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Gerebeniş kâdîsına hüküm ki taht-ı kazâna tabi' Paparoşni

nâm karyede sâkin olan Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinden Kabil nâm yeniçeriyi katl eyledükleri i'lam olunmağın husûs-u mezbûrun teftiş olunması için sūdde-i sa'âdetimde yeniçeri ağası olan iftihârü'l-emâcid ve'l-ekâbir Hasan dâme 'ulüvvühû mektûb virmeğın katiller ele getürmek emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda bu husûsa bi'z-zât gereği gibi mukayyed olub fi'l-vâkı' mezbûr yeniçeriyi katl eyledükleri vâkı' ise bâ-yı tarik-i gân katilleri ele getürüb dâhi muhtaç-ı 'arz olanlardan ise habs idub üzerine sübut bulan mevadın sûret-i sicille riyle sūdde-i sa'âdetime 'arz eylesiz değiller ise şer' ile haklarından gelesiz ki sâyirlere müceb-i 'ibret ola ammâ bu bahâne ile kendu hallerinde olanlara zulm ve te'addi olunub ve ahz ve celb-i sebil ile ehl-i fesâda himâyet olunmakdan beğâyet hazer idub hak üzere tabi' olası

[44]

Hüküm 105

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Dergâh-ı Mu'allam yayabaşlarından olub bi'l-fi'il Trabzon-da yeniçerilerim zabıtı olan Mehmed Subaşıya hüküm ki Rize sâkinlerinden Sefer nâm sabinin babası Sivasdan gelürken Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinden Kalumeno? oğlu dimekle ma'rûf on beşinci bölümde Mehmed nâm yeniçeri havâsına tabi' ba'zı eşkıya ile yolun basub kendüsün katl idub emvâl ve erzakın gâret ve hasarat eyledüğün bildirmeğın iftihârü'l-ümerâ-i ve'l-ekâbir sūdde-i sa'âdetimde yeniçerilerim ağası olan Hasan dâme 'ulüvvühû sana mektûb virdüğü ecilden husûs-u mezbûr şer'le görülmek emr idub buyurdum ki vardukda mezbûru şer'-i şerîfe ihzâr idub bir def'a şer'le görülmeyub on beş yıl mürur etmiş değil ise hak üzere teftiş idub fi'l-vâkı' mezbûr yeniçeri mezbûr sabinin babasını vech-i meşrûh üzere Sivasdan gelürken katl eyledüğü vâkı' ise bölükleri ve isimleri ile yazub vuku'u üzere 'arz eylesin yeniçeri değil ise ba'de's-sübut şer'le hak-

larından gelesin ahz ve celb-i sebil ile ehl-i fesâda himâyet etmekden beğâyet hazer idesin

[45]

Hüküm 106

Gerebeniş kâdîsına hüküm ki kazâ-i mezbûre tabî' Paparoş-ni nâm karyede sâkin olan Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinden Kabil nâm yeniçeri katl olunduğu i'lam olunmağın husûs-u mezbûru şer'le teftiş için Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinden 'Alî nâm yeniçeri ta'yin olunub ağaları mektûbuyla irsâl olunmuştur buyurdum ki vardukda bu bâbda müzennih ve müntehi? olanları teftiş idub katil kim ise şer'le sübut bulursa müşârü'n-ileyh ağanın mektûbu mücebince 'arz-ı muhtaç olanlardan ise habs ve 'arz eylesin değil ise ol-bâbda şer'le lâzım geleni icrâ eylesin ammâ bu bahâne ile bi-günah olanlardan ta'arruz olunmaktan ziyade hazer idub hilâf-ı şer' ve muhalif kimesne iş etdirmeyesiz

[45]

Hüküm 107

Kıbrıs kâdîsına hüküm ki Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinden İsmâ'il nâm yeniçeri Kıbrısta vefat eyledüğü i'lam olunmağın muhallefatı zabt için 'Alî nâm yeniçeri ta'yin olunub ağaları mektûbuyla irsâl olunmuştur buyurdum ki vardukda olbabda muktezây-ı şer' kuvvetimle 'amil olub müşârü'n-ileyh ağanın mektûbu mücebince 'amel eylesiniz hilâf-ı şer' ve kanna kimesneye iş etdirmeyesiz

[45]

Hüküm 108

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Habsimane kâdîsına hüküm ki Sonisa kâdîsı südde-i sa'âdetime mektûb gönderub taht-ı kazânda Abdallu nâm kar-ye sipâhîleri olan 'Abdülkerim ve Mehmed ve Yar Ahmed ve Hüdaverdi ve İdris nâm kimesneler kendu hallerinde olma-

yub re'âyâya hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addi eyleyub zalim-
lerinden re'âyâsına firar etdirub yerleri ve bağ ve bağçelerini
mezbûrlar tasarruf idub ziyade zulm ve te'addi eyledikleri
i'lam olunmağın buyurdum ki vardukda mezbûrların vech-i
meşrûh üzere zulm ve te'addileri vâkı' ise men' ve def' idub
min-ba'd re'âyâya zulm ve te'addi etdirmeyesiz eylemez ise
vuku'u üzere yazub 'arz eyleyesiz tîmârları alınub muhkem
haklarından geline

[45]

Hüküm 109

Yanbolu ve nevâhî-i Yanbolu ve İslimye kâdîlarına hüküm ki
Anadolu beglerbegi ile tuğray-ı şerîfim hizmetimde olan emirü'l-
ümerâî'l-kirâm olan Hamza dâme ikbâlehûnun âdemlerinden
olub Divân-ı Hümâyûnum katibleri şâkirdleri olan Mesih Yan-
bolu kazâsında ze'amet zabtına vardukda Dergâh-ı Mu'allam
çavuşlarından Mehmed Çavuş mezbûr müslimin ibrâz eyledi-
ği berat-ı sahih değildir tezvirdir deyub sicil ve hüccet olduğu
i'lam olunmağın buyurdum ki vardukda mezbûr Mehmed Ç-
avuşun vech-i meşrûh üzere didüğü sahih ise kayd-u bend ile
südde-i sa'âdetime gönderesin ta'allül ve 'inad etdirmeyesiz

[46]

Hüküm 110

Yemü'l-Cum'a

Fî 4 (Z) Zi'l-hicce sene sülûs ve elf

Ba-hatt-ı Hamza Efendi kayd-u bendiyle asitâne-i sa'âdetde
görölmek için ... ile buyurulmuştur

Konya ve Koçhisar kâdîlarına hüküm ki Koçhisar kâdîsı
südde-i sa'âdetime mektûb gönderub kazâ-i mezbûrda sâkin
yüzdecıyan tâyifesinden cemm-i ğâfir meclis-i şer'a gelub yüzde-
cıyan emînleri kırk elli nefer atlu ile karye be-karye gezub üzer-
lerine konub etrâfında olan karyelere âdemler perakende idub
konaklık deyu salğun salub ve selamlık nâmına her geldikçe bi-

rer ğuruş alub hilâf-ı şer'-i şerîf on beşer bin yirmişer bin akçe-lerin cerime deyu alub re'âyânın ekserini celây-ı vatan idub ve kalanlar dâhi perakende olmak hakdır deyu tazallüm etdiklerini 'arz eylemekten mezbûrlar bâ-yı tarik-i gâne ele götürülüb varan kapucu ile mahbus-u mukayyed asitâne-i sa'âdetime götürülmek emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda 'arz olunduğu üzere ise re'âyânın selamlık nâmında ve sâyir vecihle hilâf-ı şer'-i şerîf akçeleri alınduğuna aslâ rızay-ı şerîfim olmayub mezbûrlara min-ba'd selamlık ve konaklık deyu bir akçe ve bir habbelerini aldirmayasız ve üzerlerine iyle icâb ider husûs sâbit ve zâhir olundu iyle deyu bir akçe ve bir habbelerini aldirmayasız ve şimdiye değin ol-vecihle aldıklarını ba'de's-sübut geru alıviresin ... geru zulm ve te'addi iderler ise kayd-u bend ile südde-i sa'âdetime gönderesiz ki muhkem haklarından geline ahz ve celb-i sebil ile himâyet olunmakdan ve hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addiden ziyade hazer eyleyesiz

[47]

Hüküm 111

Yevmü'l-isneyn

Fî 2 (Z) Zi'l-hicce sene sülüs ve elf

Mısır beglerbegisine hüküm ki mahrûse-i Mısırdaki müfti-i hanefi olan kıdvetü'l-'ulema-i el-hakikin Şeyh 'Alî Kudsi zîdet fezâilehu 'ilm ve fazilet ve zühd ve takva ile akranından mümtaz olduğundan mâ'adâ cenab-ı celalet meabım sancağ-ı hümayûndan iken devam-ı devlet-i ebed peyvendime mahsus du'acılardan olub bu makule 'ulemay-ı 'izama ri'ayet ve himâyet hakkında mezid-i 'ilm-u haber görmesi ma'lum ol-dukda dairesine şey idub terfi olmak 'âdet-i kerime şehriyari-riden olmağla emr idub buyurdum ki vardukda Mevlânây-ı müşârü'n-ileyhi ta'zim ve tekrimde kusûr komayub cümleden takdim idub mutasarrıf olduğu 'ulufe ve cereyalarını her ay başında bi't-tamâm virub müşârü'n-ileyhe virmeyince hiç

kurraya virmeyesin ve cereyasını beş erdeb ziyade virub sâyir kefaf ma'îşetine müte'allik ahvali ile mukayyed olub cihet müs-tesna inzam virmekle devam-ı 'ömr-ü devlet ve sebad-ı kadr ve saltanatım için hayır du'a eylesesin ve Mevlânâ müşârü'n-ileyhin etba'ından Şeyh Salih Ebu'l-Kaysiye dâhi üç erdeb te-rakki viresiz kefaf-ı ma'îşeti için lâzım olan husûsların tedârik idesiz ve bi'l-cüme mevali-i Mısırın mutasarrıf oldukları vazi-feleri sâyirlerden mukaddem virilmek bâbında fermân-ı kazâ cereyanım sâdır olmuştur ana göre 'ulema-i kirama vazifele-ri virilmeden min-ba'd sâyirlere virilmeyub bu husûsa bi'z-zât mukayyed olub ihmâl ve müsâheleden hazer eyleyesiz

[47]

Hüküm 112

...

Mısır beglerbegisine hüküm ki mahrûse-i Mısırdaki olan Cami'-i Beniyyi'l-Ezherde 'ulema ve suleha haftada iki gece sabaha dek ihya eylemek 'âdet-i kadim iken mürur-u zamânla vakfına za'af tari olmağla kanadile vefa idecek zeyt virilmedi-ği i'lam olunmağla düşen rezaka ve ahbasiyye ve ceşşiyiye ve mîriden mahlûl olan bi'l-hakdan zikr olunan Cami'-i Beniyyi'l-Ezherin kanadiline vefa idecek vakf tedârik olunmasını emr idub buyurdum ki emrin üzere camî'-i mezbûre vech-i meşrûh üze-re vakf tedârik idub kadimden olageldiği üzere haftada iki gece kanadil ile tezyini etdiresin ki sabaha dek 'ulema ve meşayih-i mutala'a-i 'ulum ve tevhide meşğul olub devam-ı 'ömr-ü salta-natım ve evlad-ı emcadım du'alarına müdavemet eyleyeler

[48]

Hüküm 113

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Aydın ve Sığla sancakları kâdîlarına hüküm ki Eskihişar ve Mandıra kâdîları mektûb gönderub zikr olunan kâdîlıklar ahâlîsi meclis-i şer'a gelub vilayetimiz begleri sefere gidub vilayet hâli

kalub re'âyâayadan ba'zı tüfenk istim'al idub haramzâdeye mu'in olmağla ehl-i fesâd zuhûr idub yola böyle inub Müslümanların emvâl ve esbâbların ğâret ve teceddisinin evlerini basub zulm ve te'addileri hadden ziyadedir deyu anın gibi re'âyâdan olanların tüfenkleri ellerinden alınub ehl-i fesâd ve şena'at olanların şer'le haklarından gelmek rica eyledikleri 'arz eyledikleri ecilden re'âyâdan ehl-i fesâda mu'in olanların tüfenkleri mîri için kabz olunub ve ehl-i fesâd olanların ele götürülüb ahvalleri şer'le görülmek emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda her birinüz mukayyed olub anın gibi taht-ı kazânuzda fesâd ve şena'at üzere ism-u resimleri ma'lûm olanları ele getürdüb da'vay-ı hak idub ta'yin-i madde eyleyen hısmasıyla meclis-i şer'de mürafakar idub bir def'a şer'le görüleb fasl olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsların mer'iyaları müvâcehesinde hak üzere teftiş idub göresiz fesâd ve şena'at üzere olanların üzerine 'arz olunduğu hevâya zulm ve te'addi olunduğu ... ise ba'de's-sübut ashâb-ı hukuka şer'le mütevec-cih olan hakların hükm idub bî-kusûr alıvirdikden sonra ehl-i fesâd ve eşkıyaya himâyet etmeyub habsü'ş-şer' olanları lâzım geldüğü üzere haklarından gelesiz 'arza muhtaç olanları habs idub üzerlerine sübut ve zuhûr olanlara mevadî sûret-i sicilleriyle yazub 'arz eyleyesiz ve re'âyâdan ehl-i fesâd ve şena'ate mu'in olursa hasbü'ş-şer' fesâd eyledikleri üzerlerine sâbit ve zâhir olanların tüfenklerini şer' üzere mîri için kabz idub ne mikdâr tüfenk kabz ve irsâl olunduğunu yazub 'arz eyleyesiz ammâ 'umumu teftiş memnu'dur bu bahâne ile re'âyâ üzerlerine çıkmayub ve üzerlerine fesâd ve şena'atleri sâbit olmayanları rencide etdirmeyesiz hak üzere olub tezvir ve telbisden ve şuhud-u emirden ve ahz ve celb-i sebiliyle ehl-i fesâda himâyet olunub bi-günah ve kendu hallerinde olanlara hilâf-ı şer' dahl olunmakdan ziyade hazer üzere olasız

[49]

Hüküm 114

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

Şer'le müekked

Bolu begine ve kâdîsına ve Konrapa kâdîsına hüküm ki mektûb gönderub kazâ-i mezbûra tabi' Darıyeri nâm karye müteveffa Mustafâ Paşanın vakfı olub karye-i mezbûreyi zabt iden Bahşayış nâm kimesne ehl-i fesâd ve haramzâde olduğundan gayrı eli altında nice kutta'-i tarik haramzâde olub iki nefer yoldaşlarından bu def'a mîrliva ele götürüb katl idub mezbûr Bahşayış Şeyh Mehmed nâm yoldaşı ile firar idub hâlâ gelub vakf-ı mezbûrede ahz olunan kaçğun kulları müddet-i 'örfiyesi tamâm olanı aher vilayete gönderub bey' etdirub sâhibleri gelub taleb etdiğinde nicesin ekfar idub fukarâya zulm ve te'addi üzeredir deyu hakkından gelinmek ricasına 'arz etdügün ecilden buyurdum ki vusûl buldukda mezbûru bâ-y-ı tarik-i gân ele götürüb dâhi da'vay-ı hak idub ta'yin-i madde iden hasımları ile beraber idub bir def'a şer'le fasl olmayan husûsların hak üzere teftiş idub vech-i meşrûh üzere fesâd ve şena'at itdügü üzerlerine şer'le sâbit olursa ashâb-ı hukukun şer'le müteveccih olan hakların hükm idub alıvirdükden sonra hakkında şer'le lâzım geleni icrâ idesiz ammâ hin-i teftişde tamâm hak üzere olub 'arz ve ta'sil ile kendu halinde olana te'addiden ve celb ve ahz olunmağla ehl-i fesâda himâyetde ziyade hazer idesiz

[49]

Hüküm 115

Ba-hatt-ı Pir Efendi lâzım değil iken fukarâ üzerlerine salmayub ref' olunmak buyurulmuşdur

Bolu begine ve liva-i mezbûrda vâkı' olan kâdîlara hüküm ki sen ki Bolu kâdîsın mektûb gönderub bundan akdem liva-i mezbûrenin alaybegi ve zü'amâ ve erbâb-ı tîmârı seferde olub vilayet hali olmağla Müyesser nâm kimesne doğancı tîmârıyla

müteka'id olub çavuş vekîli iken bir tarikle mehayif teftişine emr alub ol-emrle bende-i çavuşum olmak muhayif teftişine emrim vardır deyu re'âyâ ve berâyâ ve fukarâyı rencide idub vilayete killetine ve fesâd bırağub zulm ve te'addisi fevke'l-haddir eğer ref' ve men' olunmaz ise ahâlîsi celay-ı vatan itmek mukarrerdir deyu ref' olunmak bâbında emr-i şerîfim muhasebe 'arz eyle-düğün ecilden lâzım değil iken fukarâ üzerine çıkmakdan ref' olunmasını emr idub buyurdum ki vardukda mezbûru emrim üzere lâzım değil iken fukarâlar üzerine çıkmakdan men' ve ref' eyleyub min-ba'd hilâf-ı şer'-i şerîf ve muğâyir-i emr-i münife kimesneyi rencide ve remide etdürmeyesin şöyleki bu bahâne ile kimesnenin nesnesini almış ise ba'de's-sübut giru ashâbına alıviresiz 'avk ve muhalefet iderse yazub 'arz idesin

[49]

Hüküm 116

Rakka beglerbegisine hüküm ki bundan akdem Diyarbekir beglerbegisi iken katl olunan İbrahimin ümenâdan cem' idub Ruha kazâsında üç yerde der-anbâr eylediği terekeler fûruht olunub ber-vech-i isti'câl der-sa'âdetime irsâl olunmak fermânım olub maliye tarafından Diyarbekir defterdârına emr-i şerîf gönderilmişiken bu bâbda senin 'âdem-i ihtimâmın sebebi ile zikr olunan tereke fûruht olunmayub asitâne-i sa'âdetime gönderilmediği ecilden mu'ateb olmuşundur imdi ol-emr-i şerîfim kema-kân mukarrerdir buyurdum ki vardukda dâhi anbârın fermân-ı kazâ cereyanım mücebince der-anbâr olunan tereke-i fûruht etdirub zinhar muhalefet ve 'âdem-i ikdâm ve ihtimâmdan ziyade hazer idub bu bâbda maliye tarafından virilen hüküm şerîfe ile 'amil olasın şöyleki bu def'a dâhi ihmâlin sebebi ile 'avk ve te'hîr oluna beyan olunacak 'özü'n makbûl olunmaz sana tazammün olduğundan mâ'adâ mansıbın alınmağla konulmayub gereği gibi hakkından gelünür ana göre mukayyed olub bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakîka fevt etmeyesin

[50]

Hüküm 117

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Burusa kâdîsına hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderub mahmiyye-i mezbûreden Mehmed nâm kimesne Mustafâ nâm babamı bundan akdem Seyyid İbrahim nâm kimesne katl eyledin deyu da'va idub şer'-i şerîfe mürafa'a olduklarında sulh olunub bedel-i sulh dört bin akçe virilub sulh olunub fasl olunmuş iken geru mezbûr geru Mehmedin 'ammisi Ahmed nâm kimesne Kerime nâm seyyidenin zevci Hacı Ahmedî dâhi olvecihle tutub habs idub cebren mezbûrenin evini ahire bey' etdirub akçesin alub ziyade te'addi ve zulm idub cânibinden külli nizâ' idub ba'de da'valarını asitânede gördürmeğe ittifak etdikleri 'arz itdüğün ecilden buyurdum ki vardukda mezbûr çavuşum mübaşeretiyle mezkûrları südde-i sa'âdetime gönderesiz ki ahvallerin görülüb şer'le lâzım gelen icrâ oluna emr-i şerîfime muhalif kimesneye te'allül etdirmeyesiz

[50]

Hüküm 118

Ba-hatt-ı hümayûn

Akdağ kâdîsına hüküm ki taht-ı kazânda 'Alî ve Gerger ve Mehmed ve diğer Mehmed ve karındaşı Şahkulu nâm kimesneler erbâb-ı tîmârdan Kubad nâm sipâhînin evin basub Se-rev? nâm bakire kızın cebren çekub alub gitdikleri Müslümanlar şehâdetleriyle sâbit ve sicil olduğu paye-i serir i'lam-ı 'arz olundukda şer'le haklarından gelinub deyu hatt-ı hümayûn-u sa'âdet makrûnumla fermân-ı 'alîşânım sâdır olmuştur buyurdum ki mezbûrları 'ala eyi hâl getürüb dâhi sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim üzere meccal virilub şer'le haklarından gelub ve ne vecihle haklarından gelub emrim yerine varduğun yazub 'arz eylesin

... .. el-ğadr-i? be- aleyk-i? 'udul ...

[51]

(numarasız hüküm iptal edilmiştir)

[51]

Hüküm 119

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Malatya kâdîsına hüküm ki Ferruh Beg nâm kimesne eşraf-dan olub fesâd üzere olmağla kazâ-i mezbûr ahâlîsinin hilâf-ı şer'-i şerîf on beş bin gıruş ve otuz 'aded deve ve iki rees atların ve dört mandasını alub bundan akdem südde-i sa'âdetimden emr-i şerîfimle mübâşir olub varduklarında husûs-u mezbûr üzerine sâbit olmuş iken hakların alınmayub zulm ve hayf olduğunu bildirdikleri fasıldan bu def'a mezbûrların ahvali görülüb şer'le müteveccih olan hakları alıvirmek emrim olmuşdur buyurdum ki vardukda mukayyed olub mezbûru ihsan iderse da'vay-ı hak idub ta'yn-i madde iden hüsemasıyla meclis-i şer'de mürafa'a idub dâhi bir def'a şer'le görülüb fasıl olmayub on beş yıl mürur etmiş değil ise hak üzere teftiş idub göresiz mezbûrun hilâf-ı şer'-i şerîf vech-i meşrûh üzere zulm ve te'addisi vâkı' ise ba'de's-sübut müteveccih olan hakların ashâbına hükm idub bî-kusûr alıvirub şer'-i şerîfe ve emre muhalif te'allül nizâ' etdirmeyesin anın gibi mezbûr kimesne fukarânın sâbit olan haklarını virmeyub bir tarikiyle hilâfına emr olur ise ihtimad itmeyub bu emr-i şerîfimle hakların bî-kusûr şer'le alıviresin

[52]

Hüküm 120

Yevmü'l-Cum'a

Fî 14 (ZA) Zi'l-ka'de sene sülûs ve elf

Üsküb sancağında vâkı' olan kâdîlara ve İştib ve Krato-va ve Tekviş kâdîlarına hüküm ki hâlâ Üsküb ahâlîsi südde-i sa'âdetime muhızır gönderub mirлива zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile sefer-i hümayûndan olmağla zalim tâyifesi re'âyâyı rencide ve

zulm ve te'addi etmekle nice re'âyâ baş kaldurub 'asi Arnavud tâifesiyle ittifak idub nefsi-ü Üsküb ve nevâhîsine ehl-i fesâd dayıma tamâm istila idub yollar kesub evler basub âdemler katl olunub dayıma fesâd-ı 'azim olub memleket hıfz ve hirasetten kalub ehl-i fesâdın te'addi ve tecavüzata nihayeti yokdur müstakil bir zabıt ta'yin olunub ehl-i fesâdın haklarından gelinmez ise vilayet-i mezbûre dâhi mukata'atı ve berat ve re'âyâsı perakende olmak mukarrerdir deyu i'lam etmeğin zikr olunan kâdîlıklarda zuhûr iden harami ve eşkıya Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından Hasan Çavuş zîde kadrehû mübâşeretile ele getirülüb hasbü's-şer' haklarından gelinmek fermânım olmuştur buyurdum ki vardukda anın gibi zikr olunan kâdîlıklarda harami ve eşkıya zuhûr iderse muma ileyh çavuşum mübâşeretile ve mazul sipah ve il eri mu'âveneti ile hüsn-ü tedârikle ehl-i fesâdı ele götürüb ruhsat ve meccal virmeyub şer'le gereği gibi haklarından gelesin ammâ bu bahâne ile kendu hallerinde olanlara dahl olunmayub ve ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ihtiyat eylesin

[52]

Hüküm 121

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Rum beglerbegisine hüküm ki hıthane-i 'âmiremin Rum cânibi defterdârı olan 'Alî dâme 'ulüvvühû bâb-ı sa'âdetime mektûb gönderub eşirra-i re'âyâdan biri ümenâ ve mültezimin-den bir cüzi husûs için rencide olundukda 'arî olunur sana varub mezbûr emîn ve mültezime bir cürm ğâlîz ve isnad etmeleri ile mektûb ve mübâşir olub 'ale'l-ğafle emîn-i merkumu tutdurub şuhud-u zorla bir tedârik idemedüğü takririme mübâşir yol harcını ve ücret-i kıdemini ana çekdirub husûsen mücrim namına devesini ve katırını yağmâ itdirub bu bahâne ile nice mal-ı mîri zayı' olur deyu bu makule da'va ile mültezim huzuruna mektûb ve mübâşir vermek lâzım geldikde evvela müşârü'n-

ileyh varub andan tezkere almayınca dahl olunmamak ricasına 'arz etmeğin buyurdum ki vusûl buldukda anun gibi re'âyâdan biri sana varub ümenâ ve mülteziminden şikâyet idub mektûb veyâ mübâşir taleb eylediklerini müşârü'n-ileyh defterdârdan ellerinde tezkereleri olmayanlara iş bu emr-i şerîfime muhalif mübâşir ve mektûb vormeyesin bu bahâne ile ümenâ ve mültezimin gitmekle mal-ı mîri zayi' olmak ve tahsil olunmayub 'avk ve te'hîr olunmak lâzım gelmeye

[52]

Hüküm 122

Bu dâhi

Rum defterdârına hüküm ki mektûb gönderub re'âyâdan biri ümenâ ve mülteziminden bir husûs için rencide olundukda beglerbegiye varub mektûb veyâ mübâşir olmağla bu bahâne ile benim malı mîri zayi' ve telef olmak lâzım gelur deyu anun gibi re'âyâsından tezkere almayınca beglerbegiye varmayalar deyu bildürdüğü ecilden ol-bâbda beglerbegiye emr-i şerîf gönderilmişdir buyurdum ki vusûl buldukda anun gibi re'âyânın ümenâ ve mülteziminin ile bir husûsları vâkı' olub beglerbegiye şikâyete varmak lâzım gelirken sana varub tezkere almayınca beglerbegiye gitmeğe ruhsat vormeyesin ammâ bu bahâne ile re'âyâyı ta'ciz ve tazyik eylemeyesin

[53]

Hüküm 123

Kapucubaşı 'Abdulkerim Ağaya hüküm ki hâlâ serdar-ı zafer şî'arım ile sefer-i hümayûma me'mur olan 'asker-i halkı henüz mahall-i me'mure varmayub ba'zı yollarda ve ba'zı evlerinde oturub ihmâl ve müsâhele üzere oldukları i'lam olunub ve sen ki ol-bâbda kemâl-i ikdâm ve ziyade ihtimâm ve i'timad-ı hümayûnum olmağın husûs-u mezbûre seni mübâşir ta'yin idub sefer-i hümayûnuma me'mur olanları mu'accelen ihrâc ve mahall-i me'mure irsâl eylemek emr idub buyurdum

ki vusûl buldukda te'hîr ve terâhî etmeyub fermân-ı 'alîşânım mûcebince sefer-i hümayûnuma me'mur olan eğer beglerbegilerdir ve eğer sancakbegileri ve Dergâh-ı Mu'allam müteferrikaları ve südde-i sa'âdetim çavuşları ve zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ... kulları Dergâh-ı Mu'allam yeniçeri ve topçu ve cebecidir ve bi'l-cümle e'alî ve layıkada sefer-i hümayûnuma me'mur olanlar her kim olursa olsun bir an ve bir sa'at yerlerinde durğurmayub ve 'ööz ve bahâne etdirmeyub iş bu emr-i celîlü'l-kadrim mûcebince mu'accelen ihrâc ve müşârû'n-ileyh serdar zafer-şî'arına irsâl ve isâl eylesin ki her biri varub serdarıma mülaki olub vakti ve zamânı geçirub vech-ü münâsib gördüğü üzere hizmetde ve yoldaşlıkda bulunalar bu bâbda şimdide değin sefere me'mur olanlar henüz varub irişmedikleri için envâ'-ı 'itâb ve 'ikaba müstehak olub min-ba'd varmayub 'inad ve muhalefet üzere olanlar her kimler ise celb ve niyaz olunmak fermânım olmuşdur ba'de's-sübut bilâ-te'hîr tevcih etmeyub ihmâl idenlerin hakkında meccal vormeyub emr-i şerîfimi yerine getüresin ve şöyleki sen dâhi varub me'mur olan 'askeri emrim mûcebince ihrâc ve irsâl eylemeyub ve 'inad ve muhalefet idenlerin haklarından gelmeyesin sonra neticesi sana 'aid olur ana göre mukayyed olub beher-hâl 'asker-i İslâmı bilâ-te'hîr ihrâc ve irsâl eylemekde dakîka fevt eylemeyesin

[53]

Hüküm 124

Ber-telhis

İstanbul kâdîsına hüküm ki düstur-u mükerrem müşir-i mufahham nizâmü'l-'alem vezirim Mehmed Paşa edamallahu te'ala iclâlehû mahrûse-i İstanbulda 'Avratbâzârında bina eyledüğü camî-i şerîfin etrâfında medreseler ve mu'allim-hâneler olub bâzârertesi ve pençşenbe günlerinde tilavet-i en'am-ı şerîfe için salatin camî'leri mesafe-i ba'de olmağla danışmendler ve sıbyan varmağın 'öşret çekmekle müşârû'n-ileyhin bina eyle-

düğü cami'-i şerîfde cem' olub tilavet-i en'am-ı şerîfe ve kıraat sevde-i feth-i mübeyyin etmelerini emr idub buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere müşâru'n-ileyhin bina eyledüğü cami'i etrâfında olan medrese ve mu'allim-hânelerde olan da-nişmenler ve sıbyan bâzâartesi ve pençşembe günlerinde varub tilavet en'am-ı şerîf ve kıraat sevde-i feth-i mübeyyin idub devam-ı devletim ed'ıyyesine iştiğalde olalar

[54]

Hüküm 125

Yevmü'l-isneyn

Fî 25 Şevvâl sene sülüs ve elf

Ba-hatt-ı hazret

Mısır beglerbegisine ve kâdîsına ve defterdârına hüküm ki kılar-ı 'âmirem mühimmâtıçün her sene vilayet Mısırdâ irsâl olunagelen hâssa şeker iki yıldır siyah ve edna gelmekle ziyade müzâyakaya ba'is olub şimdiye değin olagelene muğâyir alçak şeker gönderilmek şeker emîni ve nâzırının hile ve hud'alarında ve hizmetlerinde 'âdem-i ihtimâmların naşı idüğü muhakkak olmağın iken dâhi ref' olunub mahmiyye-i Mısır müteferrikalarından Murad zîde kadrehû Emîn ve Mehmed Müslümani? nâzır ta'yin olunub buyurdum ki vusûl buldukda fermân-ı şerîfim üzere zikr olunan emanet ve nezaret hizmetlerine mezbûrların ta'yin ve kadimden olageldiği üzere istihdâm eyleyub vukıyyesine? kılar-ı 'âmirem mühimmâtıçün irsâl olunagelen şeker dâhi gâyet a'la ve beyaz tedârik idub vakt-ü zamânıyla gemilere tahmil idub asitâne-i sa'âdetime irsâl eyleyesin ve nefsi şerîfim için tahsil olunan şeker cümle bulan kamışından olub aher yerlerden hâsıl olan şekerden eylemeyub ve şekerin ta'yin senesini tahsil eyleyub ve mahlut şeker halt eylemekden hazer üzere olasın ve şekerin bahasına sene başında divan-ı mesfurda nukud akçede kıyamı ihtimâm üzere olan ve ba-ki muhasebede ve mukabele ... şeker emînlerini emirler

'amil ümenânın ihlal-i icval müzâyakasına sebep olub mîri şekerin ğadrına ba'is olurlarmış imdi min-ba'd muhasebede ve mukata'da ve ve sâyir mübâşirine 'amire deyu ref' olundukda ve tabh olan şeker ve iştira olanları Mehmed mezkûr vekîli dâhi Mehmed Çavuş muma ileyh ili tabh ve iştira olunub ve muhzır ve havâss-ı mezkûrun mühürüyle mühürlenub nefsi şerîfim için mezkûrun nakl etdüğü şeker alub ahire halt eylemekden hazer eylesesin ve sen ki defterdârsın şekerin iştira olunduğu mahalde ve konulan konulduğu zamânda ... hâzır olub vekîli konulmak ... resmine layık gördüğü şekerin iştira-dan ... cerime itdurub mezkûrun layık görmedüğü kabul eyle-meyesin ve şeker harç oldukda anda 'aynın ... hizmetlere ko-yub ve mühürleyub birer ... mahtum kimesne ile anda ... idub ve birer ... asitâne-i sa'âdetim tarafında irsâl eylesesin ve şeker emanet ve nâzırının husûsuna ekser evkatda ... fellah ve emîni tâyifesi mübaşeret etmekle asitâne-i sa'âdetim ahvalini bildirdikleri ecilden külli ihlâl sebeb olanları ba'de'l-husûsda ... ve tat ve fellah makulesin istihdâm eylemekden hazer üzere olasız siz bilesiz

[54]

Hüküm 126

Defterdâr hakimi mücebince

Mısır beglerbegisine ve kâdisına ve defterdârına ve Dimyat ve İskenderiyye kapudanlarına ve muhafaza beglerine ve İskenderiyye ve Dimyat dizdarlarına hüküm ki matbah-ı 'âmirem emîni 'Ömer zîde mecdehu mühürlü mektûb gönderub kılar-ı 'âmirem hâssa harcı olan nâm kimesne bi'l-fi'l mahrûse-i Mısırdâ zehâyir cem'inde olub südde-i sa'âdetime gelmek istedikde mani' olmanız için emr-i şerîf ricasına i'lam etmekle maliye tarafından kimesne mani' olmamak için emr-i şerîf verilmekle mücebince 'amel olunmak emrim olmuştur buyurdum ki vusûl bukdukda bu bâbda maliye tarafından verilen emr-i şerîf mücebince 'amel

idub mahrûse-i mezbûrede zehâyir cem'inde olan mezbûr vekîl harcı kılar-ı 'âmirem mühimmâtı için lâzım olan zehâyiri cem' ve tahsil ve irsâl eyledüğünden sonra südde-i sa'âdetime gelmek istedikde kendüye ve âdemlerine sizin cânibinizden ve ğayrı kimesne mani' ve müzahim olmayub dahl ve ta'arruz olunmaya ihtiyarı kendü elindedir asitâne-i sa'âdetime eğer karadan ve eğer deryadan nice murad ideyorsa gelub ol-bâbda kimesne mani' ve vâkı' olmayub emr-i şerîfe muhalif vaz' itmeyub ve etdirmeyesin

[54]

Hüküm 127

Ba-hatt-ı hazret

Mısır beglerbegine ve defterdârına hüküm ki hâliyâ kılar-ı 'âmirem çavuşu olan Mehmed Çavuş zîde kadrehû mahrûse-i Mısırdaki kılar-ı 'âmirem mühimmâtıçün zahîre cem'iyetinde hizmet itdüğü envâ'-ı sa'i ve istikâmet zuhûra gelmekle giru hizmet-i mezbûreye ta'yin ve irsâl olundu lâkin kendüye ... hizmet-i mezbûre için koşulub gönderilen âdemleriyle nafakaları kadimden divan-ı Mısırdaki Mervan cânibinden verilu gelmişken birkaç sene zahîre tekmiline ikdâm olunmağla vekîl harcı ve sâir hüdamına nafakaları virilmekle hâlâ fermân-ı şerîfim üzere bunlar varub hizmet-i mezbûreye mübâşeret etdikde Mısırdaki şehzâde zamânında vekîl harçlık hizmeti ile varan ve ... ve Arslan ve Ca'fer ve Ahmed ve 'Alî ve Mustafa ve Bali ve Hamza ve 'Alî ve Kasım nâm vekîl zahîremizi ihtisab muhızrları verilen nafaka baha ve divan cânibinden verilen i'aşeleri ve mîri anbardan verilen ceraya asitâne-i sa'âdetdetimden varan vekîl hariç ve mîri zahîre cerayalarına verilmek emrim olmuşdur buyurdum ki müşârü'n-ileyh Mehmed Çavuş vardukda mezkûr Mehmed Çavuş madamki hizmet-i mezbûrede ola emr-i celîlü'l-kadrim üzere ihtiyab muhızrlara verilen nafaka bahası ve divan cânibinden ta'yin olunan 'amireyi ve mîri

anbârdan verilen cerâyayı ve bi'l-cümle şehzâde zamânında vekîl harçlık hizmeti ile varanlara cerime mûcebince ne mikdâr nesne verilegelmiş ise ve kanğı vekîl harca mîri hizmeti için kodulan hüdamatlarına dâhi ol-minvâl üzere bî-kusûr virdü-resiz ve şöyleki vekîl harcı hizmet-i mezbûrenin muhasebesi-çün asitâneye geldikde hizmet-i merkûme için virilegelen hü-demat dâhi verilegelen ... bahada divan-ı Mısır tarafından ve-rilen 'amireyi ve mîri anbârdan verilen cerayayı bî-kusûr bi't-tamâm teslim eylesiz

[55]

Hüküm 128

Maliye cânibinden verilen hükm mûcebince

Mısır beglerbegisine ve dizdarına ve İskenderiyye ve Dimyat kapudanlarına ve muhafaza beglerine ve İskenderiyye ve Reşid ve Dimyat kâdîlarına ve İskenderiyye ve Reşit ve Dimyat dizdarlarına hüküm ki hâlâ mahrûse-i Mısırdan İstanbulla pirinç ve sâyir zehâyir getüren barça ile gelen mîri pirincin erdebine ma-takaddemden on ikişer akçe ve şeker ve baharın kantarına ikişer akçe neclon verilegelmişken hâlâ pirinç ziyade bahaya çıkub rencber tâyifesinin rencberlerinin neylonu el-lişer altmışar akçe alınur deyu mîri rencbere ve sâyir esbâbı on ikişer akçeye barça reisleri götürmeyub İskenderiyye iskelesinde pirinc giden gemilere konulmağın taşrada kalmağla çokluk nesne zayı' ve telef olduğu i'lam olunmağın ve kılar-ı 'âmirem mühimmatıçün vilayet-i Mısırdan tahsil ve irsâl olunub gemiler tahmil olunan şeker ve pirinç kadr-i müslimden noksan üzere gelub mala ğadr olmağla sebeb-i ğadr ve telef esbâb-ı mezbûre gemilere tahmil olundukda ve olunmamağla ne mahalde zayı' olduğu meçhul ve na-ma'lum olmağın ve neylon killetidir deyu barçalar ve kalyonlar ve endus gemileri ve karamürseler ve ağreb reislei mîri zehâyiri gemilere tahmil eylemekde 'inad üzere olmağla nice zamân mîri zehâyir iskelelerde yatub

kalub mîri zehâyir nice gün ayak altında bi'l-mal olmağla zayı' ve telef olub malıma ziyade zarar 'arz olmağın ve husûs-u mezbûrde reisler 'inad etdüğünden mâ'adâ ba'zı tarikle kapu kulları ve yeniçeri ve topçu zü'amâ oğlanı tâyifesi uydurub mahall-i mükâlemede zıkr olunan tâyifeyi kendülere a'van-ı ittihad etdükleri ecilden külli şeka ve 'inad etdükleri mesmu' olmağın ve ba'zı reis hamillerine mukaddem bâzârgân eşyası doldurub mîri zahîre tahmil mahalinde gemümüz tutulmuşdu ... nesne tahmil olunmağa yer kalmamışdır deyu 'inad etdükleri 'arz olunmağın ve Reşidde mîri zehâyir tahmil idub İskenderiyyeye gönderilmek için nefireler tutulmak lâzım geldikde gemi reislerinin âdemlerinden yeniçeri ve topçu nâm ba'zı eşkıya ba'de tutulmağa mani' olub bâzârgân eşyasını doldurmağa ta'yinleri zabt idub mîri zehâyirin irsâli nice günler mevsiminden te'hîr itmek lâzım gelmeğın min-ba'd kanun-u kadime muhalefet olunub Bâzârgân rızkının lûlülü ziyadedir deyu bâzârgân esbâbı takdim olunmamak için 98 senesinde 'arz olundukda sâdır olan hatt-ı hümayûn ile verilen emr-i şerîf mûcebince mîri zehâyirin kantarına on beşer akçe ve nukud ve 'udus ve pirincin yüz yirmi vukiyyesine yirmi akçe neylon virmek ta'yin olunduktan sonra rüesânın neylon husûsunda ihmâl idenlerinin gereği gibi haklarından gelinub ve ziyade 'inad ve muhalefet idenleri İskeriyye kal'asında habs olunub ve muhtaç-ı 'arz olmayanları te'dîb olunub muhtaç-ı 'arz olanları 'arz olunub ve malını mîri mühimmât bender ve Reşid bi't-tamâm nakidde tahmil olunmaya bender-i mezbûrda olan nakidde reisleri gemilerine bâzârgân esbâbından bir-vech eylemeyub ve hamallara bir-vech kaldurmayub ve kapanları vize itmeyub ve İskenderiyyede gümrük emînleri ... ve bâzârgânlarının küreklerin yitürmeyub ve yelkenlerin çıkmağa kale dizdarları ücarat virmeyub ve bi'l-cümle bu husûsda 'inad ve muhalefet idenlerin gereği gibi haklarından gelinub ve zahîre-i hâssa iskeleye

geldikde bir gün eklendirmeyub gemilere tahmil olunub ve cemî' zehâyir reisler e teslîm edildikde siz bî'z-zât üzerine varub reisleri şeyhü'l-ibadullah vize idub ve asitâne-i sa'âdetden varan vekîl harcı kulum müteveffa ile defter olunub ve kibel ve ğaret dâhi defter ve sicil olunub ve her birüsüne ne teslîm olunursa ma'zul defter ve sûret-i sicil yazılıb biri reis eline verilub ve biri vekîl harca teslîm olunub ve kapu kulu ve yeniçeri ve topçu nâmı ile ol-cânibde şirret ve şeka üzere olanları vecihen fi'l-'arz ahval tüccar ve rüesaya ihtilal ve hâssa-i hümâyûnum zahîresine dahl eylemeyub ve gemilerimiz tutulmuşdur deyu 'inad iden reislerin gemilerinden ahiren nice tüccar esbâbı ihrâc olunub mîri zahîre tahmil olunub mîri zahîre tahmil olunmağın pirinc gemilere barca tahmil olunmamak bâbında emrim olmağın buyurdum ki vardukda bu husûs-u mezkûr vekîl harcı ma'rifeti ve mübaşeretile görölüb envâ'-ı ikdâm-ı tam olunub vech-i meşrûh üzere hâssa-i hümâyûnum zahîresini gemilere ve nakayyüdelere tahmil ve hamallara kaldırmakda ve kapanlara vize etdirmeğın ve tahmiline 'inad ve muhalefet eyleyenlerin haklarından gelinmek ve bâzârgân esbâbına ziyade takdim idub gümüş doldurub reislerin gemisinden bâzârgân esbâbı ihrâc olunub mîri zehâyir tahmil olunmak ve sâyir husûsların külli ve cüz'üsünde gereğı gibi mukayyed olub hâssa-i hümâyûnum zahîresi bi't-tamâm ve ikmal ve irsâl ve isâl eylemeğ e dakîka fevt eylemesi ve ba'zı müzat mezbûrları hâssa-i hümâyûnum zahîresi teslîminde hâzır olduklarında ücret-i kadim ve rûsum-u sicil deyu akçe taleb iderlermiş ol-makûlelere tenbîh idesiz nefsi şerîfim mühimmâtı hizmetinde ücret-i kadim ve rûsum-u sicil deyu nesne taleb eylemeyeler ve taleb eyleyenlerin bulub ve hüdâm makulesi ref' olunub ve müzat tâyifesidir devlet-i mezarıma 'arz oluna siz bilirsiniz

[56]

Hüküm 129

Maliye tarafından verilen hüküm mücebince

Mısır beglerbegisine ve kâdîsına ve dizdarına hüküm ki hâlâ matbah-ı 'âmirem emîni tezkere gönderub kılar-ı 'âmirem mühimmâtıçün her sene ol-cânibden İstanbul kantarı ile yedi yüz kantar sükker ... ve yedi yüz kantar sükker ... ve üç bin erdeb Dimyat ve ... pirinci ve beş yüz erdeb mine rahmani? ve Reşid kilesiyle beş yüz erdeb kantar Reşid şuyesi ve İskenderiyye gümrüğünden otuz kantar kalay ve ellice revğan zeytin ve yirmi beş kantar nişadır ve otuz kantar fülful ve yirmi kantar zencefil ve yirmi beş kantar darcın ve yirmi beş kantar ... ve dört kantar sisam ve on beş kantar hıyar-ı şenbe ve beş kantar cevz-i bevva ve yirmi kantar teymur hindi ve beş kantar 'öd maverdi? ve dört kantar hasılban havi ve bin 'aded cevz-i hindi ve dört kantar merba-i ... ve dört kantar merba-i ... ve dört kantar merba-i zencefil ve dört kantar merba-i ... ve beş kantar merba-i hindi-i ... ve on kantar şarab himas ve iki kantar ve on vukiyye ... ve dört vukiyye ... ve dört vukiyye misk ve dört vukiyye lü'lü-i hurda tedârik ve irsâl olunagelmeğin mühimmât-ı mezbûr işğasıyla ... olub hızane-i 'âmirem defterdâraya nişanlarıyla nişanlanub hâssa kılar-ı 'âmirem çavuşu olan vekîl harcı Mehmed Çavuş vekîl harç ta'yin ve irsâl olunmak bâbında emr-i şerîfim ricasına i'lam etmeğin defter mücebince tedârik olunmak emrim olub bu bâbda maliye tarafından mufassal ve meşrûh emr-i şerîf virilmekle mücebince 'amel olunmak fermânım olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda maliye tarafından verilen emr-i şerîf mücebince 'amel idesin deyu mufassal hükm-ü şerîf yazılmışdır

[56]

Hüküm 130

Südde-i sa'âdetimden Buduna varınca yol üzerinde olan kâdîlara hüküm ki hâlâ Rûmili ve Anadolu beglerbegileri eyaletlerine müte'allik zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile Budun muhafa-

zasına ve sâir 'asker-i serdarım veziria'zam düstûr-u ekrem ale'l-
karar Sinan Paşa edemallah-u te'ala iclâlehu ile Eflak ve Boğdan
serhaddine gitmek fermânım olmuştur buyurdum ki varduk-
da yol üzerinde olan kurra ve kasabatda ve bi'l-cümle 'asakir-i
nusret-i measirin memerri olan müvaza'at ve mecma'-ı nas olan
yerlerde miraren ve kiraren nida etdiresin ki Rûmili ve Anado-
lu 'askeri aher cânibe sapmayub mu'accelen doğru Buduna va-
rub beglerbegileri ile muhafazada olub ve mâ'adâsı doğru Rus-
cuka serdarıma varub umûr-u din ve devlet ebed-i peyvendime
müte'allik hüdematda bulunalar bu husûs sâyir ta'yin olunma-
lu değildir bi'z-zât mukayyed olub emr-i celîlü'l-kadrimin infa-
zı bâbında dakîka fevt etmeyesiz sonra sizden bilinur

[56]

Hüküm 131

Ba-fermân hazret-i Mehmed Paşa

Sâbıka defter emîni olub celeb tahrîr ve tashihine me'mur
olan 'Ömere hüküm ki mahrûse-i İstanbulda koyun emîni
ve İstanbul kassâbları Dergâh-ı Mu'allama 'arzuhal sunulub
mahrûse-i İstanbulda et bâbında ziyade müzâyaka olub ce-
leb tahrîrinde ve koyun ihrâcında 'acele-i mühimmâtdan ol-
mağın her kassâb kendüye ta'yin olunan kazâları celeblerinde
toprak kâdîları ma'rifetiyle mu'accelen tahrîr ve kapu kulları-
nı ihrâc itmek lâzımdır deyu bildirmeğin vech-i meşrûh üze-
re eğerce hükm-ü şerîfim verilmiştir sen kema-kân 'akiblerin-
ce olub tahrîr ve tashihlerini hak üzere görülmek emr idub bu-
yurdum ki vardukda kâdîlara bu makule emr virilmiştir di-
meyub sen kema-kân celeb tahrîr ve tashihinden ihtimâm idub
fermân-ı sâbıkım mücebince hak ve 'adl üzere itmam eyleye-
sin ve mu'accelen ihrâc olunacak koyun husûslarında ve gay-
ride dâhi kâdîlara mu'âvenet eyleyesin

[57]

Hüküm 132

Yevmü'l-isneyn

Fî 15 Zi'l-ka'de sene sülüs ve elf

Bağdadda Vezir Hızır Paşaya hüküm ki Şehr-i Zol ve Basra ve sâir ol-serhadlerde olan 'asi 'Urban ve Ekrad eşkıyasının haklarından gelub bi'l-cümle vilayeti hıfz ve hiraseti için ol-câniblerde sen beglerbegi ve serdar olub vech-ü münâsib gördüğün üzere beglerbegiler sana mütaba'at idub din-i Mübin ve uğur-u hümayûn sa'âdet karinime müte'allik cumhur-u umurda bezl-i makdûr ideler deyu beglerbegilere hitâben ahkâm-ı şerîfe irsâl olunub lâkin serhad ahvaline müte'allik mühim husûs vâkı' olub beglerbegilere ve ümerâyâ isti'cal üzere ahkâm gönderilmek icab eyledikte südde-i sa'âdetime 'arz olunub südde-i sa'âdetimden ahkâm-ı şerîfim varınca serhadde müte'allik mühimmât 'avk ve te'hîr olunmak lâzım geldüğü paye-i serir i'lam-ı 'arz olundukda anun gibi beglerbegileri ve ümerâ ve sâir 'asakir-i mansûre-i yanına getürmek için ve Ekrad ve 'Arab ümerâsının istimâlatları ve sâir din-i Mübin ve uğur-u hümayûn sa'âdet karinime müte'allik umur-u mühimme için sen tuğray-ı şerîfim çekub ahkâm-ı şerîfe irsâl etmek emr idub buyurdum ki vardukda min-ba'd emr-i celîlü'l-kadrim üzere bu makûle umur-u mühimme-i serhad için tuğray-ı şerîfim çeküb ahkâm-ı şerîfe gönderesin ammâ ibtida ve terakki ve sâir dirlik virilmek ve mukarrer olmak için hükm-ü şerîfim virilmeğe rızay-ı şerîfim yokdur anun gibilerden lâzım olanları südde-i sa'âdetime 'arz eylesiz

[57]

Hüküm 133

Erzurum beglerbegisine hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderub Şirvanda olan vezirim Ca'fer Paşa edamallahu te'ala iclâlehu Simon üzerine serdar ta'vin olunmağın sana dâhi beglerbegliğin zü'amâ ve erbâb-ı tîmârî ile varub mu'âvenet fermânım olub lakin muma ileyh Ca'fer Paşaya Boğdan eyaleti

‘inayet olunmağın eyaletine müteveccih olub ve Tebriz ve Re-
van ve Kars beglerbegileri dâhi gelmeyub ol-serhad hâli olma-
ğın sen cem’iyet ve dernekde olmak mühimmâtandır deyu bil-
durdükleri ecilden dernekde olmak emr idub buyurdum ki var-
dukda ‘arz eyledüğün üzere ol-cevanibde mahal ve münâsib
yerlere beglerbegiliğin müte’allik cemi’an ümerâ ve zü’amâ
ve erbâb-ı tîmâr ile müretteb ve mükemmel düşman yerağıyla
hâzır ve müheyyâ olub etrâf ve cevanibe nâzır olan anun gibi
bir cânibinden hareket-i a’da olub def’ ve ref’leri lâzım olursa
mu’accelen varub gereği gibi haklarından gelesin

[57]

(numarasız hüküm iptal edilmiştir)

[58]

Hüküm 134

Ba-hatt-ı Efendi Nu‘man

Kars beglerbegisine hüküm ki Kars kal’asında hizmet eden
kul tâyifesinin ekseri sıla bahânesiyle kal’ayı bırağub üç dört ay
gelmeyub kendü hevalarında olmağla hizmetleri mu’attal kal-
duğu i’lam olunmağın üç dört aya değin hizmete gelmeyenle-
rin dirlikleri müstehak olanlara virilmek emrim olmuştur bu-
yurdum ki vardukda kal’a-i mezbûrede olan kul tâyifesinden
üç dört aya değin hizmete gelmeyub kendü hevalarında olan-
ların dirlikleri emrim mücebince dayıma hizmetde olan müs-
tehaklara tevcih eylesin deyu hüküm yazılmışdır

[58]

Hüküm 135

Ağanın mektûbu mücebince emirleri yazılub verilmek bu-
yurulmuştur

Rûmilinde sağ kolda olan kâdîlara hüküm ki Budun serhad-
dinde küffâr-ı haksarın ‘azim hareket-i bi-bereketleri olmağın
düstûr-u ekrem müşir-i fehim ilh veziria’zam olan Sinan Paşa
edemallah-u te’ala iclâlehu serdar ta’yin olunub ‘asakir-i zafer

maserimle müteveccih olub ‘umumen yeniçeri kullarım dâhi ağaları ile gitmek fermânım olmağın müşârü’n-ileyh ağa dâhi tevcih üzere olub kâdîliklarınızda olan Dergâh-ı Mu’allam yeniçerileri ‘umumen mu’accelen kalkub her biri mukaddemâ nereye yazılmış ise varub hizmetde bulunmak mühimmâtdan olmağın bu bâbda ağaları tarafından mühürlü mektûb gönderilmişdir buyurdum ki vardukda bu bâbda her biriniz onat-ı vecihle mukayyed olub taht-ı kazânuzda bâzârlarda ve mecmu’ nas olan yerlerde muhkem nida ve telbis etdiresin ki Dergâh-ı Mu’allam yeniçerileri anda olan kullarım kalkub mukaddemâ her biri nereye yazılmış ise ağaları mektûbu mücebince me’mur oldukaları hizmete mu’accelen varub hizmetde bulunalar mu’accelen kalkub gitmeyenleri ism-u resimleriyle yazub bildiresin ki dirlikleri alunub haklarından geline

Bir sûreti sol kolda olan kâdîlara

Bir sûreti Anadolu da olan kâdîlara yazıla

Bir sûreti Karamanda olan kâdîlara

Bir sûreti Batumda olan kâdîlara

Ayaşah? Mahmûd

[59]

Hüküm 136

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Rum beglerbegisine ve Sivas kâdîsına hüküm ki sâbıkâ Rum beglerbegisi Mehmed dâme ikbâlehu ve Kelmenler? kâdîsı südde-i sa’âdetime mektûb gönderub Rum çavuşlarından İbrahim Çavuş Hasan nâm kimesnenin tasarrufunda olan menkûhası olan İkrâm nâm hatunu mezbûr Hasan aher yerde iken cebren çekub alub gidub bi’l-fi’l tasarrufunda olub ve bu bâbda elinde hüccet ve fetvası dâhi olub te’addi ve fesâd eyledüğün ‘arz etmeğın mezbûrların tîmârı ve çavuşlar alunub ahere virilub şer’le hakkından gelinmek fermânım olmuştur buyurdum ki vardukda mezbûru ihzâr idub bir def’a şer’le fasl ol-

muş değil ise hak üzere teftiş idub göresin mezbûrun 'arz olunduğu üzere elinde olan hüccet-i mazmunu müvafık şer'-i şerîf olub 'ala vechü'l-hakim sâbit olursa şer'le menkûhası alıvirildikten sonra şer'le hakkından gelesin ammâ hak üzere olub ahz ve celb-i sebebi ile ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ve hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addiden ziyade hazer idesiz

[59]

Hüküm 137

Ba-hatt-ı Mîrzâ Çelebî

Menteşe kâdîsına ve Tire kâdîsına hüküm ki ... kâdîsı Mevlânâ Ahmed südde-i sa'âdetime mektûb gönderub Kasaba-i Konaz sâkinlerinden olub kazâdan munfasıl olan Mevlânâ Hacı İbrahim ve karındaşı Hacı Hüseyin Çavuş ve 'Ömer için Kasaba-i Konaz ve etrâfında olan kurra halkı meclis-i şer' de mezkûrlar kendu halinde olub her birisi nice medâris ve mesâcid bina eyleyub ahâlî-i vilayete külli nef'illeri var iken Konaz kâdîsı olan Mehmed mezbûrlardan bağ ve bağçe ve at ve katır ve bunun emsâli nesneler isteyub virmedükleri için 'adavet idub ba'zı şikâyetçiler düzüb ellerine 'arz virdüğünden mâ'adâ ve ba'zı kuzzât nâmlarına dâhi mürevver 'arzlar düzüb asitâneye gönderub bir tarikle 'umum-u teftişi için kendüye hitâben emr ihrâc etdirmekle mezbûrlara bu bâbda ziyade zulm ve fukarâya hayf olmuşdur deyu 'umum-u teftişi ref' olunub bunlardan da'vay-ı hak idenlere ta'yin-i madde itdirilub mezkûrların ahvâli hak ve 'adl üzere görmek için emr-i şerîfim ricasına 'arz eyledüğü ecilden imdi 'umum-u teftişi memnu'dur mezkûrlar ta'yin-i madde idub da'vay-ı hak ider hâkimleriyle mürafa'a olub ahvâlleri şer'le görülmek emr idub buyurdum ki vardukda mezkûrları ta'yin-i madde idub da'vay-ı hak ider hâkimleriyle mürafa'a idub bir def'a şer'le görölüb fasl etmiş olmayub üzerinden on beş yıl mürur etmeyen husûslarını şer'le hak üzere teftiş ve tefahhus idub göresin kâdîya 'arz olunduğu gibi ise ol-bâbda muktezay-ı

şer'-i kavimle 'amel idub edây-ı hak eyleyub hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye iş etdirmeyesin ammâ hin-i teftişde hak üzere olub celb ve ahz ile ve 'arz ve ta'sil ile aslâ bir cânibe himâyet eylemeyub hakk-ı hakdan 'udul ve iğrak eylemeyesin

[60]

Hüküm 138

Ba-hatt-ı hazret-i efendi şer'le ta'yin-i hak idenlerin hâkimlerine ihzâr idub müteveccih olan haklarını ba'de's-sübut mezkûr çavuş mübaşeretiyile aliverile deyu buyurulmuşdur

Yevmü'l-isneyn

Fî 18 Zi'l-ka'de sene sülüs ve elf

Kanğırı sancağında vâkı' olan kâdîlara hüküm ki Kanğırı müftisi Hacı Mehmed ve Tosya kâdîsı Mevlânâ 'Osman ve Sar kâdîsı Mevlânâ Mehmed ve Tuht kâdîsı Mevlânâ Sinan Dergâh-ı Mu'allama mektûblar gönderub liva-i mezbûrde kurbet tâyifesi zuhûr idub mürur ve 'ubur iden ayende ve reven-denin yollarına inub kat-i nüfus ve ğâret-i emval idub ve re'âyâ ve berâyânın gece ile evlerine girub esbâb ve erzakların ve at ve katırların sevk idub bunun emsâli nice fesâd ve şena'atleri olub dergâh-ı 'alî çavuşlarından liva-i mezbûrde ze'amete mutasarrıf olan Ahmed Çavuş zikr olunan eşkıyanın ba'zısı ele getirülüb ellerinde sevk olunmuş at ve katırları bulunub ve fesâd ve şena'atleri sâbit olub şer'le haklarından gelub eğer mezbûr çavuş mübâşir ta'yin olunub sâyirleri dâhi ele getirülüb şer'le haklarından gelinmez ise vilayet halkı ekseri perakende olub ayende ve revende yollardan mürur ve 'ubur itmekden kalur deyu i'lam eyledikleri ecilden mezbûr çavuş mübaşeretiyile zikr olunan eşkıya ele getirülüb ashâb-ı hukukun şer'le müteveccih olub hakların alıvirilmesini emr idub buyurdum ki vardukda emrim mücebince ehl-i fesâdı ele getirüb da'vay-ı hak idub ta'yin-i madde eyleyenler ile mürafa'a idub bir def'a şer'le fasl olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsların mezbûr çavu-

şum mübaşeretiyile hak üzere getürüb ba'de's-sübut hukuk-u nas ashâbına hükm idub bî-kusûr alıvirdikden sonra ehl-i fesâd muhtac-ı 'arz olanlardan ise habs idub 'arz eyleyesin değıller ise ol-bâbda şer'le lâzım celali aherler idub her yere komaya-sın ammâ hin-i teftişde hak ve 'adl üzere olub celb ve ahz sebili ehl-i fesâd himâyet olunmakdan veyâhud bu bahâne ile kendu hallerinde olanlar rencide ve remide olunmakdan ziyade hazer idub cadde-i hakdan 'udul ve ihraf eylemeyesin

[60]

Hüküm 139

Telhis oluna

Hatt-ı Hamza Efendi

Revan beglerbegine hüküm ki Revan mahkemesinde nâib olan Mahmûd nâm kimesne re'âyâ ve berâyâyâ ziyade zulm ve te'addisi olub hilâf-ı şer'-i şerîf akçelerin almağla niyabetden ref' olunmak için iki def'a emr-i şerîfim virilmekle emr-i şerîfe itâ'at itmeyub şer'-i şerîfe muhalif zulm ve te'addisinin nihabetle olmayub geru niyabet itmekle dayima Müslümanları rencide eyledüğü i'lam olunmağın imdi mezbûr Mahmûdun hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addisi üzerine sâbit olursa ol-vilayetde sürgün olunmasını emr idub buyurdum ki vusûl buldukda mezbûrun vech-i meşrûh üzere Müslümanlara zulm ve te'addisi varsa ba'de's-sübut ol-vilayetde 'alakası kat' idub nefy-i beled eyleyesin ammâ mukayyed olub 'arz ve ta'assub ile hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addisi ziyade hazer eyleyesin

[61]

Hüküm 140

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Bu hüküm virilmemiştir

Yevmü'l-hams

Fî 19 Zi'l-ka'de sene sülüs

Kayseriye kâdîsına ve begine hüküm ki Koçhisar kâdîsı Sey-

yid Veli ve Niğde kâdîsı Mustafâ zîde fazlehu mektûblar gönderub sipâhî oğlanlarından Taczâde Mehmedî dimekle ma'rûf sipâhînin akrabasından Ferruh ve 'Alî ve Mustafâ meclis-i şer'a gelub mezbûr Mehmedin hakkında ehl-i 'arz kimesneler hilâf-ı vâkî' ba'zı nesne isnad idub ve mîri için havaleliği sebeb ile tahsil eyledüğü malı ğasb eyleyub ve ümenâ ve 'ulemadan ba'zıları dâhi ğayr-ı vâkî' isnad itmekle Tuğcuzâde Mehmed Çavuş mübaşeretiyle emr-i şerîf ihrâc olunub 'alakası dâhi kat' olmuştur deyu mezbûru habs idub ahâlî-i vilayetden ahvali tefahhus olunsun deyu ilham eyledüklerinde fi'l-vâkî' mezbûre isnad olunan husûs-u hilâf vâkî' olub re'âyâ ve berâyâ mezbûrden rıza ve şükran üzeredir deyu 'arz eyledükleri ecilden mezbûr Mehmed habsden ıtlak olanları da'vay-ı hak ider kimesne var ise gelub ahvalleri südde-i sa'âdetimde görölmek emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere mezbûr Mehmed habsden ıtlak idub dâhi da'vay-ı hak iden kimesneler ile südde-i sa'âdetime gönderesin ki gelub Divân-ı Hümâyûnumda şer'le ahvalleri görölüb icray-ı hak olan emrime muhalif bu husûs kimesneye nizâ' etdirmeyesin

[61]

Hüküm 141

Karaman ve Rum ve Diyarbekir beglerbegiliğinde ve etrâfında olan kâdîlara hüküm ki küffâr-ı haksarın serhadde hareket-i bi-bereketleri olunmağın düstûr-u ekrem müşîr-i ifham nizâmü'l-âlem veziria'zam Sinan Paşa edamallah-u te'ala iclâlehu 'asakir-i İslâma serdar ta'yin olunub ve südde-i sa'âdetimde yeniçerilerim ağası 'umumen yeniçeriler ile sefer-i hümâyûnuma fermânım olub bu bâbda müşârü'n-ileyh yeniçerilerim ağası mühürlü mektûb virmeniz müşârü'n-ileyhin mektûbu mûcebince 'amel olunmasını emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda müşârü'n-ileyh tarafından verilen mühürlü mektûb mûcebince 'amel idub ana muğâyir taht-ı kazânızda

olan yeniçeri kullarına te'allül ve 'inad etdirmeyesin muma ileyhin mektûbuna muhalefet size gelmek ihmâl üzere olub 'inad ve muhalefet idenleri ism-u resimleriyle yazub bildiresin

[62]

Hüküm 142

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Şer'le müekked hüküm

İpsala ve Mekri ve Ferecik kâdîlarına hüküm ki sâbika Ferecik kâdîsı olan Hüseyin merhum ceddin Sultan Bayezid Han 'ale'r-rahman ... evkafı karyeleri ahâlîsinden hilâf-ı şer'-i şerîfde otuz bin akçe alub ve kurbunda olan karyelerden dâhi hilâf-ı şer'-i şerîf altmış bin akçeden ziyade akçelerin alub ziyade zulm ve te'addisi eyledüğü i'lam olunmağın buyurdum ki vardukda mezbûr kâdî ihzâr idub da'vay-ı hak idub ta'yin-i madde idenler ile beraber eyleyub bir def'a şer'le fasl olunmayub on beş yıl mürur etmeyen husûslarını hak üzere teftiş idub göresiz mezbûrun re'âyâdan hilâf-ı şer'-i şerîf akçe alub zulm ve te'addi eyledüğü vâkı' ise ol-bâbda emr-i şer' kadimle 'amel idub ba'de's-sübut şer'le müteveccih olanı ashâbına alıvirub dâhi neferatın haklarını ne vecihle alıvirildiği mufassal ve meşrûh yazub bildiresin ammâ hak üzere olub hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addiden ve ahz ve celb olunmağla himâyet olunmaktan ziyade hazer idesin ve kâdî-i mezkûrun üzerine ne maku le mevad sâbit olub ve ne mikdâr hukuk-u nas alıvirildiğün yazub 'arz idesin

[62]

Hüküm 143

Karadenize giden donanmay-ı hümayûn gemilerinde serdar olan Şa'ban Paşaya hüküm ki iş bu sene-i mübarekede donanmay-ı hümayûnum ile Akdenize müteveccih olmak mühimmâtdan olmağın hâlâ ol-cânibde serdar zafer şî'arına müte'allik cümle mesalih itmam olunub hitab eman be-eman

Tatar hanı Gazi Giray Han dâmet me'alûhuya ol-cânibe geçür-
rıldükden sonra serdar zafer şi'arına lâzım olan mühimmât
ve muhafaza içün kifâyet mikdârı gemi alıkonub dâhi mâ'adâ
gemileri mu'accelen bu cânibe götürmek emr idub buyurdum
ki vardukda emr-i celîlü'l-kadrim üzere hâlâ ol-cânibde ser-
dar zafer-i şi'arına müte'allik cümle mesâlihi itmam idub ve
han-ı müşârü'n-ileyhi ol-cânibe geçürdükden sonra serdar za-
fer şi'arına lâzım olan mühimmât ve muhafaza içün kifâyet
mikdârı gemi alıkonub dâhi mâ'adâ gemileri mu'accelen bu
cânibe getürüb ihmâl ve müsâheleden ihtiyat üzere olasin

[62]

Hüküm 144

Yemen beglerbegliği ile Vezir Hasan Paşaya hila'-ı fahireden
bir sevb hil'at murisü'l-behçet ve bir kabza şimşir zafer-i te'sir-i
'inayet olunub Mısır ümerâsından Raziye Kadınoğlu Mehmed
Bege verilmiştir

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Fî evâhir-i Zi'l-ka'de sene sülüs

[62]

Hüküm 145

Bir sûreti Habeş beglerbegisine dâhi bir kılıç ve bir kaftan
gönderilub hâkimi müşârü'n-ileyhe verilmiştir

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Fî evâhir-i Zi'l-ka'de sene sülüs

[63]

Hüküm 146

İskenderiyye begine ve Yafa begine hüküm ki Mısır gemile-
rine karşı varub sarây-ı 'âmiremde pirinç bâbında müzâyaka
olmağın kâdîrgâlarıunuz varub sarây-ı 'âmirem içün pirinç ge-
türmek emr idub buyurdum ki vusûl buldukda 'ale't-ta'cil
kâdîrgâlarıunuz Mısır gemilerine karşı varub pirinç tahmil idub

sarây-ı 'âmireme irsâl ve isâl eyleyub 'avk ve te'hîrden ziyade hazer idesin

[63]

Hüküm 147

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Anadolu beglerbegisine ve Anadolu'da olan kâdîlara hüküm ki bundan akdem sipâhî oğlanları zümresinden Hafız Mehmed babasıyla ba'zı hizmete vardukda Anadolu beglerbegisi kethüdası ve nice levendat ile Şa'ban nâm kimesneyi gönderub mezbûrları habs ile getüresiz deyu ısmarlayub mezbûrlar sâkin oldukları evlerini basub cümle mevcud bulunan esbâb ve rahatlarını ve anları alub mezbûr Hafız Mehmedi tüfenk ile urub katl idub ve babasını der-zencir idub nice gün gezdürüb ziyade zulm ve fesâd etdikleri i'lam olunmağın mezbûr Şa'ban ve yoldaşları her kande bulunurlar ise ele getirülüb südde-i sa'âdetime gönderilmek emr idub buyurdum ki vardukda mezbûr Şa'ban ve fesâd iden yoldaşları her kande bulunurlar ise ele getirülüb dâhi te'hîr ve tevkif itdürüb yarar âdemlere koşub südde-i sa'âdetime gönderesin ihmâl ve müsâheleden ve 'avk ve te'hîrden ziyade hazer eylesin

Bir sûreti Karaman'a

Bir sûreti Sivas'a

Bir sûreti Zulkâdiriye'ye

Bir sûreti Haleb'e

Bir sûreti Şam'a

Bir sûreti Kıbrıs'a

Bir sûreti Trablusşam'a

Bir sûreti Erzurum'a

[64]

Hüküm 148

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Kıbrıs beglerbegisine ve Tarsus sancağında olan kâdîlara hü-

küm ki liva-i mezbûrun zü'amâ ve erbâb-ı tîmârî geçen sene donanma-i hümâyûnuma me'murlar iken itâ'at-i emr etmeyub varmamağla mutasarrıf oldukları ze'amet ve tîmârlarının bedeliyeleri cem' olunmak fermânım olmuştur ba'zısı cem' olub ba'zısı bâki kaldığı ecilden buyurdum ki vardukda bu husûsa gereği gibi takayyud olub sen ki beglerbegisin bu husûsa yarar ve mu'temedü'n-'aleyh kimesneler ta'yin idub siz ki kâdîlarsız bi'z-zât mukayyed olub liva-i mezbûrun zü'amâ ve sipâhîlerinin südde-i sa'âdetde fermân-ı hümâyûnuma muğâyir donanmay-ı hümâyûnuma varmayanlardan alınub bâki kalan bedellerini her ne vecihle mümkün ise cem' idub dâhi cem' eyledüğün kimesne zü'amâ ve erbâb-ı tîmârın tîmârları yazdurasın baş karyeleriyle defter idub tahsil olunan bedeliye akçesiyle südde-i sa'âdetime ma'an gönderesin bu husûsu bir vecihle tedârik eylesin ki sonra bir kimesne gelub nice tîmârım üzerimde az idi yazusundan ziyade bedel-i akçe alındı veyâhud donanma-i hümâyûnuma varmış idim deyu şekva iderlerse 'azille konulmayub mes'ul ve mu'ateb olunmanuz mukarrerdur ana göre takayyud olub bâb-ı ikdâmda dakîka fevt etmeyesiz şöyleki sene-i sâbıkada emr-i şerîfime muhalif donanma-i hümâyûna varmayanlar bedellerini vermeyub emr-i şerîfime muhalefet ider ise ol-asılları ism-u resimleriyle 'arz eylesesiz ki tîmârları alınub haklarından geline

[64]

Hüküm 149

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Tarsus sancağında olan kâdîlarına hüküm ki liva-i mezbûrun zü'amâ ve erbâb-ı tîmârî bu sene-i mübarekede donanma-i hümâyûnuma fermân olunub lâkin emrime muhalif gitmeyub mutasarrıf oldukları ze'amet ve tîmârlarının bedeliyeleri cem' olunmak fermânım olmuştur buyurdum ki vardukda liva-i mezbûrun zü'amâ ve tîmârları fi'l-vâkı' bu sene-i mübarekede

fermân olunan donanma-i hümayûnuma varmamışlar ise bu husûsa her birinüz mezbûr çavuşum mübaşeretiyile ta'yin olub livâ-i mezbûrde ze'amet ve tîmâra hilaf olub emrime muhalif bu sene donanma-i hümayûnuma gitmeyenlerin ze'amet ve tîmârlarının beratları mücebince üzerlerinde olduğu mikdârı birer yıllık bedeliyelerini her ne vecihle mümkün ise cem' idub dâhi cem' eyledüğünüz zü'amâ ve erbâb-ı tîmârın yazulub baş karyeleriyle defter idub tahsil olunan bedeliye akçesiyle südde-i sa'âdetime ma'an gönderesiz bu husûsu bir vecihle tedârik eylesin ki sonra bir kimesne gelub benim tîmârım az idi bazusundan ziyade alındı demek ihtimâli olmaya ve zü'amâ ve sipâhîlerden emr-i şerîfime muhalefet-i te'alül ve 'inad ider kimesne var ise ol-ahvalleri ism-u resimleriyle yazub 'arz eylesesiz ki tîmârları alınub haklarından geline

[65]

Hüküm 150

İstanbul kâdîsına hüküm ki İstanbul kassâblarından nâm zimmî Dergâh-ı Mu'allama 'arzuhal sunub mahrûse-i İstanbulda kassâb (silik) ve ... ve Ta'udaki? ... ve ... Miyos? nâm zimmîler merkûme yamak ta'yin olunmuşlar iken yamaklık itmediklerini bildirmesini buyurdum ki (boşluk) vardukda göresin fi'l-vâkı' mezbûrlar bundan akdem emirle yamak ta'yin olunmuşlar ise ta'yin olundukları üzere yamaklık itdirub emr-i şerîfime muhalif kimesneye iş etdirmeyesin

[65]

Hüküm 151

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Tunus beglerbegi Hüseyin Paşaya hüküm ki Mısırdan mîri şekeri gemilere tahmil idub südde-i sa'âdetime müteveccih olduğun istimâ' olunmağın imdi kılar-ı 'âmiremde beglere külli müzâyaka olunmağın zikr olunan mîri şeker 'ale't-ta'cil getirülmek emr idub buyurdum ki vardukda bu zamânı sayır

zamâna kıyas itmeyub gemilerde ne mikdâr mîrî şeker var ise her ne vecihle mümkün ise 'ale't-ta'cil südde-i sa'âdetime ge-türesin husûs-u mezbûr mühimmâtandır ihmâl-i müsâhele it-meyub şer'le getürmekde ikdâm ve ihtimâm eylesesin

[65]

Hüküm 152

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Çatalca kâdîsına hüküm ki sûret-i sicil gönderub taht-ı kazânda İsmâ'il nâm kimesne re'âyâ tâyifesinden iken ve ism-i sahih İsmâ'il iken sol 'ulufecilerden İnehan nâmına 'ulufe ta-sarruf idub ve sefere dâhi gitmeyub eşkiyadan olmağla muttasıl re'âyâya hilâf-ı şer'-i şerîf te'addi üzere olduğundan mâ'adâ Kaparak? nâm karyeden 'Ayşe ve Fatma nâm hatunların ça-yırların cebren alub tasarruf eylediği sicil ve hüccet olub muttasıl fesâd üzere olduğu i'lam olunmağın mezbûrun 'ulufesi kat' olunub ahvali şer'le görülmek emrim olmuşdur vardukda mezbûru ahz idub da'vay-ı hak idub ta'yin-i mal eyleyen hüse-masıyla meclis-i şer'a mürafa'a idub bir def'a şer'le görölüb fasl olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsların hak üzere teftiş idub göresiz mezbûrun 'arz olunduğu üzere fukarâya te'addisi vâkı' ise ba'de's-sübut müteveccih olanı ashâbına hükm idub bî-kusûr alıvirdikden sonra şer'le lâzım geleni icrâ eylesesin muhtaç-ı 'arz olanı yazub viresin tamâm-ı hak üzere olub ğarz ve ta'sil ve ahz ve celb-i sebiliyle kimesneye hilâf-ı şer' iş ol-makdan hazer eylesesin

[66]

Hüküm 153

Gümölcine ve Yenice-i Karasu ve Kavala kâdîlarına hüküm ki sen ki Gümölcine kâdîsının südde-i sa'âdetime mektûb gön-de-rub ol-câniblerde ehl-i fesâd ve eşkiya kesret üzere olub Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından 'Alî Çavuş için ehl-i vukuf ve yarar-dır deyu ehl-i fesâdı ele getürüb şer'le haklarından gelinmek

bâbında hükm-ü hümayûm bâlâsına 'arz eylediğün ecilden buyurdum ki vardukda taht-ı kazânuzda anun gibi ehl-i fesâd ve şâki nâmında olub töhmet-i sâbıkaları oldukları müşârü'n-ileyh çavuşum mübaşeretiyle şer'-i şerîf ihzâr idub dâhi bir def'a şer'le fasl olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsların hakları müvâcehelerinde şer'le teftiş ve tefahhus eyleyub üzerlerine sübut bulan hukuku ba'de's-sübut hükm idub ashâbına alıvırlıkdikden sonra ehl-i fesâddan sipâhî ve yeniçeri ve bi'l-cümmlle 'arza muhtaç olanları yazub 'arz eylesin olmayanlar haklarında şer'le lâzım geleni icrâ eylesin ammâ teftiş bahânesiyle bi-günah olanlara ta'arruz olunmakdan ve celb ve ahz ile ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ziyade hazer idesin 'umum-u teftiş memnu'dur töhmet sâbıkası olmayanlardan ğayrı kendu hallerinde olanlara dahl ve ta'arruz itdirmekde ihtiyat üzere olub lâzımül-'arz olan husûsları yazub 'arz idesin

[66]

Hüküm 154

Sabî' hazret-i vezir paşa

Yanbolu kâdîsına hüküm ki kazâ-i mezbûrda celeb defterinde mukayyed olan ba'zı celebler biz küreci ve çeribaşı ve voynuk olmuşuz deyu ta'allül idub üzerlerine takdir olan koyunları ihrâc itmekde 'inad iderlermiş buyurdum ki vardukda min-ba'd ol-vecihle ta'allül etdirmeyub ta'allül celeb defterinde mukayyed olan celebler her kimler ise defterde kayd olunduğu üzere koyunlarını ihrâc etdirub emr-i şerîfe muhalefet idenleri te'dîb eylesin

[66]

Hüküm 155

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Ankara ve Koçhisar kâdîsına hüküm ki Koçhisar kazâsında Yedi 'Alî dimekle ma'rûf kimesne oğlu Mehmed ve Ahmed ile ehl-i fesâd olub üzerlerine nice fesâd sâbit ve zâhir olub ve Müs-

lûmanların evlerine girub yarar? 'avratın ayardub tasarruf eyledikleri sâbit ve zâhir olub hüccet-i şer'îyye virilub ve babaları mezbûr Yedi 'Alî ümenânın evkalarına düşüb ğammazlık idub ve nice 'avratları nikâhsız tasarruf idub ve kıta'ü't-tarik oldukları dâhi sicil olunub ehl-i fesâd ve eşkıyadan oldukları istimâ olunmağın mezbûrların ahvali görölüb şer'le haklarından gelinmek emr idub buyurdum ki vardukda mezbûrları ihzâr idub da'vay-ı hak idub ta'yin-i madde idenler ile mürafa'a eyleyub bir def'a şer'le fasl olmuş olmayub on beş yıl mürur itmeyen husûsların hak üzere teftiş idub göresiz mezbûrların vech-i meşrûh üzere fesâd ve şena'atleri vâkı'sa ba'de's-sübut Müslümanların şer'le müteveccih olan haklarından alıvirdikden sonra şer'le haklarından gelesiz muhtaç-ı 'arz olanlardansa habs idub 'arz eyleyesiz hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye zulm ve te'addiden ve ehl-i fesâda himâyet olunmakdan hazer eyleyesiz

[67]

Hüküm 156

Yevmü'l-isneyn

Çurre-i Zi'l-hicce sene sülüs

Erzurum beglerbegisine hüküm ki Erzurum serhadinde vâkı' küffâr-ı haksarın hareket-i bi-bereketleri olduğu i'lam olunmağın imdi zü'amâ ve erbâb-ı fîmâr ile bir münâsib mahalde dernekde olub anun gibi a'da cânibinden hareket olursa def'-i mazarrat-ı a'dada ikdâm ve ihtimâmını zuhûra götürmeni emr idub buyurdum ki vusûl buldukda Erzurumun zü'amâ ve erbâb-ı fîmârlarıyla bir münâsib mahalde dernek idub anun gibi a'da cânibinden hareket olursa hüsn-ü tedbir ve tedârikle def'-i mazarrat a'dada mecd-u sa'î olub bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakîka fevt eylemeyesiz el-'iyaz-u billah-i te'ala ihmâl ve müsâhelen sebebi ile memâlik-i mahrûseminden bir mahale zarar ve güzend irişdirilmekten beğâyet ihtiraz idub kemâl-i basîret ve ittibah üzere olasız

[67]

Hüküm 157

Batum beglerbegine hüküm ki Erzurum serhadinde vâkı' küffâr-ı haksarın hareket-i bi-bereketleri olduğu i'lam olunmağın zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile bir münâsib mahalde dernekde olasız deyu Erzurum beglerbegisine hükmi şerîfim gönderilmişdir sen dâhi hâzır ve müheyyâ olasin ki anun gibi a'da cânibinden hareket olub müşârü'n-ileyh tarafından sana âdem veyâ mektûb gönderdükde ber-vech-i isti'câl zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile kalkub müşârü'n-ileyhe mülaki olmak emr idub buyurdum ki vusûl buldukda sen dâhi kemâl-i basîret ve ittibah üzere hâzır ve müheyyâ olasin ki müşârü'n-ileyh tarafından sana âdem veyâ mektûb gönderdükde zü'amâ ve erbâb-ı tîmârın ile ber-vech-i isti'câl kalkub varub müşârü'n-ileyhe mülaki olub vech-ü münâsib gördüğün mahalde dernekde olub anun gibi a'da cânibinden hareket vâkı' olursa def'-i mazarrat a'dada mecd-u sa'î olub bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakîka fevt eylemeyesiz müşârü'n-ileyh tarafından mektûb ve âdem geldükde gece varub ihmâl ve müsâhelen sebebi ile el-'iyaz-u billah-i te'ala memâlik-i mahrûsemnden bir mahale zarar ve güzend irişdirilmekten beğâyet ihtiraz eyleyesiz

[68]

Hüküm 158

Teftiş olundu

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Sancağı begine kâdîya hüküm ki Karaağaç ve Turğud kâdîları ile Şeyh 'Alî nâm kimesne Dergâh-ı Mu'allama mektûb gönderub hâliyyâ Antalya kâdîsı ve ma'iiyetinde olan Haydar ümenâ ve nüzzardan ve sâyir fukarâdan beytü'l-mal nâmına aldığı malı dahil-i hazine etdirub kendü ekl-ü bel' etdiğünden mâ'adâ yetmiş seksen mikdârı levend ve kırk mikdârı tüfenklu cem' idub etrâfa ve eknafa gönderub âdemler katl etdürüb

Müslümanların anbârların ve dükkanların mühürledub fûruht etdirdükden sonra ekl idub ve küfeladan on yük mikdârı akçe cem' idub mîriye cüz'i nesne gösterub ve mukata'at ahvali ziyade müşevveş olub mezbûrun zulmünden ümenâyâ kimesne kefil olmaz olub ve her emanetden 'arz akçesi deyu yetmiş seksen bin akçe almağla tapusu bulunmayub nezaret ve mukata'at hali kalub fukarâyâ zulmü ve mal-ı mîriye ğadrı ... olub teftiş olunmak emr olunursa üzerine yirmi yükden ziyade akçe zuhûr ider deyu 'arz eyledükleri ecilden mezbûrun ahvali görülüb üzerine sâbit tezahür olan beytü'l-mal ve hakk-ı fukarâ alıvirilmesine emr idub buyurdum ki vardukda vakt-i mezbûru hüsn-ü tedbir ile ele getirüb dâhi ümenâ ve 'imal ve sâyir da'vay-ı hak iden hüsemasıyla beraber idub dâhi ahvalini dikkat ve ihtimâm ile muhkem teftiş ve tefahhus idub üzerine ne mikdâr mal-ı mîri zuhûr iderse emlak ve esbâb ve erzak ve nukuddan cem' ve tahsil itdirub mîri için zabt ve kabz itdikden sonra hukuk-u fukarâ ve re'âyâdan üzerine cüz'i ve külli mer'a? sâbit ve zâhir olursa ta'allül etdirmeyub bî-kusûr idenlerden ashâb-ı hukuka alıvirdikden sonra üzerine ne makule mevad sâbit olub ne mikdâr mal-ı mîri tahsil olunub ve ne mikdâr hukuk-u fukarâ alınduğun yazub 'arz eyleyub ve katli nüfus etdüğü dâhi vâkı' ise sicil eyleyub sûret-i sicili asitâne-i sa'âdetime gönderesin sonra hakkında emr-i şerîfim ne vecihle sâdır olursa mücebi ile 'amel idesin

[69]

Hüküm 159

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Koloz ve İnebahtı ve Ağrıboz ve Mora kâdîlarına hüküm ki Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinden ve 'acemi oğlanlarından ba'zısı ticâret tariki ile geldikde taht-ı kazânuzda fevt olub (bu hüküm ikmal edilmemiştir hatta son kelimesi tamâmlanmamıştır)

[69]

Hüküm 160

Ba-hattı

Ğureba-i Yemin ağasına ve İne kâdisına hüküm ki sen ki ağasın mektûb gönderub kazâ-i mezbûrden Deli Ca'fer demekle ma'rûf haramzâde re'âyâ ve berâyâyı rencide ve remide etmekden hali olmayub sen Geliboluya varmandan mukaddem Gelibolu muhafazasında olan Behram Subaşı mezbûru yeniçerilerim ağasının mektûbuyla mezbûr Deli Ca'feri tutub kayd-u bend ile gönderdikde sen sipâhîyim deyu cevap virub lâkin ne yerde sipâhî oldun deyu sual olundukda ben evvala topçu idim seferde küffârın taburu istihdâmında yeniçeriler kethüdası terekesiyle silahdar oldum ammâ 'ulufe almadım deyu cevap virdikde zamân teng olmağla asitâne-i sa'âdete gönderilmeyub ma'rifet-i kâdî ile Gelibolu kal'asında habs virildüğünü bildirdikleri ecilden mezbûrun ahvali şer'le nasb olunub hakk-ı fukarâ alıvirildikten sonra ahvali 'arz olunmak emr idub buyurudum ki bu bâbda mukayyed olub emrim üzere mezbûru meclis-i şer'a ihzâr ve da'vay-ı hak idub ta'yin-i madde eyleyen hakkı sebili mürafa'a idub ve ğıybet ider ise şer'le buldurması lâzım olan küfelasına buldurub getürdüb bir def'a şer'le görölüb fasl olmayan husûsların hüsemaları mukavelesinde hak üzere teftiş idub göresin fi'l-vâkı' mezbûrun 'arz olunduğu üzere fukarâya zulm ve te'addi eyledüğü tahsilü'ş-şer' sâbit olursa ashâb-ı hukuku şer'le müteveccih olan hakların alıvirildikten sonra habs idub üzerine şer'le sübut ve zuhûr bulan maddelerin yazub 'arz eylesesin ki sonradan hakkında ne vecihle emr-i şerîfim sâdır olunursa mücebiyle 'amel eylesesin ammâ hak üzere olub 'arz ve tahsilden ve ahz ve celb-i sebili hukuka vâkı' fitne 'arz olunmakdan hazer eylesesin

[69]

Hüküm 161

Diyarbakir defterdârına hüküm ki hâlâ hâlâ vilayet-i Diyarbekirde vâkı' ümenâ ve 'imal zimmetinde olan cizye akçesin cem' ve tahsil etmek için Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından fahrü'l-akran Yusuf Çavuş zîde kadrehû irsâl olunub maliye tarafından hükm-ü hümayûnum verilmiştir buyurdum ki vusûl buldukda ol-emr-i şerîfim mücebince mal-ı hazine-i cem' ve tahsil itdirub mu'accelen müşârü'n-ileyh çavuşumla göndermek bâbında envâ'-ı ihtimâm zuhûra getüresin bu zamânı sâyir zamâna kıyas etmeyub ikdâm ve ihtimâmda dakîka fevt etmeyesin

[70]

Hüküm 162

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Yevmü'l-isneyn

Fî 24 (N) Ramazan sene sülüs ve elf

Selanik kâdisına hüküm ki Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından Hamza Çavuş ve Bektaş Çavuş ve ... Fayık ve Kazgancı Kartek 'Alî ve ... Hüseyin ve şehir kethüdası ... ve Mutakzâde Hacı Mustafâ ve Mukrenzâde? ve Piri Çelebî ve Hacı Hüseyin ve Sağırinoğlu 'Alî ve 'Alî Reis ve Yazıcı Hasan Bali ve 'Abdullah nâm kimesneler Dergâh-ı Mu'allam yeniçerinin çukaları cem'ine me'mur olan yayabaşayı muhkem döğüb ve yanında olan yeniçerileri mecrûh idub ziyade fesâd ve şena'atde bulunanları i'lam olunmağın südde-i sa'âdetimde saksoncubaşı olan kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Ahmed Subaşı zîde mecdehu ta'yin olunub irsâl olunmuştur buyurdum ki vardukda mezbûrları müşârü'n-ileyh mübaşeretiyle bâ-yı tarik-i gân ele getirüb husûs-u mezbûru ol-cânibde istimâ' etdirub mezbûrları sûret-i sicilleriyle kayd-u bend ile südde-i sa'âdetime gönderesin ki ahvalleri görüle ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ve

kendu hallerinde olanlara hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addiden ziyade hazer eyleyesin

[70]

Hüküm 163

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Selanik kâdîsına hüküm ki Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinin çukaları cem'ine me'mur olan yayabaşığı kuzzâtıdan 'Atazâde ve Seyfullah nâm kâdîlar ba'zı eşkıya ile muhkem döğüb ve yanında olan yeniçerileri mecrûh etledikleri i'lam olunmağın südde-i sa'âdetimde saksoncubaşı olan kıdvetü'l-emâcîd ve'l-a'yân Ahmed Subaşı zîde mecdehu ta'yin olunub irsâl olunmuşdur buyurdum ki vardukda bu husûs anda istimâ' etmeyub mezbûr kâdîlara yarar âdemler koşub sûret-i sicilleriyle ma'an südde-i sa'âdetime gönderesin ki ahvalleri asitâne-i sa'âdetimde görüle ve koşub gönderdüğün kimesnelere muhkem tenbîh ve te'kid eyleyesin ki mezbûrlara yolda ve zarar ve güzend irişdirmekden hazer eyleyesin

[70]

Hüküm 164

Ba-hatt-ı Pir Efendi kayd-u bend ile

Südde-i sa'âdetimden Edirneye varınca yol üzerinde vâkı' olan kâdîlara hüküm ki mukaddemâ vefat iden Vezir Nişancı Mehmed Paşanın Hasan Kethüda nâm mu'taki mutasarrıf olduğu ze'ametinin bir nesnesini iki yüz elli bin akçeyi Polad Ahmed dimekle ma'rûf kimesneye der'uhde idub bir buçuk sene zabt idub bir akçe getürüb teslîm etmeyub zimmetine olub mezbûr Hasan Kethüda fevt olmağla mezbûr müteveffanın oğlu Ahmede intikal itmekle firar idub ol-câniblerde olduğu i'lam olunmağın mezbûr Polad Ahmed ele getirülüb kayd-u bend ile asitâne-i sa'âdetime gönderilmek emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda emrim mücebince her birinüz taht-ı kazânuzda mukayyed olub bâ-yı vech-i gân mezbûr Polad Ah-

med hüsn-ü tedbir ile ele getürüb yarar âdemlere koşub kayd-u bend ile asitâne-i sa'âdetime gönderesiz ammâ mezbûrun ele gelmesinde gereği gibi mukayyed olub ihtimâm eyleyesiz ve gönderdiğiniz âdemlere muhkem tenbîh idesiz ki yolda ve izde gaflet ile veyâhud celb-i ahz olunmağla ıtlak olunmaktan ihtiraz eyleyesiz

[71]

Hüküm 165

... ..

Sâbika Selimiye sancağı begi olan Eburişoğlu Ahmede hüküm ki kıdvetü'l-era-i ve'l-ekâbir Haleb defterdârı Mehmed dâme 'izzuhu sudde-i sa'âdetime mektûb gönderub senin için her vecihle yarar olub Bağdad ve Diyarbekir ve Haleb etrâf ve eknafında fesâd üzere olan 'asi A'rab ve sâir kıtta'ü't-tarik gereği gibi haklarından gelmekle ol-câniblerde tüccar ve zevvar huzur-u bal ile mürur ve 'ubur itmek üzere olduğun bildir-meğin mezîd-i 'inayetime müstehak olmuşsundur buyurdum ki vardukda sancağım ahire verilmişdir dimeyub kema-kân o-makûle 'asi A'rab ve sâir kıtta'ü't-tarikin kema-yenbağı haklarından gelesin sonra me'mulünden ziyade ri'ayet olunursun şöyle bilesin

[71]

Hüküm 166

Mûcebince Selanik kâdîsı ve anda olan yayabaşına

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Selanik kâdîsına ve Selanikde olan yeniçeriler yayabaşısına hüküm ki sen ki kâdîsın südde-i sa'âdetime mektûb gönderub Sidrekapsi kazâsına tabî' Aynaroz nâm cezîrede sâkin olan ruhbanlar meclis-i şer'-i şerîfe gelub kadimü'l-eyyamdan cezîre-i mezbûreye yasakçı gelmek mu'tad değil iken ve ihtiyacı dâhi yoğiken Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinden Memi ve İskender ve Mehmed nâm kimesneler yasakçı nâmına cezîre-i mezbûrede

gezub fukarâya ve zulm ve te'addi ve mezbûrları bilâ-sebeb rendice eyledikleri 'arz eyledüğün ecilden mezkûrun yeniçeriler ağası Ahmed dâme 'ulüvvühû mektûbu mûcebince yasakçılıktan ref' olunmuş buyurdum ki vusûl buldukda mezkûr yeniçerileri getürdüb ağaları mektûbu mûcebince min-ba'd cezîre-i mezbûreye varub yasakçılık etmemek için muhkem tenbîh ve te'kid eyleyub ve şimdiye dek fukarânın hilâf-ı şer'-i şerîf zulmen nesnelerini almışlar ise ba'de's-sübut hükm idub bî-kusûr alıviresiz

[72]

Hüküm 167

İşaret ... makul beglekçi

Kilidülbahr kal'ası dizdarına hüküm ki hâlâ 'umumen tecdid-i bervar fermânım olmağın kal'a-i mezbûre hisar erenleri beratlarının tecdid etmek murad idinub lakin beglerbegi sefer-i hümayûnda olan beglerbegide tecdid mümkün olmağın buyurdum ki bi'l-fi'il kal'a-i mezbûrede berat-ı hümayûnumla hisar erleri olanların cümlesinin beratları ve tecdid için lâzım olan harçların kendülerden alub der-kise idub ve mühürleyub içlerinden mu'temedü'n-'aleyh kimesne ile südde-i sa'âdetime gönderesin ki beratları südde-i sa'âdetimden tecdid oluna

Bir sûreti Ankara kal'ası dizdarına

Vize sancağında olan kâdîlara hüküm ki Midye kâdîları südde-i sa'âdetime mektûblar ve muhızır gönderub zıkr olunan kazâlarda mütemekkin olan Dergâh-ı Mu'allam sipâhîleri ve yeniçeriler ve vilayet-i mezbûrede olan ümmi ve hütebası ve a'yân ve eşrafı ve re'âyâ ve berâyâsı meclis-i şer'-i şerîfe varub sefer-i hümayûna vâkı' olmağla

Bir sûreti defter emînine du'ayı yazub anun gibi Anadolu ve Rûmilinde olan ve gayride olanların üzerlerine varub hasaratda beratları tecdid olub getürdükde beglerbegide olur deyu berude olub yazub üzerelerinde ise deyu şer'le birir sûret-i sicili ... viresin

[72]

Hüküm 168

Emr-i şerîf

Ba-hatt-ı

Erkilide sâkin Mehmed Çavuşa hüküm ki Erkili iskelesi-
ne gelen zahîre gemilerinin ekseri İstanbulla gelmeyub yabana
gidub Rodoscukda ta'yin olunan çavuş Erkili iskelesini zabta
kâdir olamayub müstakil kimesne ta'yin olunmak lâzım oldu-
ğu i'lam olunmağın buyurdum ki vardukda min-ba'd sen bi'z-
zât Ereğlide durub zahîre ahvaliyle mukayyed olub zehâyir
ile memlu ve meşhun olan gemiler zikr olunan iskeleye gel-
dikde ahire gitmeğe komayub doğru İstanbulla irsâl eylemek-
de her vecihle ikdâm ve ihtimâm üzere olasin ammâ husûs-u
mezbûrde evkat-ı istikâmet üzere olub celeb ve ahz sebebiyle
yahud aher 'arz ile zahîre gemileriyle aher yerlere göndermek-
den ziyade hazer eyleyesin

[72]

Hüküm 169

Rodoscuk iskelesine ta'yin olunan çavuşa hüküm ki Erkili
iskelesine zehâyir ile gelen gemilerin ekseri İstanbulla gelme-
yub aher yerlere gidub Rodoscukdan gözetmek mümkün ol-
madığı i'lam olunmağın Erkilide sâkin olub Dergâh-ı Mu'allam
çavuşlarından olan Mehmed Çavuş zikr olunan iskele üzeri-
ne mübâşir ta'yin olunub emr-i şerîfim gönderilmiştir buyur-
dum ki vardukda min-ba'd Erkili iskelesine gelen gemilere ka-
rışmayub Rodoscuk iskelesine gelen gemilerden gayriye dahl
eylemeyesin

[73]

Hüküm 170

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

Vize sancağında olan kâdîlara hüküm ki siz ki Vize ve Mid-
ye kâdîlarsız südde-i sa'âdetime mektûblar ve muhızır gönde-

rub zikr olunan kazâlarda mütemekkin olan Dergâh-ı Mu'allam sipâhîleri ve yeniçerileri ve ümmi? ve hütebası ve re'âyâ ve berâyâsı meclis-i şer'a varub sefer-i hümâyûna me'mur olmağla etrâf ve eknafta olan eşkıya dağlarda 'isyan üzere olub sefer-i hümâyûnuma teveccüh ettiğimizde vilayet hali olmağla evlerimiz basub ehl ve 'iyal ve emval ve erzakımız nehb-ü gâret ve yağmâ ve hasaret etmeleri mukarrerdir deyu kasaba-i Vize kurbunda çiftliğinde sâkin olan sâbika sancak begi olan Hürrem Paşaoğlu İskender ehl-i vukuf olmağla anun gibi eşkıya ve kıta'ü't-tarik olan ehl-i fesâdı ele götürüb haklarından gelub vilayet hıfz-u hiraset eylemeğe müte'ayyin olmak rica eyledüklerin 'arz etdüğün ecilden sevk ile teftiş olmasını emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda (silik) mukayyed olub anun gibi taht-ı kazânuzda her ne mahalde ehl-i fesâd ve eşkıya zuhûr iderse müşârü'n-ileyh âdemleriyle ve iktizâ iderse il eriyle üzerlerine varub her ne vecihle mümkün olursa ele götürüb dâhi ahvallerin hısımları müvâcehelerinde hak üzere teftiş idub göresiz ashâb-ı hukukun müteveccih olan hakların hükm idub bî-kusûr alıvırdıkdan sonra ehl-i fesâd olanlardan muhtaç-ı 'arz olanları habs idub 'arz eyleyesiz olmayanların şer'le mahalinde haklarından gelesiz ki sâyir eşkıyaya muassal 'ibret ola ammâ bu bahâne ile kendu hallerinde olanlara dahl olunub ehl-i fesâd celb ve ahz sebebi ile himâyet olunmakdan ihzâr idesiz

[73]

Hüküm 171

Giresun ve Keşab ve Kürtün kâdîlarına hüküm ki bundan akdem zikr olunan kâdîlıklarda vâkı' olan dergâh-ı 'alî yeniçerilerine serdar olan Hacı Ahmed nâm yeniçeri giru alınub sâbık üzere taht-ı kazânuzda olan yeniçeri tâyifesine serdar ola deyu südde-i sa'âdetimde yeniçeri ağası olan iftîhârü'l-emâcid ve'l-ekâbir Ahmed dâme 'uluvvühû mektûb virmeğin buyurdum ki

vusûl buldukda müşârü'n-ileyh Hacı Ahmed taht-ı kazânuzda olan dergâh-ı 'alî yeniçerilerine olageldüğü üzere serdar olub mezbûrların vâkı' olan husûslarını görmesi hilâf-ı şer' kimesneye zulm ve te'addi etdirmeye eğer şöyleki mezbûrlardan birisi müşârü'n-ileyhin sözüne muhalefet idub hilâf-ı şer' re'âyâyâ zulm ve te'addi eyleye ol-makûleleri muma ileyh Hacı Ahmed ism-u resimleri ve bölükleri ile 'arz eyledüğü 'ulufeleri kat' olub haklarından geline ve bundan mâ'adâ ba'zı kimesneler yeniçeri ve 'acemi oğlanı ve cebeci ve topçu nâmına gezub burma as-tar sarub re'âyâyâ zulm ve te'addi etmekden hali ve zalil etmiş ol-makûlelerini dâhi muma ileyh Hacı Ahmed mübaşeretiyile yerlerinden teftiş idub ele getürüb muhkem şer'le haklarından gelesiz hilâf-ı emr-u rıza kimesneye iş etdirmeyesiz

[74]

Hüküm 172

Yevmü'l-hams

Fî 14 (L) Şevvâl sene sülüs

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Emr-i şerîf buyurulmuşdur

Yegân Beg Medresesi müderrisi Muslihiddin ve Kal'acık kâdîsına hüküm ki sâbıkâ Çukarca kâdîsı olan Yahyanın hilâf-ı şer'-i şerîf re'âyâ ve berâyâ envâ'-ı zulm ve te'addi eyledüğünden mâ'adâ beğir-i hak kiminden kimden on bin ve beş bin ve bin ve beş yüz akçelerini alub ve bir husûs vâkı' olub üzerine varmak lâzım geldikde ayak teri deyu üçer dörder bin akçelerin almakçün varmayub nice def'a ba'zı husûslar için emr-i şerîf vârid olmuşiken ma'rifetiyle 'amel itmeyub ve 'avarız ihrâcında ta'yin olunan ziyade akçelerin alub ve bir madde-de iki cânibe hüccet virub ve ehl-i 'örf tâyifesiyle yek-dil olub re'âyânın hilâf-ı şer'-i şerîf akçelerin giru alub ve subaşıya akçe virdunuz bana da virun deyu re'âyâdan külli akçe alub ve hâne başına birer koyun salub virmeyenlere ziyade te'addi eyle-

yub bunun emsâli zulm ve te'addisinin nihayeti olmadığı i'lam olunmağın buyurdum ki vardukda bu bâbda onat-ı takayyud olub mezkûr kâdî şer'-i şerîfe da'vet idub bu husûs hak üzere mahall-i hadisede onat-ı vecihle teftiş ve tefahhus idub göresin kâdîya i'lam olunduğu gibi ise şer'le sübut ve zuhûr bulan hukuk ashâbına alıvirdükden sonra mezkûrun üzerine sübut bulan mevadın sûret-i sicillerini mühürleyub südde-i sa'âdetime gönderesiz ki hakkında sudur bulan emrim ne vecihle olursa ma'rifetiyle 'amel oluna

[74]

Hüküm 173

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî ...

Şiran kâdîsına hüküm ki yeniçerilerim ağası Ahmed dâme 'ulüvvühü südde-i sa'âdetime mektûb gönderub ol-câniblerde olan yasakçıların re'âyâ ve berâyâyâ envâ'-ı zulm ve te'addi olduğu i'lam olunmağla yasakçılıktan ref' olmuşdur deyu i'lam etmeğın buyurdum ki vardukda müşârü'n-ileyhin mektûbu mûcebince ol-yasakçılara muhkem tenbîh ve te'kîd eyleyesin ki min-ba'd yasakçılık etmeyeler

[75]

Hüküm 174

Müekked hüküm buyurulmuşdur

Ba-hattı

Cezîre-i Limni kâdîsına hüküm ki düstûr-u mükerrem ... Vezirim Sinan Paşa edamallah-u te'ala iclâlehunun cezîre-i mezbûrede olan hasları voyvodası Ramazan südde-i sa'âdetime âdem gönderub müşârü'n-ileyhin zikr olunan hasları re'âyâsı vâkî' olan 'öşr ve sâyir rüsumların kadimden viregeldiği üzere virmeyub noksan üzere virmek isterler deyu şer' ve kanun ile müteveccih olan 'öşr ve rüsumları 'âdet-i kadim üzere virmek için emr-i şerîfim rica etmeğın buyurdum ki hükm-ü şerîfim vardukda müşârü'n-ileyhin zikr olunan haslarının 'öşr ve sâyir

rüsumun kadimden alına geldüğü üzere mezbûr dâhi aldırub
olagelene muğâyir re'âyâyâ 'inad ve muhalefet etdirmeyesin

[75]

Hüküm 175

Mezbûr kâdiya hüküm ki düstur-u mükerrem ... Vezirim Si-
nan Paşa edamallah-u te'ala iclâlehunun cezîre-i mezbûrede olan
hasları re'âyâsından yüz seksen altı nefer zimmî ispençelerin
sâyir re'âyâdan noksan üzere virmek şartıyla kal'a-i Ballukasıda
gice ve gündüzde nöbetçi ta'yin olunmuşiken kal'a-i mezbûre
dizdarı mücerred kendu tama'ı için müşârü'n-ileyhin hasla-
rı re'âyâsından yüz seksen altı neferden ziyade ba'zı re'âyâyı
yanına alub bunlar dâhi nöbetçidir deyu ispençelerin defter
mûcebince tamâm aldırmağa mani' olduğun bildirib men' olun-
masıçün hükm-ü hüâyûnum rica etmeğin buyurdum ki vusûl
buldukda kadimden kal'a-i mezbûre muhafazasına ta'yin olu-
nan zimmetlerden mâ'adâ müşârü'n-ileyhin hasları re'âyâsının
ispençesi kanun-u kadim mûcebince mezbûr voyvodaya bi't-
tamâm aldırub mezbûr dizdara aslâ dahl etdirmeyub men' ve
def' eylesesin şöyleki re'âyâyı yanına alub giru fasl eyleye kavî
üzere 'arz eylesesin ki dizdarlık ahire verile

[75]

Hüküm 176

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

İstihdama kalmak

Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından olub vilayet-i Zulkâdiriye-
nin bedel akçesi cem'ine me'mur olan Hızır Çavuş ve Divân-ı
Hümâyûnum kâtiblerinden Kâtib 'Osmana hüküm ki sen ki
müşârü'n-ileyh kâtibimsin Dergâh-ı Mu'allama mektûb gön-
derub geçen sene vilayet-i mezbûreden fermânım olunan bedel
akçesinin cem' ve tahsilinde istihdâm için Mar'aş çavuşların-
dan bir mikdâr çavuş ta'yin olunub ellerine ahkâm-ı şerîfe vi-
rilmekle mezbûrlar evâmir-i şerîfe mûcebince istihdâm olunub

ve mîri için verilen bedel akçeleri dâhi alınub vilayet-i mezbûre re'âyâsının ekseri Yörük tâyifesinden olub kış eyyamında ele girmeyub ve sipâhîleri kande olduğu na-ma'lûm olmağla nice sipâhînin bedelleri alınmayub bâki kalmağın zikr olunan çavuşlar bâki iken cem' ve tahsiline lâzımdır mezkûrlar bâki tahsilinde mi olsunlar yoğsa sefere mi gitsünler deyu 'arz eyledükleri ecilden geçen sene emr-i şerîfimle istihdâma ta'yin olunan çavuşlar bu sene dâhi bedel-i bâkisinin tahsilinde istihdâmda olmaların emr idub buyurdum ki vusûl buldukda geçen sene emirle istihdâma ta'yin olunan çavuşları bu sene dâhi emrim üzere bedel-i bâkisinin tahsilinde istihdâm eyleyub isimlerin baş karyeleriyle defter idub mühürleyub asitâne-i sa'âdetime irsâl eylesiz ki bu sene sefer-i hümayûna gelmediler deyu çavuşluklarına ve tîmârlarına dahl olunmamak için ellerine ahkâm-ı şerîfe verile

[76]

Hüküm 177

'Arza muhtaç olmayanları şer'le lâzım geleni icrâ olunmak kâdîlar (silik)

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Ağrıboz ve Mora ve İnebahtı ve Mizistre sancakları beglerine ve liva-i mezbûrde vâkı' olan kâdîlara hüküm ki Dergâh-ı Mu'allam müteferrikalarından kıdvetü'l-emâcid ve'l-ekârim bizeban Süleyman zîde mecdehu Dergâh-ı Mu'allama 'arzuhal sunub taht-ı hükümetinizde mehayif teftişine hatt-ı hümayûn sa'âdet makrûnum ile me'mur olub cürm-i ğâlizi sâdır olub bihasbü's-şer' ve'l-kanun salb ve siyasete müstehak olanlardan muhtaç-ı 'arz olmayanların haklarından gelinmeği rica etmeğin ehl-i fesâddan muhtaç-ı 'arz olmayanlara siz ki kâdîlarsın sizin ma'rifetiniz ile muktezây-ı şer' mutahhar her ne ise mahalinde icrâ olunmasın emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda her birinin bi'z-zât mukayyed olub anun gibi ele götürü-

len ehl-i fesâdın muhtaç-ı 'arz olmayanlarına ba'de's-sübut mahalinde şer' lâzım geleni icrâ etdirdub yerine koddurub şer'-i şerîfe ve emrime muğâyir kimesneye ta'allül ve nizâ' etdirmeyesiz ammâ hin-i teftişde tamâm hak üzere olmayub 'arz ve ta'assüb ile telef nast? olmakdan ve hilâf-ı şer'-i şerîfe iş olmakdan beğâyet ihtiyat üzere olası ve ehl-i fesâd serbest ze'amet ve tîmâr ze'ameti ile harice alub gitmek ... serbest ze'amet ve tîmâr sâhibleri ma'rifeti ile şer'le lâzım geleni mahalinde icrâ etdirdub ve bu bahâne ile kendu hallerinde olanlara dahl ve tecavüz olunub ehl-i fesâddan celeb ve ahz etmekle himâyet etmekte bi'l-cümle ehl-i fesâda ruhsat virmekden ziyade hazer idub lâzımül-'arz olan husûsları yazub 'arz eyleyesiz

[76]

Hüküm 178

Ol-câniblerde vâkı' olan haramzâdeleri ele götürüb kayd-u bend ile bu cânibe gönderub

Gelibolu ve Umur ve Malkara ve Keşan kâdîlarına hüküm ki taht-ı kazânuzda ba'zı ehl-i fesâd zuhûr idub ayende ve revendeye te'addiden hali olmadıkları i'lam olunmağın ol-makûle fesâd ve şena'at üzere olub taht-ı hükümetinizde bulunanları hin-i tedbir ve tedârikle ele götürüb mukayyed ve mahbus südde-i sa'âdetime gönderilmek emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda onat-ı vecihle takayyud olub fesâd ve şena'at üzere olanları mukayyed ve mahbus sa'âdetime gönderesiz ammâ koşub gönderdiğiniz âdemlere muhkem tenbîh eyleyesiz ki celeb ve ahz-ı sebili yahud ğaflet ile ğıybet etdirmek ihtimâli olmaya ve bu bâbda hak üzere olub kendu hallerinde olanlara dahl eylemeyesiz

[77]

Hüküm 179

Edirneye varınca yol üzerinde vâkı' olan kâdîlara hüküm ki hâliya Mar'aş ve Karaman beglerbegileri mu'ccelen varub

serdar zafer şî'arıma mülaki olmak fermânım olub ve sâyir sefer-i hümayûnuma me'mur olanlar dâhi muhafaza ve ğayri bahâne ile aher yere gitmeyub doğru serdarıma varmak için Dergâh-ı Mu'allam kapucularından irsâl olunmuşdur buyurdum ki vardukda bu bâbda her birinüz bi'z-zât mukayyed olub eğer müşârü'n-ileyhümâ beglerbegiler ve eğer sâyir sefere me'mur olan ümerâ ve zü'amâ ve Dergâh-ı Mu'allam müteferrikaları ve çavuşlar ve erbâb-ı tîmâr ve bölük halkı ve Dergâh-ı Mu'allam yeniçerileri? ve sâyirleri a'la ve edna her kimler ise aslâ bir an ve bir sa'at te'hîr itdirmeyub doğru serdar zafer-i şî'arım tarafına irsâl eyleyesiz ki varub müşârü'n-ileyhin yanında hizmetde bulunalar şöyleki mezbûrlardan birisi muhafaza bahânesiyle ve aher tarikle ğayri semte gidub doğru serdarıma varub mülaki olmakda tereddüd ve 'inad üzere olan anun gibilere aslâ meccal vermeyub salb ve siyaset olunmak fermânım olmuşdur ana göre her birine tenbîh ve te'kîd eyleyub fermân-ı şerîfim üzere mu'accelen ihrâc ve mahall-i me'mura irsâl eyleyub 'inad ve muhalefet etdirmeyesiz bu bâbda kapucu kullarımın şeker ve şikâyetleri müstemirr ve ... a'la ve ednada biri ki emr-i şerîfime muhalefet eyleye bir vecihle hakaret olunur ki sâyirlerine müceb-i 'ibret ola

[77]

Hüküm 180

Ba-takrir-i hazret-i efendi

Ankara kâdîsına hüküm ki ol-cânibde sâkin Haydar nâm kimesnenin südde-i sa'âdetimde şikâyetçileri olub südde-i sa'âdetime gönderilmesi lâzım olmağın Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından çavuş irsâl olunmuşdur buyurdum ki vardukda mezbûru müşârü'n-ileyh çavuşuma teslim idub kayd-u bend ile südde-i sa'âdetime gönderesin ammâ muhkem tenbîh eyleyesin ki ğaflet ile yolda ve izde ğıybet etdirmekten beğâyet hazer eyleye

[78]

Hüküm 181

Ba-hatt-ı Pir Efendi

İlvendoğlu? 'Alî Paşa ele götürülüb şer'le haklarından gelinmesi buyuruldu

Sâbika Mısır beglerbegisi olan 'Alî Paşaya ve Haleb kâdîsına hüküm ki Eriha kâdîsı Dergâh-ı Mu'allama mektûb gönderub Eriha kazâsına tabi' Niğfalon? nâm karye sâkinlerinden Şeyh 'Abdulvahhab nâm kimesnenin karındaşı olub Şafii müftisi olan 'Abdurrahmanı ve kızı 'Ayşeyi ve yine karye-i mezbûrede Hacı Celal ve Hacı 'Ömer ve Nasreddin ve Hacı Yusuf ve Hacı Ebubekir ve Mustafâ nâm kimesneler kendu hevalarına tabi' nice eşkıya ile katl idub mallarını ğâret eylemekle bu husûsa ve mukabele emr-i şerîf vârid olub zikr olunan eşkıyadan mezbûr Mustafâ ve karındaşı Ebubekir ve Mehmed nâm kimesneler ele götürülüb vech-i meşrûh üzere fesâdları meclis-i şer' üzerlerine sâbit olub mâ'adâ yoldaşlarının her biri ... olanlara istinad eylemekle ele götürülmekle hali üzere kalub henüz icrây-ı hak olunmamışdır deyu i'lam etmeğin buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda mukayyed olub zikr olunan eşkıyadan ğıybet idenleri şer'le buldurması lâzım olan kefillerine herhal buldurub getürdüb hafi ile müvâcehe idub husûs-u mezbûr bir def'a şer'le görölüb fasl olunmayub üzerinden on beş yıl mürur etmiş değil ise onat-ı vecihle hak üzere teftiş idub göresiz üzerine katl-i husûsu sâbit ve zâhir olanlardan ğâret eyledükleri mallarını ashâb-ı hukuka alıvirdükden sonra muhtaç-ı 'arz olunduğu yazub 'arz eyleyesiz 'arza muhtaç olmayanların şer'le gereği gibi haklarından gelesiz ammâ bu bâbda tamâm hak üzere olub tezvir ve telbisden ve şuhud ruzda ve celeb ve ahz ve 'arz ve ta'sil ile hilâf-ı şer' iş etdirmekden hazer idub hakk-ı harice tabi' olasız

[78]

Hüküm 182

Vezir Kapudan Halil Paşa hazretlerine hüküm ki mensuhatdan ze'amet ve tîmâra mutasarrıf olan 'umumen zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr bu sene-i mübarekede derya yüzüne ihrâcî fermânım olan donanma-i hümayûnum üzerine serdar nasb olunan sâbıka Trablusğarb beglerbegisi Memi dâme ikbâlehu ile sefere gitmek fermânım olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda vech-i meşrûh üzere mensuhatdan ze'ameti ve tîmâra mutasarrıf olan zü'amâ ve erbâb-ı tîmâra tenbîh ve teberra etdirdub her biri alat-ı cenk ile hâzır ve müheyyâ olub dâhi müşârü'n-ileyh Memi dâme ikbâlehu ile donanma-i hümayûnumla varub müşârü'n-ileyh vech-ü münâsib gördüğü üzere uğur-u hümayûnumda bezl-i makdûr eyleyeler

[78]

Hüküm 183

Sâbıka Trablusğarb beglerbegisi Memi Paşaya hüküm ki mensûhatdan ze'amet ve tîmâra mutasarrıf olan 'umumen zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ve donanma-i hümayûn ile seninle sefere gitmek fermânım olmağın Hüdavendigâr sancağında mensûhatdan otuz altı bin akçe ze'amete mutasarrıf olan Ca'fer harem-i hümayûnumda hizmet idub emekdar olmağla mezburlara baş ve buğ ta'yin olunmuştur buyurdum ki müşârü'n-ileyh Ca'fer zîde kadrehû mensûhatdan zü'amâ ve tîmâra mutasarrıf olub donanma-i hümayûnumda seninle olan zü'amâ ve erbâb-ı tîmâra başbuğ hizmetinde vech-ü münâsib gördüğün üzere istihdâm eylesin

[78]

Hüküm 184

Dergâh-ı 'Alî çavuşlarından Ferid Çavuşa hüküm ki Rodoscuk kâdîsı Mehmed mektûb gönderub senin için müstakim ve hizmetkâr ve ehl-i vukuf ve kâr-ı güzardır deyu Rodoscuk

iskelesinin hıfz ve hirasetinde olub eğer deryadan ve eğer gemisiyle gelen tereke ve sâyir zehâyiri muhtekirler alub ahere gönderub te'hîr olunmakdan ziyade ihzâr idub İstanbula irsâl ve isâl eyleyesiz bu husûsda gereği gibi basîret ve ittibah üzere olub 'amelin ile Rodoscuğa gelen tereke ve sâyir zehâyiri muhtekirler alıvirdükden ve İstanbuldan ğayriye gitmekden hazer idesiz şöyleki ihmâlin sebebi ile gelen zehâyiri ahere gitdüğü istimâ' oluna çavuşluğun alınmak ile konulmayub hakkından gelünür bilmiş olasın ve şimdige değin ne mikdâr 'amel olunmuşdur 'aynı ile yazub mazi ile ma'an yazub bildiresin

[79]

Hüküm 185

Hâlâ südde-i sa'âdetimde yeniçerilerim ağası olan Ahmed Ağaya hüküm ki bundan akdem sefer-i hümayûnuma me'mur olan yeniçerilerim kullarım henüz varub serdarıma mülaki olmayub mu'accelen varub erişmeleri lâzım olmağın sen dâhi bi'z-zât kalkub kurradan sefer-i hümayûna me'mur olan yeniçeri kullarım ile ber-vech-i isti'câl muma ileyh serdar zafer şî'arına irişmek bâbında hatt-ı hümayûn sa'âdet makrunumla fermân-ı 'alîşânım sâdır olmuştur buyurdum ki kat'an te'hîr ve terâhî etmeyub tedariğin görüb dâhi ber-vech-i müsâra'at buldurub yollarda sefere me'mur olan yeniçeri kullarım ile varub mu'accelen müşârü'n-ileyh serdarıma mülaki olub vech-ü münâsib gördüğü üzere hizmetde ve yoldaşlıkda bulunasız ihmâl ve müsâheleden ihtiyat üzere olasız

[79]

Hüküm 186

Ba-hatt-ı Pir Çelebî

Lori beglerbegisine hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderub Zekim hâkimi Aleksandra Voyvoda ve Kartil hâkimi Simon Dergâh-ı Mu'allama mektûb gönderub Kazâk tâyifesi ülkelerine dâhil olub kimini katl ve kimini esir ve mal ve erzakla-

rını ğâret olunur deyu şekva idub lâkin mezbûrun mukaddemâ Lori kal'asına zehâyir vusûlüne manî' olub 'isyan etmeğin emr ile ülkelerine varılub güşimal virilmişidi min-ba'd ta'arruz olunmamak fermân olunursa emr-i şerîfime muhalefet mahaldir deyu bildirmişsin imdi müşârü'n-ileyh Simon südde-i sa'âdet meabıma iltica etmiştir buyurdum ki müşârü'n-ileyh madamki cadde-i itâ'atde sâbit kâdem olub 'isyan ve tuğyanı zâhir olmaya Kazâk ve ğayri tâyifeye ülkelerine ve âdemlerine tecavüz ve te'addi etdirmeyesin husûs-u mezbûr için tekrar şekva etdirmeyesin

[79]

Hüküm 187

Zekim hakimi Aleksandraya hüküm ki südde-i sa'âdet meabıma mektûblar gönderub sen her vecihle südde-i sidre mesa-limize itâ'at ve inkiyad üzere olub müte'ahhid olduğun haracı virub ve lâzım olan husûslarda 'asakir-i zafer maşer İslâma mu'in olub zehâyirin tedârik iderken Kazâk tâyifesi ülkene dahil olub ve sâbika Gence beglerbegi Mahmûd ba'zı esbâb ve cevahirin aldugun bildirdüğün ecilden müşârü'n-ileyh Mehmed Paşa bu vecihle te'addi etdüğü için kendüsü ma'zul olub beglerbegiliği ahire verilmiştir ve esbâb için kendüye dâhi hükm-ü hümâyûnum gönderilmiştir kimesne enâm-ı 'adâlet hümâyûnumda dahl olduğun hâliyâ hümâyûnum mürur ve hâlâ mürur-u 'ubur sana ... hil'at-ı fahire irsâl olunmuştur gerekdir ki vusûl buldukda irsâl olunan hil'at gereği gibi mazi-i istikbâl idub dâhi envâ'-ı mezalim ve tezkirem ile gidub kema-kân ülkesine mutasarrıf olub madamki 'arz eyledüğün üzere cadde-i itâ'atte sâbit kâdem ve rasih dem olub vakt-u zamânı ile haracın irsâl idub lâzım olan husûslarda 'asakir-i zafer me-asirime mu'âvenet üzere olasin ülkelerine ve 'âdemlerine tecavüz olunmaz şöyle bilesin

[80]

(numarasız hüküm iptal edilmiştir)

[80]

Hüküm 188

Bosna beglerbegisine hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûblar gönderub vilayet-i mezbûreye vâsıl olduğundan sonra ahval-i serhadd ve ahval-i re'âyâ ve berâyâ ile mukayyed olub küffâr-ı haksar kal'alarından on yedi kal'aları ihrak olundu vilayet-i Bosna serhaddi İspanya ve Frengistan ve Bec serhadlerine karîb olmağla küffâr-ı haksardan her taraftan külli 'asker gelmekle kabil olub ve vilayet-i Bosnada zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr üç bine tamâm olmayub ve 'ulufelu neferat ancak kal'aları muhafaza olub külli 'askere ihtiyacı olmağın serhadd-i Bosna muhafazasına takvil için Alacahisar ve Prizin ve Vulçitrın ve İskenderiyye sancaklarının ümerâ ve sipâhîleri külli gelub husûsen bu sene-i mübârekeke ziyade cem'iyetleri mukarrer olub ve bu sene-i sâbıkada Bosna 'askeri Buduna gidub serhad-i Bosna hali kalmağla Kal'a-i Siska-i keferi alub ve serhadd-i Bosna düşman geldikde 'umumen re'âyâ ve berâyâ alat-ı ceng ve cidal ile düşmana mukabili idegeldikleri ecilden kürekçi ve nüzul ve sâir iç illerde olan tekalif bunlara olagelmiş değil iken bu def'a kürekçi ve Ordu-yı Hümâyûna zehâyir fermân olunub lâkin olagelmedüğünden ğayri tahmilleri olmaduğın ve harcı her ne görüşmüş işin ma'lûm-u şerîfim oldukda Bosna serhaddinde kürekçi ve nüzul ve sâir bu makule bekledub ref' olunmak bâbında fermân-ı celîlü'l-kadrim sudur bulmuşdur buyurdum vardukda 'arz eyledüğün üzere Bosna serhad-dine kürekçi ve nüzul ve sâir bu makule teklîfat etdirmeyesin ve bu vecihle fermân-ı celîlü'l-kadrim sudur bulduğun serdar zafer şî'arıma dâhi 'arz eylesin

[80]

Hüküm 189

Bosna beglerbegisine hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderub vilayet-i Bosnanın re'âyâ ve berâyâ ve ağniyâ ve fukarâsı sana gelub mukaddemâ ehl-i 'örf ve sâir zaleme bize zulm eylediklerinden şer'le hakkımız alıvmek için kâdîlara varub mehayîf ve mezalimimiz şer'le görüb def' olunurdu hâlâ kâdîlar ehl-i 'örf ve zaleme ile müttehid olunub anlardan ziyade kâdîlar salğunlar ve tekâlif-i malayutak idub ve bi'l-cümle icrâ-i ahkâm-ı şer'iyye almayub kâdîlara müraca'at itmekden itmek evla olmuşdur deyu sal-u-sal eyledikleri 'arz eyledüğün ecilden buyurdum vardukda beglerbegiliğinden olan 'umumen kâdîlara mektûb ve âdem gönderub muhkem tenbîh ve te'kid eylesesin ki hilâf-ı şer'-i şerîf re'âyâ ve berâyâyâ tekâlif itmeyub vâkı' olan husûsların muktezây-ı şer'-i şerîf üzere görüb ve zulm idenleri men' idub memnu' olmayanları sana bildürüb icrây-ı ahkâm-ı şer'iyye eyleyeler ba'de't-tenbîh vilayet-i Bosnada her kağı kazândan re'âyâ ve berâyâ gelub vech-i meşrûh üzere şekva iderlerse ol-kâdî-i ism-u resmiyle 'arz eylesesin ki 'azl-ı ebed ile ma'zûl olub münteha hakkından geline

[81]

Hüküm 190

Yevmü'l-isneyn

Fî 10 Şevvâlü'l-mükerrem sene sülüs ve elf

Cümlesi Hamza Çelebî hattıyladır

Selanik ve Yenice-i Vardar kâdîlarına hüküm ki Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından olub koyun emîni olan Mehmed Çavuş mühürlü tezkere virub taht-ı kazânuзда olan defterlu celeblerin zimmetlerinde bâki kalan koyunlar bu zamâna değin tahsil olunmaduğu bildirdi imdi mezkûr koyun emîninin mührüyle asitâne-i sa'âdetimden gönderilen defter mücebince taht-ı kazânuзда olan celeblerin zimmetlerinde ne mikdâr ko-

yun bâki kalmış ise cem' ve tahsil olunub mahrûse-i İstanbula göndermek için mahmiyye-i mezbûre kassâblarından tedi kalede işleyen Karamanlu ta'yin olunub gönderilmiştir buyurdum ki bu bâbda bi'z-zât mukayyed olub nâyiblerinüze i'timad itmeyub taht-ı kazânuzda ne mikdâr celeb var ise ihzâr eyleyub dâhi teslîm etdüklerine ellerinde İstanbul kâdîsının ve mabeyni ve muma ileyh çavuşumun mühürleriyle temessükü olmayan celeblerden zimmetlerinde bâki kalan koyunları taleb eyleyub celebler zimmetinde ise celeblerden sürücülere teslîm olunmuş ise sürücülerden bî-kusûr tahsil idub 'aynı ile koyunları mezkûr kassâb ile gönderesiz şöyleki 'aynı ile koyun tahsili mümkün olmaz ise her koyun başına yirmişer akçe-i bî-kusûr cem' ve tahsil eyleyub eğer celeb ve eğer sürücü zimmetlerindedir ve bi'l-cümle her kimin zimmetine lâzım gelursa tahsil eyleyub ve ne mikdâr akçe cem' olunursa defter idub mezkûr kassâba teslîm eylesesiz koyun husûsu mühimmât-ı umurdandır şöyleki ihmâliniz sebebi ile eğer koyun ve eğer akçesinden bir akçe veyâ bir koyun noksan üzere teslîm oluna aslâ beyan eyleyecek 'özüünüz makbûl olmayub size tazmin itdirilur ana göre dikkat ve ihtimâm eylesesiz ve bu bâbda 'inad ve muhalefet eyleyenleri yazub 'arz eylesesiz ki muhkem haklarından geline

Bir sûreti Drama ve Zihne ve Razlık ve Tırğovişte kâdîlarına İstanbul kassâblarından Edirneye kapusunda işleyen İskerlen Frankis Anderi ta'yin olunub gönderilmiştir ma'den emîni terekesiyle

Bir sûreti Kal'a-i Breznik ve Petriç kâdîlarına İstanbul kassâblarından Binbaşı Yorgi ta'yin olunmuşdur Edirneye kapusunda işleyen ma'den emîni terekesiyle

Bir sûreti Sofya ve İhtiman ve Radomir ve Samakov ve Radovişte kâdîlarına İstanbul kassâblarından Edirne kapusunda

işleyen İskerlen Frankis Anderi ta'yin olunub gönderilmiştir ma'den emîni terekesiyle

Bir sûreti Manastır Florina Cum'abâzârı Ağustos Vodine ve Karaferye ve Ustrova ve Ustrumca kâdîlarına Yirvan Kethüda ta'yin olunmuştur Edirne kapusu kassâblarında ma'den emîni terekesiyle

Bir sûreti Siroz ve Nevrekob kâdîlarına İstanbul kassâblarından yesi kalede işleyen Kara Todori nâm kassâb ta'yin olunmuştur ma'den emîni terekesiyle

Bir sûreti 'Avrathisarı ve Demirhisarı kâdîlarına İstanbul kassâblarından Mehmed Kethüda ta'yin olunmuştur yedi kalede işleyen ma'den emîni terekesiyle

Bir sûreti Şehirköy İznepol Sırışnik ve Tatarbâzârı kâdîlarına İstanbul kassâblarından ta'yin olunmuştur Edirne kapusunda işleyen ma'den emîni terekesiyle

Bir sûreti Menlik İştib Kratova İvranya Dubniçe kâdîlarına İstanbul kassâblarından yedi kalede işleyen Mustafâ Kethüda ta'yin olunub gönderilmiştir ma'den emîni terekesiyle

Bir sûreti Doyran (bu hüküm ikmal edilmemiştir)

Bir sûreti Doyran Gölü ve Üsküb ve Tikveş ve Köprülü ve Kalkandelen ve Kırçova ve Pirlepe kâdîlarına İstanbul kassâblarından Sarây-ı 'Abbas kazâlı ... Paparus ve Edirne kapusunda işleyen İskerlen nâm kassâblar ta'yin olunub gönderilmiştir ma'den emîni terekesiyle

[82]

Hüküm 191

Ba-hatt-ı Hamza Efendi zikr olunan sancaklara serdar olmak buyuruldu

Hamid ve Teke sancaklarında vâkı' olan kâdîlara hüküm ki hâlâ Eğirdir kâdîsı Mevlânâ 'Abdullah südde-i sa'âdetime mektûb gönderub mukaddemâ taht-ı kazânuzda fesâd ve şena'at üzere olan sohta ve sâir levendatın re'âyâ ve berâyâyâ zulm ve

te'addileri hadden ziyade olmağla Dergâh-ı Mu'allam çavuş-
larından Neslizâde kıdvetü'l-emâcid ve'l-akran Mehmed Çavuş
yarar olub serdar ta'yin olunmağla nice ehl-i fesâdı ele ge-
türüb haklarından gelub ve niceleri terk-i diyar etmekle fukarâ
şerr-u şururlarından emîn olmuşiken çavuş-u mezkûr geçen se-
ne sefer-i hümayûnda olmağla zikr olunan eşkıyanın fesâd ve
şena'atleri evvelinden dâhi ziyade olduğun bildürüb çavuş-u
mezbûr bu sene üslub-u sâbık üzere serdar olub merkûman
sancaklarda hizmet-i muhafazada olmak emr idub buyurdum
ki vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olub anun
gibi ehl-i fesâd zuhûr etdikde müşârû'n-ileyh mübaşeretiyile
hin-i tedbir ve tedârikle ele götürülüb da'vay-ı hak idub ta'yin-i
madde idenler ile beraber idub ve gıybet idenleri şer'le bul-
durması lâzım olan küfalasına buldurub getürdüb hak ve 'adl
üzere onat-ı vecihle teftiş idub dâhi şer'le sübut bulan huku-
ku ashâbına alıvirildikten sonra ehl-i fesâd muhtaç-ı 'arz olan-
lardan ise habs idub 'arz eylesesiz anun gibi bir yerde ehl-i
fesâd ve sohte zuhûr iderse muhafazada olan sipah ve il erleri
mu'âvenetiyle üzerlerine varub el vormeyub cenge mübâşeret
iderlerse zimmetleri hedâ olmak üzere mezkûrları ele götürüb
haklarından gelesiz ki sâyir ehl-i fesâd ve şena'ate mûceb-i 'ib-
ret ve tashil vâkı' ola ammâ hin-i teftişde hak derece manî' olub
tervizden ve bi'l-aher irade ve 'arz ve tahsili veyâ ahz ve celb-i
sebili ehl-i fesâda himâyet olmayub kendu halinde olanlara
zulm ve te'addi olmakdan beğâyet hazer eylesesiz

[82]

Hüküm 192

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

Rum beglerbegisine hüküm ki hâlâ Zünnuabad kâdîsı südde-i
sa'âdetime mektûb gönderub kazâ-i mezbûre tabî' Batoz nâm
karyede ve gayriden tîmâr tasarruf iden Mehmed nâm sipâhî
ba'zı eşkıyaya baş ve buğ olub Müslümanlara hilâf-ı şer' te'addi

eyleyub ve Seray nâm karye re'âyâsının üzerine gelub kiminden otuzar ve kırkar ğuruş alub ve aldırub Müslümanlar zulm ve te'addiden her biri terk-i vatan idub şerr-u şurralarından 'aciz ve fer ve mande kalmışlardır mezkûrun zulm ve te'addisine niha-yet yokdur deyu 'arz etmeğin buyurdum ki vardukda mezkûru ve yanciesiyle ... refiklerini ihzâr idub ğıybet iderler ise şer'le buldurması lâzım olan kefillerine buldurub götürdüb ta'yin-i madde iden eyleyen hüsemasıyla mürafa'a-i şer' idub bir def'a şer'le fasl olmayub on beş yıl mürur etmiş değil ise hak üzere teftiş ve tefahhus idub göresiz kabza 'arz olunduğu gibi ise şer'lr sâbit ve zâhir ola ol-bâbda şöyleki muktezây-ı şer'-i kadimdir anunla 'amel olub şer'le müteveccih olan ashâb-ı hukuku bî-kusûr tevcih idenlerden alıvirdükden sonra kendüyü muhkem habs idub dâhi üzerine sâbit olan mevâd-ı sicilleriyle vâkı' hali yazub südde-i sa'âdetime 'arz eyleyesin ki sonra hakkında fermân-ı celîlü'l-kadrim ne vecihle câri olursa mûcebiyle 'amel oluna ammâ hak üzere olub terviz ve telbisden ve ... ruzden ve celeb ve ahz sebebi ile ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ziyade hazer eyleyesiz

[83]

Hüküm 193

Ba-hatt-ı beg hazretleri

Ankara ve Bacı kâdîlarına düstur-u mükerrerrem müşir-i mufahham vezirim İbrahim Paşa edamallah-u te'ala iclâlehunun hasları voyvodası Haydara hüküm ki hâlâ ... Subaşı Portul 'Alî ve Hasan ve Mehmed ve Mustafâ nâm kimesneler ehl-i fesâd olub yanlarına nice eşkıya cem' idub evler basub yollar kesub katli nüfus ve ğâret-i emvâl ve esbâb eyleyub müşârü'n-ileyhin hasları karyelerinde re'âyâsının atları ve katırların ğâret idub ve Men-teş nâm kimesnenin yolun basub on bin akçe nukud mezbûr fi-lori bir re'es ... atı alub Baki nâm müderrisin ve Mustafâ nâm kimesnenin iki re'es atların ğâret idub götürdükleri erzak ve esbâbı

Hakkı ve Küçük Hızır ve 'Osman nâm kimesnelere virub fesâd ve şena'atleri günden güne ziyade olduğu i'lam eyledüklerin ecilden ele götürülüb şer'le mahalinde görölüb haklarından gelinmek emr idub buyurdum ki vusûl buldukda sen ki voyvodasın bu bâbda gereği gibi mukayyed olub mezkûrları ve yoldaşlarını her ne vecihle mümkün ve müyesser olursa hin-i tedbir ve tedârikle ele götürüb dâhi muhkem kayd-u bend idub yarrar âdemler ile südde-i sa'âdetime gönderesin veyâhud kal'ada muhkem habs idub kâdîlar ile mufasssal ve meşrûh yazub 'arz eylesesin ammâ mahbusları kal'ada onat-ı vech? etdiresin ğaflet ile medar etdirmekden ziyade hazer eylesesin

[83]

Hüküm 194

Vilayet-i Kefede vâkı' olan kâdîlara hüküm ki taht-ı kazânuzda fesâd ve şena'at üzere mücrim ve müttehemmlerin bi-hasbü's-şer' üzerlerine fesâd ve şena'atleri sâbit olub sicil ve hüccet olanlar hâssa-i kâdîrğalarım reislerinden kıdvetü'l-emâsil ve'l-akran Ahmed Reis zîde kadrehûnun kâdîrgasın küreğe verilmek emr idub buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda tamâm mukayyed olub anun gibi taht-ı kazânuzda mücrim ve müttehemmlerin bi-hasbü's-şer'i's-şerîf üzerlerine fesâd ve şena'atleri sâbit ve sicil olmuş ola ol-asılların sûret-i sicillerini aslından ihrâc eyleyub kendüleri dâhi müşârü'n-ileyh reisime teslîm eylesesiz ki sonra ilhak olunmaları için asitâne-i sa'âdetim tarafından emr-i şerîfim olmağla ıtlak olunmaya ammâ 'arz ve ta'sil veyâ ahz ve celb-i sebili ehl-i fesâda himâyet olunub kendü halinde olanlara zulm ve te'addi olmakdan beğâyet hazer eylesesin

[84]

Hüküm 195

Yevmü'l-isneyn

Fî 9 (L) Şevvâl sene sülüs ve elf Kostantiniyye

Ba-hatt-ı

Hüccet mücebince buyuruldusu hüccet üzerindedir hâssaya verildi mezbûr ağa kapucubaşı tabî' Sığlazâde

Mora kâdîsına hüküm ki nâibin südde-i sa'âdetime sûret-i sicil gönderub Mora zabıtı Ramazan voyvodanın vekîli Hızır nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîfe gelub karye-i mezbûre esbâbları kurbunda mah-ı ramazanın yirmi beşinci günü alet-i harble on beş nefer haramiler ahz eyleyub şer'le ahvalleri görülmek taleb eyledikde Mihal Dimo ve Yani Dimo ve Yorgi ve diğer Yorgi Todori? ve Petri Yorgi ve Dimo Yani ve Yorgi Yorgi ve Dimo nâm zımmîlerden sual olundukda ikrar ile cevap virub haramileruz cezîre-i Marmarada Kılazak nâm manastırda on dokuz nefer zımmîler cem' olub karye-i Marmarada bir Yahudi ve altı Rum kafiri evlerini bin üç şa'banının on dördüncü gicesi nısf-ı eylülde basub beş gümüş kırma? ve beş gümüşlü bıçak ve on beş altun zincir ve altı ferace ve üç fistan ve on yelek bezi ve üç bin nukud akçe ve nice bunun emsâli esbâblarını gâret idub ve mezbûr Yahudi katl eyledük ve Yaladya iskelesine gelub bir kayık basub on beş yoldaşlarımızla içine girub üç yoldaşımız derya kenarında kalub ve bir yoldaşımızı katl eyleyub ve ba'de bu cânibe geldikde mezkûr subaşı bizi tutdu deyu ikrar ve i'tiraf eyledüklerini sicil idub sûret-i sicilleri ile mezkûrları mukayyed ve mahbus südde-i sa'âdetime göndermekle dokuz neferi küreğe konulub ve altı neferi ol-cânibde şer'le haklarından gelinmek için irsâl olunmuşdur buyurdum ki vardukda aslâ mezkûrlara eman vormeyub şer'le haklarından gelesin ki sâyir ehl-i fesâda dâhi müceb-i 'ibret ola

[84]

Hüküm 196

Balis begi Mustafâ Bege hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderub vilayet-i Rakka beglerbegiliğinde vâkı' olan mal-ı mîri Diyarbekir defterdarlığına raci' olmağla ek-seriya tahsil olunan mal-ı mîri havale ve mübâşirler mabey-

ninde ekl-u bel' olunub hazine-i 'amireye cüz'i nesne 'aid olur vilayet-i Rakkada olan mukata'anın nezareti bana tevzî' olunursa kıstû'l-yevm mücebince her üç ayda bir tahsil olunan akçeyi ve bakay-ı 'atıkadan nice akçeyi tahsil ve hazine-i 'amireye irsâl mukarrerdir deyu ta'ahhüd etdüğün ecilden beka-ya tahsil sana tevzî' olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda iş bu emr-i celîlü'l-kadrim mücebince ta'ahhüd olunduğun üzere vilayet-i Rakkada vâkı' olan bakayayı tahsil ve vakti ile asitâne-i sa'âdetime irsâl eyleyub ihmâl ve müsâheleden ziyade hazer idesin

[85]

Hüküm 197

Yevmü'l-isneyn

Fî 9 (L) Şevvâl sene sülüs ve elf

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî Efendi eman ve fermân virilub kayd-u bend ile asitâneye gönderilmek

Gerdüs ve Aarhus kâdılarına ve Adbolu dizdarına hüküm ki Hüseyin Odabaşı nâm kimesne Dergâh-ı Mu'allama 'arzuhâl sunub Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından 'Ömer Çavuş malım zayı' oldu deyu bana isnad idub bir emred oğlunu ve karındaşı oğlunu kendu evinde habs idub envâ'-ı 'örf idub ve bundan mâ'adâ yedi def'a evin basub envâl ve erzakın yağmâ itdurub şikâyeteye varmak istediğinde mezbûru muhkem bağlayub elbette ikrar eyleye deyu üç ay mikdârı zamân işkence eyleyub telbis-i hüccetler peyda idub cümle emlak ve esbâbında alub oğlunu dâhi kapusu önünde bir kavak ağacına celb idub ziyade te'addi etmekle mezbûr kayd-u bend ile südde-i sa'âdetime gönderilmesin emr idub buyurdum ki vusûl buldukda mezbûru beherhâl ele getirüb dâhi eman ve zamân vormeyub yarar âdemler koşub kayd-u bend idub müşârü'n-ileyh vasıtası ile südde-i sa'âdetime gönderesiz

[85]

Hüküm 198

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Hasan Paşa muhafazada ola deyu buyuruldu

Sâbika Kefe beglerbegisi Hasan Paşaya hüküm ki Azak kâdîsı Mevlânâ Hızır südde-i sa'âdetime mektûb gönderub kendüye kazâ-i mezbûr 'inayet olunub gelurken kazâ-i mezbûr halkından nice kimesnelere rast gelub liva-i Azak serhaddine karîb yerde Tire nâm mevzî'de bu ana değin beş altı yüz mikdârı Rus menhus keferesi var idi hâlâ vilayet-i Moskovdan elçilik ile İstanbula giden kâfir Yaniç bin beş yüz mikdârı Rus Kazâğın dâhi getürmekle evvel baharda buzlar çözüldüğü hinde iki binden ziyade Kazâk gelub kal'anın üzerine hücum idub bi-'inayetullah-i te'alî kal'aya zarar iriştirmeyub lâkin sayd-ı mahide bulunan Müslümanların kimini esir ve kimini şehid etdiklerinden mâ'adâ kurrada dâhi zira'at ve hirasat üzere olanların ekserin esir itdiler deyu haber virdiler müşârü'n-ileyh bundan akdem asitâne-i sa'âdetimde iken Azak tarafının 'âdet-i kadime üzere muhafazasıçün iki pâre kâdirğanın gelmesi tedârik olundukda Azak kal'asının iki yıldan beru harabe-i müşrif olmuş iller zira' mikdârı divarı ve teftişden beru otuz kırk zira' mikdârı divarı dâhi harab olmağla zikr olunan kal'a divarlarının ta'mirine ve ol-diyarın muhafazasına senin içün kâdirdir deyu i'lam idub ol-bâbda emr-i şerîf virilmiş idi ol-bâbda virilen emr-i şerîf mücebince giru muhafazada olmak münâsib olduğun 'arz etmeğin buyurdum ki vusûl buldukda dayıma basîret ve ittibah üzere olub vilayet-i mezbûreyi a'day-ı haksar tarafından hıfz ve hirasat idub ve kal'a-i mezbûrenin ta'mir ve termimi her ne vecihle mümkün ise ber-vech-i istihkâm ta'mir eyleyub ve bi'l-cümle Devlet-i 'Alîyyeme müte'allik olan hüde-matda bezli makdûr eylesin ve lâzımül-'arz olan husûsları 'ale't-tevali 'arz ve i'lamdan hali olmasın

[85]

Hüküm 199

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Asitâne-i sa'âdetimden Edirneye varınca yol üzerinde vâkı' olan kâdîlara hüküm ki hâliya sa'âdet ve iclâl ile mahrûse-i Edirneye 'azimet-i hümayûnum tasmîm ve niyyet olunmuşdur yollarda vâkı' olan köprüler ve kaldırımların ta'mir ve termimi mühimmâtdan olmağın buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda her birinüz gereği gibi mukayyed olub ta'mire muhtaç olan köprüleri ve kaldırımları assen vecihle ta'mir etdirub mürrur ve 'uburda zahmet çekmek ihtimâli olmaya

[86]

Hüküm 200

Serhaddine

Gence ve Karabağ kâdîlarına hüküm ki hızzane-i 'âmiremin sâbıka Gence defterdârı olan Mehmed dâme 'ulüvvühû südde-i sa'âdetime mektûb gönderub vilayet-i Gencede kadimden Kızılbaş zamânında vilayetde cümle melikler 'uhdelerinde olub mîri tarikinden salğun ve bir tekâlif vâkı' oldukda melikler elinden alunub malı ciheti meliklerden sual olunmağla hâliya dâhi üslub-u sâbıka kıyas eyleyub nefsi-i Gence sâkinlerinden Kel İhsan ve Kâtib 'Ömer ve Durmuş nâm kimesneleriyle Melik Teyyari ve Ağayen ve Hüzar Ahmed Uluhan ve Ağçayobî' sâkinlerinden Muhyeddin ve Ulukürekden Divane Meyron? ve Zekimden Melik Halik ve Yerdo'adan? Melikşah ve Pir Mehmed ve Setkor Ayardan Mîrman zımmî ve Şemkürden Oğlan Melik ve Şişto Melik ve Tunca nâm karyeden Uluhan nâm zımmî ve Eğerci Kethüdası Halil ve Verendenkaçlı Davud ve Velihan nâm melikler gelen beglerbegilerin ve kethüdalarının ve ba'zı iş erlerinin yanlarına varub her ne vâkı' olursa bizim elimizden idin size külli sa'î eyleyelum demekle vilayet-i mezbûrede mezkûrların ilkasıyla ziyade zulm olub men' olunub nefsi-i be-

led olmazlar ise re'âyâ perakende olmaları mukarrerdir deyu bildirdikleri ecilden buyurdum ki hükm-ü şerîfimle mezkûrları getürdüb onat-ı vecihle ahâlî-i vilayetden teftiş ve 'arz idub gö-resin vardukda 'arz olunduğu üzere fukarâya te'addileri mu-hakkak ise ashâb-ı hukuka ba'de's-sübut hakları alıvirdük-den sonra mezbûrlara muhkem tenbîh eylesin ki min-ba'd fukarânın ahvallerine (silik) şöyleki ba'de't-tenbîh memnu' ol-mazlar ise nefy-i beled eylesin ve ashâb-ı hukukun mûcebiyle hakları alınduğun ve bu vecihle nefy-i beled olduğun yazub 'arz eylesin bu bahâne ile kendu hallerinde olanlara dahl olun-makdan ve ehl-i fesâda ve zalemeye himâyet olunmakdan ha-zer eylesin

[86]

Hüküm 201

Ba-hatt-ı Pir

Şer'le nâib voyvodası buyurulmuşdur deyu

Dadya kâdisına hüküm ki taht-ı kazânuzda Kara Memi nâm kimesne Dergâh-ı Mu'allam müteferrikalarından kıdvetü'l-emâcid ve'l-ekârim Mahmûd dâme mecdehunun ze'ameti ra'yyetlerinden iken hâlâ Cezayirden gelub on iki ... bir fir-kate yapdırub Kara Memi ve karındaşı Mahmûd ve Ramaza-noğlu Mehmed ve ... ve Hüseyin Köle nâm kimesneler ile ada-ları? harab ve ... idub nice Müslümanların gemilerini batu-rub mallarını alub ve kendülerin katl idub ma-ta'sil müşârü'n-ileyhin ri'ayetinde sâkin olub günden güne fesâd ve şena'atleri olduğu i'lam olunmağın ele getürülüb üzerlerine fesâd ve şena'atleri sâbit ve zâhir olukda mezbûrlar Rodos gemile-rinde küreğe konulmaların emr idub buyurdum ki vusûl bul-dukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olub mezkûr Memiyi ve sâyir yoldaşlarını hin-i tedârikle ele getürüb da'vay-ı hak idub ta'yin-i madde idenler ile beraber idub ve 'amel iderler ise şer'le ihzârî lâzım olan kefillerine buldurub getürdüb hak

ve ‘adl üzere onat-ı vecihle iş idub göresiz fi’l-vâkı’ i’ mal olunduğu gereği gibi olub şer’le sâbit ve zâhir ola ba’de’s-sübut sana tevcih olan hukuk ashâbına hüküm idub alıvirdikden sonra mezkûrları Rodos gemilerinden birine teslim eylesesin ki küreğe konulub haklarından geline sonra asitâne-i sa’âdetim cânibinden emrim olmayınca ıtlak etdirmeyesin ammâ ‘arz ve ta’sili veyâ ahz ve celb-i sebili ehl-i fesâda himâyet olunub kendü halinde olanlara hilâf-ı şer’-i şerîf zulm ve te’addi olmakdan ziyade hazer eylesesin

[87]

Hüküm 202

Ba-hatt-ı Pir Efendi süvarimden gayri ekmeyeler deyu müekked emr memnu’ olmaz ise hakkından geline deyu buyurulmuşdur

Begine ve Vodine kâdîsına hüküm ki Vodine ahâlîsi tarafından südde-i sa’âdetime şöyle ‘arzuhal olundu ki sâbika kazâ-i mezbûre kâdîsı hır ve harami nâmıyla mülakkab olub kendü halinde olmayub dayima şirret ve şekâvet üzere olmağla fukarâ ve zu’afayı rencide idub hilâf-ı şer’ teklif ve te’addi eyledüğünden gayri merhum ve mağfurla ceddım Sultan Mehmed Han tabe serahu bina eyledüğü cami’-i şerîfde selatin-i mahniye ta’rif olunduğu gibi ta’rif ... kendüyü ta’rif itdirub hilâfına şer’-i teklîf-i evza’ ve etvardan hali değildir deyu bildürdükleri ecilden bu akûle hilâf-ı şer’ vaz’-u men’ olunmak emr idub vusûl buldukda ... mezbûre ve ma’rife muhkem tenbîh ve te’kîd eylesesin ki hilâf-ı şer’ vaz’dan ictinâb üzere olalar şöyleki kâdî-i mezbûrumun ba’de emr-i şerîfime muhalif vaz’ iderse şer’le hakkından gelesin

[87]

Hüküm 203

Yevmü’l-Cum’a

Fî 8 Şevvâlül-mükerrem sene sülüs ve elf

... hazret-i efendi

Teke begine Antalya ve Elmalu kâdîlarına hüküm ki mukaddemâ Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından olan Elmalu-da sâkin Süleyman Çavuş otuz nefer eşkıya ile karye be-karye gezub fukarânın müft ve meccanen yem ve yemeklerini ve sâyir mekûlat kısmından bulduğun alduğundan gayrı cebren atların ve katırların ve develerin ve bağ ve bağçelerin alub ve ebna-i sebilin yollarına inub katl-i nüfus ve ğâret-i emvâl eyledüğü i'lam olunmağın çavuşluğu ve tîmârı alınub şer'le hakkından gelinmesi fermânım olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda mezbûrları hin-i tedârik ile ele götürüb kayd-u bend idub ta'yin-i madde iden hüsemasıyla beraber idub bir def'a şer'le fasl olmayub husûsların hak üzere şer'le teftiş ve tefahhus idub göresin 'arz olunduğu üzere mezbûrların fesâd ve şena'atleri vâkı' ise ba'de's-sübut erbâb-ı hukukun hakları alıvirdikden sonra şer'le hakkında lâzım geleni icrâ eylesesin ammâ hin-i teftiş-de hakk-ı harice tabi'olub celeb ve ahz sebebi ile kendu halinde olana zulm olmakdan ve ehl-i fesâda himâyet olunmakdan beğâyet ihtiyat eylesesin

...

Bir sûreti yalnız Antalya ve Elmalu kâdîlarına yazıla

[88]

Hüküm 204

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Revan sipâhîlerinden iki bin nefer buyurulmuşdur

Revan beglerbegisine hüküm ki emirü'l-ümerâi'l-kiram Şirvan Beglerbegisi Davud dâme ikbâlehu südde-i sa'âdetime mektûb gönderub vilayet-i Şirvana tabi' Nefs-i Demurkapu intiha-i 'arz ve ziyade ba'id-i serhad olub etrâfını Dağıstan iha-ta idub nice yıllardır ki Rus menhus ol-câniblerde kal'alar bina idub ve fırsat görölüb dayima ol-cevânibde kasd-i zarar ve hareket üzere olmağın ziyade 'asker ile muhafazasın mühimmâtdan olub ve Demurkapu 'azim kal'a olub külli 'asker olmayınca zabt

ve hıfzı müte'assir olmağın eyalet-i Revan sipâhîlerinden altı bin akçeluden yirmi bine varınca kudretlu erbâb-ı tîmârdan iki bin nefer üç yıla dek Demurkapumu muhafazasına ta'yin olunmak bâlâsına 'arz etmeğın ta'yin olunmak emr idub buyurdum vardukda müşârü'n-ileyhin 'arz eyledüğü üzere Revan sipâhîlerinden altı binden yirmi bine varınca tîmârları olub kudretlu olanlardan iki bin nefer sipâhî Demurkapumu muhafazasına ta'yin idub tîmârlarının baş karyeleri ve isimleri ile defter idub bir sûretin müşârü'n-ileyh Davud dâme ikbâlehuya gönderub ve bir sûretini Dergâh-ı Mu'allama gönderesin

[88]

Hüküm 205

Kule oğlu ol-etrafı hak üzere görüb gözetmek buyurulmuşdur

Liva-i Karahisar-ı Sâhibde olan kâdîlara ve Akşehir ve Ilğın ve Turğud ve Bayalu ve Seferihisar ve Günyüzü kâdîlarına hüküm ki emirü'l-ümerâî'l-kirâm Anadolu ve Karaman beglerbegileri ile Dergâh-ı Mu'allama 'arzlar ve a'yân-ı vilayetten muhzır gönderub Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından Kulezâde Süleyman Çavuş yirmi yıldan ziyade zamân Anadolu ve Karamanda mehayif ve mezâlim teftişi olub ehl-i fesâda ele götürüb şer'le hakkından gelinub ve ba'zılarını fesâdları temessükleriyle küreğe gönderub ehl-i fesâd ruhsat bulumamağla re'âyâ ve berâyâ refahiyetle ve itmi'nan üzere kâr-u kesblerinde iken müşârü'n-ileyh Süleyman Çavuş fevt olmağın ehl-i fesâd giru ruhsat bulub husûsen beglerbegiler ve sancakbegleri ile sefere gidub vilayet hali kalmağın yevmen fe-yevmen fesâdları ezdiyad bulmak mukarrer olub ve müteveffay-ı mezbûr Süleyman Çavuşun oğlu olub Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından olan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akran Mehmed Çavuş zîde kadrehû için babası gibi vilayet-i mezbûrenin ehl-i vukufu olub yarar âdemlere malik olmağın

babası müfettiş muhalif olduğu üzere müşârü'n-ileyh dâhi müfettiş olub ehl-i fesâdı ele götürüb şer'le haklarından gelinmek bâbında hükm-ü şerîfim ricasına 'arz eyledükleri ecilden müşârü'n-ileyh Mehmed Çavuş sefere me'mur iken serdar zafer şî'arım tarafından livâ-i mezbûrde ve kâdîlıklarda muhafazaya alıkonulub hükm-ü hümâyûn virilmeğin südde-i sa'âdetimden dâhi serdar zafer şî'arım virdüğü hükm-ü hümâyûn mücebince muhafazaya ta'yin olunmuşdur buyurdum ki hükm-ü şerîf vâcibü'l-ittiba'ımla her kağınınızın kazâsına dâhil olursa her biriniz müstekîlen mukayyed olub anun gibi yollara ve tepelere inub katl-i nüfus ve ğâret-i emvâl iden ehl-i fesâdı ve bi'l-cümle ehl-i fesâd nâmına olub töhmet-i sâbıkaları olanları ve re'âyâ ve berâyâyâ zulm ve te'addi idenlere müşârü'n-ileyh çavuşuma muhafazada olan sipâhîler ve il eri mu'âvenetiyle ele getürdüb ğaybet idenleri şer'le buldurmaları lâzım olanlara buldurub getürdüb dâhi bir def'a şer'le fasl olmuş olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûslarını hüsemâları müvâcehelerinde şer'le hak üzere tefettiş ve tefahhus idub üzerlerine sübut bulan hukuku ba'de's-sübut hükm idub ashâbına alıvirdükden sonra ehl-i fesâddan sipâhî ve yeniçeri ve 'acemi oğlanı ve bi'l-cümle 'arza muhtaç olanları habs idub ism-u resimleriyle yazub 'arz eyleyesiz ve harbde cerayimi olub küreğe virilmek lâzım gelenleri temessükleriyle küreğe gönderesin ve sen ki çavuşumsun ehl-i fesâddan celeb ve ahz idub himâyet idenler ile beglerbegi ve sancakbegileri subaşılarını ve ğayrileri sâyir beher kimler ise ism-u resimleriyle kâdîlar ile yazub 'arz eyleyesin ki dirlikleri alınub gereği gibi haklarından geline ammâ ziyade ihtimâm idub ehl-i fesâdı teftiş bahânesiyle bi-günah olanlara ta'arruz olunmakdan ve celeb ve ahz ile ehl-i fesâda himâyet olunmakdan beğâyet hazer eylesesin

[89]

Hüküm 206

Ba hatt-ı Hamza Efendi

Defterdâr tarafına verilen hükmün üzerinde mûcebince emr-i şerîf buyuruldu deyu işaret edilmiştir

Kılarcıbaşıya ve matbah emînine hüküm ki hâlâ kılar-ı ‘âmiremde çavuş olan fahrü’l-emâsil ve’l-akran Mehmed Çavuş zîde karehu dokuz yüz doksan tarihinden bin iki senesine gelince vilayet-i Mısırdâ vekîl harcı olup kendüden mukaddem olan vekîl zimmîlerden dört senede bin beş yüz yirmi dört kantar sükkar ‘âdetden ziyade ve kırk sekiz bin iki yüz kile pirinç dâhi mûriden ziyade alınub ve pirinç dâhi Ğazavi ve Sappan Deresi üç bin üç yüz elli sekiz kile pirinç ki yedi bin üç yüz elli sekiz kile ki cem’an eeli beş bin yedi yüz elli sekiz kile pirinç ziyade olup ve mercimek dâhi mu’tad-ı kadimden ziyade gönderdüğü ve Ğazavi ve Sappan Deresi tefavüt? kilesi yedi bin yedi yüz on dört buçuk kile mercimek ve nohud dâhi kadimden gelmez iken mezkûrun ikdâmı ile dört seneden tefavüt? kil ve Ğazavi ve Sappan Deresinde mâ’adâ on iki bin iki yüz elli yedi kile nohud ve dört senede yüz on dokuz kantar şa’riye ve kırk kantar nişadır ve on iki kantar hınna ve yirmi dört kantar sicim ve sekiz kantar sinameki ve yirmi kantar hıyar-ı şenbe ve otuz beş kantar darcın ve kırk kantar fülful ve altmış kantar karanfil ve on kantar timur hindi ve otuz kantar zencebil ve on beş kantar hurma ve üç kantar cevz-i heva ve bin ‘aded cevz-i hindi ve ‘öd ve hasılban ve sandal ve misk ve lü’lü’-i hurda ve sâyir eczay-ı harre ve edviye-i hindi irsâl idub ve her sene vech-i meşrûh üzere ziyade gelmek ‘âdet olduğundan mâ’adâ bundan akdem tefavüt mizan ve tefavüt kil ve Ğazavi Deresinden ‘aid olanlar ve kil harcı ta’yin olunanların kendü ‘avayid-i pezir olup kabzı idegelmiş iken merkum Mehmed Çavuşun zamânı ki dört senedir kendü ‘avayid-i pezir teslîm-i kilar eylediği yüz sekiz kan-

tar sükkar ve dört bin kile piriñ bahası altı yüz altmış dört bin yüz altmış beş akçe olur ber-mûceb defter kilar-ı 'ulüvvühûya teslîm olundu ve min-ba'd her sene dört yüz otuz dört kantar ve on iki bin kile piriñ ve on kantar nişadır ve üç kantar hınna ve on beş kantar karanfil ve on kantar demur hindi ve altı kantar sicim ve beş kantar hıyar-ı şenbe ve sekiz buçuk kantar darçın ve on kantar fülful ve yedi buçuk kantar zencebil ve otuz üç vukıyye cevz-i bevva ve bin dane cevz-i hindi ve sarây himas ve misk ve hasılban ve 'öd ve anber ve sandal ebyaz ve ahmer birer kantar ziyade gelmek 'âdet olub vech-i meşrûh üzere olan ziyade mezkûr Mehmed Çavuşun ikdâm ve işmam ve istikâmeti ve sa'î ile olmağın min-ba'd çavuş-u mezbûr Mısır hizmetine ta'yin olunub madam ki kayd-ı hayatda ola kilar çavuşluğunda olub ve asitânedeki matbah-ı 'amire vekîl harçlık düşerken çavuşluğuna zamime ola ve hâlâ mutasarrıf olduğu 'ulufe ve me'kûlât ve yıllık ve kışlık ve ramazan-ı şerîf ve 'ıydiyyesi tasarrufunda olub kimesne mani' olmayub ve Mısır hizmeti kendüye mahsus olub ve muhasebesinde her sene Divân-ı Hümâyûndan muhasebe dâhi ile matbah emîni ma'an görüb temessük virub haricden bir ferdi dahl eylemeyub vech-i meşrûh üzere 'amel olunmak bâbında emr-i şerîf muhabesinde i'lam olunduğu bin üç şa'babının sekizinci günü pâye-i serir me'adelet-i measirime 'arz olundukda vech-i meşrûh üzere 'amel olunub min-ba'd çavuş-u mezbûrun müsâlahaya kimesne dalh eylemek bâbında fermân-ı 'Alîşânım sâdır olmağla bu bâbda vech-i meşrûh üzere 'amel olunub min-ba'd zikr olunan Mısır hizmeti mezbûr Mehmed Çavuşa mahsus olub aheri dalh etdirmeyub ve madam ki kayd-ı hayatda ola zuhûr iden ma'ıyyet ve hizmeti mukabelesinde kilar-ı 'amire çavuşluğunda olduğundan mâ'adâ asitânedeki matbah-ı vekîl harçlık düşerken çavuşluğuna hamıyyetime olub ve hâlâ mutasarrıf olduğu 'ulufe ve ta'yin olunan et ve ekmek ve yıllık ve kışlık ve rama-

zan ve 'adiyyesine bi't-tamâm virilub ve her sene muhasebesi Divân-ı Hümâyûnumda muhasebeci ve matbah emîni ma'rifeti ile ma'an görölüb temessük virilub aslâ haricden bir ferde dahl ve ta'arruz itdirmeyub hilâf-ı emr-i şerîf vaz' etmesin deyu maliye tarafından hükm-ü şerîf virilmekle Divân-ı Hümâyûnum tarafından dâhi mütercim 'amel olunmasıçün emr-i şerîfim taleb olunmağın buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere maliye tarafından verilen emr-i şerîf mûcebince 'amel idub min-ba'd hilâfına cevaz göstermeyesin

[90]

Hüküm 207

Yevmü'l-erba'a

Fî 7 (L) Şevvâl sene sülüs

Ba-hatt-ı Hamza emr olmak buyurulmuştur

Bolu sancağında vâkı' olan kâdîlara hüküm ki sen ki Bolu kâdîsısın südde-i sa'âdetime mektûb gönderub Bolu sancağının alaybegisi ve zü'amâ ve erbâb-ı tîmârî hâlâ sefer-i hümâyûnda olmağla eşkıya gayetle tuğyan üzere olub nice kimesneleri beğir-i hak katl idub emval ve erzakını ğâret idub bunun emsâli fesâd ve şena'atin nihayeti yokdur deyu bildir-mekle buyurdum ki vardukda bu bâbda her birinüz bi'z-zât mukayyed olub ol-makûle fesâd ve şena'at idenleri ele getürüb ğaybet iderler ise şer'le buldurması lâzım olan külefâsına buldurub getürdüb dâhi da'vay-ı hak idenler ile mürâfa'a-i şer' idub hak üzere teftiş ve tefahhus idub göresiz şer'le üzerleriyle sübut ve zuhûr bulan hukuk ashâbına alıvirildikten sonra bu fesâdı idenler muhtaç-ı 'arz olanlardan ise habs ve 'arz eyleyesiz değiller ise şer'le haklarında lâzım geleni icrâ idub her niye koyasın ammâ bu bahâne ile kendu hallerinde olanlara dahl olunmakdan ve ihmâl ve imhâl ile haramzâdeye himâyetden beğâyet haber idesin

[90]

Hüküm 208

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Beglerbegisine Ahmed Çavuşu bu cânibe getürdmen buyuruldu

Trablusşam beglerbegisine hüküm ki Trablusşam kâdîsı südde-i sa'âdetime mektûb gönderub sâbıka Trablusşam beglerbegi olan Hasan Paşanın kethüdası olan Dergâh-ı Mu'allam çavuşundan Ahmed Çavuşa tahlis nefsi-i Trablusşam mütemekkinlerin Hacı 'Alaeddin Ezheri nâm kimesneyi beğir-i hak tutub habs idub nice gün habsda darb ve ihanet idub ve cebren iki yüz ğuruş alub zulm ve te'addi eyledüğün mu'temedü'n-'aleyh Müslümanlar haber virdüğün i'lam eylemeğin buyurdum ki vusûl buldukda mezbûr Ahmed Çavuş her kande ise izhar idub muhkem tenbîh ve te'kîd eylesesin ki aslâ bir an te'hîr ve tevkif eylemeyub asitâne-i sa'âdetime gelub mezbûr ile mürâfa'a olub ahvâlleri Divân-ı Hümâyûnumda görüle şöyleki emri-i şerîfime muhalif te'allül ve bahâne idub gelmez ise çavuşluğu alınmağla konulmayub eşedd-i 'itâb ve 'ikaba müstehak olur

[91]

Hüküm 209

Zekim Hâkimi Aleksandra Hana nâme yazıla ki emirü'l-ümerâi'l-kiram Şirvan beglerbegisi Davud dâme ikbâlehu südde-i sa'âdet meabıma kazâya defterin gönderub bundan akdem zamân-ı fetretde vilayet-i Şirvan re'âyâsından nicesi celay-ı vatan idub senin ülkeneye varub tavattün idub kadimi yerleri hali kılmağın geru yerlerine gönderilmek lâzımdır deyu bildirmeyi gerektir ki vusûl buldukda bu bâbda südde-i sa'âdet meabıma olan hulûs-u itâ'at ve inkiyadın mücebince mukayyed olub kadimi vilayet-i Şirvan re'âyâsından iken sonradan ülke-

ne varub kadimi yerlerin hali koyan re'âyâyı yerlerine gönderub emr-i şerîfim icrâsında ihtimâm eyleyesin

[91]

Hüküm 210

Şirvan defterdârına hüküm ki ol-câniblerde emir ile istihdâmda olan kapum kulları re'âyâ ve berâyâyâ zulm ve te'addi üzere oldukları istimâ' olunmağın eskiden ol-cânibde istihdâmda olan kapum kulları istihdâmdan ref' olunub min-ba'd ol-cânibde 'ulufeleri verilmek emr idub buyurdum ki var-dukda eskiden anda emr ile istihdâmda olan kapum kullarına min-ba'd hızzane-i Şirvandan 'ulufe virme-yub me'mur olduk-ları sefere gideler de-yu tenbîh eyleyesin

[91]

Hüküm 211

Ba-hatt-ı hazret

Kapucu mübaşeretile buyurulmuştur

Hısnıkeyf ve Si'ird kâdîlarına hüküm ki Hizan hâkimi Ha-san ve Şirvan begi Zeynel ve Sa'id begi Mehmed dâme 'izzu-hum ile sūd-de-i sa'âdetime mektûb gönderub Hısnıkeyf sanca-ğında Kürd Veli cema'atinin bad-ı hevasında on bin akçe fîmâr ile sal be-sal Diyarbekir hazinesine seksen beş bin akçe virmek üzere Mar'aşdan olan Mehmed ki mal-ı mîri edâsında ta'ziratı ve 'azli icâb ider ahvali olmağın eben 'adud? mutasarrıf iken hâlâ Hazo hâkimi olan Mehmed mezbûrun mîr 'aşirliği bilâ se-beb tarikiyle elinden alındıktan sonra ehl ve 'iyaliyle tutub do-kuz ay habs idub muğâyir tarikiyle habsden halâs olub varub ahvalin mîr mirana i'lam etdükde mîr mîran tarafından mîr 'aşirliği mukarrer olub tasarrufu için eline tahvilnâme verilen mezbûr Mehmed dâhi 'aşireti arasına varub mal-ı mîri tahsi-line mübâşeret etdükde muma ileyh Hazo hakimi üç dört bin âdem cem' idub ağalarından 'Alî bin Hasan Han ve Hüseyin bin Seyyid Dide ve Hasan bin ... ve Bali ve Şefikin? ve Meh-

med nâm kimesneleri nas idub üzerine gönderub Kürd Veli cema'atinden dört hatib ve altmış nefer âdem katl idub ve dokuz pâre karyelerin emvâl ve erzakın bi'l-cümle nehb-ü ğâret idub ve evladlarından kırk elli nefer kimesneyi esir idub alub gidub te'addi ve fesâd eylediklerin i'lam eyledüğün ecilden ahvalleri mahall-i harbe ve şer'le fasl olunmak emr idub buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda kemâl-i takayyüd ile mukayyed olub müşârü'n-ileyh Hazo hâkiminin âdemlerinin vech-i meşrûh üzere fesâd ve şena'at idenleri her kande ise şer'le buldurması lâzım olan kefillerine muma ileyh kapucum mübaşeretiyile buldurub getürdub ihzâr hüsema kalub bir def'a şer'le görölüb fasl olunmayub ve üzerinde on beş yıl mürur etmiş değil ise hak üzere teftiş ve tefahhus idub hasbü's-şer' üzerine katl husûsu sâbit ve zâhir olanlardan ğâret eyledikleri mal ve erzakı ashâbına alıvirdirub ve esir eyledükleri kimesneleri ıtlak etdürdükden sonra mezbûrlardan muhtaç-ı 'arz olanları habs ve 'arz idub 'arza muhtaç olmayanların şer'le gereği gibi haklarından gelesin ammâ tamâm hak üzere olub tezvir ve telbis ile ve celb ve ahz ile ve 'örf ve ta'assub ile hilâf-ı şer' iş ettirmekden hazer idub hakk-ı harice tabi' olasin

[92]

Hüküm 212

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Menteş begine hüküm yazıla ki maksud haklarını alıvirdikden sonra ol-çavuşun ismi ve resmi ile yazub 'arz eylesin ve ol-âdemleri kayd-u bend ile bu cânibe getüresin deyu ziyade müekked hüküm bildirildi

Menteş begine ve Megri ve Döğer ve Üzümlü kâdîlarına hüküm ki Rodos sancağı begi ve Rodos kâdîsı südde-i sa'âdetime mektûb gönderub cezîre-i Rodos zahîrecilerinden Mehmed Zeyn bin 'Ömer ve Ca'fer bin 'Abdullah ve 'Ömer bin Durmuş ve Mustafâ bin Hamza nâm kimesneler için kadimden cezîre-i

Rodosun zahîrecileri olub Rodos zahîresi feth-i hakaniden beru taht-ı kazânuzda verilugelub zahîre getürenler takayyud ile Megri etrâfından iskeleye indürdüklerinde Megri sâkinlerinden Kumanoğulları dimekle ma'rûf dergâh-ı 'alî çavuşlarından Hüseyin Çavuş hizmetkârların yollarına gönderub ve tevabî'inden Kurd Bali ve Halil ve Hüseyin ve Hacıoğlu Mehmed ve Ramazan nâm kimesneler zahîreleri yağmâlayub ve zahîre getürenlerin ba'zısını mecrûh idub te'addi eyledükden Megri kâdisının sûret-i sicili olub ve Rodosda olan süleha ve 'ulema ve zu'afa ve fukarâ dâhi haber virmedükleri i'lam eyledükleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda mukayyed olub zikr olunan ehl-i fesâdı ihzâr idub ğaybet iderlerse şer'le buldurması lâzım olanlara buldurub getürdüb bir def'a şer'le görölüb fasl olmağın ve üzerinden on beş yıl mürur etmiş değil ise hak üzere teftiş idub ba'de's-sübut ğâret eyledikleri zahîreleri ashâbına bî-kusûr alıvirdükleri zikr olunan ehl-i fesâdı üzerlerine sâbit ve zâhir olan mülâki sûret-i sicilleriyle mu'tad ve mahbus yarar âdemlere koşub südde-i sa'âdetime gönderesiz ve mezbûr çavuşun dâhi ahvalde sıhhat üzere ism-u resmiyle yazub südde-i sa'âdetime 'arz eylesiz ammâ tamâm hak üzere olub tezvir ve telbis ve celb ve ahz ile ve 'arz ve kabz ile hilâf-ı şer' iş etdirilmekten ve hilâf-ı vâkı' kâdiya i'lamından hazer idub hakk-ı harice tabî' olası

[92]

Hüküm 213

Dağıstan hâkimlerinden Şemhal Bege hüküm ki emirü'l-ümerâi'l-kirâm Şirvan beglerbegi Davud dâme ikbâlehu südde-i sa'âdetime kazâya defteri gönderub senin için uğur-u humâyûn 'izzet-i ma'rûfda envâ'-ı hüdemât-ı mezbûrun zuhûra geldükde i'lam etmeğın hakkında mezîd-i 'inayet-i hüsrevânem ve müzeyyen-ı 'avâtıf-ı 'alîyye-i padişahânem zuhûra getirölüb sana sevb-i hi'lat-ı fahire 'inayet ve ihsan olunmuşdur buyur-

dum ki vardukda irsâl olunan hil'at-ı fahire-i istikbâl idub dâhi envâ'-ı ta'zim ve ihtiramla giyub min-ba'd uğur-u hümayûn sa'âdet makrûnumda vâkı' olan hüdemât-ı hümayûnda bezl-i makdûr eylesin

Bir sûreti 'Asmi Bege

Bir sûreti Ma'sum Bege

Bir sûreti ocak beglerinden Komuklu 'Alî Bege

Bir sûreti giru ocak beglerinden Kara Budak Bege

Bir sûreti Ba'day-ı Şemhale

Bir sûreti sancağı begi Halil Bege

Bir sûreti 'Alî Sultana

Bir sûreti Şemhalin iki oğluna

Bir sûreti 'Asmi Begi oğluna

[93]

Hüküm 214

Erzurum defterdârı olan Hasana hüküm ki hâlâ Kartil hâkimi Simon Han südde-i sa'âdetime mektûb gönderub hâlâ fesâd ve şena'at iden Dadyan Melikin vilayetde teshiri için 'asker taleb etmeğin Çıldır eyaletinin zü'amâ ve erbâb-ı tîmârından beş yüz nefer ve kul tâyifesinden üç yüz nefer ve Kars eyaletinin zü'amâ ve erbâb-ı tîmârından bin ve kul tâyifesinden üç yüz nefer ve Tomanis ve Tiflis kullarından ve gayriden üçer yüz nefer ve Göriden Kazâk ve sâyir tâyifeden beş yüz nefer yarar 'asker ta'yin olunub emîrül-ümerâi'l-kirâm Göri beglerbegisi Mustafâ dâme ikbâlehu 'asakir-i mansûreme serdar ta'yin olunmağın zikr olunan 'asker-i nusret eserim müşârü'n-ileyhin yanına varub hizmetde bulunmak emrim olmuştur sen dâhi havâss-ı 'alîyyeme müte'allik hüdemât ve mühimmâtta bezl-i makdûr ve sa'i na-mahsûr eylediğün def'atla müşahede olunub ol-serhadde emvaline vukuf ve şu'udun olduğu ecilden anun gibi dâhi 'asker lâzım olub Simon Han ile müşârü'n-ileyh Göri beglerbegisinden ana mektûb ve âdem gelub 'asker

taleb eyledüklerinde kifâyet mikdârı ‘asker ihrâc idub göndermek emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda sen dâhi bi’z-zât takayyud ile mukayyed olub müşârü’n-ileyhümâdan sana mektûb ve âdem gelub ‘asker taleb iderler ise fermân-ı celîlü’l-kadrim üzere vech-ü münâsib gördüğün üzere serhad kullarından ve zü’amâ ve erbâb-ı tîmârdan kifâyet mikdârı ‘asker tedârik idub müretteb ve mükemmel yat ve yeraklarıyla ihrâc eyleyub müşârü’n-ileyhin yanına gönderesin ki vech-ü münâsib gördüğü üzere Dadyan vilayetinin feth ve teshirinde ve sâyir hüdemat-ı hümayûnumda bezl-i maktûr eyleyeler ammâ bu bahâne ile serhadler hali kalmakdan ihtiyat eyleyub ve dayima müşârü’n-ileyhim cânibine göz kulak tutub ve ittika ve ma’lum olduğun ihtar-ı sahiha-i ‘ale’t-tevaliye südde-i sa’âdetime i’lamdan hali olmayasın

[93]

Hüküm 215

Acara beglerbegine hüküm ki hâlâ Kartil hâkimi Simon Han südde-i sa’âdetime mektûb gönderub Dadyan Melikin fesâd ve şena’atin i’lam etmeğin ... Allah-u Te’ala memleketinin feth ve teshiri için hâlâ Göri beglerbegisi serdar kullardan es-seyyid emîrû’l-ümerâi’l-kirâm Mustafâ dâme ikbâlehu ve zü’amâ ve erbâb-ı tîmârdan müstevfa ‘asker ta’yin olunmuşdur sen dâhi beglerbegiliğine müte’allik ‘asker ile müşârü’n-ileyh yanına varub hizmette bulunmak emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda bi’z-zât kemâl-i takayyud ile mukayyed olub eyaletine tabi’ olan ‘asker şimdiden muhkem tenbîh ve te’kîb eylesesin ki yat ve yeraklarıyla müretteb ve mükemmel hâzır ve amâde olalar ve sen dâhi âdemlerin müheyyâ-i muhazır olub müşârü’n-ileyh tarafına nâzır olasın ki anun gibi müşârü’n-ileyh sana mektûb ve âdem gelub taleb eyledikde aslâ te’allül etmeyub ‘ale’t-ta’cil beglerbegiliğini tabi’ ‘asker ile ve âdemlerle müşârü’n-ileyhin yanına varub fermân-ı celîlü’l-kadrim üzere eğer vilayet-i mem-

leketin feth ve teshirinde eğer sâyir hüdemat-ı hümayûnumda
müşârû'n-ileyh vech-ü münâsib gördüğü üzere envâ' yüz ak-
lıkları tahsiline bezl-i makdur ve sa'i na-mahsur eylesesin

[94]

Hüküm 216

...

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Mîrisi sürülmek buyurulmuşdur

Karaman beglerbegisine hüküm ki sâbıkâ Ermenak ve Belviran ve Nizib kâdîları ve Şeyh Ma'rûf Kerhi Medresesi ve Nasuh Beg ve Kedeğara müderrisleri ve meşayihden ba'zı kimesneler südde-i sa'âdetime muhzır gönderub Belviran kazâsı sâkinlerinden yirmi yıldan ziyade mahkemede niyabet hizmetinde olan Alanlu 'Abdi ve Veli Fakih ve Ayuoğlu Mehmed ve Pir 'Alî Fakihoğlu diğer Mehmed ve muhzır tâyifesinden Kurd Mehmed ve oğlu Mustafâ ve yine Veli ve Zebani nâm kimesneler hakkında bundan akdem mahkemede istihdâm olunmayub birer def'a haklarında evâmir-i şerîfe varub ref' olunmuşlar iken fermân-ı şerîfe itâ'at etmeyub vârid olan emr-i şerîfe sicill-i mahfûza kayd olunmuşiken mahalinden ihrâc idub zayî' etmekle giru istihdâm olunub ehl-i 'örf yanına varub hevalarına tabî' olub zulm ve fesâda müte'allik nice husûsları ta'lim etdirub on beş yirmi nefer atlu ile vilayet üzerine çıkub karye be-karye gezub nice müzevvir vâkıfnâmeler ve hüccet peyda itdirub ve fukarâya ehl-i 'örf'e ğamr itdirub âdemleriyle üzerlerine varub evlerine kondurub yem ve yemeklerin müft ve meccanen aldırub ve elh-i 'iyalleri üzerine varub şurb-i hamr idub hilâf-ı şer' nice na-meşrûh evza' eylediklerinden ğayri cebren ve kahren nice akçelerin aldırub ahâlî-i vilayete zulm ve te'adilerine tahammülleri olmayub perakende olub nicesi celay-ı vatan idub ve bâkisi dâhi etmek üzeredirler deyu izhar-ı tazallüm eyledikleri i'lam olunmağın mezbûrlar ele getürülüb Kıbrısa sü-

rülmek fermânım olmuşdur buyurdum ki vardukda bu bâbda bî'z-zât mukayyed olub mebûrlar hin-i tedbir ve tedârik üzere ele götürülüb dâhi muhkem mahbus ve mukayyed mezbûr çavuşuma teslim olunub cezâire-i Kıbrısa gönderub ol-vilayetden 'alakaların kat' etdürüb bir vecihle himâyet olunmakdan ziyade hazer eyleyesiz

[94]

Hüküm 217

Malatya begine ve liva-i mezbûrde olan kâdîlara ve Malatya kâdîsına hüküm ki sen ki kâdîsın südde-i sa'âdetime sûret-i sicil gönderub Sadatdan Seyyid 'Ömer tarafından Seyyid İsmâ'il şer'-i şerîfe gelub tâife-i Türkmandan Selmanlu nâm kabile bir yerden yaylağa ve yaylakdan beriyyeye gitdiklerinde malikânesine mutasarrıf olduğumuz Erğad ve Beksimere nâm karyeye geldiklerinde re'âyânın mal ve erzakların ğâret ve hasaret ve ba'zıların katl ve ihanetden hali değıllerdir deyu şekva eylediklerinde etrâfında olan karyelerden cemm-i ğâfir gelub tâyife-i mezbûre için Rafiziler olub def'atle sebb-i çar-yar-i güzın rıdvannullah-i 'aleyhim ... idub ehl-i sünnet ve cema'at 'adavet ve ihanetleri mukarrer bir tâifedir deyu şehâdet eyledikleri bildürdüğü ecilden buyurdum ki vardukda bu bâbda her birinüz müstakillen mukayyed olub göresiz 'arz olunduğu gibi ise mezbûrlardan ğaybet idenleri şer'le buldurması lâzım olanı buldurub da'vay-ı hak idenlerle müvacehe idub bir def'a şer'le fasl olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsları şer'le teftiş ve tefahhus eyleyub üzerlerine sübut bulan hukuku ba'de's-sübut hükm idub ashâbına alıvırdıktan sonra ehl-i fesâdın gereği gibi şer'le haklarından gelesiz ammâ hin-i teftişde hak üzere olub tezvir ve telbisden ve şuhud-u ruzdan hazer idub kazâda merhali olmayanı dahl etdirmeyesiz

[95]

Hüküm 218

Rum beglerbegisine ve Malatya kâdîsına hüküm ki sen ki Malatya kâdîsın nâibin Dergâh-ı Mu'allama sûret-i sicil gönderub Uğur nâm karye re'âyâsı şer'-i şerîfe gelub Türkman tâyifesinden cema'at-i Süleymanludan Hacı Vahhab ve oğlu Halil ve Küpeluoğlu Hüdaverdi ve Ca'fer bin Dürzi Han ve Aynne Beg ve Pirhan ve Göcek oğlu Ahmed ve Divan Süleyman ve bunlardan gayri nice kimesneler karyemiz üzerine alat-ı harb ile gelub üç gün üç gece karyemizi hasar idub ve değirmenlerimizi basub arpa ve buğday ve unlarımız cebren alub içimizden Sarı Mehmedi ok ile urub ve İsrail Fakih nâm kimesneyi kılıç ile mecrûh idub evvel harbden fevt olub ve bunlardan mâ'adâ envâ'-ı zulm ve te'addi etmişlerdir deyu muhızırların da şekva eylediklerinde mezbûrun inkâr etmeğin etrâfda olan karyelerden cemm-i ğâfir gelub vech-i meşrûh üzere tuğyan idub te'addi eylediklerine şehâdet eyledikleri bildirmeğin şer'le görülen hakları alıvirilmek emr idub buyurdum ki vardukda mezbûrları ğaybet iderlerse şer'le buldurması lâzım olanları buldurub getürdüb hüsemaları ile beraber idub dâhi bu husûslardan bir def'a şer'le fasl olmuş olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsları hüsemaları müvâcehelerinde şer'le teftiş ve tefahhus idub üzerlerine sübut bulan hukuku ba'de-sübut hükm idub ashâbına alıvirdikden sonra ehl-i fesâddan muhtaç-ı 'arz olanları yazub 'arz eyleyesin olmayanlar haklarında şer'le lâzım geleni icrâ eyleyesin

[95, 96]

Hüküm 219

Kapcubaşına verilmiştir

Fî 17 (L) Şevvâl sene sene 3

Vilayet-i Rumilinde vâkı' olan beglerbegilere ve sancakbegilere ve kâdîlara hüküm ki memâlik-i mahrûsemde 'ulufeye mu-

tasarrıf olan kullarımın mevâcibleri kadimü'l-eyyamdan her üç ayda bir bi't-tamâm virilegelmişiken ve ol-vilayetde vâkı' olan mukata'atdan hâsıl olan meblağ serhad kullarının ve sâyir kıla'ın mesarifine kifâyet iderken mültezimler irsâliyyeyi kusûr üzere götürüb defterdârlara birer mikdâr caize virmekle bâkilerinin tahsili ile mukayyed olmayub memâlik-i mahrûsemde olan kullarımın mevâcibleri ba'zı yerde altı ay ve bir yıl ve ba'zı yerlerde iki yıl mikdârı zamân geçüb cizye tahsil olunmadı deyu 'ulufelerinden bir akçe ve bir habbe virilmeyub terâhî itmekle serhad kullarımı zarûret ve müzâyakadan hali olmayub ve cümленüz ittifak idub re'âyâ ve berâyâyâ hilâf-ı şer' ve kanun nesneler teklîf idub ve hizmete varan kulların hevâlarına tabi' olub fukarâlarına zulm ve te'addi olunduğuna ruhsat virub ve ba'zı yerde ehl-i fesâd ve kutta'î't-tarik zuhûr idub evler ve yollar basub katl-i nüfus ve ğâret-i emvâl idub fesâd ve şena'at etdiklerinde haramzâdeleri ele getürmeyub icrây-ı hak itmeyub ve taht-ı hükümetinizde ze'amet ve tîmâra mutasarrıf olanlarda sefer-i hümayûnuma me'mur olanları vakti ile çıkarmayub ihmâl idub ile'l-an serdar zafer şî'arıma varub mülaki olmayub 'avk ve te'hîr itdükleri i'lam olunmağın siz ihmâl idub çıkarmadığınız için envâ'-ı 'atibbe ve zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr dâhi vakti ile varub erişmedikleri için ze'amet ve tîmârları alındığından ğayri siyasete müstehak olmuşlardır imdi zikr olunan husûslar ma'lûm-u şerîfim olmak lâzım olmağın yerlu yerinden yaklayub görmek için asitâne-i sa'âdetimde kapucubaşalarımın iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim muhtârü'l-mehâmid ve'l-mekârim 'Abdülkerim dâme mecdehu ol-cânibe irsâl olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu husûslara her birinüz gereği gibi bi'z-zât mukayyed olub dâhi müşârü'n-ileyh kapucubaşım ma'rifetiyle yerlu yerinden göresiz Rûmilinde vâkı' olan mukata'atdan akçe tahsil olunmayub ve serhad kullarının 'ulufeleri üslub-u sâbık üzere her üç ayda bir virilmemek ba'is

ve badi nezir tamâm tahkik etdikden sonra vuku'u ve sıhhati üzere yazub müşârû'n-ileyh kapucubaşı ile i'lam eyleyesiz ve re'âyâ ve berâyâyâ dâhi vech-i meşrûh üzere zulm ve te'addi olunduğuna rızay-ı şerîfim yokdur anı dâhi müşârû'n-ileyh ma'rifeti ile re'âyâ müvâcehesinde konulub göresiz ol-vecihle hilâf-ı şer' ve kanun nesne teklîf ve te'addi idenler kimlerdir ve zuhûr iden ehl-i fesâdın haklarından gelinmek sebep nedir şimdiye değin re'âyâdan hilâf-ı şer' ve kanun nesne alınmış ise bî-kusûr redd etdirub ve zuhûr iden ehl-i fesâd ve şena'atin fesâd ve şena'atleri şer'le sâbit ve zâhir oldukdan sonra ashâb-ı hukuka şer'le müteveccih olan hakların bî-kusûr alıvirdikden sonra ehl-i fesâd ve sipâhî tâyifesinden ise habs idub 'arz eyleyesiz değiller ise şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyub celb ve ahz sebebi ile himâyet olunmakdan ziyade hazer idesiz ve taht-ı kazânuzda ze'amet ve tîmâr ve mutasarrıf olub sefere me'mur olanlardan şimdiye değin gitmeyub kalmış kimesne var ise ol-makûleleri isimleri ve ze'amet ve tîmârları ile yazub 'arz eyleyesiz ze'amet ve tîmârları ahire virilub kendüler haklarında emrim ne vecihle sâdır olursa ana göre 'amel oluna ve ol-makûle sefere me'mur olan zü'amâ ve erbâb-ı tîmârdan ba'zı sancakbegileri ve ekâbir ve çavuş ve tîmârlarıyla yanlarında olub sefere gitmeyub kendu hevâlarında olanları dâhi himâyet etmeyub yazub 'arz eyleyesiz

[97]

Hüküm 220

Kapucubaşıya verilmiştir

Fî 17 (L) Şevvâl sene 3

Rûmilinde leb-i deryada vâkî' olan sancakbegilerine ve kâdîlarına hüküm ki Rûmili tevabî'inde olan Koloz ve sâyir iskelelerde ba'zı gemiler tereke tahmil idub doğru İstanbula götürmeyub küffâr-ı haksara alub gidub ziyade baha ile fûruht idub küffâr-ı haksara takvîyet etdiklerinde gayri mahrûse-i İs-

tanbulun zahîresinin helak ve ahâlîsinin zarûret üzere olmalarına sebep oldukları i'lam olunmağın ol-makûle gemi reisleri küffâr-ı haksara tereke alub getürdükleri için salb ve siyasete müstehak olmuşlardır imdi bu husûsu yoklamak için asitâne-i sa'âdetde kapucubaşı olan iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim 'Abdülkerim zîde mecdehu irsâl olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu husûsa her birinüz gereği gibi bi'z-zât mukayyed olub göresiz ol-makûle Koloz ve sâyir iskelelerden tereke tahmil idub hilâf-ı emr-i şerîf küffâr-ı haksara alub giden gemilerin reislerini ele getürüb dâhi gemilerini terekesiyle girift ve mîri için kabz ve reislerini ve sâyir yoldaşlarını muhkem habs idub asitâne-i sa'âdetime 'arz eylesesiz ki haklarında emrim ne vecihle sâdır olursa mûcebi ile 'amel oluna

[97]

Hüküm 221

Kapucubaşıya verilmiştir

Vilayet-i Rûmilinde gümüş ma'deni ve darbhâne olan yerlerin kâdîlarına hüküm ki taht-ı kazânuzda olan gümüş ma'denlerinden evvelki gibi gümüş çıkmayub kusûr üzere çıkub ve ba'zısı haraba müşrif olmağla aslâ gümüş çıkmayub ve darbhânelerde akçe kem 'ayar kesilub imal olduğu i'lam olunmağın yoklamak için asitâne-i sa'âdetimde kapucubaşı olan iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim 'Abdülkerim zîde mecdehû irsâl olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu husûsda her birinüz bi'z-zât gereği gibi mukayyed olub müşârü'n-nileyh kapucubaşı ma'rifetiyle göresiz i'lam olunduğu üzere ma'denlerin ba'zısı haraba müşrif olub eslenmediği ve ba'zısında gümüş noksan üzere çıktığı ve darbhânelerde akçe kem 'ayar kesilmeye ba'is ve badi nedir ehl-i vukuf ve bi-'arz gemilerden tamâm tahkik etdikden sonra vuku'u ve sıhhati üzere yazub 'arz eylesinki sonra emrim ne vecihle olursa mûcebi ile 'amel oluna

[98]

Hüküm 222

Kapucubaşıya verilmiştir

Tarih-i mezbûr

Rûmilinde serhadlere vâkı' olan beglerbegilere ve sancak-begilerine hüküm ki serhadd-i mansûrede vâkı' olan ğazi kullarımdan şimdiye değin uğur-u hümayûnumda küffâr-ı haksara giriftar olanlarına tarikle halâs olunagelmışler ise min-ba'd dâhi ol-tarikle istihlas olunmak emr idub buyurdum ki kapucubaşılarımdan iftîhârü'l-emâcid ve'l-ekârim 'Abdülkerim zîde mecdehû vardukda anun gibi serhadde olan ğazilerden bir tarikle küffâr-ı haksara giriftar olanlar şimdiğe değin ne tarik-
le istihlas olunagelmışler ise müşârü'n-ileyh ma'rifeti ile min-ba'd dâhi ol-üslub üzere istihlas olunmak bâbında mu'âvenet ve müzâheret idub uğur-u hümayûnumda din-i İslâm ğayrisine küffara giriftar olanları esirlikde kalmak reva görmeyesin

[98]

Hüküm 223

Kapucubaşıya verilmiştir

Tarih-i mezbûr

Sigetvar serhaddinde olan kullar ağalarına ve sâyir ğazilere hüküm ki şimdiye değin işleyen 'ulufeleriniz virilmemekle zarûret ve müzâyaka üzere olduğunuz i'lam olunmağın hâlâ asitâne-i sa'âdetimde kapucubaşı olan iftîhârü'l-emâcid ve'l-ekârim 'Abdülkerim zîde mecdehû ol-hüccet ol-cânibe gönderilub şimdiye değin 'ulufeleriniz vakti ile verilmedüğüne ba'is ve badi nedir yoklayub görmek ve işleyen 'ulufeleriniz bâ-kusûr tahsil ve teslîm eylemek bâbında tenbîh olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda şimdiye değin serhadd-i mansûrede uğur-u hümayûnumda ne vecihle hizmet ve yoldaşlık idecek-dinüz ise giru ol-vecihle hizmet ve yoldaşlık idub din-i mübin uğuruna envâ'-ı yüz aklıkları tahsiline sa'i eyleyub serhadd-i

hizmetde ihmâl ve müsâhele etmeyesiz inşallah-u te'ala şimdiye değin işleyen 'ulufeleriniz ve min-ba'd işleyecek 'ulufeleriniz vakti ve zamânı ile bî-kusûr her birinize verilmek mukarrerdir ana göre siz dâhi mukabelede hizmet ve yoldaşlıkda dakîka fevt eylemeyesiz

[99]

Hüküm 224

Kapucubaşıya verilmiştir

Tarih-i mezbûr

Sigetvar beglerbegisine ve ol-câniblerde olan sancakbeglerine ve kâdîlara hüküm ki geçen sene sefer-i hümayûnumda şehid olan gazilerin metrûkarı hızane-i 'âmireme teslim olunmayub kimler kabz itmiş ise alınmak emr idub buyurdum ki asitâne-i sa'âdetimde kapucubaşı olan iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim 'Abdülkerim zîde mecdehû vardukda bu husûsu müşârü'n-ileyh mübaşeretiyile yerlu yerinden dikkat ve itmamla teftiş ve tefahhus idub göresiz geçen sene şehid olan gazilerin metrukâtlarını kimler kabz itmişlerdir varislerine verilmiş midir yoğsa mîri için mi kabz olunmuşdur yoğsa aher kimesneler zimmetlerinde mi kalmışdır nicedir anun gibi varisleri olub şer'le vasetleri sâbit oldukdan sonra şehid anun katır ve hanları şer'le varislerine verilmiş ise veyâhud varisleri olmamağla mîri için defterdâr tarafından kabz olunmuş ise fehmen ve alen aher kimesneler zimmetlerinde kalmış ise her kimde ise bî-kusûr müşârü'n-ileyh kapucubaşıya kabz itdurub ne mikdâr metrukât kabz olunursa müfredatıyla defter idub vuku'u ve sıhhati üzere yazub 'arz eyleyesiz

[99]

Hüküm 225

Rumilinde vâkı' olan hızane-i 'amire defterdârlarına ve kâdîlara hüküm ki haraç ve koyun hakkı cem'ine varan kul tâyifesine ruhsat virmekle kanundan ziyade re'âyâdan akçe

cem' itmekle re'âyâyâ bi-mal olub ziyade ... oldukları istimâ' olunmağın teftiş ve tefahhus eylemek için asitâne-i sa'âdetimde kapucubaşı olan iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim 'Abdülkerim zîde mecdehû ta'yin ve irsâl olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu husûsa gereği gibi mukayyed olub müşârü'n-ileyh mübâşeretiyile hak üzere tefahhus idub olub göresiz haraç ve koyun hakkı cem'ine varan kul tâifesi defterde ve beratlarında ta'yin olunandan ziyade akçe almağa sebep nedir re'âyâdan ve sâyir ehl-i vukufdan tamâm tahkik etdikden sonra ziyade alınan akçelerin re'âyâyâ bî-kusûr alıvirdikden sonra hilâf-ı kanun ziyade akçe alanları ve ruhsat virenleri isimleri ve resimleri ile yazub 'arz eyleyesiz ve haraç ve koyun hakkı cem' idub getürüb teslîm etmeyub ihmâl idenlerden zimmetlerinde olan mal-ı mîriyi bî-kusûr taleb ve tahsil etdüresiz

[100]

Hüküm 226

Kütahya kâdîsına ve Anadolu beglerbegisinin kaymakamına hüküm ki Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından Bekir Çavuş bir tarikle emr ibraz idub vilayet-i mezbûrede ba'zı sipâhîleri muhafazaya yazub ve bedel akçesi ve keferenin cizyelerin cem' idub bu tarikle külli mal alduğu i'lam olunmağın buyurdum ki hükm-ü şerîfimle Dergâh-ı Mu'allam kapucularından kîdvetü'l-emâsil Mehmed vardukda müşârü'n-ileyh çavuş her kande ise ihzâr idub ve bu tarikle eğer muhafazaya yazmak ve eğer bedel ve eğer cizyeden ne mikdâr mal cem' etmiş ise yerli yerinden müşârü'n-ileyh kapucu mübâşeretiyile teftiş ve ma'lûm eyleyub ve defter idub vuku'u üzere 'arz eyleyesin

[100]

Hüküm 227

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Kütahya kâdîsına hüküm ki nefis-i Kütahyada sâkin Çingâne tâyifesinden Karaca ve Hasan ve Mustafâ nâm kimesneler ehl-i

fesâd ve hırsuz yatağı ve etrâf ve eknafta katl-i nüfus ve ğâret-i emvâl eyleyen harami ve hırsuzlar sirka ve ğâret eyledikleri esbâbları mezbûr Çingâne getürüb ol-harc idub cümle ehl-i fesâdın serdarı olub ve töhmet-i sâbıkasının nihayeti olmayub her vecihle hakkından gelinmesi lâzımdır deyu a'yân-ı vilayetten hiç 'ukr? haber virdükleri i'lam olunmağın mezbûr Karaca ele getürülüb kayd-u bend ile südde-i sa'âdetime gönderilmek emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda onat-ı vecihle mukayyed olub vardukda mezbûru hin-i tedârikle ele getürüb anun gibi ğaybet ider ise şer'le buldurması lâzım olan kefillerine buldurub getürdüb ahval-i hak üzere göresiz fi'l-vâkı' mezbûrun 'arz olunduğu üzere fesâdı ve şena'atde olduğu vâkı' ise hakkında olan sûret-i sicilleriyle kayd-u bend idub südde-i sa'âdetime gönderesin ki hakkından geline ve koşub gönderdiğün mekinelere tenbîh eylesesin ki menâzil ve merâhilde ğaflet veyâ ahz ve celb-i sebili ğaybet etdirmekten hazer eylesesin

[101]

Hüküm 228

Da'vaları südde-i sa'âdetimde görülmek için emr-i şerîf Ba-hatt-ı Hamza

Tunus kâdîsına hüküm ki sâbıkâ tunus beglerbegisi olan Mehmed dâme ikbâlehu südde-i sa'âdetime mektûb gönderub hal-i eyalde mezbûrede munfasıl olub asitâne-i sa'âdetime gelmek istediğinde ol-diyarda ba'zı kimesneler müşârû'n-ileyhden beğir-i hak da'va idub gelmesinde 'avk ve te'hîre ba'is oldukların bildirmeğın anın gibi da'vay-ı hak idenlerin da'vaları anda görülmeyub südde-i sa'âdetimde görülmek emr idub buyurdum ki vardukda müşârû'n-ileyhden ol-cânibde beğir-i hak da'va etmek isteyenleri südde-i sa'âdetime gönderesin ki hakları varsa südde-i sa'âdetimde görölüb şer'le lâzım gelen edâ oluna bu bâbda emrim mücebince 'amel idub emr-i hümayûnuma muğâyir kimesneye iş etdirmeyesin

[101]

Hüküm 229

Emr-i şerîf

Ba-hatt-ı Hamza

Tunus kâdîsına ve kul tâyifesinin ağalarına ve ihtiyarlarına hüküm ki sâbık Tunus beglerbegi Mehmed dâme ikbâlehu südde-i sa'âdetime mektûb gönderub müşârû'n-ileyh eyalet-i mezbûrede munfasıl olmağla mühriyye ve ğayri hizmet bahânesiyle muma ileyhın baştardesinde mülkü olan Forsa kâfirlerinin ba'zıların 'asker halkı alıkomak istediklerin bildirmekde muma ileyhın mülkü olub Forsa kâfirlerine dahl olunmak emr idub buyurdum ki muma ileyhın başterdesinde olan mülk Forsa kâfirlerine 'asker halkı ve ğayriyi aslâ dahl etdirmeyub emr-i şerîfime muğâyir kimesnelere iş etdirmeyesin

[101]

Hüküm 230

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Kefe beglerbegisine ve Kefe kâdîsına ve müfettişine hüküm ki sâbık Kefe beglerbegisi olan Mehmed dâme ikbâlehuya bundan akdem anda muhafazada olub 'askere peksimat ve sâyir zahîre tedârik olunmasıçün emr-i şerîf verilmiş idi henüz lâzım olan zahîre tedârik olunmaduğu i'lam olunmağın imdi muhafazada olan 'asker-i İslâm lâzım olan zahîre tedârik olunmasın emr idub buyurdum ki vusûl buldukda ol-cânibde muhafaza hizmetinde olan 'asker lâzım olan eğer peksimatdır ve eğer sâyir zahîredir 'ale't-ta'cil tedârik eylesesiz ki 'askere müzâyaka gelmeye 'avk ve te'hîr olunmaktan ziyade hazer eylesesiz

[102]

Hüküm 231

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

Ol-haramzâde ele getirülüb bu cânibe getürdmek buyuruldu deyu

Tuzla ve Ezine kâdîlarına hüküm ki sen ki Tuzla kâdîsısın südde-i sa'âdetime sûret-i sicil gönderub bundan akdem ihracı fermân olunan kürekçi isti'cali için Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından Hüseyin Çavuş ulakla giderken Tuzla kazâsına tabî' Kösedere nâm karye kurbunda Değirmenderesi nâm mevzi'de 'acemi oğlanı nâmına ba'zı eşkiya mezbûr çavuşun yolunu basub kürde ve taş ile muhkem darb ve ... idub ve bindüğü katırın kulakların kesub katırları elinden alub te'addi etmekle husûs-u mezbûr ahâlî-i kazâda tahassün oldukda bu fesâdı idenler karye-i mezbûrede Koca Şa'ban ve Mehmed bin 'Alî ve 'Osman bin Mehmed ve Ezine kazâsından Kasım oğlu İbrahim nâm kimesneler idüğü mu'temedü'n-'aleyh Müslümanlar şehâdetiyle sâbit olmağla kıbel-i şer'den Hasan ve İshak nâm muhızrlar irsâl olub mezbûrlar da'vay-ı şer' olundukda itâ'at etmeyub üç neferi firar idub ve mezbûr Koca Şa'ban bıçak ile mezbûr muhızır İshakın başında ve kuşağı altında urub mecrûh idub ol-dâhi firar idub te'addi ve fesâd eyledüğü i'lam etdüğün ecilden mezbûrlar her kande ise ele getirülüb asitâne-i sa'âdetime gönderilmek emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda ziyade mukayyed olub mezbûrlar gaybet etmişler ise şer'le buldurması lâzım oldukda beher-hal buldurub getürdüb yarar âdemlere koşub südde-i sa'âdetime gönderesin be böyle koşub gönderdüğün kimesnelere muhkem tenbîh ve te'kid eylesesin ki gaflet ile veyâ ahz ve celb ile yolda gaybet itdirmek ihtimâli olmaya

[102]

Hüküm 232

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Ref' olunmak için emr-i şerîf buyurulmuştur

Dergâh-ı Mu'allama 'arzuhal sunulub

Aydın ve Menteşe kâdîlarına hüküm ki Güzelhisar sâkinlerinden Karaca oğlu Ahmed nâm kimesne ol-câniblerde serdar

nâmına olub mukaddemâ ehl-i fesâd ele getürmek nâmıyla emr olub taht-ı kazânuza varub ba'zı karyelerin re'âyâsın şertlayub ve ba'zılarından külli akçe ahz idub iki bin ve kiminden üç bin akçe alub ziyade zulm ve hayf idüğü i'lam olunmağın mezbûr ol-serhadde ref' olunmak emrim olunmuşdur buyurdum ki vardukda bu bâbda bi'z-zât mukayyed olub mezbûru şer'a ihzâr idub ğaybet iderse şer'le buldurması lâzım olan kefillerine buldurub getürdüb bir def'a şer'le görölüb fasl olmayan da'vaları hak üzere teftiş idub göresiz mezbûr serdar nâmıyla kurraya varub re'âyâdan ahz ve celb eyledüğü vâkı' ise ashâb-ı hukukun şer'le hakları alıvirildikden sonra mezbûru ol-hizmetde ref' idub aslâ ve kat'a mübâşeret etdirmeyesin ba'de's-sübut tenbîh olmaz ise yazub 'arz eylesesin

[102]

Hüküm 233

Ba-hattı Hamza

İncik kâdîsına hüküm ki südde-i sa'âdete mektûb gönderub kazâ-i mezbûrde vâkı' olan sipah tâyifesi ve Dergâh-ı Mu'allam yeniçerileri sefer-i hümayûnuma müteveccih olmağla ba'zı eşkıya zuhûr idub Ma'lkaraya ve Rodoscuğa varub gelenleri rencide idub anun gibi fesâd ve şena'at üzere olan ehl-i fesâdı Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından kıdvetül-emâsil ve'l-akran Mehmed Baki Çavuş mübaşeretiyle ele getirölüb hakkından gelinmek içün emr-i hümayûnum verilmek ricasına 'arz eyledüğün ecilden buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olub kazâ-i mezbûrde bir mahalde ehl-i fesâd zuhûr idub fesâd ve şena'at eylediği mezkûr çavuşum mübaşeretiyle hüsn-ü tedbir ve tedabirinle ele getirüb dâhi hüsemâsı müvâcehesinden hak üzere teftiş idub göresin ba'de's-sübut ashâb-ı hukuka şer'le müteveccih olan hakları alıvirildikden sonra ehl-i fesâd muhtaç-ı 'arz olanlardan ise habs idub 'arz eylesesin olmayanların üzerlerine sübut bulan

mevâdın sûret-i sicilleriyle asitâne-i sa'âdetime gönderesin ki küreğe konula ammâ hak üzere olup bu bahâne ile kendu hallerinde olanlara dahl olunmaktan ve hilâf-ı vâkı' kabza 'arz eylemekden ihzâr eylesin

[103]

Hüküm 234

Yevmü'l-hams

Fî 28 (L) Şevvâl sene sülüs

Hamza hattıyla

Emri üzerindedir

Hüdavendigâr begine ve Begbâzârı kâdîsına hüküm ki liva-i mezbûrun sohtavat ve levendat kesret olup ele getürmek için ba'zı kimesneler tüfenk ve yat ve yerak kullanub anun gibi ehl-i fesâd sohta ve levendat zuhûr idub def' ve ref'leri için kullandıkları tüfenklerine subaşlar ve ayak 'amilleri dahl idub ellerinden alınursa ehl-i fesâd zuhûr eyledikde mukavemete varmayub fesâdleri ziyade olduğu i'lam olunmak kendüsün ve yat ve yeraklarına dahl olunmayub kendülerin ellerinde ibka olunmak için mukaddemâ babam Hüdavendigâr zamânında hükm-ü şerîf verilub tahvir olunması rica etmeğin buyurdum ki vusûl buldukda bu husûsun hilâfına emr-i şerîf vârid olunmuş değil ise mukarrer tutub mu'adile 'amel idesin

[103]

Hüküm 235

Hamza Çelebî hattıyladır

Emri üzerindedir

Hüdavendigâr begine hüküm ki bundan akdem şark seferleri vâkı' oldukda liva-i mezbûre tabî' Begbâzârı nâm kasaba ahâlîsi tanzim eylediği birkaç yıldır ki vilayetimiz etrâfında cem'iyet ile levend sohta gelub Müslümanlara salğun salub cehren oğullarını çekub emvâl ve erzakın gâret idub zulm etmekle her birimiz kasaba ve kurrada sâkin olmağa kâdir değilüz nice

def'a begler üzerlerine varub cem'iyetlerini perişan ve nicelerin katl etmiş iken giru bekleyub bu def'a hayli cem'iyet ile kasa-bamız üzerine gelub her birimize ziyade vehm virub ilhadımız-da tûfeng almağa kâdir yektalar ile karşı varub hayli ceng ve cidal idub süver? kimlere heva-i mezbûr sipâhîleri sefere müte-vecch oldukda vilayet hali olub giru mezbûrlar cem'iyet ile gelub mukarrer beratımdan hali olmayub eğer vilayetden birkaç tûfeng baz ve teyr endaz kimesneler okçu nâmına yazub böyle cem'iyet olduğu zamânda tûfengleriyle kasaba-i mezbûreyi hıfz idub hâzır oldukları takdirce bunun gibi levend sohta ve eşkıya zuhûr eyledikde vilayet-i mezbûre helak dâhi bu mektebcilere ... olub ve eşkıyaya ruhsat vormeyub re'âyâ ve berâyâ asude-i hâl olub lâkin bu hizmet mukâbelesinde tekâlif-i 'ör-fiyeden mu'af olmaları bâbında hükm-ü hümayûnum virilmek ricasına mukaddemâ Hüdavendigâr begi 'arz eyledikde anın gibi ehl-i fesâd softa tâyifesi cem'iyet idub Müslümanlara te'addi iderlerse il eri ve hisar erleriyle üzerlerine varilub ceng iderlerse demleri heder olmak üzere mukaddemâ babam Hüdavendigâr zamânında hükm-ü şerîf virilub hâlâ tecdid olası kasaba-i mezbûre halkı rica eyledükleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda bu husûsun hilâfına emr-i şerîf vârid olmuş değil ise mücebince 'amel eyleyesin

[104]

Hüküm 236

Bosna beglerbegisine ve tûmârları defterdârına hüküm ki bundan akdem Pojeğa sancağı Sigetvar beglerbegiğiline ilhak olunmağla icmal ve mufassal defterleri begerbegisi Hasan dâme ikbâlehuya irsâl olunmak fermân olunmuşiken bir nice def'a Dergâh-ı Mu'allam çavuşları gönderilub zikr olunan defterler götürülmeyub ihmâl olunmağla mukaddemâ olan beglerbegiler ve defterdârlar mes'ul ve mu'ateb olmuşlardır hâlâ liva-i mezbûr zikr olunan beglerbegiliğe ilhak olunub defter icmal ve

mufasssal mu'accelen irsâl olunmak fermânım olmuştur buyurdum ki vardukda bir an ve bir sa'at te'hîr ve terâhi ve tevkif ettirmeyub fermân-ı celîlü'l-kadrim mücebince liva-i mezbûrun defterleri müşârû'n-ileyhe teslim idub mu'accelen irsâl ve isâl eylesesin husûs-u mezbûr 'avk ve te'hîr ve ihmâl ve müsâhele olunmakdan ziyade hazer eylesesin

[104]

Hüküm 237

Üsküdar kâdisına hüküm ki Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinden 'Alî nâm yeniçeri Dergâh-ı Mu'allama 'arzu hâl sunub Yanık seferine giderken bu kazâ-i mezbûre tabî' Tuzla nâm kar-yede Hüseyin nâm yeniçeri evinde iki sepet esbâb ve nukud altmış bin akçe emanete komuşiken bunun karındaşı olan Ma-verdi nâm zımmî bunun için mektûb gönderdi deyu sepedleri ve akçesi alub ve gece ile bir cariyesin kolundan asub sâir esbâbı ve akçesi kimdedir deyu işkence idub ziyade te'addi eyledüğünden gayri karye-i mezbûre re'âyâsına dâhi envâ'-ı zulm idub ve bundan akdem salbına emr vârid olub mal kuvvetiyle halâs olub kema-kân yollara tepelere inub haramilik üzeredir deyu bildirmeğin buyurdum ki vardukda mezbûru ihzâr idub gaybet iderse şer'le buldurması lâzım olanlara buldurub getürdüb dâhi bu husûslardan bir def'a şer'le fasl olmuş olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsları şer'le teftiş ve tefahhus eyleyub üzerine sübut bulan hukuku ba'de's-sübut hükm idub alıvirdikten sonra şer'le lâzım geleni icrâ eylesesin

[104]

Hüküm 238

Mukaddemâ verilen emr-i şerîf mücebince verilmiştir

Rodoscuk ve İnecek ve Ma'lkara kâdîlarına ve Rodoscukda zahîre hizmetine mübâşir ta'yin olunan çavuşa hüküm ki hâlâ südde-i sa'âdetimde yeniçerilerim ağası olan iftiharü'l-ümerâ ve'l-ekâbir Hasan dâme 'ulüvvühü için taht-ı kazânuzdan

arpa cem' ve ihzâr olunmağla mahrûse-i İstanbula getirül-
mek için gemiler ile âdem irsâl idub ol-bâbda emr-i şerîfim
taleb etmeğin buyurdum ki vusûl budukda taht-ı kazânuzda
müşârü'n-ileyh için tedârik olunan arpayı varan âdemleri
gemilere tahmil idub İstanbula getürmek istediklerinde ma-
ni' olmayub âdemlerine dahl ve te'arruz eylemeyesin ve et-
tirmeyesin

[105]

Hüküm 239

Ba-hatt-ı Musa Efendi

Hazo hâkimine hüküm ki Hısnıkeyf sancağında Kürd Ve-
li cema'atine mîr 'aşiret olan Mehmedi ehl-u 'iyali ile tutub
dokuz ay habs idub ba'de ağalarından 'Alî bin Hasan Han
ve Hüseyin bin Şemseddin ve Hasan Şehvar ve Bali ve Şefkat
ve Mehmed nâm kimesneleri üç dört bin âdemin üzerine baş
ve buğ idub üzerine gönderub Kürd Veli cema'atinden dört
hatib ve altmış nefer âdem katl idub ve dokuz pâre karyele-
rinin emvâl ve erzakın bi'l-cümle nehb-u ğâret idub ve kırk
elli nefer kimesneyi esir idub te'addi ve fesâd eyledikleri
i'lam olunmağla ahvalleri mahall-i çavuşa da şer'le görülüb
icrây-ı hak olunmak için Dergâh-ı Mu'allam kapucuların-
dan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akran nâm kapucular mübaşeretiyile
Hısnıkeyf ve Sa'id ve kâdîlarına hükm-ü hümayûnum gön-
derilmişdir buyurdum ki vusûl bulduklarında bu bâbda mu-
kayyed olub vech-i meşrûh üzere mebdâ-i fesâd olub katl-i
nüfus ve ğâret-i emvâl eyleyenler her kimler ise beher-hâl
ele getirüb müşârü'n-ileyhümâ kapucularım mübaşeretiyi-
le hüsemâlarıyla meclis-i şer'a gönderub hukuk-u nas alıvi-
rilmeğin ve ehl-i fesâdın haklarından gelinmek gereği gibi
mu'âvenet eyleyesin

[105]

Hüküm 240

Hatt-ı hümayûn vech-i meşrûh üzere emirler virilub deftere kayd oluna

Medine-i Münevvere şeyhü'l-haremine hüküm ki Medine-i Münevverede olan erbab-ı vezayif tarafından dergâh-ı sa'âdet destigâhıma 'arzuhal sunulub vezayifden mahlûl vâkı' olundukda şeyhü'l-harem olanlar ba'zısını tevcih idub divan-ı Mısırda 'arz etmeyesin tasarruf etmek için tezkeresin viregelub ve ba'zısını tevcih etmeyub divan-ı Mısırda 'arz idub Mısır beglerbegisinden tasarruf tezkeresi alduktan sonra tevcih olunan vazife tasarruf etdirilur lâkin Medineden Mısırda gitmek ziyade 'asir olduğundan gayri yılda ancak bir kerre ve ancak bir müyesser olub ve 'asi-i A'rab nicelerinin mal ve erzaklarını ve ırzlarını ğâret idub ve nicelerin katl idub ve deryadan gidenlerin dâhi nicelerinin gemileri pârelenub ırzları ve malları ve kendüleri telef olub kendüleri ğark olmayub halâs olduğu ta'birlerce elinde olan 'arz telef olmağla veyâhud aslâ nevbet-i hamele? yaramamağla rica eylediği vazife müyesser olmayub ahire verilub bu bâlâda mâ'adâ eğer karadan ve eğer deryadan Mısırda varub gelmekde nice mahzûrat olmağın harem-i mahşerim Resulullah Sallallahu 'Aleyhi Vesellem hizmetinde olan erbab-ı vezayif bu makule mahzûratdan masub olmak için min-ba'd Medine-i Münevvereden Mısırda 'arz olunacak eğer nevbetciyan-ı kadim ve nevbetciyan-ı cedîd ve merdan-ı kal'a 'ulufeleri ve cerayeleri ve cevali ve hubziyye ve müteka'idiyyenin vezayif ve cereyaları ve tedris ve imamet ve hitâbet ve müşirliği ve 'imaretlerde olan vezayifden mahlûl olundukda şeyhü'l-harem olanlar ahâlî-i Medineden müstehak olanlara tevcih idub tasarruf tezkeresi vire ve Mısırda 'arz olunması lâzım olan hüccetleri ve vezayif ve 'ayn ... Mısırda olan yirmi neferin 'ulufelerini ve icrâ-i şerîfe vazifeleri ve surre-i

rumiyye-i cedîde ve rumiyye-i 'atika-i Mısıriyye ve Şamiyye ve Halebiyye ve evkaf-ı Mısıriyye ve mal-ı zahîre mahlûllerini ve müezzinlerin ve mükebbirlerin ve ferraşların ve kennasların mahlûllerini ve sâir harem-i şerîfe ve kubbabe ve 'imaretlere ve mesacid-i şerîfeye ve türbelere ve anbâr-ı fukarâya müte'allik olan mahlûlden ve ihtisab ve beytü'l-mal ve kitabetler ve mektebler hevaciyanan ve harem-i şerîfe ağalarının mahlûlleri ve mescide-i mütetahhirebevvablıkları mahlûl oldukda şeyhü'l-harem olan ehl-i Medineden müstahkiline tevcih idub tasaruf tezkeresin virdükden sonra cümlesin ruznâme idub yılda bir kerre emir-i hac ile gönderub ruznâme mücebince divan-ı Mısır defterlerine kayd olunub ve bilâ sebep kimesnenin vazife ve dirliği ahire virilmeyub 'azl icâb ider husûsu zâhir olmayınca dirliğine mutasarrıf olub te'dîbleri lâzım oldukda şeyhü'l-harem olanlar te'dîb idub 'azle müstehak olanları 'azl ide deyu rica eyledükleri pâye-i serir i'lama 'arz olundukda vech-i meşrûh üzere emirler virilub deftere kayd oluna deyu hatt-ı hümayûn sa'âdet makrûnumla fermân-ı celîlü'l-kadrim sudur bulmuşdur buyurdum ki vardukda min-ba'd fermân-ı şerîfim üzere Medine-i Münevvereden Mısıra 'arz olunacak eğer nevbetciyan-ı kadim ve cedîd ve mahlûl-ü kal'a 'ulufelesi ve cerayaları ve civali ve hubziyye ve sâir vezayif ve cihatdan mahlûl olanları müstehak olanlara sen tevcih idub tasaruf tezkeresi virub vech-i meşrûh üzere Mısıra 'arz olunmaları lâzım olanları ruznâme idub yılda bir kerre emir-i hacla gönderub ruznâme mücebince divan-ı Mısır defterlerine kayd itdirub bilâ sebep kimesnenin vezayif ve dirliğini ahire virilmeyub te'dîbleri lâzım olanları te'dîb eylesin

Bir sûreti Mısır beglerbegisine şu vecihle yazılaki Medine-i Münevvere erbab-ı vezayif tarafından Dergâh-ı Mu'allama 'arzuhal sunulub vezayifden ile'l-ahere fermânım sudur bulmağın şeyhü'l-hareme hitâben hükm-ü hümayûnum verilmiş-

dir buyurdum ki vardukda min-ba'd müşârü'n-ileyh şeyhü'l-harem yılda emir-i hacla irsâl eyleyub ruznâme-i divan-ı Mısır defterlerine kayd etdirub emr-i şerîfim mücebince 'amel eyleyesin deyu yazıla

[106]

Hüküm 241

Ba-hatt-ı hümayûn

Medine-i Münevvere kâdîsına hüküm ki erbab-ı vezâyif ve cihat taraflarından ve şeyhü'l-harem tarafından dergâh-ı sa'âdet destigâhım 'arzuhal sunulub kadimü'l-eyyamdan vâkı' olan mahlûlleri şeyhü'l-harem olanlar müstahkiline tevcih idegelub tevcihlerinde müstekil iken kazâ-i Medine-i Münevvere mevali-i 'azama virilenden beru Medine-i Münevvere kâdîları dâhi cihat ve vezâyif mahlûlllerine 'arz etmekle 'arz-ı kasd sebebi ile aralarında ihtilale ba'is olmağın min-ba'd kâdîlar umur-u harem-i şerîfe karışmayub ve cihat ve vezâyif ve kâdîlar ve hacirat ve ahâlîsine ve anbâr-ı fukarâya dahl etmeyub ve kimesnenin ismini deftere geçurmeyub şer'-i şerîf üzere fasl-ı husumat ve de'aveti idub ve harman? zamânında gelub ne vecihle taksim olunduğuna ve mah be-mah anbâr fukarâya varub buğdayı ne vecihle taksim olunduğuna nâzır olub sâir husûslarda olageldüğü üzere şeyhü'l-haram müstakil olub kâdîlar dâhi karışmamak için emr-i şerîfim veyâhud Mısır paşasının temessükü ibraz iderlerse ol-tarikle karışmayub şeyhü'l-harem olanlar müstakil olalar deyu rica eyledükleri pâye-i serir i'lam-ı 'arz olundukda vech-i meşrûh üzere emr virile deyu hükm-ü hümayûn sa'âdet makrûnumla fermân-ı celîlü'l-kadrim sudur olmuştur buyurdum ki vardukda min-ba'd bu husûslarda fermân-ı kazâ cereyanım üzere 'amel idub kadimü'l-eyyamdan şeyhü'l-harem olanlar müstakil olageldükleri umura karışmayasın

[106]

(numarasız hüküm iptal edilmiştir)

[106]

Hüküm 242

Ba-hatt-ı Mahmûd Efendi

Ğalata kâdîsına hüküm ki Ğalata sarâyına hizmet eyleyen Ahmed ve Dimo ve Leşker nâm kassâblar eyyam-ı şita ve sayf-de hizmet-i mezbûre-i edâ etmek müte'ahhid olub lâkin kendüler zebh etdükleri koyunların derilerin ve yağların Yedikule kassâbları gibi kendüler işlemek için emr-i şerîfim virilmek ricasına sâbıka koyun emîni olan Mustafâ Çavuş mühürlü tezeresiyle i'lam eyledikde mezbûrlar sarây-ı 'âmirem için kendüler zebh eyledikleri koyunun yağın ve derilerin Yedikule kassâbları gibi kendü işleyub haricden kimesne dahl etmeye deyu mukaddemâ emr-i şerîf verilub tahrir olunması hâliya koyun emîni olan Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarımdan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akran Mehmed Çavuş rica etmeğin buyurdum ki bunun hilâfına emr verilmiş olmayub mukaddemâ vech-i meşrûh üzere emr-i şerîf virilmiş ise mücebince 'amel idub hilâfına cevaz göstermeyesin

[107]

Hüküm 243

Hududullah icrâ oluna deyu

Eskişehir kâdîsına hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderub mukaddemâ Dergâh-ı Mu'allam topçularından Kurd 'Alî nâm şâki ba'zı eşkıya ile Maksud nâm kimesnenin evin basub emvâl ve erzakın ğâret eylediği şer'le sâbit olduğu südde-i sa'âdetime 'arz olundukda 'ulufesi kat' olunub ve ğâret eylediği emvâl ve erzak ba'de's-sübut ashâbına alıvirilmek için hükm-ü hümayûnum virilmeğin emvâl ve erzak ashâbına alıvirilub lâkin henüz hakkından gelinmeyub hakkından gelinmek bâbında hükm-ü hümayûnum ricasına 'arz eylediğün ecil-

den buyurdum ki vardukda te'hîr etmeyub mezbûrun hakkın-
da şer'le lâzım geleni icrâ idub hududullahı icrâ itmek ihtimâm
eyleyesin

[107]

Hüküm 244

Vize sancağında olan eşkıyayı şer'le Mehmed Çavuş teftiş
idub ele getürmek üzere

Liva-i Vizede olan kâdîlara hüküm ki livai-i mezbûrede yol-
lar ve bellere inub katli-nüfus ve ğâret-i emvâl iden ehl-i fesâd
ve eşkıya kesret üzere olduğu i'lam olunmağın bu makuleleri
hüsn-ü tedbir ve tedârikle ele getürmek için Dergâh-ı Mu'allam
çavuşlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akran Mehmed Çavuş emr
virub teftiş olunmuşdur buyurdum ki vardukda bu bâbda her
biriniz müstakillen takayyud olub taht-ı kazânuzda anun gi-
bi töhmet-i sâbıkası olub ehl-i fesâd ve şeka nâmında olanla-
rı müşârü'n-ileyh çavuşum ihzâr etdirub dâhi bir def'a şer'le
fasl olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsların hüsemala-
rı müvâcehelerinde şer'le teftiş ve tefahhus eyleyub üzerlerine
sübut bulan hukuku ba'de's-sübut hükm idub ashâbına alıviril-
dikden sonra ehl-i fesâddan sipâhî ve yeniçeri ve 'acemi oğlanı
olanları habs idub ism-u resimleriyle yazub 'arz eyleyesin olma-
yanlar haklarında şer'le lâzım geleni icrâ eyleyesin ammâ teftiş
bahânesiyle kendu hallerinde olub bi-günah olanlara ta'arruz
olunmakdan ve celb ve ahz ile ehl-i fesâda himâyet olunmak-
dan ziyade hazer eyleyesin

[107]

Hüküm 245

Mukarrer yazıla

Revan beglerbegisine ve Eleşkird kâdîsına hüküm ki sen ki
kâdîsın südde-i sa'âdetime mektûb gönderub Eleşkird sanca-
ğında Depekened nâm karyeden üç bin akçe tîmâra mutasarrıf
olan Budak mukaddemâ Karsda iken haşa Kur'an-ı 'Azime sebb

eyledikde firar eyledikden sonra gelub ben sipâhî oğlanı oldum
deyu re'âyâyâ yağ salğun idub ve Hızır nâm kimesne-i fuzulen
tutub hayâsından asub helak idub ve bir zımmînin 'avretin ceb-
ren bir hizmetkârına virdurub ve bunlardan mâ'adâ fesâd ve
te'addisinin nihayeti yokdur bildirdüğün ecilden buyurdum ki
vardukda mezbûru ihzâr idub dâhi bir def'a fasl olmayub on beş
yıl mürur etmeyen husûsların hüsemaları müvâcehesinde şer'le
teftiş ve tefahhus idub üzerine sübut bulan hukuku ba'de's-
sübut hükm idub ashâbına alıvirildikden sonra çavuşu Kur'an-ı
'Azim eyledüğü sâbit olursa aslâ meccal vormeyub hakkında
şer'le lâzım geleni icrâ eylesin

[108]

Hüküm 246

Ba-hatt-ı Mîrzâ Çelebî

Tahrir buyurulmuşdur

Şam ve Haleb ve Trablusşam ve Diyarbekir ve Bağdad beg-
lerine hüküm ki Ane ve Hadise sancağı begi olan Eburiş oğ-
lu Ahmed dâme 'izzuhu taht-ı hükümetinizde keyl ve icâre et-
düğü yerlerden men' olunmayub kadimden ne vecihle keyl ve
icâre idегelmiş ise giru üslub-u sâbık üzere keyl olması bâbında
mukaddemâ emr-i şerîf verilmekle hâlâ tecdid olmak lâzım gel-
meğın buyurdum ki hükm-ü şerîf vâcibü'l-ittiba'ım vardukda
bu cânibde her birinüz mukayyed olub müşârü'n-ieyh şimdi-
ye dek taht-ı hükümetinizde ol-vecihle keyl ve icâre edегelmiş
ise giru ol-üslub üzere keyl ve icâre itdirub min-ba'd kadimden
olagelene ve emr-i şerîfe ve sâyir verilen emre muğâyir bir fer-
de fasl-i nizâ' etdirmeyesin deyu tecdid olunmuşdur

[108]

Hüküm 247

Hamza Çelebî

Şer'le sâbit olursa beglerbegisi hakkından gele deyu buyu-
rulmuşdur

Trablusşam beglerbegisine hüküm ki mektûb gönderub Ha-
ma sâkinlerinden olan Ahmed nâm kimesne ehl-i fesâd ve şâki
olduğundan gayrı Müslümanlar kendu hallerinde iken ehl-i
‘örfe şammaz idub haber ve agâhî olmayan husûslarda isnad
ve iftira etmekle Müslümanları rencide idub dayıma fesâd ve
şena’atde hâli olmaduğun i’lam etmişsen buyurdum ki varduk-
da bu bâbda mukayyed olub mezbûru ele getürüb gaybet ider-
se şer’le buldurması lâzım olan kefillerinden taleb olunub her
kande ise buldurub getürdüb bir def’a şer’le görölüb fasl ol-
mayan husûsların hüsemâ müvâcehesinde hak üzere teftiş ve
tefahhus idub göresin ‘arz olunduğu üzere mezbûrun fesâd ve
şena’atin şer’le sâbit ve zâhir olursa ashâb-ı hukukun şer’le hak-
ları alıvırildikden sonra ol-bâbda şer’ kavviyle ‘amil olub şer’le
lâzım geleni icrâ eylesesin ammâ tamâm hak üzere olub ğarz
ve ta’assub hilâf-ı şer’ sen iş olmakdan hazer eylesesin

[108]

Hüküm 248

Ba-hatt-ı Mîrzâ Çelebî

Bosna beglerbegisine hüküm ki bundan akdem Pojeğa sanca-
ğı Sigetvara ilhak olunub zü’amâ ve erbâb-ı tîmâr ve kıla’ nefera-
tının defterleri gönderilmek için defa’ât ile evâmîr-i şerîfe gönde-
rilub ati heza olan te’allül olunub göndermeğin istimâ’ olundu im-
di liva-i mezbûrun defterlerini emr-i sâbikum üzere senetvari gön-
derilmek emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda emrim
mûcebice liva-i mezbûrun zü’amâ ve erbâb-ı tîmâr ve kıla’ nefe-
ratının defterlerini ber-vech-i isti’câl senetvari gönderesin ihmâl-i
müsâheleden ve ‘avk ve te’hîrden beğâyet hazer eylesesin

[109]

Hüküm 249

Yevmü’l-hams

Fî 6 (ZA) Zi’l-ka’de sene sülüs ve elf

Ba-hatt-ı hümayûn

Rum beglerbegisine ve Sivas kâdîsına hüküm ki sen ki beglerbegisin südde-i sa'âdetime mektûb gönderub Sivas sancağında zü'amâ mutasarrıf olub Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından Ahmed Çavuş ve Seydi 'Alî Çavuş vilayet-i mezbûrede gezen eşkıyanın ma'îyyetleri olub fesâd ve şena'atden hâli olmadıklarından gayri fukarâyâ dayıma salğunlar salub hilâf-ı şer'-i şerîf nice akçelerin alub ve Müslümanların menkûhiyyelerin cebr ile levendata alıvirub ve vilayetine hâkim olanlar def' etmek istediklerinde haklarında müzevver muhzır peyda idub vilayetin sipâhî ve yeniçeri nâmına gezen eşkıyanın üzerlerine musallat idub ve mülklerin ğâret ve hasarat etdirmekle hafi icrâ etmeni mani' olub bunun emsâli zulm ve te'addinin nihayeti yokdur vilayet halkı ellerinden 'aciz ve fer-u mande kalub her vecihle ... lâzım kimesnelerdir ahvalleri teftiş olunub şer'le hukuk-u nas alıvirildikten sonra ze'ametleri ahire tevcîh olunub kendüleri cezîre-i Kıbrısa sürgün olunmaları için emr-i şerîfim verilmek ricasına i'lam eyledüğün pâye-i serir i'lama 'arz olundukda hatt-ı hümayûn sa'âdet makrûnumla ze'ametleri alıneb vech-i meşrûh üzere emr virilmek mühimmâtım olmuştur buyurdum ki vardukda emrim üzere mezbûrları ihzâr ve ta'yin-i madde idub da'vay-ı hak idenler ile mürafa'a idub bir def'a şer'le fasl olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsların hak ve 'adl üzere onat-ı vecihle dikkat ve ihtimâmla teftiş ve tefahhus idub ashâb-ı hukuka şer'le müteveccih olan hakların hükm idub bî-kusûr alıvirdükden sonra mezbûrların ol-diyardan 'alakaların kat' idub cezîre-i Kıbrısa sürgün etdiresin ve cezîre-i Kıbrısa isâl etdirdüğün Kıbrıs beglerbegisinden temessük getürdüb südde-i sa'âdetime irsâl eylesesin ve böyle koşub gönderdiğün âdeme muhkem tenbîh ve te'kîd eylesesin ki yolda ve izde mezbûrları evkat-ı hıfz eyleyub ğaybet etdirmekden ziyade hazer eylesesin ne mikdâr hukuk-u fukarâ alıvirilub ve ne zamân cezîreye sürgün olundukların yazub bildiresin

[110]

Hüküm 250

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Rodos begine ve kâdîsına hüküm ki Rodosda sâkin Berber Hasan demekle ma'rûf kimesne kendu halinde olmayub munfasıl her gelen ehl-i 'örfün yanına varub bunları ğammaz idub na-hak yere evlerin basdurub zulm ve te'addi etmekden hâli olmayub şöyleki mezbûrun zulm ve te'addisi ref' olunub aher yere gönderilmez ise halimiz mükerrer olur deyu fukarâ tazallüm eyledikleri i'lam olunmağın buyurdum ki vardukda mezbûra muhkem tenbîh eyleyesin ki kendu halinde olub ehl-i 'örf yanına varmayub fukarâyı rencide etmekden ferağat eyleye anın gibi min-ba'd memnu' olmayub yine fukarâyı rencide etmekden ferağat etmez ise ol-vilayetden 'ulufesini kat' idub aher yere gönderesin

[110]

Hüküm 251

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Ma'lkara ve Keşan kâdîlarına hüküm ki tersane-i 'âmirem kethüdası Bayram südde-i sa'âdetime 'arzu hâl sunub mîri esirlerden beş nefer kafir firar idub bunun iki kulun dâhi ihlâl idub doksan bin akçe ve bir altunlu bıçak ile hayli esbâbı alub firar idub hâliya taht-ı kazânuzda üç nefer esir ve 'Alî nâm bir kul tutulub subaşıya virildükde bildurub âdemisi nâm kimesneye teslim olunub akçesi ve esbâbı dâhi tahsil olunmak bâbında emri hümayûnum rica etmeğın vusûl buldukda taht-ı kazânuzda ahz olunub subaşıya verilen üç nefer esirler ... yerlerinden olub ve 'Alî nâmına olan kul bunun olduğı zâhir olub şer'le sâbit olursa mezbûrların sirka eyledikleri akçesin ve esbâbın dâhi tefahhus idub şer'a müteveccih olanlardan tahsil itdurub âdemisine teslim idub ve mîri için dâhi yarar âdemler koşub mukayyed ve mahbus südde-i sa'âdetime gönderesin ve böyle koşub gön-

derdüğün kimesnelere muhkem tenbîh ve te'kîd eylesesin ki
menâzil ve merâhilde ğafletiyle firar etmek ihtimâli olmaya

[111]

Hüküm 252

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

Bolu begine ve liva-i mezbûrda vâkı' olan kâdîlara hüküm
ki sen ki Bolu kâdîsısın südde-i sa'âdetime mektûb gönde-
rub bundan akdem liva-i mezbûrenin alaybegisi ve zü'amâ
ve erbâb-ı tîmârı seferde olub vilayet hâli olmağla Müyesser
nâm kimesne doğancı tîmârıyla müteka'id olub çavuş değil
iken bir tarikile mehayif teftişine emr alub ol-emirle ben ça-
vuşum elimde mehayif teftişine emrim vardır deyu re'âyâ ve
berâyâyı ve fukarâ ve zu'afayı rencide ve remide idub vilaye-
te fitne ve fesâd bırağub zulm ve te'addisi fevke'l-haddır eğer
ref' ve men' olunmaz ise ahâlîsi celay-ı vatan etmek mukarrer-
dir deyu ref' olunmak bâbında emr-i şerîfim virilmek ricasına
'arz eyledükleri ecilden ref' olunması emr idub buyurdum ki
vardukda mezbûru husûs-u mezkûreden ref' ve men' eyleyub
min-ba'd hilâf-ı şer'-i şerîf ve muğâyire emr-i münaf kimesne-
yi rencide ve remide etdirmeyesin şöyleki bu bahâne ile kimes-
nenin nesnesin almış ise ba'de's-sübut giru ve ashâb-ı hukuka
alıviresin hilâf-ı şer' kimesneye zulm ve te'addi olunmakdan
ve 'arz-ı ta'assübde ve haramzâdeye himâyet olunmakdan zi-
yade hazer eylesesin

[111]

Hüküm 253

Pir hattı ile memnu' olmaz ise kayd-u bend ile buyurul-
muş

Ankara begine ve Ankara ve Koçhisar kâdîlarına hüküm
ki hâlâ Sıddık ve Arslan nâm kimesnelerin Hacı Piyale nâm
kimesne ile mezra'a husûsunda da'vaları olub bir nice def'a
mezbûrlara hüküm olunur hüccet-i şer'iyeye verilmeğin mezbûr

Hacı Piyale memnu' olmayub giru hilâf-ı şer' dahl etmekden hâli değil imiş imdi muhkem tenbîh idesin ki min-ba'd dahl eylemeyub şöyleki ekid ve memnu' olmaz ise kayd-u bend ile asitâne-i sa'âdetime gönderilmek emrim olmuşdur buyurdum ki vardukda emrim üzere mezbûr Hacı Piyaleye muhkem tenbîh idesin ki min-ba'd dahl eylemeye şöyleki giru hilâf-ı emr-i hümayûn dahl ve ta'arruz iderse kayd-u bend ile asitâne-i sa'âdetime gönderesin sâyir da'vaları hafi görölüb hakları icrâ oluna

[112]

Hüküm 254

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Haslar kâdîsına hüküm ki İstanbul etrâfında tutulan Kaçkinkul ele getirüldükde tomruklara verilub anlar dâhi Müslümanların tomruğa verilen kulların mücerred ahire fûruht etmek için hıfz idub sâhibi çıkdıkda virmeyub ba'dehu ahire fûruht idub sâhiblerine ğadr iderler min-ba'd tutulub kol eğer karîb ve eğer ba'id bir yerdedir her kande tutulur ise tomruğa virilmeyub Ğalata zindanına getirüb hıfz olunmasıçün emr-i şerîf virilmek rica olunmağın buyurdum ki vardukda bu bâbda mukayyed olub min-ba'd tutulub hakların tomruklara virdirmeyub Ğalata zindanına ve aher yere gönderesin

[112]

Hüküm 255

Ba-hatt-ı Pir Efendi

İstanbul kâdîsına hüküm ki İstanbul muhtesibi mektûb gönderub İstanbulda çiçekçi dükkânı beş bâb dükkân iken hâliya iki yüzden ziyade dükkân olub dükkân sâhibleri üç dört akçeye vukıyyesin satub aldıkları meyve-i sepedlere konulub sepedin yirmi beş ve otuz akçeye satub meyvenin müzâyakasına ba'isdir deyu üslub-u sâbık üzere beş bâb dükkân ibka olunub ma'âdâsı cümleten ref' olunmak ricasına 'arz etmeğın vech-i meşrûh üzere olmak emr idub buyurdum ki vardukda emrim

üzere beş bâb çiçekçi dükkânın ibka idub mâ'adâsı cümleten
ref' min-ba'd meyve ve çiçek satub viresin

[113]

Hüküm 256

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Mora begine ve Balyabadra ve İnebahtı kâdîlarına hüküm ki İngiltere elçisi südde-i sa'âdetime 'arzu hâl gönderub mukaddemâ İnebahtı nâzırı olan Arslan Balyabadrada olan tacirlerden Con Beryor nâm tacire iki bin çuval istakdiye bey' eyledim deyu da'va idub üç yıldan beru mezbûr taciri bi-vech rencide idub külli zarar ve te'addi etmekle husûs-u mezbûr 'arz olundukda Balyabadra ve İnebahtıda istimâ' olunmayub asitâne-i sa'âdetde istimâ' oluna deyu emr-i şerîf 'inayet olunmuş iken mezbûr Arslan emr-i şerîfe itâ'at etmeyub hilâf-ı emr-i şerîf mezbûr taciri üç gün habs etdirub mezbûr tacirin da'vası asitâne-i sa'âdetde istimâ' olunmağa emr-i şerîf olmağın Balyabadra kâdîsı üç günden sonra taciri habsdan ıtlak etdirub mezbûrlara da'vanuzu asitâne-i sa'âdetde istimâ' etdirin deyu tenbîh idub mezbûr Arslan üç aydan beru asitâne-i sa'âdete gelmeyub mezbûr tacire ziyade hayf ve ğadr olub mezbûr yine ol-cânibe varub mezbûr Arslan mezkûr taciri rencide etmek istedikde da'vaların min-ba'd anda istimâ' itmeyub hüsemâsıyla ma'an asitâne-i sa'âdetime gelub da'vaların südde-i sa'âdetimde istimâ' olunmak için emr-i şerîfim virilmek ricasına 'arz etmeğın buyurdum ki vusûl buldukda anun gibi mezbûr Arslan mezkûr tacirden da'va iderse anda istihdâm itmeyub asitâne-i sa'âdetime gönderesin ki gelub Divân-ı Hümâyûnumda mürafa'-i şer' olalar 'inad ve muhalefet iderse yazub südde-i sa'âdetime 'arz eylesin

[113]

Hüküm 257

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Anadolu beglerbegisine Homa ve Şeyhlu kâdîlarına hüküm

ki Homa kazâsından ... ve ... ve Mehmed ve Ahmed ve Öksüz ve Bozok? ve ... ve Kerim ve ... ve Süleyman Bali nâm kimesneler ve Gülsüm ve Fatma nâm hatunlar kendü hallerinde olmayub İlyâs nâm kimesnenin kız karındaşı oğlun katl idub emr-i şerîf virilub vardukda ele girmeyub gaybet eyledikleri i'lam olunmağın mezkûrlar mahall-i hadiseye getürmek emr idub buyurdum ki vardukda mezbûrları her kande ise mahall-i hadiseye getürdüb hısımlarıyla mürafa'a eyleyub bir def'a şer'le fasl olmuş olmayub on beş yıl mürur etmiş değil ise cevri üzere ba'is idub göresiz mezbûrlar min-ba'd etdikleri hasbü's-şer' sâbit olur ise muhtaç-ı 'arz olanlardan değilse şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eylesin muhtaç-ı 'arz olanlardan ise habs idub 'arz eylesin cevri üzere olub ahz ve celb-i sebebi ile ehl-i fesâda himâyet olunmaktan ve hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addiden ziyade hazer eylesin

[114]

Hüküm 258

Ba-hatt-ı Mîrzâ Efendi

Sâbika Rakka beglerbegisi olan Sinan Paşaya hüküm ki hadd-ı zatında yarar olub müretteb ve mükemmel âdemlerin olduğu i'lam olunmağın imdi yanında olan âdemlerinle müretteb ve mükemmel düşman yerağıyla düstûr-u ekrem müşir-i mufahham veziria'zamım serdar Sinan Paşa edemallah-u te'ala iclalehuya ber-vech-i isti'câl mülaki olub vech-ü münâsib gördüğü üzere hizmetinde ve yoldaşlıkda bulunmak emrim idub buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere yanında olan âdemlerinle müretteb ve mükemmel düşman yerağıyla ber-vech-i isti'câl kalkub müşârü'n-ileyh serdarıma mülaki olub vech-ü münâsib gördüğü üzere uğur-u hümayûnumda hizmetde ve yoldaşlıkda bulunasın 'avk ve te'hîrden ve ihmâl ve müsâheleden beğâyet ihtiraz eylesin

[114]

Hüküm 259

Ba-hatt-ı Mahmûd Çelebî

Begşehir kâdîsına hüküm ki mektûb gönderub kazâ-i mezbûr ahâlîsinden cemm-i ğâfir meclis-i şer'a gelub bundan akdem sohta hakkında her karyeye yığıtbaşılar ve serdarlar nasb oluna deyu mukaddemâ emr-i şerîfim virilmekle Müslümanlar asude-i hâl olmuşlar idi hâliya mirлива subaşıları ve eşirra ve eşkiya tâyifesi Müslümanlara zulm ve te'addi idub şer'a da'vet olundukda itâ'at etmeyub ve serdarları bunlar hakkında emr virmişdir deyu mukâvenet etmemekle Müslümanlar zaleme tâyifesi (Bu hüküm tamâmlanmamıştır)

[115]

Hüküm 260

Rum Kal'a kâdîsına hüküm ki kal'a-i mezbûre tabi' Riş ve Hiş nâm karye ahâlîsi südde-i sa'âdetime 'arzuhal idub bunlar mirлива kâdî olmağla mirлива olan Celîl Begin subaşıları kırk elli sekban-ı mezbûr 'ivaz ile bunların üzerlerine konub müft ve meccanen yem ve yemeklerin yedirub cebren akçe esbâbların alub külli zulm te'addi idub ve bunların zulmünden cümlemiz celay-ı vatan etmemiz mukarrerdir deyu bildirdükleri ecilden şer'le gönderilub teftiş olunmasın emr idub buyurdum ki vardukda meclis-i şer'a ihzâr idub dâhi hüsemâ müvâcehesinde da'vay-ı hak idub ta'yin-i madde eyleyenlerin ahvallerini şer'le onat-ı vecihle teftiş ve tefahhus idub göresin 'arz eyledükleri üzere mezbûrlar zulm ve te'addi idub bunların akçe ve esbâbın aldıkları şer'le sâbit ve zâhir olursa ashâb-ı hukuka bir ba'isle müteveccih olan hakların bî-kusûr alıvirub 'inad ve muhalefet etdirmeyesin ve muhkem tenbîh eylediği min-ba'd bunlara zulm ve te'addi eylemeyeler memnu' olmayanları ism-u resimleri ile yazub 'arz eylesin

[115]

Hüküm 261

Hatt-ı Pir Efendi

Rodoscuk kâdîsına hüküm ki bundan akdem Rodoscuk iskelesinden İstanbula irsâli lâzım olan zehâyire Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından Mezid Çavuş ta'yin olunmuşıdi hâlâ Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından ba'zı çavuşlar ve sipâhî oğlanları ve yeniçeri tâyifesi İstanbula zahîre göndermeni mani' olup aher diyarlara gönderdikleri i'lâm olunmağın buyurdum ki vusûl buldukda mahrûse-i İstanbul zahîresi her ne makule nesne alursa eğer kurradan ve eğer deryadan mezbûr çavuşumdan gayri kimesneyi karışdırmayub men' ve def' idesin memnu' olmayanları 'ale'l-esâmi yazub 'arz idesin lâkin bu bahâne ile rencber tâyifesine mücerred ahz ve celb için ta'ciz ve tazyik olunmayub rencber tâyifesine zulm ve te'addi olunmaya şöyleki rencber tâyifesine zulm ve mallarına tama' olunduğu veyâhud emrime haz gitdüğü istimâ' oluna bir vecihle haklarından gelünür ki sâyirlerine müceb-i 'ibret olur

[116]

Hüküm 262

Ba-hatt-ı Mîrzâ Çelebî

'Uşak ve Enay ve Gököyük ve Kula ve Eşme ve Güre ve Şeyhlu kâdîlarına hüküm ki siz ki 'Uşak ve Enay ve Eşme kâdîlarısüz südde-i sa'âdetime mektûb gönderub Enay kazâsında Adasaz nâm mahalde hüccac-ı Müslimin ve sâyir Haleb ve Şam-ı şerîf tarafına giden tacirlerin ekseri katl olunub esbâb ve erzakları ğâret olunub haramiler ele gelmeyub günden güne ziyade olup ehl-i fesâd ele girmemekle kurbunda olan karyeler halkı rencide olunub Enay kazâsında Çan nâm karyede sâkin Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından Hacı Hasan Çavuş ehl-i vukuf olup ol-tarafda olan ehl-i fesâd amilleri ele getürmeğe kâdirdir mezbûr Hasan Çavuş mübaşeretiyile ehl-i fesâd ele getürülüb şer'le hakkından gelinub

ve küreğe müstehak olanlar küreğe gönderilmek için emr-i şerîf ricasına 'arz etmeğin taht-ı kazânuzda olan ehl-i fesâd ele götürülüb şer'le haklarından gelinmek emr idub buyurdum ki vardukda anun gibi taht-ı kazânuzda ehl-i fesâd olub katl-i nüfus ve fesâd idub müdde'ileri gelub da'vay-ı hak etdiklerinde mezbûr çavuşum mübaşeretiyle meclis-i şer'a ihzâr idub bir def'a şer'le fasl olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsları hak üzere hüsemâ müvâcehesinde teftiş idub 'arz olunduğu üzere katl-i nüfus ve sâyir fesâd eyledikleri hasbü's-şer' üzerlerine sâbit ve zâhir olanlar muhtaç-ı 'arz olanlardan değil ise şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eylesesiz muhtaç-ı 'arz olanlardan ise habs idub 'arz eylesesiz ammâ hak üzere olub kendu hallerinde olanlara hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addiden ve ahz ve celb sebili ile ehl-i fesâda himâyet olunmaktan ve teftiş nâmına ise üzerine çıkmadan ziyade hazer eylesesiz sonra mes'ul ve mu'ateb olursuz ana göre mukayyed olasız bir vech zulm ve te'addi etdirmeyesiz

[116]

Hüküm 263

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Rodos begine ve kâdîsına hüküm ki Rodos kal'asında sâkin Berber Hasan dimekle ma'rûf kimesne kendu halinde olmayub muttasıl fukarâya zulm ve te'addiden ve na-hak yere evlerin basmakdan hâli olmayub (Bu hüküm tamâmlanmamıştır)

[116]

Hüküm 264

Hayrabolu ve İncik ve Ma'lkara ve Rodoscuk kâdîlarına hüküm ki ol-câniblerde ebnâ-i sipâhîyan ve silahdâran ve sâir bölük halkının beytü'l-mal emîni olan Yusuf Dergâh-ı Mu'allama 'arzuhal sunub mîriye 'aid beytü'l-mal vâkı' oldukda mîri için zabt itmede ba'zı Dergâh-ı Mu'allam yeniçerileri ve kapum halkı mani' oldukları bildirmeğin bu makulelerin haklarından gelinmek için isimleri ve 'ulufeleri ve iştiharları ile 'arz olunmak

içün maliye tarafından mufassal hükm-ü hümâyûnum verilmiş-
dir buyurdum ki vardukda bu bâbda maliye tarafından verilen
hükm-ü şerîfimle ‘amel idub emr-i şerîfime muhalefet idenle-
ri yazub ‘arz eylesesin

[117]

Hüküm 265

Yevmü'l-ahad

Fî 9 (ZA) Zi'l-ka'de sene sülüs ve elf

Ba-hatt-ı

Mezkûrlar ref' olunub mirliya kethüdası ber-vech-i 'adâlet
zabt eyleye deyu hükm buyurulmuşdur

Vize sancağında vâkı' olan kâdîlara hüküm ki liva-i mezbûr
a'yânı ve re'âyâsı muhızır gönderub liva-i mezbûr begi iki sene-
den beru Rûmili seferinde olmağla yerine kaimmekam ve ket-
hüda olan Perviz liva-i mezbûrun hıfz ve hirasetine ve sâyir
hırsuz ve eşkiyayı ele getürüb muktezây-ı şer' üzere hakların-
dan gelmekte mecd-u sa'i olmağla vilayet ve memleket ehl-i
fesâddan emn-u eman üzere olub bir ferdin malına ve nesne-
sine zarar ve ziyan olmaz iken hâlâ liva-i mezbûrda sancakdan
ma'zûl Hürrem Paşaoğlu İskender Beg ve nefsi-i Hayraboluda
sâkin Süleyman Çavuş ve Berğos kazâsından Mehmed Çavuş
mahza celb-i mal içün teftiş nâmına birer ... emir almak ile gelub
fukarâ ve zu'afaya rencide ve remide etmekden hâli olmadık-
ları ecilden mezbûrlar müfettişlikden ref' olunub yine üslub-u
sâbık üzere yine mezbûr Perviz Kethüda olmak bâbında emr-i
şerîfim verilmiş rica eyledikleri ecilden mezbûrlar müfettişlik-
den ref' olunub mezbûr Perviz Kethüda zabt etdirilmek emr
idub buyurdum ki vardukda min-ba'd mezbûrlara elimizde
emrimiz vardır deyu dahl etdirmeyub mirliya kethüdası olan
mezbûr Perviz Kethüda emrim üzere liva-i mezbûru ber-vech-i
'adâlet zabt idub kimesneye hilâf-ı şer' -i şerîfe kanun-u seyf ve
muğâyir iş etdirmeyesiz

[117]

Hüküm 266

Ba-hatt-ı Mahmûd Çelebî

Sâbika Rakka beglerbegisi olan 'Osman Paşaya hüküm ki hâliya Divân-ı Hümâyûnuma vâfir şikâyetçilerin gelub mu'accelen südde-i sa'âdetimde huzurun lâzım olmağın buyurdum ki vardukda bir an tevakkuf eylemeyub südde-i sa'âdetime gelesin ki hüsemân ile mürâfa' olub ahvalin hak üzere görüle emr-i şerîfime muhalefetden ziyade ihtiyat eyleyesin

[117]

Hüküm 267

Ba-hatt-ı Mîrzâ Çelebî

Rum beglerbegine hazine defterdârına ve mukata'at müfettişine ve vilayet-i mezbûre kâdîlarına hüküm ki sâbika vilayet-i Rumda mevfûkat ve Ekrad kulu ve güherçile ve Demirkapu seferine varmayan erbâb-ı tîmârın bedellerini iltizam eyleyen Kaya ve şeriklerinin fesâdlarından nâşi ve sicil olmağla izâleleri lâzımdır deyu beglerbegi ve sancakbegi ve kuzzât 'arz eylediklerinden Kaya ve Muharrem ve Fethullah ve Kâdir Kulu ve Hasan ve Halil ve sâyir tevabî'inde ... virilmeyub haklarından gelinub zimmetlerinde olan mal tahsil olunub ve hukuk-u re'âyâ alıvirilmek içün maliye tarafından emr-i şerîf virilub südde-i sa'âdetimden dâhi verilmeye rica olunmağla buyurdum ki vech-i meşrûh üzere maliye tarafından emr-i şerîf virilmiş ise ol-emr-i şerîfim mûcebince 'amel idub hilâfına cevaz göstermeyesin

[118]

Hüküm 268

Trablusğarb beglerbegisi olub donanma-i hümâyûnda Kapudan Paşanın kaimmekamı ve serdar olan Memi Paşaya hüküm ki inşallahu'l-e'azz donanma-i hümâyûnum ile varub me'mur olduğun üzere donanma-i hümâyûnumda 'asakir-i mansûremi

fırsat-ı el virub mahall-i iktizâ etdüğüne göre muhafaza ve sâir uğur-u hümayûn sa'âdet karinime müte'allik cumhur-u umurda istihdâm idub hizmet-i tamâm olub donanma-i hümayûn gemileri içerüye gelmek lâzım oldukda donanma-i hümayûnumu hâlâ Suğla sancağı begi olan kıdvetü'l-ümerâi'l-kiram Memi dâme 'izzuhuya teslim idub ve lâzıme'l-'arz olan husûsları 'arz eyledükden sonra sen beglerbegiliğine müteveccih olmak emr idub buyurdum ki vardukda me'mur olduğun üzere edâ-i hizmet eyledikten sonra içerüye girmeli olduğunda donanma-i hümayûnumda müşârü'n-ileyh Memi dâme 'izzuhuya teslim idub dâhi sen durmayub beglerbegiliğine varub ol-vilayetin hıfz-u hirasetine ve nizam ve intizamında mecd-u sa'î olasin

[118]

Hüküm 269

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Sakız ve Rodos sancakları begine hüküm ki hâlâ Trablusşam beglerbegi olan emirü'l-ümerâi'l-kirâm Mahmûd dâme ikbâlehu Trablusşama gidub Sakız ve Rodosa varduğunda siz gemileriniz ile müşârü'n-ileyhi Trablusşama ulaştırmak emr idub buyurdum ki vusûl buldukda te'hîr ve terâhi etmeyub iş bu emr-i celîlü'l-kadrim mücebince müşârü'n-ileyhi gemileriniz ile Trablusşama emn-u salim ulaştırub 'avk ve te'hîrden ve ihmâl ve müsâheleden ziyade hazer idesiz

[118]

Hüküm 270

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Midillu begi Murad Bege hüküm ki emirü'l-ümerâi'l-kirâm hâlâ Cezayir-i Ğarb beglerbegi olan dâme ikbâlehu ile Cezayir-i Ğarba sen bile gitmek emr idub buyurdum ki vusûl buldukda te'hîr ve terâhi etmeyub iş bu emr-i celîlü'l-kadrim mücebince müşârü'n-ileyh ile Cezayir-i Ğarba varub müşârü'n-ileyhi isâl

eyledikten sonra giru sen 'avdet idub sancağına gelub hıfz-u
hiraset bâbında dakîka fevt etmeyesin

[119]

Hüküm 271

Haslar kâdîsına hüküm ki kazâ-i mezbûrde Haramideresi
nâm mahalde üç nefer harami bir imamın yolun basub ande
hâzır olanlar bir takrib ele getürüb bi'l-fi'il İstanbulda mahbus
olmağın sâir yoldaşları dâhi bulunmak için Dergâh-ı Mu'allam
çavuşlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akran 'Osman Çavuş zîde
kadrehû ta'yin olunub irsâl olunmuşdur buyurdum ki var-
dukda bu bâbda mukayyed olub mahbus-u mezbûrun yoldaş-
larını dâhi kazâ-i mezbûrde her ne mahalde iseler müşârü'n-
ileyh çavuşum mübaşeretiyile il erleri mu'âvenetleriyle buldu-
rub ele getürdesin

[119]

Hüküm 272

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Yevmü'l-hams

Fî 21 Şevvâlül-mükerrem sene sülüs ve elf

Ayazmend ve Berğama ve Edremid ve Soma kâdîlarına
hüküm ki hâlâ Midillu sancağı begi olan Murad dâme 'izzu-
hu südde-i sa'âdetime mektûb gönderub bu ana gelince taht-ı
kazânuzda olan mücrimler Midillu begi olanlara virilugelmiş-
dir deyu düşen mücrimler olageldüğü üzere kendüye gönderil-
mek için hükm-ü şerîfim rica etmeğın buyurdum ki vardukda
bu bâbda bi'z-zât mukayyed olub göresiz fi'l-vâkı' mukaddemâ
olan ümerâya taht-ı kazânuzda vâkı' olan mücrimler virilugel-
miş ise kadimden olageldüğü üzere her birinizin kazâsında
vâkı' olan mücrimler üzerlerine ne makule cürm-ü günah sâdır
olursa sûret-i sicilleriyle müşârü'n-ileyhe irsâl ve isâl eyleye-
siz ve her biriniz kaç nefer mücrim teslîm eyleyub ve üzerleri-

ne ne makule cerime sâbit ve zâhir olduğun sûret-i sicillerinde asitâne-i sa'âdetime gönderesiz

[119]

Hüküm 273

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Hezargrâd kâdîsı olup müfettiş-i emvâl olan Müslihiddin ve Tırnova kâdîsına hüküm ki düstûr-u mükerrem ile'l-ahere vezirim Hasan Paşa edamallah-u te'ala iclalehunun Tırnova has-larının voyvodası Kalender varub zabt idub cümle mahsulünü kabz eyledükden sonra Tırnova kazâsına tabî Vaylut nâm kar-yeye kondukda gece ile ehl-i karyeden ba'zı hırsuzlar sepedin bozub üç kise içinde müşârü'n-ileyhin doksan altı bin akçesin sirka eyledükleri muma ileyh tarafından i'lam olunmağın ehl-i karyeden hırsuz ve harami nâmına olanlar ve töhmet-i sâbika ile teslîm olan kimesneler teftiş olunub müşârü'n-ileyhin ma-lı tahsil olunmak emr idub buyurdum ki vusûl buldukda bu husûsa onat-ı vecihle mukayyed olup dâhi ehl-i karyeden hır-suz ve harami nâmına olanları ve töhmet-i sâbika ile müttehim olan kimesneleri meclis-i şer'a ihzâr idub ğaybet iderse şer'le buldurması lâzım olan kefillerine buldurdub getürdub bir def'a şer'le görülmeyen husûslarını dikkat ve ihtimâm ile şer'le teftiş ve tefahhus idub müşârü'n-ileyhin akçesin şer'le ba'de's-sübut bî-kusûr tahsil eyledükden sonra ehl-i fesâd sipâhî ile muhkem habs idub 'arz eyleyesiz değil ise şer'le muhkem hakkından ge-lesiz ammâ bu bâbda tamâm hak üzere olup ehl-i fesâdın akçe-si alınmağla himâyet olunub ve bu bahâne ile bi-günah olanla-ra zulm ve te'addi olmakdan beğâyet hazer idub cadde-i hak-dan 'udul ve iğrak eylemeyesiz

[120]

Hüküm 274

Vezir Mehmed Paşa hazretlerine hüküm ki mahrûse-i İstan-bulda et bâbında müzâyakaya ba'is kassâb mütevellileri kassâb

akçelerin bel' ve ketm idub ve kassâblara yamak ta'yin olanlar yamaklıktan çıkdık deyu kassâblara mu'âvenet itmedikleridir deyu i'lam olunmağın min-ba'd mahrûse-i İstanbulda kassâb mütevellilerinin muhasebelerine ve kassâbların ve yamakların teftişine ve sâir husûslarına sizi nâzır ta'yin idub buyurdum ki vardukda min-ba'd siz kassâb mütevellilerinin muhasebelerine ve kassâbların ve yamakların teftişleri husûslarına nâzır olub mukaddemâ mahrûse-i İstanbulda tevabî'i Ermeni ve Rum ve Yahudiden kassâblara yamak ta'yin olunub müstehak olanlara yamaklık hizmeti etdirub İstanbul kâdîsı akza kuzzâtü'l-Müslimin Mevlânâ dâmet fezalehu ma'rifetiyle vech-ü münâsib gördüğün üzere kassâblar husûsuna intizâm virmeğe sa'i eylesin

Yahudiler dâhi yamak ta'yin oluna deyu tarihli

[120]

Hüküm 275

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Bekir Begi mezbûrayı ele götürüb asitâne-i sa'âdeteye göndermek buyuruldu

Anadolu beglerbegine ve Gekler kâdîsına hüküm ki sen ki kâdîsın südde-i sa'âdetime mektûb gönderub kazâ-i mezbûrre tabî' Seyyidli nâm karye ahâlîsinden cemm-i ğâfir meclis-i şer'a gelub karye-i mezbûrede Fethi ve Gülbali? ve Mustafâ nâm kimesneler zulm ve te'addiden hâli olmayub nicemizin evin basub ve emlak ve erzakını ğâret idub ve nicemize de ehl-i 'örf tâyifesine müz'ic itmekle akçemiz aldırub mezbûrların te'addi ve tecavûzatdan hâli 'öşr-i zikri gönder şöyleki haklarından gelinmeye celay-ı vatan etmemiz mukarrerdir deyu izhar-ı tazallüm eyledükleri i'lam eyledüğün ecilden mezbûradan şer'le hukuk-u nas alıvirdikden sonra asitâne-i sa'âdetime gönderilmek emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda mezbûranı ihzâr idub ğaybet iderlerse şer'le buldurması lâzım olanlara

buldurub getürdüb da'vay-ı hak idub ta'yin-i madde eyleyen hüsemâları müvâcehesini bir def'a şer'le görölüb fasl olmayub ve üzerinden on beş yıl mürur etmeyen husûslarını onat-ı vecihle hak üzere teftiş idub mezbûrların üzerine şer'le sâbit ve zâhir olan hukuku ashâbına bî-kusûr alıvırdıkdan sonra mezkûrları yarar âdemlere koşub asitâne-i sa'âdetime gönderesin ve öyle koşub gönderdüğün kimesnelere muhkem tenbîh ve te'kid eylesen ki yolda ğaflet ile veyâ himâyet ile ğaybet etdirmekten ihzâr eyleyeler ammâ hin-i teftişde tamâm hak üzere olasın ile'l-aher

[120]

Hüküm 276

Mihaliç kâdîsına hüküm ki müderrislerden Mehmede hüküm ki Anadolu beglerbegiliği ile tuğray-ı şerîfim hizmetinde olan Hamzanın Macariyyü'l-asl Köpric nâm kulun kazâ-i mezbûrde Çarıklı ve nâm karyeler mabeyninde katl eyledikleri i'lam olunmağın teftiş olunub katiller zuhûra getirölmek emr idub buyurdum ki vardukda bu husûsa mukayyed olub mezkûr ne vecihle katl olunmuşdur katline ba'is nedir karyeler halkı ne vecihle cevap virirler ehl-i fesâddan ve ğayriden bu bâbda kat'-ü müttehim olanları ihzâr idub ğaybet idenleri şer'le buldurması lâzım olanlara buldurub getürdüb hak üzere teftiş eyleyub göresin katl-i husûsu bi-hasbü's-şer' üzerlerine sâbit olan kimesneler muhtaç-ı 'arz olanlardan değıl ise şer'le haklarından gelesin muhtaç-ı 'arz olanlardan ise habs idub 'arz eylesin

[120]

Hüküm 277

Mihaliç kâdîsına ve müderrisinden Mehmede hüküm ki emirü'l-ümerâi'l-kirâm sâbika Anadolu beglerbegisi olub hâlâ tuğrây-ı şerîfim hizmetinde olan Hamzanın Rusiyyü'l-asl Ayvad nâm kulu kazâ-i mezbûrde Şahin nâm karyeden Baye-

zid nâm kimesne ıdlal idub alub gidub ba'de elinde bulundu-
 ğu istimâ' olunmağın mezbûr ele getirülüb kayd-u bend ile
 südde-i sa'âdetime gönderilmek emr idub buyurdum ki var-
 dukda mezbûr Bayezid beher-hâl ele getürdüb kayd-u bend ile
 südde-i sa'âdetime getüresin ihmâl ve müsâheleden ve ahz ve
 celb olunmağla ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ziyade ha-
 zer eyleyesin

3.2. 73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN (1-120) HÜKÜM ÖZETLERİ

[1]

Hüküm 1

Budun muhafazasında olan Vezir Mehmed Paşa'ya gönderilen emirde düşmanın Estergon Kalesi'ni istila etmeye çalıştığı, sefere gitmeyen askerlerin acilen Budun tarafına götürülmele-ri için Veli Ağa'nın tayin olduğuna dair ferman. (Bir sureti Budun beylerbeyine, bir sureti Temeşvar beylerbeyine, bir sureti Bosna beylerbeyine, bir sureti Anadolu beylerbeyine, bir sureti Karaman beylerbeyine, bir sureti Rakka beylerbeyine)

[2]

Hüküm 2

Rakka beylerbeyine ve Ruha kadısına gönderilen emirde adı geçen kaza halkı merkeze arz-ı hal edip Udcuoğlu Kasım ve kardeşi Abdurrahman adındaki kişilerin subaşılar ve ket-hüdalara ve mütesellimlere vesair Müslümanları zarar verip akçelerini aldıkları ve zulüm ettiklerinden adı geçen Kasım ve Abdurrahman'ın yakalanıp haklarından gelinmelerine ve haps edilmelerine dair ferman.

[2]

Hüküm 3

Gence vilayetinde olan kadılara gönderilen emirde adı geçen vilayetin bazı yerlerinde cami ve mescid olmadığı cemaat-le namaz kılmanın kolay olmadığı cami ve mescide ihtiyaç olan kasaba ve köylerde hayır sahiplerinden cami ve mescid bina etmek isteyenlere mani olunmamasına dair ferman.

[3]

Hüküm 4

Ayazmend, Bergama, Edremid ve Soma kadılarına gönderilen emirde Midilli Sancakbeyi Murad Bey'in merkeze mek-

tup gönderip şimdiye kadar adı geçen kadılıklarda eşkıyalık yapanların kayıtlarının merkeze gönderilmesine ve eşkıyaların küreğe konulmasına dair ferman.

[3]

Hüküm 5

Bosna beylerbeyisine gönderilen emirde hala vilayetin zapt edilmesine dikkat etmesi gerektiği, Bosna hududunda düşman tarafından layıksız bir hareket olursa beylerbeyine bağlı yerlerden herhangi bir yere zarar gelme ihtimali olursa şimdiden dikkat edilmesi halkın korunması hususunda dikkat edilmesine dair ferman.

[4]

Hüküm 6

Larende kadısına gönderilen emirde adı geçen kazada üç yeniçeri neferi ile bir acemi oğlanının katl edildikleri, katillerinin yakalanmaları için ağalarına bildirildiği, bölükbaşılardan olan Mustafa Bölükbaşı'nın bizzat önem verip olup katleden kimler ise mahkemeye getirmesi ve haklarında lazım olanı yerine getirmesine dair ferman.

[4]

Hüküm 7

Larende kadısına gönderilen emirde Larende'de Dergâh-ı Muallam yeniçerilerinden üç yeniçeri ile bir acemi oğlanı katl edildiği ve bu konuda yeniçeri ağası olan Hasan'a mühürlü mektup verildiği lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[4]

Hüküm 8

Kıbrıs beylerbeyine gönderilen emirde Tarsus kadısının mektubuna göre Tarsus halkı mahkemeye gelip adı geçen kazanın sakinlerinden Sipah Halife, Ali, Ahmed ve Menteşoğlu adındaki kişilerin Suhte namında olduğu bunların evlerine gelip zekât ve sülüs verin diye iddia ettiklerinden başka ailesine zulüm et-

tikleri ve deffedilmezlerse vatanlarını terk edeceklerini söylediklerine ve adı geçen kişilerin deffedilmesine dair ferman.

[4]

Hüküm 9

Kesriye ve Vodine kadılarına gönderilen emirde Vodine sakinlerinden Durmuşoğlu Halil'in evini basıp adamını katl ve mallarını yağmalayan eşkıyaların Rıdvan Arab başımızdır dediklerini, eşkıyaların meclise getirilmesi ve hakları yenilen kişilerin haklarının verilmesi eşkıyalardan Mehmed adındaki kişi inad ederse merkeze gönderilmesine dair ferman.

[5]

Hüküm 10

Anabolu kadısına ve kalesi muhafazasında olan Süleyman Subaşı'ya gönderilen emirde, kazadaki üç yeniçerinin Papa Yorgi adındaki zımmının evini bastıkları, sandığını kırıp dört yüz altın ve yüz kuruşunu alıp zulüm ettikleri yeniçeri ağası Hasan Ağa'nın mühürlü mektubuna göre amel edip şer'an lazım geleni yapmasına dair ferman.

[5]

Hüküm 11

Gelibolu kadısına gönderilen emirde İstanbul'da Sultan Süleyman Evkafı'nın mütevellisi Ahmed Süleymaniye imareti fondası için buğday talep etmiş Ecaabad mukataası öşür mahsulünden buğday alınıp vakıf tarafından tayin olunan adam ile hemen gönderilmesi ve mühürlü bir testi içinde nümune gönderilmesine dair ferman.

[6]

Hüküm 12

Edirne kadısına ve bostancıbaşıya gönderilen emirde Saray-ı Amire'nin tamiri için gönderilen Kapıcıbaşı Mustafa Ağa mektub gönderip saray için kadimen tayin olunan yedi lüle suyun başka yerlere icra olduğu, Saray-ı Amire'de suda kıtlık oldu-

ğundan ve suyolları tamir edildiğinden istenildiği gibi yedi lüle icra edilmesi başka yere icra edip hıyanet eden su yolcularının hakkından gelinmesine dair ferman.

[6]

Hüküm 13

Mısır beylerbeyine gönderilen emirde Darüssaade Ağası Mustafa'nın mektup gönderip Mısır'daki deşîşe-i şerife evkafının köylerinin eskiden beri himaye oluna geldiği lakin kâşifler ve deviddarların vakfın köyleri üzerine konup fukaraya zulüm ettikleri ve defleri için hüküm gönderilmiş olduğu lakin geri men olmadıkları belirtilmiş ve iki senede beş defa adı geçen vakfın hisselerini alıp zulm ettikleri belirtilen kâşifler ve dividdarlardan kusursuz alınıp kimseye şeriata aykırı nesne aldırılması bu defa dahi muhalefet ve inad edenlerin isimlerinin arz edilmesi ve haklarından gelinmesine dair ferman.

[7]

Hüküm 14

Aksaray kadısına gönderilen emirde Aksaray Sancakbeyi Abdurrahman Bey'in halka zulüm ettiği hakkında şikâyet geldiği oturduğu evinin ve mallarının mühürlenip miri için zapt olunmasının emredildiği, fakat adı geçen kişinin sipahi oğlanı ve yeniçeri tayifesinden bazı kimseler tarafından korunup ele verilmediği bu kişilerinde oturdukları evlerin de mühürlenmesine dair ferman.

[7]

Hüküm 15

Tebriz beylerbeyine ve defterdarına gönderilen emirde Vezir Cafer Paşa arz gönderip Tebriz muhafazasına gelir topla-
mın üstünde Saidabad ve Safnah denilen yerden kaleye gelince mevcut olan çayırın Kızılbaş zamanında dahi hassa çayırlardan olmağla hala Tebriz'de olan kul tayifesinin atlarının çayır-
lanması için vilayet defterinde hassa çayır bağlanıp miri tara-

findan satılmak ve defterdardan ve ğayriden hiç kimsenin saldırmaması hususuna dair ferman.

[8]

Hüküm 16

Siroz ve Nevrekop kadılarına gönderilen emirde kazaların da oturan olan eski ve yeni tüccarların zimmetinde olan koyundan ve kalan akçeden koyun emini ve koyun naibinin temessükleri olmayanlardan kusursuzca tahsil edip haklaştırmak ve koyun emini ve koyun naibinin temessükleri olmayan tüccarların zimmetlerinde bir akçe ve bir habbe baki kodurmayıp haklaştırmasına dair ferman.

[8]

Hüküm 17

Mısır beylerbeyine gönderilen emirde Mısır'daki Deşişe Nazırı olan Kabil'in öldüğü ve ondan yüz bin miktar filori kalıp miriye ait iken bir akçe ve bir habbe Hazineye gelmeyip ve bu ana gelince teftiş ve tafahhus kethüdası ve kâtibi ve hazinedarı ve abd-i memlukü İsmail'in yediği anlaşılmış olduğu bizzat dikkat edip mezburlar neredeyse yakalanıp Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Ahmed Çavuş ile merkeze gönderilmesine dair ferman.

[8]

Hüküm 18

Mısır beylerbeyine gönderilen emirde Mısır Hazinesi'nin olduğu gibi acilen merkeze gönderilesinin önemli olduğu Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Ahmed Çavuş gönderilmiştir. Vardığında bizzat dikkat edip Mısır Hazinesi'ni olduğu gibi acilen kaldırıp yarar adamlar görevlendirip emin ve salim gönderilmesi hususuna dair ferman.

[9]

Hüküm 19

Mısır beylerbeyine gönderilen emirde Medine-i Münevvere

Şeyhü'l-Haremi Dergâh-ı Muallama defterini gönderip mücavirin için Mısır tarafından gönderilen erzaklar müfredat defteriyle ihrac olunmağla nice kişi ölmüştür diye nicesinin erzağına mani olmağla erzakları eksik gönderilip Medine'de erzak kıtlığı ve darlığı ortaya çıkmış bunun üzerine müfredat defteri gönderilmeyip hala ne kadar erdeb ise noksan olmayıp icmal defterine göre Anbar-ı Hassa'dan gönderilmesine dair ferman.

[9]

Hüküm 20

Mısır beylerbeyine gönderilen emirde Medine-i Münevvere Şeyhü'l-Haremi Ömer Mısır'a vardığında Harem-i Şerif-i Nebvî'ye bağlı bütün işler acilen tedarik olunup hayrat-ı celilden Ömer ile gönderilen mübarekek eşyalar müşarün-ileyhin kendi ağır eşyalarıyla Süveyş tarafından bir kadirga ile Yenbu tarafına gönderilmesine dair ferman.

[9]

Hüküm 21

İskenderiye, Reşid, Bulak, Süveyş ve Yenbu iskeleleri emirlerine gönderilen emirde Medine-i Münevvere Şeyhü'l-Haremi Ömer iskelelere vardığında yanında olan eğer miri ve eğer kendinin eşyalarına gümrük diye dahl olunmayıp kira ve deve ve sair ihtiyaçlarının herkesten önce tedarik olunup acilen gönderilmesine dair ferman.

[9]

Hüküm 22

Deşişe-i Şerife nazırına gönderilen emirde Sultan Kaytbay Evkafı'ndan Mısır'dan Medine-i Münevvere fukarasına gönderilen buğdayın kirasından her senede üç yüz filori noksan gönderilip noksanının Medine-i Münevvere'de bulunan bahçelerinden tamamlanması diye havale ise de mezbur bahçelerin kirası ancak elli filori olup yetmediğinden bütün kiralardan Mısır'dan gönderilmesine dair ferman.

[10]

Hüküm 23

Diyarbakır beylerbeyine ve kadısına gönderilen emirde, Diyarbakır beylerbeyi katl olan İbrahim Bey beylerbeyi iken Tebriz halkının ulufeleri Diyarbakır hazinesine havale olunmuş ve otuz yük miktarı akçe Tebriz tarafına doğru yönelmiş iken adı geçen İbrahim Bey piyale kethüdasını gönderip Egil Beyi Cafer Bey ve kardeşi Gazanfer Bey adamlarıyla ve Millü Ali Bey Aşireti ile Nasır ve Veli Beyler beş eşkıya ile Tebriz sol bölük ağası Haydar'ı ve Van kulları ağası Mustafa'yı ve Diyarbakır nakibül'eşrafını on altı nefer adamlarıyla katl edip tahsil eyledikleri akçeyi, defterlerini ve temessüklerini vesair her şeyi yağmaladıkları ve fesad içinde oldukları sebebiyle bunların meclise gönderilerek zulüm ettikleri kesinleşirse hakları kusursuz bir şekilde aldıktan sonra toplanan yüz akçeyi zayi etmişler ise onlardan tahsil edilmesine dair ferman.

[10]

Hüküm 24

Tebriz kadısına ve defterdarına gönderilen emirde önceki Tebriz beylerbeyi olan Hızır'ın reayaya ve kul tayifesine ziyade zulüm ettiği işitildiği hala Tebriz beylerbeyi olan Vezir Hasan Paşa'nın Tebriz'e gitmesine ve Hızır'ın gitmeyip ve eğer gitmiş ise dahi yeniden olay yerine dönmesi emr edildiği Hasan Paşa'nın Tebriz'e varıp Hızır'ın kul taifesiyle ve reaya ile şer'le davalarını görüp şer'le lazım geleni yerine getirmesine dair ferman.

[11]

Hüküm 25

Hasan Paşa'ya gönderilen emirde Tebriz'de bazı ümeraya sancak verilip lakin yanında bir iki adamı olmayıp ve nice-si beş altı ay, bir yıldan beri sancağına gitmeyip serhadin boş kaldığı ve bu hususa bizzat dikkat edilip sancaklarına gelme-

yen sancak beylerinden sancakları alınıp kadir ve yarar ve karpısı mükemmel ve müstahak mazul beylere ve ağalara verilmesine dair ferman. (Bir sureti Gence beylerbeyine, bir sureti Şirvan beylerbeyine, bir sureti Revan beylerbeyine, bir sureti Semahi beylerbeyine)

[11]

Hüküm 26

Tebriz'de Hasan Paşa'ya ve Tebriz kadısına gönderilen emirde önceki Tebriz beylerbeyi olan Hızır Paşa ve adamları birer bahane edip her karyeden biner ve bin beşer yüz kuruşlarını şeriata aykırı alıp zulüm ettikleri ve eğer zulüm etmişlerse aldıklarını sahiplerine kusursuz teslim edilmesine ve reayaya zulüm edilmemesine dair ferman.

[12]

Hüküm 27

Darüssaade Ağası Mustafa Ağ'a gönderilen emirde Medine-i Münevvere'de oturup Cidde taraflarında vazifeli olan ulemeden ve sulaha ve arz-ı hal sunup Cidde taraflarındaki eminler ikide birde değiştirilmekle olunmağla müstahak oldukları vazifeler tamamen verilmeyip nice meblağları zayi olduğundan Mustafa Ağ'a'nın Haremeyn-i Şerifeyn Evkafı'na nazır olunduğu ve Cidde tarafına da nazır olması hususuna meşgul olmasının istendiğine dair ferman.

[12]

Hüküm 28

Edirne kadısına gönderilen emirde Dergâh-ı Muallam çavuşlarından olup İstanbul'un Suyolu Nazırı olan Ahmed Çavuş'un mektup gönderdiği Edirne'de olan miri suyolunun tamiri için su yolcular bölük başlarından Mustafa bölükbaşının tayin olunup kereste ve hizmetkâr lazım ise arz olunması ve o tarafta olan miri suyolunun üzerine varılıp her ne lazım ise tahmin-i sahih ile tahmin edilip arz edilmesine dair ferman.

[12]

Hüküm 29

Mısır beylerbeyine, defterdarına ve Şeyhü'l-Hareme gönderilen emirde bazı ashab-ı hayrat, Resul-i Ekrem Ravza-i Mutahharalarına nezir akçe verip hala yedi bin kadar filori toplanıp saklanmış iken önceki Mısır Beylerbeyi Ahmed Paşa alıp bazı masarife sarf etmiş, zikrolunan meblağ her ne masrafa sarf olunmuş ise yerli yerinde teftiş olunup tamamen toplanıp ve tahsil olunduktan sonra yerine konulmasına dair ferman.

[13]

Hüküm 30

Kars beylerbeyine ve Kars kadısına gönderilen emirde Kars kulları arz-ı hal sunup gelen beylerbeyilerin halka, siz Göri kalesine gitmediniz ve sabık Beylerbeyi Ali'yi komadınız sancakbeyi ve alay beyi ve zuamanın ve kul taifesinin haklarından gelinmek için emr-i şerif vardır deyip bunları daima rencide ettiklerine ve adı geçen kul taifesinin rencide ettirilmemesine dair ferman.

[13]

Hüküm 31

Kıbrıs beylerbeyine ve Silifke kadısına gönderilen emirde Kıbrıs yeniçerilerinden kazada oturan Mehmed oğlu Mıstık eşkıya olup ulemanın dinine zarar verip feragat etmek için talak-ı selaseye şart edip tedib dahi olunmuş ise de feragat etmeyip eşkıyalıktan hali olmadığından ihzar edip muhkem tenbih edilmesini ders almazsa ahvalin suret-i sicilli merkeze gönderilmesine dair ferman.

[13]

Hüküm 32

Mısır beylerbeyine, kadısına ve defterdarına gönderilen emirde hala Medine-i Münevvere'de Şeyhü'l-Harem olan Ömer'in merkezden o tarafa yola çıktığını ve şimdi Medine-i

Münevvere'ye bağlı hususlara her ne mikdar emir verilmiş ise lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[14]

Hüküm 33

Filibe kadısına gönderilen emirde Sultan Süleyman Han'ın İstanbul'da olan imaretine sadeyağ lazım olup İstanbul'da tedarik edilemediğine kazalarında bulunan yerlerden vakfın akçesi ile yüz elli kanta sadeyağ tedarik olunmak için adı geçen vakıftan güvenilir Piyale tayin olunduğunun bildirildiği narh-ı cari üzerine Piyale'ye toplanıp tahsil ettirip bu bahane ile kimse-
nin zorlanmamasına dair ferman.

[14]

Hüküm 34

Bir sureti dahi Filibe'den İstanbul'a gelince yol üzerinde olan kadılara gönderilen emirde Sultan Süleyman'ın İstanbul'da olan imareti için sadeyağ toplanmış ve tahsil olunmuş olduğu, İstanbul'a gelirken konak yerleri ve duraklarda kimseye karışılmamasına dair ferman.

[14]

Hüküm 35

Bursa kadısına gönderilen emirde İstanbul Koyun Emni Mehmed Çavuş'un Dergâh-ı Muallama mühürlü mektup gönderip bundan sonra İstanbul'da Yeniçeri meydanına günlük otuz koyun vermek için Bursa'dan bir kasap yazılıp her sene de yüz bin akçe verilmesinin emredildiği Yervand isimli kasabın acilen açıklandığı üzere kasaplık yapıp bütün sermayesini tamamen harcayıp borçlu olduğu artık kasaplık yapamadığı ve Bursa'dan dört beş yük akçe toplanıp kasaba verilmesine yahud kendileri tarafından başka kasap göndermelerine dair ferman.

[15]

Hüküm 36

Kaptan Paşa'ya gönderilen emirde Boğazkesen ve Yenice ka-

leleri dizdarları ve kethüda vesair neferlerinin Kocaeli sancağında mutasarrıf oldukları tımarlarını vilayet kâtibi tayin eder diye kendi oğluna ve diğerlerine verdiği kendilerine kalan tımarları verimsiz olup ziyade zulüm eylediği bildirildiği vilayet kâtibinin dağıttığına itibar olunmaması eski beratları mucebince zabt ve tasarruf ettirilip dahl ve taarruz ettirilmemesine dair ferman.

[15]

Hüküm 37

Ustrumca kadısına gönderilen emirde Ayşe Sultan tezkerre gönderip babası sadrazam iken vefat eden Rüstem Paşa Evkafı'ndan Ustrumca'da Dolyan adındaki yerde yılda bir ke-re dernek ve cemiyet olup etraftan pazara götürdükleri maldan yük başına defterde dörder akçe resm-i bac vakfa hâsıl yazılıp alınırken hala yeniçeri tayifesi ve sipah tayifesinden birkaç kimse pazara gelen yükten on ve on ikişer akçe almağla vakfa merhametsizlik olduğunun bildirildiği bu mevzuda yeniçeri ağası tarafından mühürlü mektup verildiği lazım geldiği gibi amel edip kimsenin bir akçe ve bir habbe almamasına dair ferman.

[16]

Hüküm 38

Gelibolu kadısına gönderilen emirde Sultan Süleyman imaretinde pirinç olmayıp pazarda dahi bulunmayıp şimdiye kadar gemiler dahi gelmeyip pirinç lazım olduğu kadı ve iskele emini mani olur diye emr-i şerif gönderildiğine dair ferman.

[16]

Hüküm 39

Edirne ve İpsala kadılarına gönderilen emirde Yeniçerilerden yirmi beşinci bölükten Mehmed'in öldüğü Edirne'de Mumcular'da hayli alacağı ve Kara Şaban'da iki cariyesinin

kaldığı akçe ve cariyelerinin yeniçeri Mehmed'e teslim edilip gönderilmesine dair ferman.

[16]

Hüküm 40

İstanbul kadısına gönderilen emirde Edirnekapısı kasaplarından Todori ve diğer zimmi kasaplar saraya, yeniçeri meydanına, salatin evkafına ve gayri yerlere verdikleri koyun etinin her bir vukıyyesine altışar akçe narh tayin olunmuş iken Şehzade Sultan Mehmed mütevellisi narhtan aşağı dörder akçe vermek istediğinden narh icap ettiğinden altışar akçe olmak üzere kusursuz bahasının alıverilmesine dair ferman.

[17]

Hüküm 41

Bursa ve Kefe kadılarına ve sancağ-ı Hümâyûnumda sekbanbaşı olup halen Dergâh-ı Muallam müteferriklerinden Mahmud'a gönderilen emirde Bursa, Biga ve Karesi sancaklarında meydana çıkan eşkıya Mısır beylerbeyisinin vesair ekabirin mandıralarına iltica ederek kaleye sığındıklarıyla yakalanamayıp haklarından gelinemediği fesad ve kötülüklerinin ziyade olduğunun bildirildiği eşkıyaların her nerede olursa olsun Sinan Çavuşoğlu ile haberleşip eşkıyaların yakalanıp şer'le haklarından gelinmesine dair ferman.

[17]

Hüküm 42

Sabıka Basra'nın mal defterdarı olup halen Hüdavendigar, Karesi ve Biga sancaklarının muhafazasına memur Mehmed'e ve Karacalar Kadısı Mevlana Şemseddin'e gönderilen emirde zikr olunan sancaklarda meydana çıkan eşkıyaların kürekci ile Asitane'ye gidemeyen bazı naiblerin aç gözlülüklerinden kadı burda değildir diye eşkıyanın hallerini görmeyip teallül ettikleri ve Karacalar Kadısı Şemseddin'in müfettiş olarak ta-

yin olunduğu hak dava edenlerle beraber haklarının tamamen alınmasına dair ferman.

[18]

Hüküm 43

Aksaray Beyi Abdurrahman Bey'e gönderilen emirde Eyyüb ili kadısının mektup gönderip adı geçen kişinin reaya ve bera-yaya hadden ziyade zulüm ettiğinin şikâyetleri olanların hak-larının verilmesine dair ferman.

[18]

Hüküm 44

Gence ve Kars beylerbeyine ve kadısına gönderilen emirde önceki Kars beylerbeyi olan ve Revan Beylerbeyiliği verilen Ali Paşa'nın Kars kalesinde olan Müslümanlara zulüm ettiği Müs-lümanların zulme tahammül edemeyip kale kapısını kapattığı kendisini içeri koymadığı adı geçen kişinin başka bir kaleden toplar getirtip kaleyi topa tutup Müslümanlardan nice kişiyi helak ettiği ve kalenin bir tarafını ve bir minareyi yıktığı nice mescitler yaktığı ve yağmaladığı yanında olan eşkiyaya bun-ların çocuklarını ve mallarını size verdim diyerek yağmalayın diyerek baştan çıkardığından Şeyhülislamın bunların katlinin lazımdır dediği ve bu kişilerin şer'le zararının ödeyerek hakla-rında lazım olanın yerine getirilmesine dair ferman.

[19]

Hüküm 45

Mekke-i Mukerreme Şerifi Seyyid Hasan İbn-i Ebi Nemi hazretlerine gönderilen name-i hümayuna göre hacıları koru-ma ve muhafaza etme ve mühimmat-ı Haremeyn-i Şerifeyn'in işini tamamlamak için gerekli çalışma zamanını yakışır bir şe-kilde yerine getirmeniz Mısır'ın muhafaza beylerinden biri ile hilat gönderilmiş olup ulaştığı zaman son derece önemli oldu-ğunu bilerek giyip hacıların rahat bir şekilde görevini yerine tereddüd edilmemesine dair ferman.

[19]

Hüküm 46

Kıbrıs beylerbeyine gönderilen emre göre Hala Şam kadısı olan önce Aksaray Kadısı olan Mehmed bazı hususda iftira olunduğu sebebiyle Kıbrıs Ceziresine gönderilmiş tarafsız Müslümanları kendi halinde bir ihtiyardır diyerek salıverilmesine dair ferman.

[20]

Hüküm 47

Seyhanlı kadısına bildirildiği üzere merkeze gönderilen mektupta Seyhanlı Kazası ahalisinin meclise gelip tuğay kumandanı, kefiller ve tımar sahibi kişilerin sefere gitmesiyle bazı fesad ve eşkiyalar ortaya çıkmış olup bu kişiler ahalinin evlerini basarak mal ve eşyalarını yağmaladıkları ve zulm ettikleri bildirilip ve bunun gibi olaylar ortaya çıktıkça halkın yardımıyla ortadan kaldırmaları rica edilmiştir. Buyrulduğu üzere Seyhanlı kazasında böyle fesad olayları olursa haklarında lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[20]

Hüküm 48

Pınarhisar kadısına gönderilen emre göre Yeniçeri Ali taht-ı kazanda vefat etmiş olduğu ve ondan geriye kalan malına el konulması için ağalara mektubuyla tüm mal ve erzakını hatununa vasiyet etmiştir diye Dumuş ve Hasan adındaki yeniçeriler engel olmuştur. Herşeyi gönderilen nefere teslim ederek defteriyle beraber gönderilmesine dair ferman.

[21]

Hüküm 49

Kars beylerbeyine gönderilen emre göre Kars vilayetinde Kılain neferatı mevcud olmadığı bazılarının da öldüğü üzere neferatın gözetilmesi için için emir buyrulmuş olup vardığı zaman Kars vilayetinde olan Kılain ağalarını ve kethüdala-

rını getirtip mevcut olan ve olmayanları ve ölenleri Çavuş tarafından yoklayarak başka bir deftere geçirerek mühürleyerek bir suretinin Çavuşla birlikte merkeze gönderilmesine dair ferman. (Bir sureti bir suretinin beylerbeyine, bir sureti Göri beylerbeyine, bir sureti Özi beylerbeyine, bir sureti Tiflis beylerbeyine, bir sureti Gence beylerbeyine, bir sureti Revan beylerbeyine, bir sureti Ahıska beylerbeyine, bir sureti Sivas beylerbeyine, bir sureti Erzurum beylerbeyine, bir sureti Batum beylerbeyine, bir sureti Tebriz beylerbeyine).

[21]

Hüküm 50

Budun muhafazasında olan Vezir Mehmed Paşa'ya gönderilen emre göre devlet uğrunda düşmanla mücadele ederek esir olan sınır memurlarından Ali Odabaşı'nın kurtarılmasına dair ferman.

[22]

Hüküm 51

Adala kadısına gönderilen emirde bundan önce Kıbrıs'a sürülmesi emredilen Kör Çakır denilen eşkıyanın emre muhalefet ettiği Adala kazasında fesad ve zorbalık yapmaya başladığı bazı kişilerin evlerini basarat yağmalayıp bazısını da öldürdüğü ve fukaraya zulüm ettiği şeriata davet edildiğinde ise karşı gelip isyan ettiği fukaranın haklarının alınmasına dair ferman.

[22]

Hüküm 52

Karahisar-ı Sahib'de olan kadılara gönderilen emirde adı geçen yerdeki eşkıyaların yakalanmasının istendiği Dergâh-ı Muallam Çavuşlarının zeamet ve tımarı karyelerine ve bütün hepsi serbest tımarları kaleye kapanarak verilmemekle gündün düne zorbalık ettikleri eşkıyanın yakalanarak hak sahipleriyle yüz yüze getirilmeleri ve şeriatla hak üzere teftiş edilmesi ve

araştırılması, fukaraya haklarının verilmesi ve eşkıyaların arz edilmesine dair ferman.

[23]

Hüküm 53

Anadolu'da olan beylerbeyilere ve sancak beylerine ve kadılarına gönderilen emirde Ferruh Bey denilen eşkıyanın fukaraya zulüm ettiğinin, beylerbeyiler, sancakbeyleri ve kadıların lazım olursa il eri ile eşkıyanın yakalanıp Dergâh-ı Muallama getirilmesine Dergâh-ı Muallam kapıcılarından Aydın ve Hürrem'in tayin olduğu, kapıcılara adam veril nasıl mümkün ise eşkıyanın yakalanmasını ve eğer elimde emrim vardır diye inad ederse itibar etmeyip muhkem habs edip kapıcılara teslim edilip merkeze gönderilmesine dair ferman.

[23]

Hüküm 54

Rumeli'de olan kadılarına gönderilen emirde bundan sonra Dergâh-ı Muallam yeniçerilerinden Kırkdokuzuncu Cemaat'ten günlük sekiz akçe ulufeye mutasarrıf olan Mıstık Bikar adındaki yeniçerinin Selanik'te olan Ayasofya Mahallesi'nde oturan Hoca Sefer'in oğlu Ahmed'i öldürdüğü, Selanik Kadısı Mevlana Abdürrahim huzurunda şer'le sabit hüccet-i şer'iyye verildiği Mıstık Bikar adındaki yeniçerinin ulufesinin kesilip yeniçerilikten atıldığı yeniçeri ağası Hasan mektup verip her hanginizin kazasında ise yakalanıp dava-yı hak eden varsa bi-kusur haklarının alınıp şer'le haktan gelinmesine dair ferman.

[23]

Hüküm 55

Mısır beylerbeyine gönderilen emirde bazı önemli işler için Dergâh-ı Muallam çavuşlarından İbrahim Çavuş'un Yemen tarafına gönderildiği, vardığında İbrahim Çavuş'un işlerini görüp olduğu gibi mahall-i memura gönderilmesine dair ferman. (Bir sureti Mekke-i Mükerreme şerifine, bir sureti İskenderi-

ye ve Süveyş ve Cidde vesair benderlerde olan sancakbeylerine ve eminlerine)

[24]

Hüküm 56

Bosna beylerbeyine gönderilen emirde Budin hududunda düşmanın hareketleri olduğu Bosna serhadlerine saldırma ihtimalleri olduğu, açıkgozlü olup beylerbeyiliğe bağlı ümera, zuama ve erbab-ı tımar ile savaş aletleriyle hazır olunup her canibe nazır olup bir canibden düşmanın hareketleri olursa hemen erişip gereği gibi haklarından gelinmesine dair ferman.

[24]

Hüküm 57

Bosna defterdarına gönderilen emirde önceki Bosna defterdarlarının hazineyi çoğaltmaya dikkat etmeydiği Bosna etrafındaki kıla neferlerinin maaşlarının zamanında verilmediğinin belirtildiği beylerbeyi ile ittifak edilip hazinenin çoğaltılmasına dikakt edilmesi ve kıla neferlerinin maaşlarının tamamen verilip zorluk çektilirilmemesine dair ferman.

[24]

Hüküm 58

Bosna'da olan sancak beylerine gönderilen emirde Budin hududunda düşmanın hareketleri olduğu ve Bosna hududlarına dahi saldırma ihtimalleri olduğu daima bütün sancak beylerinin sancaklarına bağlı zuama, erbab-ı tımar ve neferler ile müretteb ve eksiksiz olup beylerbeylerinin tarafına nazır olup mektup ve adam göndermelerine dair ferman.

[25]

Hüküm 59

Diyarbakır beylerbeyine ve defterdarına gönderilen emirde bundan sonra tekrar tekrar emir gönderildiği Diyarbakır'ın eski ve yeni mukatalarının mahsulünden ve avarız akçesinden çokça mal tahsil edilip acele merkeze gönderilmesi emredil-

miş olduğu zilhicce ayının yirmisine kadar Hazine-i Amire'ye teslim edilmesine dair ferman.

[25]

Hüküm 60

Kastamonu beyine, kadısına ve müfettişine gönderilen emirde önceden Kastamonu kalesinde dizdar olan Kubad'ın kaledeki müstahfızlara ve reayaya zulüm ettiği teftiş olduğu, fukaranın haklarının alınması gerektiği, bazısızın hakkının alındığı bazısının ise alınmak üzereyken Kubad'ın firar ettiği fukaranın hakkı kaldığı, eşkıyanın ortadan kaldırılması gerektiği, eşkıyanın yakalanıp yarar adamlarla Bursa'ya sürgün edildiğine dair ferman.

[26]

Hüküm 61

Hüseyin'e gönderilen emirde hala bu canibde şeker kalmadığı ziyade haksızlık olduğu Mısır tarafından gelen miri şekerin olduğu gibi hemen merkeze gönderilmesine dair ferman.

[26]

Hüküm 62

Tebriz beylerbeyisine gönderilen emirde, sair beylerbeyiler ve ümera ile birlik olunması gerekirse, beylerbeyilerin eyaletlerine bağlı ümera, zuama ve erbab-ı tımar ile Tebriz beylerbeyinin yanına varıp, onun münasip gördüğü üzere ittifak edilmesine dair ferman.

[26]

Hüküm 63

Kars beylerbeyisine gönderilen emirde Tebriz muhafazasında olan Vezir Hasan Paşa kendisi Tebriz tarafına yönelip oraya vardığı adı geçen serhadde bir hizmet-i Hümayûn olduğu etrafda olan beylerbeyiler lazım olan yerde Vezir Hasan Paşa ile toplanıp eda-yı hizmet ve muhafazanın önemli işlerden ol-

duğu ve buna göre hareket edilmesine dair ferman. (Bir sureti Revan beylerbeyine, bir sureti Van beylerbeyine).

[27]

Hüküm 64

Amasya kadısına gönderilen emirde 1003 tarihinde Boğdan ve Eflak taraflarına zahire ulaştırılması gerektiği Rum vilayetinde altı binden aşağı tımarı olanlar belirtilen tarihte sefere gitmeyip binde iki kile arpa ve binde iki kile dakik vermek üzere seferden kalmışlardır her birinin tımarları mahsulünden tahsil edilip Samsun iskelesinden İbrail iskelesine gönderilmesi ve kadıya teslim edilmesinin emr olduğu bir mikdarının gönderildiğine dair ferman

[27]

Hüküm 65

Merkezden Ruscuk'a varıncaya kadar yol üzerinde olan kadılara gönderilen emirde Başdefterdar Seyyid Mehmed'in sefere gitmesi emredilmiş olduğu yanında bulunan bölük-i halk ve adamlarına zahire tedarikinin önemli olduğu varlığında bütün kadıların bizzat mukayyed olup Başdefterdar Seyyid Mehmed ve yanında bulunanları için zahire tedarikinde dikkat edilmesine dair ferman.

[28]

Hüküm 66

Bilecik kadısına gönderilen emirde Çingene tayifesinden Mehmed bin Abdullah ve adamlarının eşkıya olduğu bazı kimşelerin evlerini basıp yağmaladıklarının bildirildiği eşkıyaların yakalanıp dava edenlerin haklarının alınmasına dair ferman.

[28]

Hüküm 67

İskenderiye ve Baf beylerine gönderilen emirde Matbah-ı Amire'de şeker kıtlığı olduğundan Mısır'dan bir gemi şekerin İstanbul'a geleceği bildirildiğini beylerin kadirğaları ile zikr olu-

nan gemiyi bulup içinde olan şeker her kimin ise tahsil edip gemilerine yükleyip merkeze getirmelerine ve ne kadar şeker aldıklarını gemi reisinden alacakları mühürlü temessük alıp getirmelerine dair ferman.

[29]

Hüküm 68

Haslar kadısına gönderilen emirde Koyun emininin mühürlü tezkire gönderip İstanbul kasaplarına yamak tayin olunan zimmilerin gelip yamaklık etmediklerinden yamakların buldurulup İstanbul'a gönderilmelerine dair ferman.

[29]

Hüküm 69

Yenişehir kadısına gönderilen emirde İstanbul kasaplarından Karamanlı Serkis kendisine yamak tayin olunan Yenişehir kazasından Acem Şeyhzade, Odabaşı Kuyumcu, Dimitraki Kuyumcu'nun ve Karaca Evren adındaki karyeden de Divane Hüseyin'in getirtilip İstanbul'a gönderilmesine dair ferman.

[29]

Hüküm 70

Edirne kadısına gönderilen emirde kasaplardan Yiğitbaşı ve Dimitri'nin meclis-i şer'a gelip Edirne'nin de İstanbul gibi azim bir şehir olduğundan kasaplar sermayesi için toplanan akçeden beş yük akçe iki nefer kasaba verilmesine ve kasap akçesinin toplanmasına dair ferman.

[29]

Hüküm 71

Trablusşam defterdarı Mehmed Efendi'ye gönderilen emirde Trablusşam defterdarlığının sadece Mehmed Efendiye verildiğine, beylerbeyiler tarafından karışılmamasının emr edildiği adı geçen kişinin çalışması hususunda bir dakika beklememesine dair ferman.

[29]

Hüküm 72

Trablusşam beylerbeyine gönderilen emirde sadece Trablusşam defterdarı tayin olunan Mehmed Efendi vardığında adı geçen defterdarlık hususuna kimsenin karışmayıp mal-ı miriye bağlı emirleri Mustafa Efendi'nin görmesi ve beylerbeyinin ona karışmamasına dair ferman.

[30]

Hüküm 73

Şam-ı Kazan beyine gönderilen emirde Kars beylerbeyi Hüdaverdi ve Nebek kadısı Mehmed'in mektup gönderip Nebek ve Eleşkird sancağında eskiden ümera ve kadıların oturduğu Ekrad ve Türkman tayifesi vesair eşkıyaların gelip yerleştikleri insanları öldürüp mal ve erzaklarını yağmaladıkları ve fesada tahammülleri kalmayan reayanın perişan olup Memalik-i Mahruse'den nice köy ve mezranın harap olmaya yüz tutmuş olduğu ve Ahmed adındaki zaim ile Mürsel adındaki köyden beş zimmi ve Kocasur adındaki karyeden İbrahim adındaki sipahilerin Ekrad ve Türkman tayifeleri tarafından öldürüldükleri gece ve gündüz fesaddan hali olmadıklarına. (Bu hüküm tamamlanmamıştır)

[30]

Hüküm 74

Anadolu vilayetinde olan kadılara gönderilen emirde Rumeli vilayetindeki askerlerin hareket üzere olduğu çoğu koyun serdar tarafına sürüldüğü ve Boğdan ve Eflak taraflarından ve gayriden İstanbul'a çok az koyunun geldiği et hususunda çok fazla sıkıntı olduğu kazalardan İstanbul'a koyun sürülmesi ve kazalarda koyunları olan kişilerin koyunlarını başka yerlere satmayıp İstanbul'a göndermeleri ve koyun sürmeğe giden çavuş ve gayrinin, reayaya zulüm ve tecavüz ettirilmemesine ihtimam etmelerine dair ferman. (Bir sureti Zülkadiriye'de olan ka-

dılara, bir sureti Rum'da olan kadılara ve bir sureti Karaman'da olan kadılara)

[31]

Hüküm 75

Batum beylerbeyine ve Of kadısına gönderilen emirde Of kadısının merkeze mektup gönderip bu sene kar çok yağdığından Of kazasına Kanger derbendi ve Harmanyolu denilen yolun harap olmaya yüz tutmuş olduğunu bildirdiği ve bu yolun halka tamir ettirilmesi fakat reayanın akçelerinin alınıp zulüm edilmemesine dair ferman.

[31]

Hüküm 76

Maraş kadısına gönderilen emirde kazada tımara mutasarrıf olan Hüsrev'in Halil adındaki kişinin mülk ve öküzünü aldığı ve daima zulüm ettiğinden şer'le vaziyetlerinin görülüp bîkhusus hakkının alınmasına Hüsrev inad ederse merkeze gönderilmesine dair ferman.

[31]

Hüküm 77

Beylerbeyliğinde olan kadılara gönderilen emirde beylerbeyi, voyvodaları ve sancak subaşıları nice atlı ile fukaranın üzerine çıkıp evlerine konarak zulüm ettikleri, ücretsiz yem ve yemeklerini alıp selamlık namına dahi külli akçelerini aldıklarının anlaşıldığı emirlere karşı gelerek fukaranın üstüne çıkan her kim olursa olsun yakalanıp yarar adamlarla merkeze gönderilmesine dair ferman.

[32]

Hüküm 78

Rakka beylerbeyine gönderilen emirde Nefs-i Ruha'da olan ümena taifesi zimmetinde olan bakaya ve mal-ı mukataat tahsili için Diyarbakır defterdarı tarafından sipahi oğlanları ve kethüdaları havalelik namıyla yetmiş seksen atlı ile ve yirmişer nefer

sekban ile üzerlerine gelip iltizamlarına bağlı karyeleri zabt ve mahsullerini kendileri öşürleyip vesair nakitlerini dahi kendilerinin tahsil ettikleri atlarının ve kendilerinin gıda maddelerini reayadan aldıkları ve tahsil ettikleri akçeden istedikleri kadarını Hazine'ye gönderip bakisini kendilerine alıkoyduklarının bildirildiği, gereği gibi ümenanın zimmetlerine lazım gelen mal-ı miriye bi't-tamam kendilerinden Rakka beylerbeyinin tahsil etmesi ve adı geçen kişilerin güvenilir adamlarıyla her üç ayda bir Hazine-i Diyarbakır'a gönderilmesine ve olağan adet üzerine teslim edilip ruznameye kaydettirip teslim müzekkirelerinin alınmasına dair ferman.

[33]

Hüküm 79

Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Ahmed Çavuş'a gönderilen emirde hala Kağır kadısı olan Hacı Yeğen'in halka zulüm ettiğinden dolayı mahalinde hak üzere tayin olunan kadılar huzurunda şer'le teftiş olunmasına dair ferman.

[33]

Hüküm 80

Bağdad muhafazasında olan Hızır Paşa'ya gönderilen emirde Hille Hâkimi Memun'un Cülus-ı Hümayûn tebriki için merkeze gitmek istediğini ve eyaletinin korunması için yetecek kadar adam bıraktıktan sonra merkeze gelebileceğini ve Hızır Paşa'nın bu kişiye engel olmamasına dair ferman.

[33]

Hüküm 81

Diyarbakır beylerbeyine ve mal defterdarına gönderilen emirde Malatya, Divriği, Darende, Gerger ve Kâhta ve zeamet-i mıstık çeltik mukataalarının kendileri Diyarbakır sancakbeyi tarafından önceki iltizam üç yıla yirmi bin filori ziyade ile iltizam ettiği ve Hazine'ye peşin olarak altı yük akçe teslim ettiği ve şartı hakkında verilen emre uyulmasına dair ferman

[34]

Hüküm 82

Karahisar, Abalı, Develi ve Ürgüb kadılarına gönderilen emirde adı geçen kadılıklarda bazı eşkıyanın ortaya çıktığı ve bazı kişilerin sayyad namına gezip insanları öldürüp mallarını yağmaladıkları sebebiyle yakalanmalarına ve hak talep edenlerin haklarının alınmasına dair ferman.

[34]

Hüküm 83

Kastamonu beyine ve Boyabad kadısına gönderilen emirde Boyabad kadısının merkeze mektup gönderip adı geçen kazaya bağlı Gündüzlü adındaki karyeye beratla mutasarrıf olan maliye katiblerinden. (Bu hüküm tamamlanmamıştır)

[35]

Hüküm 84

Zülkadiriye Beylerbeyi Mahmud Paşa'ya gönderilen emirde hala kapıcı başlarından İbrahim'in tezkire gönderip bir önceki Zülkadiriye beylerbeyi iken Eflak seferinde şehit olan Haydar Bey'in babasının Mehmed Paşa evkafından yirmi dört akçe borç aldığı İstanbul'da olan mülk evlerini rehine koyduğu bundan başka bazı adamlarını kefil edip borcunun Maraş'da beylik mahsulünden tahsil ve eda olunmak için kethüdası Mehmed Kethüda'ya mühürlü mektup verdiği borç tahsil olunmadan Haydar Bey'in şehit olduğu ve zimmetinde olan akçe tahsil olunmayınca vefatına kadar haslarının mahsulüne hariçten kimsenin dahl edilmemesine dair ferman.

[35]

Hüküm 85

Zülkadiriye beylerbeyine gönderilen emride Elbistan kazasında oturan Kara Abdurrahman Kethüda'nın iş eri değil iken halka salgın saldırdığı ve diğer suretlerle zulüm ettiğinden hakından gelmesi lazım olmuştur denilmekte ve şimdi insan-

ların haklarının sürgün edilesi ve eğer geri dönerse kmerkeze bildirilmesine. (Bu hüküm tamamlanmamıştır)

[36]

Hüküm 86

İstanbul kadısına gönderilen emirde düşmanın Budin hududunda harekette bulunduğu hududda olan ümera, beylerbeyi, vilayet ayanı ve muhafazada olan askerden muhızrlar gelmiş olduğu iki aydan beri Estergon kalesinde mahsur olan Müslümanların çoğunun şehit olduğu ve büyük şehirlerden nice mahale zarar geldiği sefere memur muhtelif sınıfdan kişilerin sefere gitmeyerek İstanbul'da istirahatte kaldıklarına düşmanın ittifakla hareket etmiş iken huzur ve rahatta olanlara ekmek ve nimetin haram edildiğine şer' ve kanun üzere katl olunmaları gerektiğine her kim olursa olsun dirliği ve esamisi ve bölüğü ile defter edilip sefere memur olan ve olmayan nasıl kimsedir aynı ile iki güne kadar ferden defter edilip sefere memur iken henüz varmayanlar ve bırakıp firar edenler her kim olursa olsun asılmalarına dair ferman. (Bir sureti Üsküdar kadısına, bir sureti Galata kadısına, bir sureti Haslar kadısına)

[37]

Hüküm 87

Şam beylerbeyine gönderilen emirde Sayda ve Beyrut sancağının Trablusşam Beylerbeyiliği'ne ilhakına dair ferman.

[37]

Hüküm 88

Trablusşam beylerbeyine gönderilen emirde Sayda ve Beyrut sancağı Trablusşam Beylerbeyiliği'nden ayrılıp Şam'a ilhak olunduğu geri Trablusşam'a ilhak olunmasına dair ferman.

[37]

Hüküm 89

Sayda ve Beyrut beyine gönderilen emirde adı geçen livalar eskiden Trablusşam Beylerbeyiliği'nden ayrılıp Şam Beyler-

beyiligi'ne ilhak olunmuş iken geri Trablusşam'a tabi kılındıklarına, adı geçen livalarla alakalı hususlarda Trablusşam beylerbeyine müracaat olunmasına dair ferman.

[37]

Hüküm 90

Bağdad Defterdarı İlyas'a gönderilen emirde Bağdad tarafının geliri masrafından fazla ise gelir masrafının içine alınmamasının sebebinin ne olduğu hala Bağdad'da tahsil olunan mal ne mikdardır önceki senelerde mahsül gelirin ne kadar olduğu sorulmakta ve bunun defter edilip merkeze gönderilmesine ve İlyas'ın Haleb defterdarı da olmasına dair ferman.

[38]

Hüküm 91

Bağdad beylerbeyine gönderilen emirde Bağdad kullarının çoğuna dirlik verilmesi yasaklanmış olduğu Tat ve Sarılı ve Arab tayifesi olup ol asılları yoklamak için müteferrikalardan Mustafa'nın tayin olduğu ve Bağdad beylerbeyinin marifetiyle yoklanıp mevcudu ve na-mevcudu ne mikdardır yasaklanan tayifeden kimse var mıdır arz olunmasına dair ferman. (Bir sureti Basra'ya, bir sureti Şehr-i Zol'a)

[38]

Hüküm 92

Mısır beylerbeyine gönderilen emirde İskenderiye sancakbeyinin merkeze tezkire gönderip kendisinden önceki liva beyinin ile bundan önce topladığı bedel akçesi hesablaşmak üzere iken firar edip bedel akçesinden zimmetinde çok fazla kaldığı, zimmetinde akçe kalmış ve eda etmemiş ise tahkik edip Mısır beylerbeyinin akçesinden bi-kusur teslim alıp temessük almasına dair ferman.

[39]

Hüküm 93

Sarıkavak kadısına gönderilen emirde Sarıkavak kazası aha-

lisi meclis-i şer'a gelip Göksu Nehri üzerinde olan Kesikköprü denilen köprünün harap olup. (Bu hüküm ikmal olunmamıştır)

[39]

Hüküm 94

Rum beylerbeyine ve Katar kadısına gönderilen emirde Çorum sancakbeyinin mektup gönderip Hacı Musa adındaki kişinin eşkiya olduğunu Hacı Ali adındaki kişi hatunu ile giderken yolunu bastığını hatununu zorla alıp erzakını. (Bu hüküm ikmal olunmamıştır)

[39]

Hüküm 95

Trablusgarb beylerbeyine ve Trablusgarb vilayetinde olan kadılara gönderilen emirde Trablusgarb ahalisi ve reayasının arz-ı hal sunup bazı kadılar, beylerbeyi ve sancakbeyi adamları hukuk ve rüsumlarını kadimden ol vilayette olagelen adet ve kanun üzere almayıp hadden ziyade alıp zulüm ve haksızlık ettikleri ve verilen emir icabınca amel edilmesi ve reayaya zulüm edilmemesine dair ferman.

[40]

Hüküm 96

Merzifon kadısına gönderilen emirde Merzifon Kasabası'nda reayanın çoğu meclis-i şer'a gelip El-hac Hızır'ın eşkiya olduğu koyun eti hususuna kibel-i şer'den narh verildiği lakin itaat etmeyip narh verene ve verdirene terbiyesizlik etmiştir diye dava etmişler ve mezburun ahvali Müslümanlara iyice sorulduğunda aleyhine şahadet ettikleri hak ve adl üzere teftiş edilip sabit olursa sürgün edilip arz edilmelerine dair ferman.

[40]

Hüküm 97

İnebahtı beyine, Yenişehir, Çatalca ve Yanya kadılarına gönderilen emirde Mehmed adındaki kişinin yanına nice eşkiyayı

toplayıp halka zulüm ettiği ve akçelerini alıp avratlarını çektiği ve bunun gibi zulümlerinin haddi aştığından Mehmed'in huzura getirilip hak dava edenlerin haklarının alınması ve sonra şer ile lazım gelenin yerine getirilmesine dair ferman.

[41]

Hüküm 98

İstanbul kadısına ve yeniçeri ağasına gönderilen emirde İstanbul'da Ayasofya-i Kebir kurbunda bazı buzhane ve müdev-vene ve kahve dükkânları fesad üzere olduklarından bahsedilmiş ve bundan sonra zikr olunan mahalde buzhane ve müdev-vene ve kahve dükkânları bina ettirilmemesine dair ferman.

[41]

Hüküm 99

İstanbul kadısına gönderilen emirde önceki Basra Beylerbeyi Sinan Paşa cevheri Yahudi Yakob'dan vesair Müslümanlardan cevahir satın alınması ve borç alınması suretiyle otuz sekiz yük akçe borçlanmış ve bu zamana kadar alış-verişini dahi vermeyip temessükü lazım geldiği üzere zimmetinde hak olan otuz sekiz yük akçeyi vermekte bahane etmekle Vezir Mehmed Paşa ile ve mezburun rızkı ve emlaki satılıp Yahudi Yakob'un hakkının alınmasına dair ferman. (Bir sureti Bursa kadısına, bir sureti Üsküdar kadısına)

[42]

Hüküm 100

Hassa müneccimlerinden Fütuhi'nin nişanı iptal edileceği bilindiği üzere sefere giderek serdarın yanında hizmette olması emir olmasına rağmen hala sefere gitmediği bu yüzdende merkezde kalması için ferman yazılmış olup emir eline nerede geçerse geçsin gitmeyip merkezde kalmasına dair ferman.

[42]

Hüküm 101

Malkara kadısına gönderilen emir üzerine Malkara kazasın-

da ortaya çıkan eşkiyaların ele geçirilerek Müslümanlara olan zulm ve eziyetleri tespit edilir ise hak dava edenlerin haklarının alınmasına dair ferman.

[43]

Hüküm 102

Sarıkavak kadısına gönderilen emirde Sarıkavak kazasına tabi Moloc, Bahçecik, Kubadlı ve Nasrullah köy halkı köylerinin yakınında olan Göksu adındaki nehrin üzerindeki kesik köprünün tamir edilmesini istemiş olup tamir için yaklaşık bir yük kadar akçe lazım olduğu ve kaza halkının fakir olduğundan ve kimsenin bu iş yüklenmediği için köprüde harap olan yerlerin kendi mallarından tamir edilmesi ve halktan öşür alınmamasına dair ferman.

[43]

Hüküm 103

Halep beylerbeyine ve kadısına ve defterdarına gönderilen emirde önceki Mir-i miran Halep'e gönderdiği mektupta Ömer Camii etrafında olan evler zamanla Yahudiler'in eline geçtiği için adı geçen caminin terk edildiği ve harap olduğu ve etrafındaki evler Müslümanlara satılıp Yahudiler başka yerde olsaydı cami yeniden hayata geçerdi diyerek Müslümanların haber verdiği bildirilmesi üzere anlatılanların doğruluğunun teftiş edilerek yazılıp merkeze gönderilmesine ve ve kimeseye zulm edilmemesine dikkat edilmesine dair ferman.

[44]

Hüküm 104

Gerebeniş kadısına gönderilen emirde Taht-ı kazanda olan Paparosni köyünde ikamet eden Yeniçeri Kabil katl edilmiştir. Buyurulduğu üzere katillerin ele geçirerek katiller suçsuzlar ise bildirilmesine suçlular ise haklarından gelinmesine dair ferman.

[44]

Hüküm 105

Trabzon'da yeniçerilerin zabiti olan Mehmed Subaşı'ya gönderilen emirde Rizede ikamet eden Sefer adındaki çocuğun babası Sivas'tan gelirken Mehmed adındaki yeniçerilere tabi olan bazı eşkiyaların yolunu keserek katl ettikleri ve erzak ve mallarını ele geçirdikleri üzere adı geçen eşkiyayının huzura getirilmesine ve eğer davanın üzerinden on beş yıl geçmemiş ve katl edenlerin yeniçeri olduğu doru ise bildirilmesine yeniçeri değilleri ise haklarından gelinmesine dair ferman.

[45]

Hüküm 106

Gerebeniş kadısına gönderilen emirde kazaya tabi Paparosti köyünde ikamet eden Kabil adındaki yeniçeri katl edilmiş olup bu hususda teftiş için Ali adındaki yeniçeri tayin edilmiş olup katil kim ise bulunarak gerekli olanın yapılmasına dair ferman.

[45]

Hüküm 107

Kıbrıs kadısına gönderilen emirde Kıbrıs'da vefat eden bir yeniçerinin geride bıraktığı mallarına dair ferman.

[45]

Hüküm 108

Habsimana kadısına gönderilen emirde Abdallu köy sipahileri olan Abdulkerim, Yar Ahmed, Hüdaverdi ve İdris adındaki kişilerin halka zulm ettiklerini Sonisa kadısı bildirmiş olduğu üzere doğru ise bildirilmesine ve tımarlarının alınarak haklarından gelinmesine dair ferman.

[45]

Hüküm 109

Yanbolu, İslimye ve Yanbolu tarafındaki kadılarına gönderilen emirde Anadolu Beylerbeyliği ile tuğrayı şerif hizme-

tinde olan Hamza'nın adamlarından olup Divan-ı Hümayûn kâtipleri talebelerinden Mesih Yanbolu kazasında zametine vardiktan sonra dergâh-ı muallam çavuşlarından Mehmed Çavuş adı geçen kişinin gösterdiği beratın doğru olmadığı yalandır diyerek sicil ve hüccet olduğu bildirildiği üzere adı geçen Mehmed Çavuş'un dediği doğru ise kayıt ederek merkeze gönderilmesine dair ferman.

[46]

Hüküm 110

Konya ve Koçhisar kadılarına gönderilen emirde Koçhisar kadısının merkeze gönderdiği mektupta adı geçen kazada ikamet eden yüzdeciler taifesinde toplanan kalabalık meclise gelerek yüzdeciyen emirleri kırk elli atlı ile köy köy gezerek konaklık diyerek salgın salıp ve selamlık adına her geldikçe birer gurus aldıği ve on beşer bin ve yirmişer bin akçelerini cerime diye aldıkları sebebiyle bu kişilerin ele geçirilerek yaran kapıcı ile haps ederek merkeze gönderilmelerine dair ferman.

[47]

Hüküm 111

Mısır beylerbeyine gönderilen emirde Mısırdaki müftü Hanefi ve Şeyh Ali Kudsi adındaki kişiler ilim ve faziletleri ile sancakda devletin devamı için duacılarından oldukları bu kişilerin ulufe ve cerayalarını her ay başında herkesten önce tamamen verilmesini ve cerayasına beş erdeb zam olmasına ve Şeyh Salih Ebul Kaysi'ye üç erdeb zam verilmesine dair ferman.

[47]

Hüküm 112

Mısır beylerbeyine gönderilen emirde Mısır'da olan Beniyy'l Ezher Camii'nde ulema ve sulaha haftada iki gece sabaha kadar dua etmişler bu kişilerin kandillerini yakılması için yağ verildiği bildirildiği üzere bunun rezaka ve ahbasiyye ve cevsiyye ve miriden tedarik edilerek adı geçen ulemaların eskiden olduğu

gibi haftada iki gece kandil ile sabaha kadar devletin ömrünün devamı için dua etmeye devam etmelerine dair ferman.

[48]

Hüküm 113

Aydın ve Sığla sancakları kadılarına gönderilen emirde Es-kihisar ve Mandıra kadıları mektup gönderdikleri ve zıkr olunan kadılıklar halkının meclise giderek vilayetlerindeki beylerin sefere gittikleri ve vilayetin boş kaldığı ve halkdan bazı tüfek alıp kullanarak eşkiyaya yardım ettikleri ve fesad ortaya çıktığı hatta yola bile inerek Müslümanların mal ve eşyalarını gasp ettiklerini bildirmişlerdir. Bunun üzerine tüfeklere el konulmasına ve fukaraya zulm ve eziyet edenlerin dava edilerek haklarının alınmasına ve ne kadar tüfek varsa alınarak yazıp bildirilmesine dair ferman.

[49]

Hüküm 114

Bolu beyine, kadısına ve Konrapa kadısına gönderilen emirde Darıyeri köyü'nde vefat etmiş olan Mustafa Paşa'nın vakfı olup adı geçen köyü zapt eden Bahsayis adındaki kimsenin eşkiya olduğu ve elinin altında bulunan yol kesen eşkiyaların iki tanesini mirliva ele geçirerek katl ettikleri ve Bahsayis Şeyh Mehmed adındaki yoldaşıyla firar ettiği ve halka zulm ve eziyete devam ettiği sebebiyle hakkından gelinmesine dair ferman.

[49]

Hüküm 115

Bolu beyine adı geçen livada olan kadılara gönderilen emirde Bolu kadısının gönderdiği mektupta adı geçen liva alaybeyi ve zuama ve tımar sahiplerinin seferde olduğu ve vilayette kimsenin kalmadığı Müyesser adındaki kişi Dogancı tımarıyla emekli olup Çavuş değil iken bir şekilde mehayif teftişine emir alarak emrim var diyerek halka zulm ve rencide ettiğini bildirmiş olup gönderilen emir üzere bahane ile kimin nesi

alınmış ise ashabına geri verilmesine ve kimseye zulm ettirilmemesine dair ferman.

[49]

Hüküm 116

Rakka beylerbeyine gönderilen emirde katl olunan Diyarbakır Beylerbeyi İbrahim'in toplanarak Ruha kazasında üç yerde der-anbar ettiği terekelerin satılarak gönderilmesi için maliyeden Diyarbakır defterdarlarına emir gönderilmiş iken senin yüzünden satılıp gönderilmediği ve sana varan emir üzere terekeleri sattırıp maliye tarafına gönderilem hüküm ile yerine getirmen ve geciktirirsen özrün kabul edilmeyeceğine dair ferman.

[50]

Hüküm 117

Bursa kadısına gönderilen emirde Bursa'dan Mehmed adındaki kişi Mustafa adındaki babamı ve bundan önce Seyyid İbrahim'i katl eyledin diye dava ettiği ve dört bin akçe bedel ile anlaşılmış iken geri adı geçen Mehmed'in amcası Ahmed adındaki kişi Kerime adındaki seyyidenin zevci Ahmed'i tutup haps ettikleri ve kişinin evini satarak zulm ettikleri sebebiyle merkeze gönderilmesine dair ferman.

[50]

Hüküm 118

Akdağ kadısına gönderilen emirde Taht-ı kazandan Ali, Gerger, Mehmed, diğer Mehmed ve kardeşi Sahrkulu tımar sahibi Kubad adındaki sipahinin evini basarak kızını zorla alıp götürdükleri sebebiyle haklarından gelinmesine dair ferman.

[51]

Hüküm 119

Malatya kadısına gönderilen emirde Feruh adındaki kişi fesad üzere olduğu ve adı geçen kaza halkından on beş bin gurus ve otuz deve ve iki atlarını ve dört mandasını aldıkları tespit

edilmiş iken alınmadığı zulm ve korkuttuğu bildirilmesi üzerine hakkı olanlarının haklarının alınmasını ve davanın üzerinden on beş yıl geçmemiş ise haklarının verilmesine dair ferman.

[52]

Hüküm 120

Üsküp sancağında olan kadılara ve İstip ve Kratova ve Tik-yes kadılarına gönderilen emirde Mirliya zuama ve tımar sahiplerinin seferde olduğu ve bu sebeple zaleme taifesinin hal-ki rencide ettiği ve başkaldırarak asi Arnavud taifesiyle ittifak ederek Üsküp ve taraflarında fesad içinde oldukları, yolları ke-sip evleri basıp, adamları katl ettikleri sebebiyle üzerlerine Hü-seyin Çavuş memur olarak gönderilmiş olup haklarından gelinmesine dair ferman.

[52]

Hüküm 121

Rum beylerbeyine gönderilen emirde Hazine-i Amire'nin Rum canibi defterdarı Ali'nin merkeze mektup gönderip reayadan biri eminler ve mültezimlerden bir cüzi husus için rencide oldukda sana varıp cürm-i galiz isnadıyla mektup ve mü-başir alıp ale'l-gafle adı geçen emirleri tutturup zorla bir ele ge-çiremeyince mübaşirin yol harcını ve ücret kıdemini ona çekdi-rip ve mücrim adına devesini ve katırını yağmaladıkları ve bu bahane ile mal-ı miri zayı olduğu bildirilmekle onun gibi reayadan birinin ümena ve mültezimlerden şikâyet ettiğinde defterdardan elinde tezkire olmayanlara mektup ve mübaşir verilmemesie dair ferman.

[52]

Hüküm 122

Rum defterdarına gönderilen emirde mektup gönderip reayadan biri ümena ve mülteziminden bir husus için rencide olduklarında beylerbeyine gidip mektup veya mübaşir almakla bu bahane ile mal-ı miri zayı olduğu bildirildiğinden beyler-

beyine emr-i şerif gönderildiği ve onun gibi reayadan ümena ve mültezim ile bir hususları olursa beylerbeyine şikâyet edip sana geldiğinde tezkire almadıkça beylerbeyine gitmeğe ruhsat verilmemesi ve reayaya taciz ve tazyik edilmemesine dair ferman.

[53]

Hüküm 123

Kapucubaşı Abdülkerim Ağa'ya gönderilen emirde sefere memur olan askerin henüz sefere gitmediği yollarda ve evlerinde oturup ihmal ettiklerinden dolayı Kapucubaşı Abdülkerim Ağa'nın bu hususta dikkat ve ihtimamına itimad olundugundan mübaşir olarak tayin edildiği, sefere memur olup gitmeyen, beylerbeyiler, sancakbeyleri, müteferrikalar, çavuşlar, züama ve erbab-ı tımardan her kim olursa olsun bir an bir saat yerlerinde durdurulmayıp serdarın yanına gönderilmesini muhalefet edenlerin asılılarak cezalarının verilmesine dair ferman.

[53]

Hüküm 124

İstanbul kadısına gönderilen emride Vezir Mehmed Paşa'nın İstanbul'da Avratpazarı'nda yaptırdığı caminin etrafında medreseler ve muallim-haneler olup pazartesi ve perşembe günleri tilavet-i Enam-ı Şerif için sultan camilerine uzak olduğu danışmendler ve sıbyanların güçlük çekmekte olduklarından dolayı Vezir Mehmed Paşa'nın yaptırdığı caminin etrafındaki medrese ve muallim-hanelerde danışmend ve sıbyanların camide tilavet yapmalarına dair ferman.

[54]

Hüküm 125

Mısır beylerbeyine, kadısına ve defterdarına gönderilen emirde Kılar-ı Amire mühimmatı için gönderilen hassa şekerin iki yıldır siyah ve kötü geldiği darlık olup kötü şeker gönderen şe-

ker emini ve nazırının memuriyetlerine son verildiği yerlerine Mısır müteferrikasından Murad'ın emin ve Mehmed'in de nazır tayin olunduğu Kılar-ı Amire mühimmatı için gönderilecek şekerin daha iyi ve beyaz tedarik edilip gemilere yüklenmesi ve merkeze gönderilmesine ve şekerin parasının sene başında Mısır Divanı'ndan nakit akçeden verilmesine dair ferman.

[54]

Hüküm 126

Mısır beylerbeyine, kadısına, defterdarına, Dimyat ve İskenderiye kaptanlarına, muhafaza beylerine, İskenderiye ve Dimyat dizdarlarına gönderilen emirde Kılar-ı Amire hassa harcının Mısır'da zehayir toplamakta olduğu merkeze gelmek istediğinden mani olunmaması için emr-i şerif verildiğine dair ferman.

[54]

Hüküm 127

Mısır beylerbeyine ve defterdarına gönderilen emirde Mısır Kılar-ı Amire mühimmatı için gönderilen Kılar-ı Amire çavuşlarından Mehmed Çavuş ve maiyyetinde bulunan arkadaşlarına verilen nafaka, baha, ceraye ve aidelere dair ferman.

[55]

Hüküm 128

Mısır beylerbeyine ve defterdarına. İskenderiye ve Dimyat kaptanlarına ve muhafaza beylerine, İskenderiye, Reşid ve Dimyat kadılarına, İskenderiye, Reşid ve Dimyat dizdarlarına gönderilen emirde İstanbul'a pirinç vesair zehayir getiren barca ile gelen miri pirincin erdebine on ikişer akçe, şeker ve baharın kantarına on ikişer akçe navlun verildiği, hala pirinç ziyade bahaya çıkıp rençber tayifesinin pirinçlerinin navlunu elli beş altmış akçe alınır diye miri pirinci vesair eşyayı on akçeye barca reisleri getirmeyip İskenderiye iskelesinde pirince giden gemilere konulmadığı taşra kalmakla çokça nesne zayi ve telef olduğunun bildirildiği ve Kılar-ı Amire için Mısır'dan tahsil ve gemilere yük-

lenen şeker ve pirinç noksan gelip mala ğadr olmağla ğadr ve telef sebebi eşya-yı mezbure gemilere tartılmadan konulduğundan dolayı ne mahalde zayı olduğu mechul ve na-malum olmağın ve navlun kalildir diye barcalar ve kalyonlar ve londos gemileri ve Karamürseller ve ıgırıp reisleri miri zehayiri gemilere tahmil eylemekte inad üzere oldukları nice zaman miri zehayir iskelelerde yatıp kalıp ayak altında kalıp telef olduğu Reşid'den miri zehayiri İskenderiye'ye getirmek için nakireler tutulmak istenildiğinde miri eşyayı yüklemeyip bazergan eşyası tahmil etmekde oldukları cihetle navlunlara zammedilmiş ve muhalefet edip bazergan eşyası yükleyen gemi reislerine gemilerini hareket ettirmeğe müsaade olunmamasına dair ferman.

[56]

Hüküm 129

Mısır beylerbeyisine, kadısına ve defterdarına gönderilen emirde Mısır'dan her sene Kılar-ı Amire'ye gönderilen eşyanın defter mucebince tedarik edilip gönderilmesine dair ferman.

[56]

Hüküm 130

Merkezden Budin'e varınca yol üzerinde olan kadılara gönderilen emirde Rumeli ve Anadolu beylerbeyileri, eyaletleri, zuama ve erbab-ı tımarı ile Budun muhafazasına vesair askerden vezir-i azam Sinan ile Eflak ve Boğdan serhadine gitmek emredilmiş yol üzerinde olan kura ve kasabalarda ve askerin geçeceği yerlerde ve toplanılacak yerde tekrar tekrar söylenip Rumeli ve Anadolu askerinin başka bir yere sapmayıp acilen beylerbeyilerle muhafazada ve fazla kalanların Ruscuk'taki serdarın yanına gitmesine dair ferman.

[56]

Hüküm 131

Önceki defter emini olan celeb tahrir ve tashihine memur olan Ömer'e gönderilen emirde İstanbul'da et hususunda ziya-

de sıkıntı olduğu celeb tahririnde ve koyun ihracında acil konulardan olduğu her kasap kendisine tayin olunan kazaların celeblerin toprak kadıları marifetiyle acilen tahrir edip koyun ihrac etmek için kadılara emir verildiği Ömer'in celeb tahrir ve tashihine ihtimam etmesine dair ferman.

[57]

Hüküm 132

Bağdad'da Vezir Cafer Paşa'ya gönderilen emirde Şehr-i Zol ve Basra vesair o taraflarda olan asi Urban ve Ekrad eşkiyasının haklarından gelinmesi, vilayetin hıfz ve hiraseti için o taraftaki beylerbeylerine Vezir Cafer Paşa'nın serdar olması ve münasib gördüğ beylerbeyilerin ona mutabaat edip serhad için tuğra-yı şerif çekilip ahkâm-ı şerife gönderilmesi istenmiş ama ibtida ve terakki vesair dirlik verilmek ve mukarrer olmak için hükm-i şerifin verilmemesinin istendiği onun gibilerle lazım olanların merkeze arz edilmesine dair ferman.

[57]

Hüküm 133

Erzurum beylerbeyine gönderilen emirde Şirvan'da olan vezir Cafer Paşa'nın Simon üzerine serdar tayin olduğu, Erzurum beylerbeyinin zuama ve erbab-ı tımarı ile varıp yardım etmesinin emredildiği lakin Cafer Paşa'ya Boğdan eyaleti inayet olduğu eyaletine yöneldiği Tebriz, Revan ve Kars beylerbeyleri dahi gelmeyip o serhad boş kaldığı ol Erzurum beylerbeyinin cemiyet ve dernekde olmasının önemli olduğunun bildirildiği dernekde olmasının emr edildiği vardiğinde o taraflarda deffedilmesi gerekenlerin haklarından gelinmesine dair ferman.

[58]

Hüküm 134

Kars beylerbeyine gönderilen emirde Kars kalesinde hizmet eden kul taifesi özlem bahanesiyle kaleyi bırakıp üç dört ay gelmeyip kendi hevalarında olmağla kale-i mezburede olan

kul taifesinden üç dört aya değin hizmete gelmeyip kendi arzularında olanların dirliklerinin kesilip hak edenlere verilmesine dair ferman.

[58]

Hüküm 135

Rumeli'nde sağ kolda olan kadılara gönderilen emirde Budin serhaddinde düşmanın çok ileri hareketlerinin olduğu Vezir-i Azam Sinan Paşa'nın serdar tayin olunup askerle yöneldiği bütün yeniçerilerin ağalarıyla gitmesinin emr edildiği kadılıkları da olan bütün yeniçerilerin de acilen gidip nereye yazılmışlarsa oraya varıp himet etmelerini gitmeyenlerin isim ve resimleriyle yazılıp bildirilmesi ve dirliklerinin alınıp haklarından gelinmesine dair ferman. (Bir sureti sol kolda olan kadılara, bir sureti Anadolu'da olan kadılara, bir sureti Karaman'da olan kadılara, bir sureti Batum'da olan kadılara)

[59]

Hüküm 136

Rum beylerbeyine ve Sivas kadısına gönderilen emirde Rum çavuşlarından İbrahim Çavuş, Hasan adındaki kişinin tasarufunda olan nikâhlı karısı İkrâm Hatun'u Hasan başka yerde iken zorla çekip almış ve bu konuda elinde hüccet ve fetvası olduğunu söyleyerek zorbalık ve fesad ettiği İbrahim Çavuş'un mahkemeye götürülüp hüccetinin tetkik ve şer-i şerifle Hasan'ın karısının alınmasından sonra İbrahim Çavuş'un hakkından gelinmesine dair ferman.

[59]

Hüküm 137

Menteşe kadısına ve Tire kadısına gönderilen emirde Kasaba-i Konaz sakinlerinden kazadan ayrılmış olan Mevlana Hacı İbrahim, kardeşi Hacı Hüseyin Çavuş ve Ömer'den her birisi medreseler ve mescitler yaptırıp ahali-i vilayete çok fazla menfaatleri var iken Konaz kadısı Mehmed adı geçenlerden bağ, bahçe,

at, katır ve benzeri nesne istediği fakat vermediklerinden dolayı düşmanlık ve şikâyet ettiği hak iddia edilip şer'le görülmüş değilse ve on beş yılı geçmemiş ve olay arz olunduğu gibi ise şer'le amel edilmesine dair ferman.

[60]

Hüküm 138

Kanğırı sancağında olan kadılara gönderilen emirde Kanğırı Müftüsü Hacı Mehmed, Tosya Kadısı Mevlana Osman, Saz Kadısı Mevlana Mehmed, Tuht Kadısı Mevlana Sinan'ın mektuplar gönderip Kanğırı'da gurbet tayifesinin ortaya çıktığını, yollara inip geleni geçeni yağmaladığı, insanları öldürdüğü ve bunun gibi nice fesad ve zorbalıklarının olduğunu bildirdikleri zikir olunan eşkıyanın yakalanıp dava-yı hak ile madde beyan eyleyenlerle hak iddia edilip hukuk-ı nas bi-kusur alındıktan sonra hapis ve arz edilmesine dair ferman.

[60]

Hüküm 139

Revan beylerbeyine gönderilen emirde Revan mahkemesinde naib olan Mahmud'un halka ziyade zulüm eylediğinden dolayı iki defa naibliğinin hüküsüz bırakılması için emir verilmiş fakat emr-i şerife itaat etmeyip tekrar naiblik ettiği, Mahmud hakkındaki şikâyet sabit olursa alakasının kesilip sürgün edilmesine dair ferman.

[61]

Hüküm 140

Kayseriye kadısına ve beyine gönderilen emirde, Sipahi oğlanlarından Taczade Mehmedi adındaki sipahi hakkındaki snadlar ile ulufesi kesilip hapis olunmuş iken isnadların doğru olmadığına dair akrabalarından Ferruh, Ali ve Mustafa'nın meclis-i şer'a giderek şahitlik ettikleri ve ahali-i vilayet dahi isnad olunan şeylerin doğru olmadığını söylediğinden Taczade Mehmedi'nin hapisten çıkarılmasına dair ferman.

[61]

Hüküm 141

Karaman, Rum ve Diyarbakır beylerbeyiliğinde ve etrafında olan kadılara gönderilen emirde düşmanın hududlarda harekette olduğu vezir-i azam Sinan Paşa'nın asakir-i İslam'a serdar tayin olduğu yeniçeri ağasının da bütün yeniçerilerle sefere gitmelerinin emredildiği bu hususta yeniçeri ağasının mühürlü mektup verip mektuba göre hareket edilmesi, yeniçerilere kimsenin muhalif hareket etmesine izin verilmemesi ve muhalefet edenleri yazıp bildirilmesine dair ferman

[62]

Hüküm 142

İpsala, Mekri ve Ferecik kadılarına gönderilen emirde önceki Ferecik kadısı olan Hüseyin'in Sultan Bayezid Han Evkafı karyeleri halkından zorla otuz bin akçe ve kurbunda olan karyelerden dahi zorla altmış bin akçe alıp ziyade zulüm ve zorbalık ettiğinden adı geçen kadıların ihzar olunup dava-yı hak edenlerin haklarını almaları ve yazılıp arz olunmasına dair ferman.

[62]

Hüküm 143

Karadeniz'e giden donanma-yı hümayûn gemilerinde serdar olan Şaban Paşa'ya gönderilen emirde bu sene donanma-yı hümayûn ile Akdeniz'e gidilmesinin önemli olduğu serdara bağlı işlerin bitirilmesi Tatar Hanı Gazi Giray o tarafa geçirildikten sonra serdara lazım olan mühimmat miktarı kadar geminin alıkonulup fazlasının acilen bu tarafa getirilmesine ihmal ve gevşeklikten sakınılmasına dair ferman.

[62]

Hüküm 144

Yemen beylerbeyliği ile Vezir Hasan Paşa'ya şaşalı bir elbise ve bir kabza şimşir verilip Mısır ümerasından Raziye Kadınoğlu Mehmed Bey'e verilmişdiğine dair ferman.

[62]

Hüküm 145

Bir sureti Habeş beylerbeyine dahi bir kılıç ve bir kaftan gönderilip Raziye Kadınoğlu Mehmed Bey'e verildiğine dair ferman.

[63]

Hüküm 146

İskenderiye beyine ve Yafa beyine gönderilen emirde Saray-ı Amire için pirinç hususunda kıtlık olduğundan kadirğalarının Mısır gemilerine varıp pirinç yüklemesi ve Saray-ı Amire'ye gönderilmesine dair ferman.

[63]

Hüküm 147

Anadolu beylerbeyine ve Anadolu'da olan kadılara gönderile emirde sipahi oğlanları zümresinden Hafız Mehmed'in babasıyla bazı hizmette bulundukları Anadolu beylerbeyi ket-hüdası nice levendat ile Şaban adındaki kişiyi gönderip Hafız Mehmed'i öldürdüğü ve babasını zincirleyip evlerini basıp eğer ve atlarını alıp ziyade zulüm ettiklerinden Şaban ve yoldaşlarının her nerede iseler yakalanıp merkeze bildirilmesine dair ferman. (Bir sureti Karaman'a, bir sureti Sivas'a, bir sureti Zülkadiriye'ye, bir sureti Haleb'e, bir sureti Şam'a, bir sureti Kıbrıs'a, bir sureti Trablusşam'a, bir sureti Erzurum'a)

[64]

Hüküm 148

Kıbrıs beylerbeyine ve Tarsus sancağında olan kadılara gönderilen emirde adı geçen yerde zuama ve erbab-ı tımarın geçen sene donanma-yı hümayûn'a memur iken itaat etmedikleri bunlardan baki kalan bedellerinin alınması ve önceki senede emr-i şerife muhalefet yapıp donanma-yı hümayûn'a varmayanların bedellerinin verilmeyip emr-i şerife muhalefet ederlerse isim ve resimleriyle arz edilmesine dair ferman.

[64]

Hüküm 149

Tarsus sancağında olan göndeirlen emirde bu sene donanmayı hümayûn'a memur olup gitmeyen zuama ve erbab-ı tımarın mutasarrıf oldukları zeamet ve tımarın bedeliyelerinin toplanmasının emredildiği ve beratları mucebince birer yıllık bedeliyelerinin nasıl mümkün ise toplanılıp gönderilmesine ve şikâyeteye izin verilmemesine dair ferman.

[65]

Hüküm 150

İstanbul kadısına gönderilen emirde İstanbul kasaplarından birinin arz-ı hal sunup kendine yamak tayin olunan zımmilerin yamaklık etmediklerini bildirdiği, yamak tayin olunan kimler ise yamaklık ettirilmesine dair ferman.

[65]

Hüküm 151

Tunus Beylerbeyi Hüseyin Paşa'ya gönderile emirde Mısır'dan miri şekerin gemilere yüklenip merkeze doğru yola çıktığının işitildiği ve kılar-ı amire'de şeker hususunda kıtlık olduğundan başka zamana kıyas etmeyip nasıl mümkün ise acilen gönderilmesine dair ferman.

[65]

Hüküm 152

Çatalca kadısına göndeirlen emirde suret-i sicil gönderip kaza merkezinden İsmail'in reaya tayifesinden iken ve gerçek ismi İsmail iken sol ulufecilerden İnehan adına ulufe tasarruf edip ve sefere dahi gitmeyip eşkıyadan olduğu durmadan reaya zorbalık üzere olduğu ve iki kadının çayırlarını zorla alıp kullandığının sicil ve hüccet olduğu yine aralıksız fesad üzere olup olmadığı hak üzere teftiş edilip görülmesi ve İsmail'in arz olunduğu üzere fukaraya zorbalığı var ise şer'le lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[66]

Hüküm 153

Gümülcine, Yenice-i Karasu ve Kavala kadılarına gönderilen emirde, Gümülcine kadısının mektup gönderip o taraflarda ehl-i fesad ve eşkıyanın çok olduğu dergâh-ı muallam çavuşlarından Ali Çavuş için ehl-i vukuf ve yarar olduğu bu yüzden onun ehl-i fesadı yakalayıp şer'le haklarından gelinmesine dair ferman

[66]

Hüküm 154

Yanbolu kadısına gönderilen emirde Yanbolu kazasında celeb defterinde mukayyed olan bazı celeblerin biz küreci ve çeribası ve voynuk olmuşuz diye bahane edip koyunları ihraç etmekte inad ettikleri ne olursa olsun bahane ettirmeyip üzerlerine yazılan koyunların ihraç ettirilmesine ve muhalefet edenlerin haddinin bildirilmesine dair ferman.

[66]

Hüküm 155

Ankara ve Koçhisar kadılarına gönderilen emirde Koçhisar kazasında Yedi Ali adındaki kişinin oğulları Mehmed ve Ahmed'le beraber ehl-i fesad olup üzerlerine nice fesad sabit ve zahir olduğu üzere şer'le haklarından gelinmek emr edildiğine dair ferman.

[67]

Hüküm 156

Erzurum beylerbeyine gönderilen emirde Erzurum hududunda düşmanın harekette olduğu bildirildiği Erzurum'un zuama ve erbab-ı tımarıyla münasip bir yerde toplanılıp düşman tarafından bir hareket olursa tedbir ve tedarikle düşmanın deffedilmesine dair ferman.

[67]

Hüküm 157

Batum beylerbeyine gönderilen emirde Erzurum hududunda düşmanın harekette olduğu münasip bir yerde toplanılması için Erzurum beylerbeyine hüküm-i şerif gönderilmiş ve Batum beylerbeyinin de hazır olmasını ki düşman tarafından bir hareket olursa Erzurum beylerbeyi tarafından ona adam veya mektup gönderildiğinde acilen zuama ve erbab-ı tımarla varıp düşmala karşılaşmasına dair ferman.

[68]

Hüküm 158

Karaağaç ve Turğud kadılarına ve sancakbeyine gönderilen emirde Karaağaç ve Turğud kadıları ile Şeyh Ali adındaki kişi dergâh-ı muallama mektup gönderip hala Antalya Kadısı olan Haydar ümena ve nazırlardan vesair fukaradan beytülmal adına aldığı malı hazineye dâhil ettirmeyip kendi yiyip ortadan kaldırdığından başka yetmiş seksen miktar levend ve kırk miktar tüfenkli adam toplayıp etrafa gönderip adamlar katl ettirip Müslümanların anbarlarını ve dükkânlarını mühürleyip sattığı ve yediği vesair zulüm eylediği, teftiş olunursa üzerinde yirmi yükden ziyade akçe zuhur eder diye arz olunduğu Antalya Kadısı Haydar'ı yakalayıp muhkem teftiş olunup fukaranın hakkı alındıktan sonra arz olunup hakkında her nasıl emr-i şerif icab ederse ona göre hareket edilmesine dair ferman.

[69]

Hüküm 159

Koloz, İnebahtı, Ağrıboz ve Mora kadılarına gönderilen emirde dergâh-ı muallam yeniçerilerinden ve acemi oğlanlarından bazısının ticaret için geldiği kazanın merkezinde öldüğü. (Bu hüküm ikmal edilmemiştir. Hatta son kelimesi tamamlanmamıştır)

[69]

Hüküm 160

Ğuraba-i Yemin ağasına ve İne kadısına gönderilen emirde Ğuraba-i Yemin ağasının mektup gönderip İne kazasında Deli Cafer adındaki eşkıyanın reayaya zulüm ettiğinden dolayı önceden Gelibolu kalesinde hapis edidiği o zaman sıkıntılı bir zaman olduğu için merkeze gönderilmemiş olduğu Deli Cafer'in vaziyetinin şer'le görülüp fukaranın hakkı alındıktan sonra hakkında nasıl emr-i şerif sadır olursa ona göre vazifenin yerine getirilmesine dair ferman.

[69]

Hüküm 161

Diyarbakır defterdarına gönderilen emirde hala Diyarbakır'da olan ümena ve mal zimmetinde olan cizye akçesinin toplanıp ve tahsil etmek için dergâh-ı muallam çavuşlarından Yusuf Çavuş'a gönderildiği ve maliye tarafından hükm-i hümayûn verildiği, hazine malının toplanıp tahsil ettirtip acilen çavuşla gönderilmesine dair ferman.

[70]

Hüküm 162

Selanik kadısına gönderilen emirde dergâh-ı muallam çavuşlarından Hamza Çavuş ve arkadaşlarının yeniçeriler çuhaları toplanmasına memur olan yayabaşısı muhkem dövüp yanında olan yeniçerileri yaralayıp ziyade fesad ve zorbalık ettikleri merkezdeki samsuncubaşı olan Ahmed Subaşı'nın tayin edilip gönderildiği, vardığında Hamza Çavuş ve adamlarını yakalayıp yazılmasına ve merkeze gönderilmesinde dair ferman.

[70]

Hüküm 163

Selanik kadısına gönderilen emirde yeniçerilerin çuhalarını toplamaya memur olan yayabaşısı kadılardan Atazade ve Seyfullah adındaki kadıların bazı eşkiya ile dövüp yanında olan ye-

niçerileri yaraladıkları Atazade ve Seyfullah adındaki kadılara yarar adamlar koşup merkeze gönderilmelerine dair ferman.

[70]

Hüküm 164

Merkezden Edirne'ye varınca yol üzerinde olan kadılara fönederilen emirde bundan önce vefat eden Vezir Nişancı Mehmed Paşa'nın Hasan adındaki azat edilmiş kölesinin mutasarıf olduğu zeametinin bir senesini iki yüz elli bin akçeyi üzerine alan adam bir buçuk sene zapt edip bir akçe göndermemiş olduğu Hasan Kethüda vefat edip bahsi geçen meblağın oğlu Ahmed'e kaldığı firar eden müteahhidin bulunup yazılarak arz edilip gönderilmesine dair ferman.

[71]

Hüküm 165

Önceki Selimiye Sancakbeyi olan Eburişoğlu Ahmed'e gönderilen emirde Haleb Defterdarı Mehmed'in merkeze mektup gönderip Eburişoğlu Ahmed için yarar olup Bağdad, Diyarbakır ve Haleb etraf ve eknafında fesad üzere olan asi A'rab vesair eşkıyaların gereği gibi hakkından gelmesi için yardım etmeye mecbur olduğu sancağın başkasına verildiği ve asi A'rab'ın ve eşkıyaların haklarından gelinmesine dair ferman.

[71]

Hüküm 166

Selanik kadısına ve Selanik'de olan yeniçeriler yayabaşına gönderilen emirde Sidrekapsi kazasına bağlı Aynaroz adındaki adada oturan rahipler meclis-i şer'a gelip yasakçının atanması adetten değil iken dahi Memi, İskender ve Mehmed adındaki yeniçerilerin yasakçı namıyla fukarayı zulüm, zorbalık ve sebepsiz rencide ettiklerinden Ayranoz'a gidilip yeniçerilerin yasakçılık etmemesi için muhkem tenbih edilip şimdiye kadar hilaf-ı şer' fukaranın nesnelerin almışlar ise hüküm edip aliverilmesine dair ferman.

[72]

Hüküm 167

Kilidülbahr kalesi dizdarına göndeirlen emirde Kilidülbahr erenlerinin beratlarını yenilenmesi istendiği yenilenmesi için gerekli olan harçların alınıp keseye konulması ve mühürleyip içlerinden emin kimseler ile gönderilmesine dair ferman. (Bir sureti Ankara kalesi dizdarına ve defter eminine)

[72]

Hüküm 168

Ereğli'de oturan Mehmed Çavuş'a gönderilen emirde Ereğli iskelesine gelen zahire gemilerinin çoğunun İstanbul'a gelmeye başka yere gittiği ve tayin olunan Çavuş zapta kadir olmayıp müstakil birinin tayin olmasının lazım olduğu Mehmed Çavuş'un bizzat Ereğli'de durup zahire ahvaliyle dikkat edip zahire yüklü gelen gemilerin başka yere gitmesine izin vermemeye İstanbul'a göndermeye dikkat etmesine dair ferman.

[72]

Hüküm 169

Radoscuk iskelesine tayin olunan çavuşa gönderilen emirde çavuşun Ereğli iskelesine gelen gemilere karışmayıp Radoscuk iskelesine gelen gemilerden gayriye dâhil etmemesine dair ferman.

[73]

Hüküm 170

Vize sancağında olan kadılara gönderilen emirde Vize ve Midye kadılarının merkeze mektuplar ve muhızrlar gönderip adı geçen yerlerde oturan sipahiler ve yeniçerilerin sefere memur oldukları fakat sefere giderlerse vilayetin boş kalacağı ve etrafta olan eşkıyaların evlerini basıp çoluk çocuğunu, mal ve erzaklarını yağmalayacaklarından emin olduklarını bildirdikleri bunun için Vize kasabasında eski sancakbeyi olan Hürrem Paşaoğlu İskender'in vilayeti korumasına atanmasının istendi-

ği ve Hürrem Paşaoğlu İskender'in vilayetin korunmasına tayin olunduğuna dair ferman.

[73]

Hüküm 171

Giresun, Keşab ve Kürtün kadılarına gönderilen emirde kazalarının merkezindeki yeniçerilere serdar olan Hacı Ahmed adındaki yeniçeri sabıkı üzere kazalarının merkezindeki yeniçerilere serdar olması rica olunmuş ve Hacı Ahmed'in serdar tayin edildiğine dair ferman.

[74]

Hüküm 172

Yegân Bey Medresesi Müderrisi Muslihiddin ve Kalecik kadısına gönderilen emirde önceki Çukurca Kadısı olan Yahya'nın reaya ve berayaya nice zulüm ve zorbalık ettiği, halkın on bin ve beş bin akçelerini aldığı, bir olay yerine gitmek için halkın ayak teri diye üçer dörder bin akçelerini aldığı nice defa bazı hususlar için verilen emr-i şerife göre amel etmediği ve ehl-i örf tafiyesiyle yekdil olup şeriata aykırı olarak reayanın akçelerini aldığı ve bir maddeden iki tarafa hüccet verdiği ilam olunmağla mezkûr kadının şer'-i şerife davet edilip hak üzere mahall-i hadiseye teftişi hukuk ashabına alıverildikten sonra mevaddın suret-i sicillerinin mühürlenip gönderilmesi ve hakkında çıkan emrin yerine getirilmesine dair ferman.

[74]

Hüküm 173

Şiran kadısına gönderilen emirde yeniçeriler ağası Ahmed'in mektup gönderip o taraflarda olan yasakçılardan reaya ve berayaya nice zulüm ve zorbalık ettiği ilam olunduğu, yasakçıların muhkem tenbih edilmesine dair ferman.

[75]

Hüküm 174

Cezire-i Limni kadısına gönderilen emirde veziriazam Sinan

Paşa'nın Limni'de olan hasları voyvodası Ramazan'ın merkeze adam gönderip zikr olunan hasları reayasının öşr vesair vergilerinin eksik vermek istedikleri için şikâyet ettiği veziriazam Sinan Paşa'nın zikr olunan haslarının öşr vesair vergilerini eskiden beri alına geldiği üzere Ramazan'a aldırması ve reayaya inat ve muhalefet ettirmemesine dair ferman.

[75]

Hüküm 175

Limni kadısına gönderilen emirde veziriazam Vezir Sinan Paşa'nın Limni'de olan hasları reayasından yüz seksen altı nefer zimmi ispençelerin sair reayadan noksan vermek şartıyla Ballukasrı kalesinde gece ve gündüz nöbetçi tayin olunmuş iken Ballukasrı dizadınının kendi nefsi için adı geçen hasları reayasından yüz seksen altı neferden fazla reayayı yanına alıp bunlarda nöbetçidir diye ispençelerini deftere göre tamamen alınmasına mani olduğuna ve men edilmesine dair ferman.

[75]

Hüküm 176

Dergâh-ı Muallam çavuşlarından olup Zülkadiriye vilayetinin bedel akçesini toplamaya memur olan Hızır Çavuş ve Divân-ı Hümayûn kâtiblerinden Kâtib Osman'a göndeirlen emirde, geçen sene Zülkadiriye bedel akçesi toplama ve tahsilinde istihdam için tayin olunan Maraş çavuşlarından bir mikdar çavuşun Yörük taifesinde geri kalan bedelleri toplama ve tahsiline lazımdır diye arz eylediği ve bu sene dahi lüzum üzere geriye kalan bedelin tahsilinde istihdam olunmasına dair ferman.

[76]

Hüküm 177

Ağrıboz, Mora, İnebahtı ve Mizistre sancakbeylerine ve adı geçen vilayetlerde olan kadılara gönderilen emirde Dergâh-ı Muallam müteferrikalarından Süleyman'ın Dergâh-ı Mualla-

ma arz-ı-hal sunup hükümetlerinin merkezinde mehayif teftişine hatt-ı hümayûnla memur olup kötü hareketleri meydana geldiği ortadan kaldırılmaya müstahak olanların muhtac-ı arz olmayanların haklarından gelinmesi istendiği, kadıların şeriatına karşı geline hususlar her ne ise mahalinde düzeltmelerine ve fukaraya zarar gelinmemesinin istendiğine dair ferman.

[76]

Hüküm 178

Gelibolu, Umur, Malkara ve Keşan kadılarına gönderilen emirde kazalarının merkezinde bazı eşkıyanın ortaya çıktığı gelene geçene zorbalık etmekten hali olmadıkları ilam olunduğu bu hususa dikkat edilmesini fesad ve zorbalık üzere olanların hapis edilmesine ve merkeze gönderilmesine dair ferman.

[77]

Hüküm 179

Edirne'ye varınca yol üzerinde olan kadılara gönderilen emirde hala Maraş ve Karaman beylerbeyilerinin acilen serdara katılmalarının emredildiği, sefere memur olanların bahanelerle başka yere gitmeyip doğrudan serdarın yanına varması için Dergâh-ı Muallam kapıcılarının göndeirldiği bu hususta asla bir an ve bir saat ertelenilmemesi gitmeyenlerin ortadan kaldırılmasının emredildiğine dair ferman.

[77]

Hüküm 180

Ankara kadısına gönderilen emirde o taraflarda oturan Haydar adındaki kişinin merkezde şikâyetçileri olup merkeze gönderilmesi lazım olduğu bunun için çavuş gönderildiği Haydar adındaki kişinin çavuşa teslim edilmesine dair ferman.

[78]

Hüküm 181

Eski Basra Beylerbeyi olan Ali Paşa'ya ve Haleb kadısına gönderilen emirde, Eriha kadısının Dergâh-ı Muallama mektup

gönderip Eriha kazasında oturan Şeyh Abdülvahab adındaki kişinin kardeşi olup Şafii Müftüsü olan Abdurrahman'ı ve kızı Ayşe'yi namları yazılı kimseler hevalarına nice eşkiya ile katl ve mallarını yağmaladıkları, adı geçen eşkiyalardan Mustafa, kardeşi Ebubekir ve Mehmed'in yakalandığı ve fesadlarının sabit olduğu, diğerlerinin yakalanamadığı firar eden eşkiyaların yakalanıp şer'le lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[78]

Hüküm 182

Vezir Kaptan Halil Paşa'ya gönderilen emirde mensuhattan zeamet ve tımara mutasarrıf olan umumen zuama ve erbab-ı tımarın bu senede deniz yüzüne ihracı ferman olunan Donanmayı Hümâyûn üzerine serdar tayin olunan Trablusgarb Beylerbeyi Memi Paşa'nın sefere gitmesinin emredildiği, vardığında zeamet ve tımar sahiblerine söylenmesi ve her birinin savaş aletleriyle hazır olup Memi Paşa'nın yanına varıp yardım etmelerine dair ferman.

[78]

Hüküm 183

Eski Trablusgarb Beylerbeyi Memi Paşa'ya gönderilen emirde mensuhattan zeamet ve tımara mutasarrıf olanların Donanmayı Hümâyûn'la Memi Paşa'yla sefere gitmelerinin emredildiği Hüdavendigâr sancağında mensuhattan otuz altı bin akçe zeameti olan Cafer'in Harem-i Hümâyûn'una hizmet edip emekdar olduğu adı geçen kişilere başbuğ tayin edilmiş olduğu başbuğ hizmetinde münasip bir şekilde istihdam edilmesi-ne dair ferman.

[78]

Hüküm 184

Dergâh-ı ali çavuşlarından Ferid Çavuş'a gönderilen emirde Radoscuk Kadısı Mehmed'in mektup gönderip müstakim, hizmetkâr ve ehl-i vukufdur diye Radoscuk iskelesinin hıfz ve

hirasetinde olup Radoscuk'a gelen zehayiri vurgunculara kaptırmayıp ve başka yere gönderilmesine müsaade etmeyip doğrudan İstanbul'a göndermesine dair ferman.

[79]

Hüküm 185

Hala yeniçeriler ağası olan Ahmed Ağa'ya gönderilen emirde bundan önce sefere memur olan yeniçeri kullarının henüz varıp serdara katılmadığı acilen varıp erişmelerinin gerektiği Ahmed Ağa'nın bizzat kalkıp karadan sefere memur olan yeniçeri kulları ile acilen serdara erişip münasip gördüğü üzere hizmette ve yoldaşlıkta bulunulmasına dair ferman.

[79]

Hüküm 186

Lori beylerbeyine gönderilen emirde Zekim Hâkimi Aleksandra voyvoda ve Kertil Hâkimi Simon'un mektuplar gönderip Kazak taifesinin ülkelerine girip kimini katl ve kimini esir ettikleri, mal ve erzaklarını yağmaladıklarından dolayı şikâyet ettikleri, fakat adı geçen kişilerin Lori kalesine zehayir erişmesine mani oldukları ve ülkelerine varılıp ihtar edildikleri, şimdi Simon'un merkeze iltica ettiği, doğru yolda olmadıklarından isyan eden Kazak ve gayri taifeye, ülkesine ve adamlarına tecavüz ve zorbalık ettirilmemesine dair ferman.

[79]

Hüküm 187

Zekim Hâkimi Aleksandra'ya gönderilen emirde -i Sidre misalimize itaat ve inkiyad üzere olup müteahhid olduğu haracı verip ve lazım olan hususlarda asker-i İslam'a yardımcı olurken Kazak taifesinin ülkensine dâhil olduğu ve eski Genc Beylerbeyi Mahmud bazı esbab ve mücevherini aldığını bildirdiği, Mehmed Paşa'nın zorbalık ettiği için azl olunup beylerbeyiliğinin başkasına verildiği, Zekim Hâkimi Aleksandra'nın söylediği gibi haracını verip asker-i İslam'a yardımı olmaya devam

etmesine dair ferman. (Hükümde beylerbeyinin ismi bir kere Mahmud bir kere Mehmed olarak yazılmıştır)

[80]

Hüküm 188

Bosna beylerbeyine gönderilen emirde merkeze mektup gönderip Bosna'ya ı-ulaştıktan sonra on yedi düşman kalesi yakıldığından ve Bosna hududunun ise İspanya ve Frengistan ve Bec hududlarına çok yakın olduğundan Bosna'da zuama ve erbab-ı tımar üç bine balığ olmamakla ulufeli neferlerin ancak kaleler muhafazasında bulundukları, çok askere ihtiyaç olduğu düşmanın ise bu senedi siyasi toplanmada olduklarından ve önceki sene Bosna askerinin Budin'e gidip Bosna boş kaldığından Siska kalesinin düşman eline geçtiği ve Bosna hududuna düşman geldiğinde kâffe-i reaya ve berayanın şavaş aletleriyle düşmana karşı geldiklerinden kürekçi ve nüzül vesair iç illerde olan tekâlif bunlara olagelmış değil iken bu defa teklif edilmiş Bosna hududunda kürekçi ve nüzül vesairin bu topluluk için kaldırıldığına dair ferman.

[80]

Hüküm 189

Bosna beylerbeyine gönderilen emirde mektup gönderip reaya ve beraya Bosna beylerbeyine gedip ehl-i örf vesair zalimler bize zulüm eylediklerinde kadılara gidip mehayif ve mezalim şer'le def olunurdu fakat kadıların zalimlerle iş birliği yaptıkları ve zulümlerin önüne geçmediklerini ve müracaat etmemenin etmekten daha iyi olduğunu beyan ettikleri, beylerbeyliğinde olan kadılara mektup ve adam gönderip zulüm edenlerin men ettirilmesine dair ferman.

[81]

Hüküm 190

Selanik ve Yenice-i Vardar kadılarına gönderilen emirde Dergâh-ı Muallam çavuşlarından olup koyun emini olan Meh-

med Çavuş mektup gönderip kazaların merkezinde olan defterli celebler zimmetinde geri kalan koyunlar bu zamana kadar tahsil olunmadığını bildirmiş, bu celebler zimmetinde ne kadar koyun kaldığını öğrenmek için İstanbul kasabalarından Karamanlı gönderildiği, geri kalan koyunları tahsil ve aynen gönderilmesi eksik ortaya çıkarsa kadılara tazmin ettirileceği ve ona göre dikkatli olmalarına dair ferman. (Birer sureti Drama, Zihne, Razlık, Tirğovişte, Breznik, Petriç, Sofya, İhtiman, Radomir, Samakov, Radovişte, Manastır, Florina, Cumapazarı, Ağustos, Vodine, Karaferye, Ustrova, Ustrumca, Siroz, Nevrekop, Avrathısı, Demirhisarı, Şehirköy, İznepol, Sirisnik, Tatarpazarı, Menlik, İstib, Kratova, İvranya, Dubniçe, Doyran Gölü, Üsküb, Tikves, Köprülü Kalkandelen, Kırçova ve Pirlepe kadılarına)

[82]

Hüküm 191

Hamid ve Teke sancaklarında olan kadılara gönderilen emirde hala Eğirdir Kadısı Mevlana Abdullah'ın merkeze mektup gönderip kazaların merkezinde fesad ve zorbalık üzere olan suhte vesair levendatın haklarından gelinmek için Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Neslizade Mehmed Çavuş'un serdar tayin olunarak nicesini ele geçirip haklarından gelmiş olduğu ve nicesinin terk-i diyar etmiş iken m Neslizade Mehmed Çavuş'un sefere ayin olduktan sonra yeniden öncekinden daha çok fesad ve zulüm ettiklerinden Neslizade Mehmed Çavuş'un tekrar serdar tayin olduğu, adı geçen sancaklarda durup muhafazada olmasının emr edilip ehl-i fesadın yakalanıp hak ve adl üzere hüküm edilmesine dair ferman.

[82]

Hüküm 192

Rum beylerbeyine gönderilen emirde hala Zünnunabad kadsının merkeze mektup gönderip Zünnuabad kazasına bağlı

tımarı tasarruf eden Mehmed adındaki sipahinin bazı eşkıyaya başbuğ olup fesad ve zorbalık ettiğinin arz edildiği Mehmed'in ve adamlarının yakalanıp mahkemede hak üzere teftiş edilip şer'le hak ettiklerinin yerine getirilmesine dair ferman.

[83]

Hüküm 193

Ankara ve Bacı kadılarına, vezir İbrahim Paşa'nın hasları voyvodası Haydar'a gönderilen emirde Subaşı Portul Ali ve radamlarının eşkıya olup nice eşkıya toplayıp evleri basarak, yollar keserek zulüm ve zorbalık ettikleri ve hala kahr ve zorbalıklarının çok olduğundan yakalanıp muhkem yazılıp merkeze gönderilmelerine dair ferman.

[83]

Hüküm 194

Vilayet-i Kefe'de olan kadılara gönderilen emirde kazalarının merkezinde olan eşkıyaların hassa kadırgaları reislerinden Ahmed Reis'in kadırgasına kürege verilmelerine dair ferman.

[84]

Hüküm 195

Mora kadısına gönderilen emirde, naibin merkeze sicil sureti gönderip Mora Zabiti Ramazan Voyvoda'nın vekili Hızır adındaki kişinin meclis-i şer'a gelip Mora asiyabları civarında ramazan ayının yirmi beşinci günü savaş aletiyle on beş harami yakalayıp ahvalleri görülmek taleb olunduğunda Nihal Dimo, Yani Dimo ve adamları; Marmara adasında Kılazak adındaki manastırda on dokuz zimmi toplanıp Marmara'da bir Yahudi ve altı Rum kafiri evlerini gece yarısı basıp eşyalarını, üç bin nakit akçe ve nice esbablarını yağmaladıklarını Yahudi'yi katlettiklerini, Yaladya iskelesinde bir kayık basıp içine girdiklerini ve subaşı onları yakaladıklarını itiraf eylediklerine ve bahsi geçenlerden dokuz kişinin küreğe konuluş olup altı neferin şer'le haklarından gelmek emredildiğine dair ferman.

[84]

Hüküm 196

Balis Beyi Mustafa Bey'e gönderilen emirde Rakka Beylerbeyiliği'nde olan mal-ı miri Diyarbakır Defterdarlığı'na ait olduğu ekseriya tahsil olunan mal-ı miri havale ve mübaşirler arasında paylaşılıp nazine'ye cüzi nesne ait olur denildiği, Rakka vilayetinde olan mukataanın nezareti bana tefviz olunursa her üç ayda bir tahsil olunan akçeyi ve bakayadan nice akçeyi tahsil ve Hazine-i Amire'ye göndereceğini taahhüt ettiğinden dolayı Balis Beyi Mustafa Bey'e verildiğine dair ferman.

[85]

Hüküm 197

Gerdüs ve Arhus kadılarına ve Adbolu dizdarına gönderilen emirde Hüseyin Onbaşı adındaki kişinin Dergâh-ı Muallama arz-ı hal sunup Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Ömer Çavuş malım zayi oldu diye bana isnad edip bir emred oğlunu ve kardeşi oğlunu kendi evinde hapis edip ve yedi defa evini basıp mal ve erzakını yağma ettirip şikâyet etmek istediklerinde onları bağlayıp üç ay işkence ettiğinden dolayı adı geçen kişinin yakalanıp merkeze gönderilmesine dair ferman.

[85]

Hüküm 198

Eski Kefe Beylerbeyi Hasan Paşa'ya gönderilen emirde Azak Kadısı Mevlana Hızır memur olduğu yere gelirken Kefe kazasının halkından nice kimselerle karşılaşmış Azak hududuna yakın bir yerde Tire adındaki mevzide bu ana kadar beş altı yüz Rus'un olduğu hala Moskova'dan elçilik ile İstanbul'a giden kimse yanında bin beş yüz mikdarı Rus Kazagın dahi götürmekle ilkbaharda buzlar çözüldüğü anda iki binden fazla Kazak kale üzerine hücum edip kaleye zarar verememiş ise de Müslümanların kimini esir ve kimini şehid ettikleri gibi çiftçilerin çoğunu da esir ettiler diye haber verdiklerini arz ve ha-

rap olmuş olan kale duvarlarının tamirine ve o diyarın muhafazasına için Eski Kefe Beylerbeyi Hasan Paşa'ya emr verilmiştir daima basiret ve intibah üzere Kefe'yi koruyup kaleyi tamir etmesine dair ferman.

[85]

Hüküm 199

Merkezden Edirne'ye varınca yol üzerinde olan kadılara gönderilen emirde hala saadet ve iclal ile padişahın Edirne'ye gitmeye niyet ettiği ve yollarda olan köprü ve kaldırımların tamirinin önemli olduğuna ve tamire muhtaç olan köprülerin tamir edilmesine dair ferman.

[86]

Hüküm 200

Gence ve Karabag kadılarına gönderilen emirde Hazine-i Amire'nin eski Gence Defterdarı olan Mehmed'in mektup gönderip Gence'de Kızılbaş zamanında vilayet uhdelerinde olup miri tarafından salgun vesair tekâlif olduğunda melikler elinden alındığı ve malı cihet-i meliklerden sual olunmağla hala üslub-ı sabıka kıyasen Gence sakinlerinden Kel İhsan, Katib Ömer, arkadaşları ve bazı melikler iş erlerine varıp her ne olursa bizim elimizden edin size külli sayedelim demisler Gence'de mezkûrların ilkası ile ziyade zulüm olmuş olmağla arz olunduğu üzere fukaraya zulümleri muhakkak ise ashab-ı hukukun hakları alındıktan sonra adı geçenlere muhkem tenbih eylesin ki fukaraya zulüm etmeyeler tenbihden sonra memnu olamazlar ise belgeden sürgün edilmelerine dair ferman.

[86]

Hüküm 201

Dadya kadısına göndeirlen emirde Dergâh-ı Muallam müteferrikalarından Mahmud'in zeameti bağlı olanlardan kazanın merkezinde oturan Kara Memi'nin hala Cezayir'den gelip bir firkate yaptırıp yanına birkaç kişi toplayarak nice Müslüman-

ların gemilerini batırıp mallarını yağma ettiği bildirildiği fesad ve zorbalığının ortaya çıktığı Kara Memi ve adamlarının Rodos gemilerinde küreğe konulmalarını emr edildiği ve ashab-ı hukukun haklarının alındıktan sonra Rodos gemilerinden birine teslim edilmesine dair ferman.

[87]

Hüküm 202

Begine ve Vodine kadısına gönderilen emirde merkeze arz-ı hal olunduğu adı geçen kazanın eski kadısı Harami lakabıyla daima haydutluk ettiği ve fukaraya zulüm üzere olduğundan muhkem tenbih edilip hilaf-ı şer' yapmaması ve emr-i şerifime muhalefet ederse şer'le hakkından gelinmesine dair ferman.

[87]

Hüküm 203

Teke beyine, Antalya ve Elmalı kadılarına gönderilen emirde eskiden Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Elmalı'da oturan Süleyman Çavuş otuz beş nefer eşkiya ile karye karye gezip fukaranın yem ve yemeklerin parasız aldığı vesair yiyecekten bulduğunu aldığı ayrıca zorla at, katır, develerini, bağ ve bahçelerini aldığı ve yollara inip insanları öldürdüğüünün ilam olunduğu tımarı ve çavuşluğunun alınıp şer'le hakkından gelinmesi ve erbab-ı hukukun haklarının alınmasına dair ferman. (Bir sureti yalnız Antalya ve Elmalı kadılarına)

[88]

Hüküm 204

Revan beylerbeyine gönderilen emirde Şirvan Beylerbeyi Davud'un merkeze mektup gönderip Şirvan'a bağlı Demirkapı Kalesi'nin çok uzak bir hudud olduğu etrafını Dağıstan çevrelediği ve nice yıldır Rus'un o taraflarda kaleler bina ettiği zabt ve hıfzı için Revan sipahilerinden altı bin akçeliden yirmi bine varınca kudretli erbab-ı tımardan iki bin neferin üç yıla kadar Demirkapı muhafazasında olmasının emredildiği, kudret-

li iki bin nefer sipahinin Demirkapı muhafazasına tayin edilip tımarlarının baş karyeleri ve isimleriyle defter edip bir suretini Şirvab Beylerbeti Davud'a ve bir suretinin de Dergâh-ı Muallama gönderilmesine dair ferman.

[88]

Hüküm 205

Liva-i Karahisar-ı Sahib'de olan kadılara ve Akşehir, Ilgın, Boyalı, Seferihisar ve Günyüzü kadılarına gönderilen emride Anadolu ve Karaman beylerbeyileri ile Dergâh-ı Muallama arzları ve ayan-ı vilayetten mahzar gönderip Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Kulezade Süleyman Çavuş'un yirmi yıldan fazla Anadolu ve Karaman'da mehayif ve mezalim müfettişi olup eşkıya fırsat bulamamakla reaya ve beraya refah üzere işleriyle meşgul iken Süleyman Çavuş öldüğünde ehl-i fesad geri fırsat bulup hususan beylerbeyiler ve sancak beyleri sefere gidip vilayet hali kaldığından günden güne fesadları arttığı anlaşılmış olmağla Süleyman Çavuş'un oğlu olup Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Mehmed Çavuş babası gibi ehl-i vukuf olduğundan müfettiş olup getirip şer'le haklarından gelinmek hususunda hükm-i şerif çıktığı ve Mehmed Çavuş'un muhafazaya tayin olduğu, zulüm ve zorbalık edenleri yanındaki sipahilerle beraber yakalayıp şer'le hak üzere teftiş ve hak sahiblerinin hakların aldıktan sonra muhtac-ı arz olanları arz edilmesi ve çavuşun ehl-i fesaddan celb ve ahz edip himayet edenler isim ve resimleriyle kadılar ile yazıp arz etmesine dair ferman.

[89]

Hüküm 206

Kılarcıbasıya ve matbah eminine gönderilen emirde hala Kılar-ı Amire'de çavuş olan Mehmed Çavuş'un dokuz yüz doksan tarihinden bin iki tarihine kadar Mısır'da vekil-i-harc olup kendisinden önceki vekil-i-harclardan dört senede bin yedi yüz yirmi dört kantar şeker adetten ziyade ve kırk sekiz bin iki yüz

kile piring dahi miriden ziyade alınıp, mercimek dahi mezburun ikdamıyla ziyade olmuş nohud, şehriye, nişadır, hanna, sicim, sinameki, hıyar-ı şenbe, darcın, fülful, karanfil, timur hindi, zencebil, hurma, cevz-i heva, cevz-i hindi ve öd, hasılban ve sandal ve misk ve ve lülü-i hurda vesair ecza-yı harre ve edviye-i hindi irsal edib ve her sene vech-i meşrûh üzere ziyade gelmek adet olduğundan kendi avaidinden teslim-i kilar eylediği vech-i meşrûh üzere olan ziyade mezkûr Mehmed Çavuş'un ikdam ve ihtimam ve istikameti ve sayı ile olduğu ve adı geçen çavuşun Mısır hizmetine tayin olduğu, ulufe, mekulat, yıllık ve kısıklık Ramazan-ı şerif iydiyesi tasarrufunda olmasına dair ferman.

[90]

Hüküm 207

Bolu sancağında olan kadılara gönderilen emirde Bolu sancağının alaybeyileri, zuama ve erbab-ı tımarının hala seferde oldukları, eşkıyanın nice kimseler katl edip mal ve erzaklarını yağmaladıkları anlaşıldığı bu hususda her kadının dikkatli olup eşkıyayı haksızlığa uğrayanların haklarını şer'le almalarına ve eşkıyanın hak ettikleri cezanın verilmesine dair ferman.

[90]

Hüküm 208

Trablusşam beylerbeyine gönderilen emirde eski Trablusşam Beylerbeyi Hasan Paşa'nın kethüdası Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Ahmed Çavuş'un Trablusşam mütemekkinlerinden Hacı Alaeddin Ezheri'yi nice gün hapis edip darp ve ihanetle zorla iki yüz kuruşunu alıp zulüm ve zorbalık ettiği ve Ahmed Çavuş'un her nerede ise yakalanıp muhkem tenbih edilmesi ve merkeze getirilip ahvalinin Divân-ı Hümayûn'da görülmesine dair ferman.

[91]

Hüküm 209

Zekim Hâkimi Aleksandra Han'a yazılan namede Şirvan Bey-

lerbeyi Davud'un merkeze mektup yazıp bundan önce Şirvan reayasından çoğunun vatanını terk ettiği ve Zekim'e gidip yerleştikleri anlaşılmış olduğu bunların kadimi vatanları boş kaldığı ve geri yerlerine gönderilmeleri gerektiğine, Aleksandra Han'ın merkeze olan bağlılığını yerine getirerek Şirvan reayasını kadim vatanlarına tekrar döndürmesine dair ferman.

[91]

Hüküm 210

Şirvan defterdarına gönderilen emirde o taraflarda emir ile istihdamda olan kapukullarının reaya ve berayaya zulüm ve zorbalık üzere oldukları anlaşıldığı eskiden o tarafta istihdamda olan kapukullarının istihdamdan kovulmaları ve o taraftan ulufelerinin verilmemesi emr edilip istihdamda olan kapukullarına Şirvan hazinesinden ulufe verilmeyip memur oldukları sefere gitmelerine dair ferman.

[91]

Hüküm 211

Hısnıkeyf ve Siird kadılarına gönderilen emirde Hizan Hâkimi Hasan, Şirvan Beyi Zeynel, Said Beyi Mehmed'in mektup gönderip Kürd Veli cemaatinin Mir Aşireti olan Mehmed'i Hazo Hâkimi olan Mehmed hapsedip Mir Aşirliği'ni sebepsiz yere elinden alarak çoluk çocuğunu dokuz ay hapsetmiş ve bir yol bularak hapisten kurtulup olayı mir-i mirana söylediğinde mir-i-miran tarafından Mir Aşiretliği mukarrer olup tasarufu için eline tahvilname verilen Mehmed aşiret arasına varıp mal-ı miri tahsiline mübaşeret ettiğinde Hazro Hâkimi Mehmed üç dört bin adam toplayarak üzerlerine gönderip ağalarından birkaç kimseyi ve dört nefer hatip ile altmış nefer adam katl ve dokuz pare karyenin erzak ve malını yağmaladığı ve evladlarından kırk elli neferini esir eylediği bildirilmiştir. Hazo Hâkiminin adamlarından vech-i meşrûh üzere fesad ve zorbalık edenler her nerede ise şer'le buldurup hak üzere teftiş edip

üzerine katl hususu sabit ve zahir olanlardan yağmaladıkları mal ve erzakı ashabına aliverip ve esir eylediklerini kurtarıldıktan sonra muhtac-ı arz olanları ve arza muhtaç olmayanların şer'le hakkından gelinmesine dair ferman.

[92]

Hüküm 212

Menteşe Beyine Megri, Döğer ve Üzümlü kadılarına gönderilen emirde Rodos sancakbeyi ve Rodos kadısı mektup gönderip Rodos zahirecilerinden Mehmed bin Ömer, Cafer bin Abdullah, Ömer bin Durmuş ve Mustafa bin Hamza kazalarının merkezinde verilegelen zahireyi Megri etrafından iskeleye indirdiklerinde Megri sakinlerinden Kumanogulları diye bilinen Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Hüseyin Çavuş hizmetkârlarını gönderip zahireleri yağmalayıp ve zahire getirenlerden bazılarını yaralayıp zorbalık ettikleri anlaşıldığı zikr olunan ehl-i fesadı yakalayıp bir defa şer'le görülüp yağmaladıkları zahireyi ashabına alıverdikten sonra ehl-i fesadın yarar adamlarla merkeze gönderilmelerine dair ferman.

[92]

Hüküm 213

Dağıstan Hâkimlerinden Şemhal Bey'e gönderilen emride Şirvan Beylerbeyi Davud'un kazaya defteri gönderip Şemhal Bey için padişah adına önemli hizmetlerde bulunduğunu bildirdiği bundan dolayı sevb-i hilat-ı fahire ihsan olduğuna dair ferman. (Bir sureti Asımi Bey'e, Masum Bey'e, Ocak beylerinden Komuklu Ali Bey'e, Geri ocak beylerinden Kara Budak Bey'e, Halil Bey'e, Ali Sultan'a, Şemhal'ın iki oğluna, Asmi Bey'in oğluna)

[93]

Hüküm 214

Erzurum Defterdarı olan Hasan'a gönderilen emirde hala Kartil Hâkimi Simon Han'ın mektup gönderip hala fesad ve zorbalık eden Dadyan Melik'in yakalanıp vilayetin zapt edil-

mesi için asker talep ettiği Çıldır eyaletinin zuama ve erbab-ı tımarından beş yüz nefer ve kul taifesinden üç yüz nefer Kars eyaleti zuama ve erbab-ı tımarından bin ve kul taifesinden üç yüz ve Tomanis ve Tiflis kullarından ve gayriden üçer yüz nefer ve Göri'den Kazak vesair taifeden beş yüz nefer yarar asker tayin edildiği, Göri Beylerbeyi Mustafa asakir-i mansureye serdar tayin olunduğu ve serhad kullarından, zuama ve erbab-ı tımarlardan yeteri kadar asker yatlarıyla beraber gönderilmesine ama bu bahane ile hududların boş kalmamasına dikkat edilmesine dair ferman.

[93]

Hüküm 215

Acara beylerbeyine gönderilen emirde hala Kartil Hâkimi Simon Han'ın mektup gönderip Dadyan Melik'in fesad ve zorbalık ettiğini bildirdiği memleketinin feth ve zaptı için hala Göri Beylerbeyi olan Mustafa, serhad kulların, zuama ve erbab-ı tımarlardan yeteri kadar asker tayin olunduğu Acara beylerbeyinin kendisine bağlı asker ile Simon Han'ın yanına varıp hizmette bulunması emr edilip acilen gitmesine dair ferman.

[94]

Hüküm 216

Karaman beylerbeyine gönderilen emirde eski Ermenek, Belviran ve Nizib kadıları ve Şeyh Maruf Kerhi Medresesi müderrisi, Nasuh Bey ve Kedeğara müderrisleri ve meşayihden bazı kimselerin merkeze mektup gönderip Belviran kazası sâkinlerinden yirmi yıldan fazla mahkemede niyabet hizmetinde olan Alanlı Abdi, Veli Fakih, Ayuoğlu Mehmed, Veli, Zebani, Pir Ali Fakihoğlu, diğer Mehmed, muhızır tayifesinden Kurd Mehmed ve oğlu Mustafa adındaki kişiler hakkında bundan önce mahkemede istihdam olunmayıp bir nice defa haklarında evamir-i şerife varıp emr-i şerif sicill-i mahfuza kayd olunmuş iken mahallinden ihrac edilip zayi etmekle ge-

ri istihdam olunup ehl-i örf yanına varıp hevalarına bağlı olup zulüm ve fesada bağlı nice hususları talim ettirip on beş yirmi nefer atlı ile vilayet üzerine çıkıp karye karye gezip nice sahte vakıf-name peyda ettirip üzerlerine varıp enva-i fesad ve zulüm yaptıklarından mezburlar yakalanıp çavuşa mahpusen Kıbrıs adasına gönderilmelerine dair ferman.

[94]

Hüküm 217

Malatya beyine ve kadısına gönderilem emirde Sadattan Seyyid Ömer tarafından Seyyid İsmail şer-i şerife gelip Türkman tayifesinden Selmanlı adındaki kabilenin bir yerden yaylaga ve yaylaktan beriyyeye gittiklerinde malikânesine mütesarrıf olunan Erad ve Beksimere adındaki karyelere geldiklerinde reayanın mal ve erzaklarını yağmaladıkları hatta bazıları katlettikleri diye şikâyet ettikleri, etraf karyelerden gelen cemm-i gafir taife-i mezbure için Rafizilerdir sebb-i çar-yar-i güzün edip ehl-i sünnete ve cemaate adavet ve ihanetleri mukarrerdir diye şahadet eylemekle bu hususta herkesin dikkatli olmasını arz olunduğu gibi ise adı geçenleri buldurup üzerlerine sabit olan hukuku hükm edip alıverdikten sonra şer'le haklarından gelinmesine dair ferman.

[95]

Hüküm 218

Rum beylerbeyine ve Malatya kadısına gönderilen emirde Malatya kadısının naibinin Dergâh-ı Muallama suret-i sicil gönderip, Erad adındaki karye reayası şer'-i şerifle gelip Türkman tayifesinden Cemaat-i Müslümanlı'dan Hacı Vahhab, oğlu Halil ve adamları karyemiz üzerine savaş aletleriyle varıp üç gün üç gece hasar edip değirmenlerimiz basıp arpa, buğday ve unlarımızı zorla alıp içimizden Saru Mehmed'i ok ile vurup ve İsrail Fakih nam kimesneyi kılıçla yaralayıp edip o darptan öldüğü zulüm ve zıbalık ettiklerini beyan ettiği bu

yüzden adı geçen kişilerin adamlarıyla beraber şer'le teftiş ve üzerlerine sabit olan hakları alıverdikden sonra muhtac-ı arz olanları ve olmayanların hakkında şer'an lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[95, 96]

Hüküm 219

Rumeli vilayetinde olan beylerbeylerine, sancakbeylerine ve kadırlara gönderilen emirde Memalik-i Mahruse'de ulufeye mu-tasarıf olan kulların maaşları eskiden beri her üç ayda bir tamamen verilegelmışiken ve o vilayette olan mukataattan hasıl olan meblağ serhad kullarının vesair kalelerin masrafına kifayet ederken mültezimler irsaliyeyi kusur üzere getirip defterdarlara birer mikdar caize vermekle kalanlarının tahsili ile mukayyed olmayıp kulların maaşları bazı yerde altı ay, bir yıl ve bazı yerlerde iki yıl verilmeyerek Hazine tahsil olunmadı diye bir akçe ve bir habbe verilmeyip serhad kulları zor duruma düşmüş ve Rumeli vilayetindekileri cümlesi birlik olup reaya ve berayaya hilaf-ı şer' fukaraya zulüm ve zorbalık yaptığı ve bazı yerde ehl-i fesad ve eşkıyanın ortaya çıktığı haramzadelerin yakalanmadığı ve hak ettiklerinin verilmesiği ele sefer memur olanları vak-tinde sefere çıkarmayıp ihmal ettiklerinden zeamet ve tımarlarının alındığı gave ortadan kaldırılmaları emredilmiş bu husus için merkezden Abdülkerim'in o tarafa gönderilmiştir. Ashab-ı hukukun haklarının alınması ve eşkıyanın hakkından niye gelinmediği yazılıp merkeze gönderilmesine dair ferman.

[97]

Hüküm 220

Rumeli'nde deniz kenarında olan sancak beylerine ve kadırlara gönderilen emirde Rumeli vilayetinde olan Koloz vesair is-kelelerde bazı gemiler tereke yükleyip doğru İstanbul'a götür-meyip küffâr-ı haksara alıp gidip ziyade pahalı sattıkları düş-mana takvîyet ettiklerinden başka İstanbul'da zahire ve kıtlığa

olmasına sebep oldukları bildirildiği ve mukayyed olup sancakbeyleri ve kadıların dikkatli olup hilaf-ı emr-i şerif düşmana giden gemilerin reislerinin yakalanıp gemilerini terekisiyle tutulup miri için kabz ve reisleri ile yoldaşlarının muhkem hapsedilip merkeze gönderilip haklarında çıkanın uygulanmasına dair ferman.

[97]

Hüküm 221

Rumeli vilayetinde gümüş madeni ve darphane olan yerlerin kadılarına gönderilen emirde kazalarının merkezinde olan gümüş madenlerinden eksik gümüş çıktığı ve bazısının harap olduğu asla gümüş çıkmadığı ve darphanelerde akçe kem ayar kesildiği bildirilmiş ve kapıcıbaşı Abdülkerim'in gönderildiği ve onun tahkik ettikten sonra vukuu ve sıhhati üzere arz edilmesine dair ferman.

[98]

Hüküm 222

Rumeli'nde serhadlerde olan beylerbeyilere ve sancakbeylerine gönderilen emirde serhadde olan gazi kullarından şimdiye kadar düşmana yakalanmış olanların nasıl kurtuldukları vee kapıcıbaşılardan Abdülkerim'in oraya gidip düşmanın eline geçenleri kurtarmasına dair ferman.

[98]

Hüküm 223

Sigetvar serhaddinde olan kullar ağalarına vesair gazilere gönderilen emirde şimdiye kadar işleyen ulufelerinin verilmemekle zaruret ve parasız oldukları bildirildiği ve hala kapıcıbaşı olan Abdülkerim'in o tarafa gönderilip şimdiye kadar neden ulufelerin verilmediği ve sebebin ne olduğunu yoklayıp görmesi ve işleyen ulufelerinin bi-kusur tahsil ve teslim eylemesi tenbih olunmuştur. Serhad hizmetinde bulunmaya deva etmeleri ve ulufelerinin kusursuzca verilmesini emrettiğine dair ferman.

[99]

Hüküm 224

Sigetvar beylerbeyine, o taraflarda olan sancakbeylerine ve kadıllara gönderilen emirde geçen sene seferde şehid olan gazilerin miraslarının Hazine-i Amire'ye teslim olunmayıp kim el koymuş ise ondan alınmasının emr edilip kapıcıbaşı olan Abdülkerim'in mübâşeretiyle mirasların kimin elinde olduğu ve varislerine verilmiş midir, miri için mi kabzedilmiştir yoksa başka kişilerin mi zimmetinde kalmıştır dikkat ve ihtimamla teftiş edilip varisleri olanların miraslarının varislerine, olmayanların miri için kapıcıbaşıya kabz ettirilip ne kadar miras kabz olunursa müfredatıyla defter edilip vukuu ve sıhhati üzere yazılıp arz edilmesine dair ferman.

[99]

Hüküm 225

Rumeli'de olan Hazine-i Amire defterdarlarına ve kadıllara gönderilen emirde harac ve koyun hakkı toplanmasına varan kul taifesine ruhsat verilmekle kanundan ziyade akçe toplandığı reayaya zulüm ve zorbalık edildiğinden dolayı kapıcıbaşı Abdülkerim'in tayin edilip gönderildiği gereği gibi mukayyed olup fazla akçe almanın sebebi nedir reayadan ve ehl-i vukuftan tahkik edilip fazla alınan akçelerin reayaya bi-kusur verildikten sonra ruhsat verenlerin yazılıp arz edilmesine dair ferman.

[100]

Hüküm 226

Kütahya kadısına ve Anadolu beylerbeyinin kaymakamına gönderilen emirde Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Bekir Çavuş bir yolla emr ibraz edip Kütahya vilayetinden bazı sipahileri muhafazaya yazıp bedel akçesi ve keferenin cizyelerini toplayıp fazla malı olduğundan Dergâh-ı Muallam kapıcılarından Mehmed gönderilmiştir. Bekir Çavuş her nerede ise bulunup kapıcı Mehmed mübâşeretiyle teftiş ve defter edilip arz edilmesine dair ferman.

[100]

Hüküm 227

Kütahya kadısına göndeirlen emirde Kütahya'da Karaca adındaki çingenelerin ehl-i fesad ve hırsız yatağı oldukları gibi etrafda insanları öldürüp malları yağmaladıklarından yakalanıp kayd ve bend ile merkeze gönderilmeleri emr olmuştur. Sicilleriyle kayd ve bend edilip gönderilmesi ki haklarından gelinmesine dair ferman.

[101]

Hüküm 228

Tunus kadısına gönderilen emirde eski Tunus Beylerbeyi Mehmed'in merkeze gelmek istediğinde bazı kişiler ondan bığayr-i hak dava edip gelmesine mani oldukları hak dava etmek isteyenlerin hakları varsa davaları merkezde görülüp lazım gelenin yerine getirilmesi emre mani olanlara izin verilmemesine dair ferman.

[101]

Hüküm 229

Tunus kadısına, kul taifesinin ağalarına ve ihtiyarlarına gönderilen emirde eski Tunus Beylerbeyi Mehmed'in merkeze mektup gönderip mühriyye ve gayri hizmet bahanesiyle adı geçenin bastardesinde mülkü olan Forsa kâfirlerinin bazıları asker halkını alıkomak istediklerini bildirmişdir. Tunus Beylerbeyi Mehmed'in bastardesinde mülkü olan Forsa kâfirlerine asker halkını ve gayri asla dahl ettirilmemesine dair ferman.

[101]

Hüküm 230

Kefe beylerbeyine, Kefe kadısına ve müfettişine gönderilen emirde eski Kefe Beylerbeyi olan Mehmed'in bundan sonra orda muhafazada olan askere ekmek vesair zehayir tedarik etmesi için emir verilmişti henüz tedarik olunmamıştır o tarafta muhafaza hizmetinde olan askerlere lazım olan eğer ekmek eğer

zehayir acilen tedarik edilip askere kıtlık gelmemesi ve ertelenmemesine çok fazla dikkat edilmesine dair ferman.

[102]

Hüküm 231

Tuzla ve Ezine kadılarına gönderilen emirde Tuzla kadısının merkeze suret-i sicil gönderip bundan önce kürekçi gönderilmesi için Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Hüseyin Çavuş ulakla giderken Tuzla kazasına bağlı Kösedere adındaki karye kurbunda Değirmendere mevzisinde acemi oğlanı adına bazı eşkıya Hüseyin Çavuş'un yolunu basıp taşla darp etmişler ve katırlarını almışlar kaza ahalisine sorulduğunda bu fesadı edenlerin Tuzla karyesinden Koca Şaban, Mehmed bin Ali ve Osman bin Mehmed ve Ezine kazasından Kasım oğlu İbrahim oldukları Müslümanların şahitlikleriyle sabit olmağla kibel-i şer'den gönderilen muhızrlara da zorbalık edip yaraladıkları ve üç nefer firar etmişlerdir beher hal buldurulup yarar adamlar koşup merkeze gönderilmelerine dair ferman.

[102]

Hüküm 232

Aydın ve Menteşe kadılarına gönderilen emirde Güzelhisar sakinlerinden Karacaoğlu Ahmed adındaki kişinin o taraflarda serdar namına olup mukaddema ehl-i fesadı yakalamak adına emr alıp kazanıza varıp reayasını şartlayıp bazılarının külli akçe alın ziyade zulüm ettiği bildirilmiş reyadan ahz ve celb eylediği doğru ise ashab-ı hukukun hakların alıverdikten sonra hizmetten kovulup asla mübaşeret ettirilmemesine dair ferman.

[102]

Hüküm 233

İncik kadısına gönderile emirde merkeze mektup gönderip adı geçen kazada olan sipah tayifesi ve yeniçerilerin sefere doğru yola çıktıkları bazı eşkıya ortaya çıkıp Malkara'ya ve Radoscuk'a gidip gelenleri rencide edip fesad işlediklerinden

haklarından gelinmek için emr-i şerif rica ettiğinden çıkmıştır. İncek kazasındaki ehl-i fesad ortaya çıkıp zorbalık yaptıklarında Mehmed Baki Çavuş mübâşeretiyle yakalanıp hak üzere teftiş edilip ashab-ı hukuka şer'le müteveccih olan hakların aliverip muhtac-ı arz olanları arz olmayanların suret-i sicilleriyle mer-keze gönderilip küreğe konulmalarına dair ferman.

[103]

Hüküm 234

Hüdavendigâr beyine ve Beypazarı kadısına göndeirlen emirde adı geçen livada sohtavat ve levendat'ın çok olup yakalanmaları içib bazı kişiler tüfek ve yat kullanıp ehl-i fesad sohtalar ve levendleri def etmekte iken subaşılar ve ayak amilleri tüfekleriyle dahl ettiklerinden tüfekleri ellerinden alınırsa mukavemete varmayacaklarından tüfekleri ellerinde kalması mukaddema babam Hüdavendigâr zamanında hükm-i şerif verilmekle hilafını emir varid olmaması ise mukarrer tutup amel edilmesine dair ferman.

[103]

Hüküm 235

Hüdavendigâr beyine gönderilen emirde bundan sonra şark seferleri olduğunda Beypazar ahalisi levendat ve sohtalardan ve Müslümanlara saldırıp zorla oğlanlarını alıp malların yağmaladıklarından şikayet etmişlerdir. Müslümanlara zorbalık eden bu ehl-i fesadın üzerlerine il eri ve hisar erleriyle varılıp savaşırlarsa demleri ve malları heder olmak üzere babam Hüdavendigâr zamanında hükm-i şerif sadır olmasını Hüdavendigâr ahalisi arz eylemişlerdir. Bunun hilafına emr-i şerif varid olmuş değilse mucebince amel olunmasına dair ferman.

[104]

Hüküm 236

Bosna beylerbeyine ve tımarları defterdarına gönderilen emirde bundan önce Pojega sancağı Zigetvar Beylerbeyiliği'ne bağlanmış, icmal ve mufassal defterleri beylerbeyi Hasan'a gön-

derilmesi ferman olunmuş iken nice defa Dergâh-ı Muallam çavuşları gönderilip zikr olunan defterler gönderilmemiş olduğundan dolayı mukaddema olan beylerbeyiler ve defterdarlar mesul ve muateb olmuşlardır. İcmal ve mufassal defterlerinin acilen gönderilmesine dair ferman.

[104]

Hüküm 237

Üsküdar kadısına gönderilen emirde Ali adındaki yeniçerinin arz-ı hal sunup Yanık seferine giderken Tuzla adındaki karyede Hüseyin nam yeniçeri evinde iki sepet esbab ve nakit almış bin akçe emanete komuşiken bunun kardeşi olan Maverdi nam zımmi bunun için mektup gönderdi diye sepetleri ve akçeyi alıp gece bir cariyenin kolundan asıp diğer esbab ve akçesi kimdedir diye işkence ve ziyade zulüm eylediğinden gayri Tuzla karyesi reayasına dahi zulüm etmekle asılması için emir çıkmışken mal kuvvetiyle kurtulup yollara inip haramilik üzere olduğundan Maverdi adındaki zımminin yakalanıp hakkın da lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[104]

Hüküm 238

Radoscuk, İnecek ve Malkara kadılarına ve Radoscuk'ta zahire hizmetine mübaşir tayin olunan çavuşa gönderilen emirde hala yeniçeri ağası olan Hasan için kazaların merkezinden arpa cetoplandığı İstanbul'a getirilmesi için gemiler ile adem gönderilip o hususda emr-i şerif talep edilmeyerek yeniçeri ağası Hasan için için tedarik olunan arpayı varan adamları gemiye yükleyip İstanbul'a getirmek istediklerinde mani olunmaması ve adamlarına dahl edilmemesine dair ferman.

[105]

Hüküm 239

Hazo Hâkimine gönderilen emirde Hasankeyf sancağında Kürd Veli Cemaati Mir Aşireti Mehmed'i çoluk çocuğuyla tutup

dokuz ay hapis ve dört hatip ile altmış nefer adam katl eden ve dokuzdan ziyade karyelerinin mal ve erzakını yağmalayıp zot-balık ve fesad her kimler ise yakalanıp kapıcılar mübâşeretıyla hasımlarıyla meclis-i şer'a gönderilip hukuk-ı nası alıverilmesine ve ehl-i fesadın haklarından gelinmesine gereği gibi dikkat edilmesine dair ferman.

[105]

Hüküm 240

Medine-i Münevvere Şeyhü'l-Haremine gönderilen emirde Şeyhü'l-Harem olanlar Harem-i Şerif vazifesinden mahlül olanların bazısını tevcih ve bazısını tasarruf etmekte ve tevcih ve tasarruf hususlarını Mısır Divanı'na yazmakta ve tevcih olunanlar Mısır'a gidip işlerini maaşlarını almakta ziyade zorluk çekmekte olduklarından Şeyhü'l-Harem tarafından yapılması gereken tevcihat yapıldıktan sonra mutasarrıfların Mısır'a gitmeğe muhtac olmaması için yılda bir kere emir-i Hac ile ruzname gönderip Divan-ı Mısır defterlerine kaydettirmesi ve sebepsiz yere kimsenin vazife ve dirliğinin başkalarına verilmesine dair ferman. (Bir sureti Mısır beylerbeyine)

[106]

Hüküm 241

Medine-i Münevvere kadısına gönderilen emirde vazife ve cihattan emekli olanlar eskiden beri sadee Şeyhü'l-Harem tarafından hakkı verilirken Medine-i Münevvere mevali-i kiramı dahi cihet ve vazaif mahlullerin arz etmekle aralarında ihtilaf-ı azim olduğundan kadıların Harem-i Şerifenin işlerine karışması emr olduğuna dair ferman.

[106]

Hüküm 242

Galata kadısına gönderilen emirde Galata Sarayı'na hizmet eden kasablardan Ahmed ve Dime adındaki kasaplar kendi kestikleri koyunların deri ve yağlarını Yedikule kasapları gi-

bi kendileri işlemek için eski koyun emini Mustafa Çavuş mühürlü tezkiresiyle istedikleri ve Ahmed ve Dime adındaki kasapların Saray-ı Amire için kendi kestikleri koyunların yağ ve derilerini kendilerinin işlemesi için emr-i şerif verilmiştir. Buna göre amel edilmesine dair ferman.

[107]

Hüküm 243

Eskişehir kadısına gönderilen emirde mektub gönderip mukaddema Dergâh-ı Muallam topçularından olan Kurd Ali adındaki eşkıyanın bazı eşkıya ile Maksud adındaki kişinin evini basıp mal ve erzakını yağmaladıklarının şer'le sabit olduğu arz olunmakla Kurd Ali adındaki eşkıyanın ulufesinin kesilip yağmaladığı mal ve erzak bade's-sübut ashabına alınır verilmiş fakat henüz hakkından gelinememiştir. Şer'le hakkında lazım geleni yerine getirilmesine dair ferman.

[107]

Hüküm 244

Eskişehir'de olan kadılara gönderilen emirde adı geçen yerde yollara inip insanları öldürüp mallarını yağmaların ehl-i fesad ve eşkıyanın çok olduğu kadınların hepsinin dikkatli olup kazadaki ehl-i fesad ve eşkıya namında olanları yakalayıp Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Mehmed Çavuş'a getirmeleri, yeniçeri, sipahi ve acemi oğlanı olanların hapis edilip isim ve resimlerinin yazılarak arz edilmesi ve olmayanların haklarında şer'le lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[107]

Hüküm 245

Revan beylerbeyine ve Eleşkird kadısına gönderilen emirde Eleşkird kadısının mektup gönderip Eleşkird sancağında Depekened adındaki karyeden üç bin akçe tımara mutasarrıf olan Budak'ın Kars'da iken haşa Kuran-ı Azim'e küfür edip firar ettikten sonra gelip ben sipahi oğlanı oldum diye reayaya

salğün edip Hızır nam kişiyi sebepsiz yere tutuklayıp ve hayasından asıp helak eylediği ve bir zımmının karısını zorla bir hizmetkârına verdirdiği bildirilmiştir. Budak'ı yakalayıp şer'le üzerine sabit olan hukuku aldıktan sonra Kuran-ı Azim'e küfür ettiği sabit olursa asla mecal vermeyip hakkında şer'le lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[108]

Hüküm 246

Şam, Haleb, Trablusşam, Diyarbakır ve Bağdad beylerine gönderilen emirde Ane ve Hadise serdarbeyi olan Eburiş oğlu Ahmed'in adı geçen yerlerden ve icare ettiği yerlerden men olunmayıp kadimde ne vechile keyl ve icare edegelmiş ise öyle edip kimseye dahl ettirilmemesine dair ferman.

[108]

Hüküm 247

Trablusşam beylerbeyine gönderilen emirde Hama sakinlerinden Ahmed'in ehl-i fesad ve eşkıya olduğu kendi hallerinde olan Müslümanları ehl-i örfe gammaz edip haberleri olmayan hususlar isnad edip iftira etmekle rencide edip daima şekâvette olduğundan dolayı Ahmed'in yakalanıp arz olunduğu üzere fesad ve zorbalığı şer'le sabit olursa ashab-ı hukukun hakları alındıktan sonra şer'le lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[108]

Hüküm 248

Bosna beylerbeyine gönderilen emirde bundan önce Pojega sancağının Sigetvar'a ilhak olunup zuama, erbab-ı tımar ve kale neferatının defterleri gönderilmek için defaatle evamir-i şerife gönderilip şimdiye kadar mazaretler gösterilip gönderilmemiştir. Emir mucebince defterlerin cilen gönderilmesine dair ferman.

[109]

Hüküm 249

Rum beylerbeyine ve Sivas kadısına gönderilen emirde Si-

vas sancağında zeamete mutasarrıf olan Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Ahmed Çavuş ve Seydi Ali Çavuş Sivas'ta gezen eşkıyanın yardımcıları olup fesad ve şenaatten gayri fukaraya salgunlar saldıkları gibi Müslümanların karılarını zorla lewendata alıverip vilayete hâkim olanlar def etmek istediklerinde haklarında yalanlar söyleyip hak olanın yerine getirilmesini engelledikleri, halkın ellerinden aciz kaldıklarından dolayı Ahmed Çavuş ve Seydi Ali Çavuş'un yakalanıp dikkatlice tetiş edilip ashab-ı hukukun şer'le müteveccih olan haklarını aldıktan sonra mezburların o diyardan alakalarının kesilip Kıbrıs Adası'na sürgün edilmelerine dair ferman.

[110]

Hüküm 250

Rodos beyine ve kadısına gönderilen emirde Rodos'da oturan Berber Hasan adındaki kişinin kendi halinde olmayıp fukaraya zarar verip evlerini bastırıp zulüm ve zorbalıktan hali olmadığından şikâyet edilmektedir. Berber Hasan'a muhkem tenbih edilip kendi halinde olup ehl-i örf yanına varmayıp fukarayı rencide etmekden feragat etmeyerek tekrar rencide ederse o vilayetten ulufesinin kesilip edip başka yere gönderilmesine dair ferman.

[110]

Hüküm 251

Malkara ve Keşan kadılarına gönderilen emirde Tersane-i Amire kethüdası Bayram'ın merkeze arz-ı hal sunup miri esirlerden beş nefer kafir firar edip bunun iki kulun dahi idlal edip doksan bin akçe ve bir altunlu bıçak ile hayli esbabın alıp firar etmişler hala adı geçen kazalarda üç nefer esir ve Ali adında bir kul tutulup subaşıya verildiğini bildirip bir adamına teslim edildiği, akçe ve esbabın şer'le müteveccih olanlardan tahsil ettirilip ademisine teslim edilip yarar adamlar koşup hapis edilerek dikkatlice gönderilmesine dair ferman.

[111]

Hüküm 252

Bolu beyine ve kadılara gönderilen emirde bundan önce Bolu'nun alaybeyi, zuama ve erbab-ı tımarı seferde olduklarından vilayetin boş kaldığı, Müyesser adındaki kişini doğancı tımarıyla mütekaid olup çavuş değil iken bir yolla mehayif teftişine emir alıp ben çavuşum elimde emrin vardır diye reaya, beraya ve fukarayı rencide ettiğinden Müyesser'in husus-ı mezburdan kovulmasına ve fukaranın haklarının alınmasına dair ferman.

[111]

Hüküm 253

Ankara beyine, Ankara ve Koçhisar kadılarına gönderilen emirde hala Sıddık ve Arslan adındaki kişilerin Hacı Piyale nam kişi ile mezraa hususunda davaları olup nice defa adı geçen kişilere hüküm olunup hüccet edilmiş iken Hacı Piyale memnun olmayıp hilaf-ı şer' dahl etmekle Hacı Piyale'ye muhkem tenbih eylesin ki bi daha dehl eylemeye geri dahl ve taarruz ederse kayd ve bend ile merkeze gönderilmesine dair ferman.

[112]

Hüküm 254

Haslar kadısına gönderilen emirde İstanbul etrafında tutulan Kaçkinkul yakalanıp Tomruklara verilip onlar dahi Müslümanların Tomruğa verilen kulların sadece başka yerlere satmak için koruyup sahibi çıktığında vermeyip başkasına satarak Müslümanlara gâdr etmişlerdir. Tutulan kol her nerde tutuluyor ise Galata zindanına getirilip korunmasına dair ferman.

[112]

Hüküm 255

İstanbul kadısına gönderilen emirde İstanbul muhtesibinin mektup gönderip İstanbul'da çiçekçi dükkânı beş parça iken hala iki yüzden fazla olduğundan dolayı meyvenin az olmasının sebebidir diye üslub-ı sabık üzere beş parça dükkân ye-

rinde bırakılıp geriye kalanların ref olunması istendiği ve beş parça çiçekçi dükkânının yerinde bırakılarak geriye kalanların ref edilmesine dair ferman.

[113]

Hüküm 256

Mora beyine, Balyabadra ve İnebahtı kadılarına gönderilen emirde, İngiltere elçisinin merkeze arz-ı hal gönderip mukaddema İnebahtı nazırı olan Arslan Balyabadra'da olan tacirlerinden Con Beryor adındaki tacire iki bin çuval istakdiya sattım diye dava edip üç yıldan beri adı geçen taciri rencide edip külli zarar ve zorbalık etmekle husus-ı mezbur arz olundukda vusul buldukda Arslan Con Beryor adındaki tacirden dava ederse dinlemeyip merkeze gönderilmesini ve gelip Divân-ı Hümayûn'umda dava olunması inad ve muhalefet ederse yazıp arz edilmesine dair ferman.

[113]

Hüküm 257

Anadolu beylerbeyine Homa ve Şeyhlü kadılarına gönderilen emirde Homa kazasında Mustafa ve arkadaşları, Gülsüm ve Fatma adındaki kişilerin kendi hallerinde olmayıp İlyas adındaki kişinin kız kardeşinin oğlunu katlettikleri her nerede iseler mahall-i hadiseye getirtip hasımlarıyla murafaa eyleyip şer'le haklarında lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[114]

Hüküm 258

Önceki Rakka Beylerbeyi olan Sinan Paşa'ya gönderilen emirde Hadd-i zatinde yarar olup müretteb ve mükemmel adamların olduğu ilam olunmağın adamlarınla ve düşman kalkıp vezirizam serdar Sinan Paşa'nın yanına gidip ona katılması münasib gördüğü üzere hizmette ve yoldaşlıkda bulunması ihmal ve müsaheleden uzak durmasına dair ferman.

[114]

Hüküm 259

Beyşehir kadısına gönderilen emirde Beyşehir ahalisinden cemm-i gafir meclis-i şer'a gelip bundan önce sohta hakkında her karyeye yigitbaşılar ve serdarlar gönderilmesi için emr-i şerifim sadır olmağla Müslümanlar asude-i hal olmuşlardı. Hala mirliya subaşıları ve esirra tayifesi Müslümanlara zulüm ve zorbalık edip şer'a davet olundukarında itaat etmeyip serdarları bunlar hakkında emir yokdur diye mukavemet etmekle Müslümanlara zaleme taifesi (Bu hüküm tamamlanmamıştır)

[115]

Hüküm 260

Rumkale kadısına gönderilen emirde Rumkale'ye bağlı Riş ve Hiş adındaki karyelerin ahalisi arz-ı hal edip bunlar mirliya hası olmağla mirliya Celil Bey'in subaşıları kırk elli sekbanla üzerlerine gidip zorla akçe ve esbablarını alıp külli zulüm ve zorbalık ettiklerinden dolayı cümlemiz vatanımızı terk ederiz diye karar verdikleribden, eşkıyaların yakalanıp husema muvacehesinde şer'le sabit olursa ashab-ı hukuka müteveccih olan hakların aliverip inad ve muhalefet ettirmeyesin zulüm ve zorbalıktan memnum olmayanların isim ve resimleriyle yazılıp arz edilmelerine dair ferman.

[115]

Hüküm 261

Radoscuk kadısına gönderilen emirde Radoscuk iskelesinden İstanbul'a gönderilmesi gereken zahireye Dergâh-ı Muallam çavuşlarından bazı çavuşlar, sipahi oğlanları ve yeniçeri tayifesi İstanbul'a zahire gönderilmeğe mani olup başka diyara gönderdikleri ilam olunmuştur. Eğer karada eğer deryada adı geçen çavuştan gayri kimesneyi karıştırmayıp deffedilmesi, memnum olmayanları yazıp arz adilmesi fakat bu bahane ile işçi tayifesine zulüm ve zorbalık olunmaya işçi tayifesine

zulüm ve zorbalık edenlerin bir vechile hakkından gelinmesine başkalarına ibret olmasına dair ferman.

[116]

Hüküm 262

Uşak, Eney, Gököyük, Kula, Eşme, Güre ve Şeyhlü kadılarına gönderilen emirde Uşak, Eney ve Eşme kadılarının mektup gönderip Eney kazasında Adasaz adındaki mahalde Müslüman hacıların vesair Halep ve Şam'a giden tüccarların çoğunun öldürülüp esbab ve erzakları yağmalanıp haramilerle gelmeyip gündün güne çok olup yakalanamamış karye halkının rencide edildiği cihetle Eney kazasında Çan adındaki karyede oturan Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Hacı Çavuş'un ehl-i vukuf olduğu adı geçen çavuşun mübâşeretle ehl-i fesadın yakalanıp meclis-i şer'a getirtilmesi arz olunduğu gibi ise üzerlerine sabit olursa muhtac-ı arz olanları arz ve sairlerine şer'an lazım gelenin icra edilmesine dair ferman.

[116]

Hüküm 263

Rodos beyine ve kadısına gönderilen emirde Rodos Kalesinde oturan Berber Hasan adındaki kişinin kendi halinde olmayıp aralıksız bir şekilde fukaraya zulüm ve zorbalık ve haksız yere evlerini basmaktan hali olmadığı. (Bu hüküm tamamlanmamış ve bu adam hakkında "250" numaralı tam bir hüküm daha vardır)

[116]

Hüküm 264

Hayrabolu, İncik, Malkara ve Radoscuk kadılarına gönderilen emirde ebna-yı sipahiyan ve silahdarların vesair bölük halkının Beytülmal Emîni Yusuf'un miriye ait Beytülmal vaki olduğunda miri için zapt etmede bazı yeniçeriler ve kapı halkı mani olduklarını bildirdikleri bu makulelerin hakkından gelinmek için arz olunmaları Maliye tarafından verilen hüsn-i şerifle amel olunması muhalefet edenlerin arz edilmesine dair ferman.

[117]

Hüküm 265

Vize sancağında olan kadılara hüküm ki: gönderilen emirde Vize beyi iki seneden beri Rumeli seferinde olduğu kaymakam ve kethüdası olan Perviz hıfz ve hirasetine, hırsız ve eşkıyayı yakalamakta ve şer'le haklarından gelmekte mecd ve sa'y olmağla vilayet ve memlekette ehl-i fesaddan hali iken Vize sancakdan mazul Vize'de Hürrem Paşaoğlu İskender Bey ve Hayrabolu'da oturan Süleyman Çavuş ve Berğos kazasından Mehmed Çavuş sadece celb-i mal için teftiş namına birer tarik ile emir almağla gelip fukara ve zuafayı rencide etmekden hali olmadıklarından dolayı adı geçenlere elimizde emrimiz vardır diye dahl ettirmeyip Perviz kethüda emr üzere ade geçen livayı ber-vech-i adalet zapt edip kimseye şer'-i şerife müğayir iş ettirilmemesine dair ferman.

[117]

Hüküm 266

Eski Rakka Beylerbeyi olan Osman Paşa'ya gönderilen emirde hala Divân-ı Hümayûn'a çok fazla şikâyetçilerin gelip acilen merkeze huzurun lazım olduğu Osman Paşa'nı bir an duraksamayıp merkeze gelmesi ki ahvalinin hak üzere görüle emr-i şerife muhalefetten ziyade ihtiyat edilmesine dair ferman.

[117]

Hüküm 267

Rum beylerbeyine, hazine defterdarına, mukataat müfettişine ve Rum vilayeti kadılarına gönderilen emirde Rum vilayetinde Demirkapı seferine gitmeyen erbab-ı tımarın bedellerini iltizam eyleyen Kaya ve eşkıyaların fesadlarından dolayı ve sicil olmağla gönderilmesi lazımdır diye beylerbeyi, sancakbeyi ve kuzat arz eylediklerinden Kaya, Fethullah, Kadir Kulu, Hasan ve Halil zimmetlerinde olan mal tahsil olunmak ve reayanın haklarının alınması için Maliye tarafından emr-i şerif verilip merkezden dahi ve-

rilmesi emr olduğundan Maliye tarafından emr-i şerif verilmiş ise o emr-i şerif mucebince amel olunmasına dair ferman.

[118]

Hüküm 268

Trablusgarb beylerbeyi olup Donanma-yı Hümâyûn'da Kaptan Paşa'nın kaymakamı ve serdar olan Memi Paşa'ya gönderilen emirde Donanma-yı Hümâyûn ile varıp memur olan Memi Paşa'nın üzere iktiza ettiğine göre muhafaza vesair uğur-ı Hümâyûn-ı saadet-karine bağlı cumhur-ı umurda hizmet tamam olup Donanma-yı Hümâyûn gemilerinin içeriye girmesinin gerektiği hala Suğla sancakbeyi Memi Paşa'ya teslim edilip mecd ve say olmasına dair ferman.

[118]

Hüküm 269

Sakız ve Rodos sancakbeylerine gönderilen emirde hala Trablusşam Beylerbeyi olan Mahmud'un Trablusşam'a gidip Sakız ve Rodos'a vardığında Mahmud'un gemilerle emin ve salim ulaştırılıp uzaklaştırma ve ertelemekten ihmal ve müsaheleden ziyade dikkat edilmesine dair ferman.

[118]

Hüküm 270

Midillu Beyi Murad Bey'e gönderilen emirde Cezayir-i Ğarb beylerbeyinin Cezayir-i Ğarb'a gitmesi emredilmiş adı geçen kişinin hıfz ve hiraset hususunda bir dakika ertelemesine dair ferman.

[119]

Hüküm 271

Haslar kadısına gönderilen emirde Haramideresi adındaki mahalde bir imamın yolunu basan üç eşkıyadan birinin orda hazır olanları yakalayıp İstanbul'da mahbus olmağın sair yoldasları da hi bulunmak için Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Osman Çavuş tayin edilip gönderilmiştir. Bu konuya dikkat edilmesi ve hapsedi-

len kişinin yoldaşları dahi adı geçen kazada her nerede ise çavuş mübâşeretıyla buldurulup yakalanmasına dair ferman.

[119]

Hüküm 272

Ayazmend, Bergama ve Soma kadılarına gönderilen emirde Midillu sancakbeyi Murad'ın mektup gönderip şimdiye kadar kazaların merkezinde olan mücrimler Midillu beyi olanlara verilmiştir. Bundan sonra da kazanızda ne makule cürüm ve günah sadır olursa mücrimleri sicil suretleriyle Midilli beyine gönderilip kaç nefer mücrim teslim edilirse suret-i sicillerinin merkeze gönderilmesine dair ferman.

[119]

Hüküm 273

Hezargrad kadısı olup müfettiş-i emval olan Muslihiddin ve Tırnova kadısına gönderilen emirde Vezir Hasan Paşa'nın Tırnova haslarının voyvodası Kalender varıp zapt edip mahsulünü kabzettikten sonra Tırnova kazasına bağlı Vaylut karyesine kondukda bu karyeden bazı hırsızlar sepetini bozup üç kesede doksan altı bin akçesini çaldıklarında adı geçen kişi tarafından ilam olunmağla hırsız ve harami olanlar ve sabıkası bulunanlar teftiş olup muma-ileyhin malı tahsil ve sipahi ise muhkem hapis edilip arz edilmesi ve değilse hakkından gelinmesine dair ferman.

[120]

Hüküm 274

Vezir Mehmed Paşa'ya gönderilen emirde kasap mütevellileri kasap akçelerini sakladıklarından kasap yamakları yamaktan çıktık diye kasaplara yardım etmediklerinden İstanbul'da et sıkıntısı çıkmıştır. Mütevellilerin muhasebesine ve yamakların teftişine sizi nazır tayin edilip mütevellilerin muhasebesine ve yamakların teftişine nazır olup Ermeni Rum ve Yahudiler yamak tayin olunup İstanbul kadısı marifetiyle kasablar hususuna intizam vermeğe dikkat edilmesine dair ferman.

[120]

Hüküm 275

Anadolu beylerbeyine ve Gekler kadısına gönderilen emirde Gekler kadısının mektup gönderip adı geçen kazaya bağlı Seyyidli karyesinden Fethi ve arkadaşlarının zulüm ve zorbalıktan hali olmadıkları hususunda karye ahalisinden bir cemm-i gafir meclis-i şer'a gelip şikâyet ettiklerin ilam eylediğinden eşkıyaların yakalanıp dikkatlice teftiş edilip lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[120]

Hüküm 276

Mihaliç kadısına ve müderrislerden Mehmed'e gönderilen emirde Anadolu Beylerbeyliği ile tuğra-yı şerif hizmetinde olan Hamza'nın Macariyyü'l-asl kulu Köpric'in Mihaliç kazasında Çarıklı adındaki karyenin mabeyninde katl eyledikleri bildirilmiştir. Bu hususa dikkat edilio nasıl öldürüldüğü ve öldürülmesinin nedeninin ne olduğuna ve bunun teftiş edilip katl hususu şer'an üzerine sabit olan kimsenin şer'le hakkından gelinmesine dair ferman.

[120]

Hüküm 277

Mihaliç kadısına ve müderrisinden Mehmed'e gönderilen emirde eski Anadolu Beylerbeyi hala tuğra-yı şerif hizmetinde olan Hamza'nın Rusiyyü'l-asl Ayvad adındaki kulu Mihaliç kazasında Bayezid adındaki kişinin ıdlal edip aldığı ve elinde bulunduğu istima olunmağla Bayezid'i yakalanıp kayd ve bendle merkeze gönderilmesine dair ferman.

SONUÇ

Mühimme Defterleri, Divân-ı Hümâyûn'da alınan kararların birer suretlerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulan defterlerdir. Osmanlı tarihinin siyasi, ekonomik, sosyal ve askeri durumunu araştıran tarihçilerin müracaat ettikleri kaynakların başında gelen Mühimme Defterleri, tez konusu seçiminde belirleyici olmuştur. Mühimme Defterleri içerisinde 73 numaralı Mühimme Defterleri'nin transkripsiyonu ve değerlendirmesini yapılan defter, III. Murat döneminin (1574-1595) son yılını ve III. Mehmet döneminin (1595-1603) ilk yılını kapsamaktadır. H. 1003-1004, M. 1594-1595 yıllarında yazılan 73 Numaralı Mühimme Defteri, döneminin olaylarının gün yüzüne çıkarılmasında önemli bir defterdir. Dönemin siyasi, askeri, ekonomik, sosyal vs. gibi olaylar hakkında fikir sahibi olmamızı sağlayan defter, XVI. yüzyılın son yıllarındaki olaylarını hakkında da bilgiler içermektedir. İncelediğimiz 73 Numaralı Mühimme Defteri'nde (1-120), XVI. yüzyılın sonlarında patlak veren ve XVII. yüzyılın başlarına kadar devam eden Celali İsyanları'nın bir nevi ön ayağını oluşturan eşkıyalık olayları çok sık geçmektedir. Osmanlı Devleti, bu dönemde dışta İran ve Avusturya ile uzun ve yıpratıcı savaşlar vermekte içte ise eşkıyalık gibi birçok olayla uğraşmaktadır. Sefer ve zahire temini gibi diğer önemli konular da defterde sıkça geçmektedir.

Osmanlı Devleti XVI. yüzyılın sonlarında en geniş sınırlarına ulaşmış, fakat Celali İsyanları, Avusturya ve İran ile yapılan yıpratıcı savaşlar vb. gibi sorunlar devletin eski gücünün kırılmasına ve bu da merkezi otoritenin zayıflamasına, özellikle taşrada eşkıyalık olaylarının artmasına sebebiyet vermiştir. Eşkıyalık faaliyetleri, halkın evlerini terk ederek büyük şehirlere göç etmesine sebep olarak halkı çift-bozan durumuna sokmuştur. Göç ve çift-bozan durumu devletin sosyo-ekonomik dengesini bozmuş ve uzun yıllar boyunca halkın zor durumda kalmasına neden olmuştur.

İncelediğimiz defter, içinde dönemin genel özelliklerini barındırması, dönemindeki önemli konular olan, eşkıyalık faaliyetleri, sefere çıkma, zahire temini gibi bilgileri ihtiva etmesi ve dönemin genel fotoğrafını ortaya koyması açısından birinci elden önemli bir kaynaktır.

KAYNAKÇA

- “Fatih Sultan Mehmed”, *Atam Dedem Kanunu Kanunname-i Ali Osman*, (haz. Abdulkadir Özcan), İstanbul: Yitik Hazine Yay., 2013.
- 44 Nolu Mühimme Defteri, (Yayına Hazırlayan: Mehmed Ali Ünal), İzmir: Akademi Kitabevi, 1995.
- Afyoncu, Erhan, “Defterhane”, *DİA*, C. IX, (1994), 100-104.
- Ahışhalı, Recep, “Divân-ı Hümayun Teşkilatı.” *Osmanlı*, C. VI, (1999), 24-33.
- Ahışhalı, Recep, “Ruus” *DİA*, C. XXXV, (2008), 272-273.
- Ahıskalı, Recep, *Osmanlı Devlet Teşkilatında Reisülküttablık*. İstanbul: Tatav Yay., 2001.
- Aktaş, Necati, “Amedci” *DİA*, C. V, (1991), 12.
- Alkan, Mustafa, *Osmanlı Devleti’nde Merkez Teşkilatı*, (ed. Tufan Gündüz, *Osmanlı Teşkilat Tarihi El Kitabı*), Ankara: Grafiker Yay., 2012.
- Aydın, Bilgin, *Osmanlı Bürokrasisinde Divan-ı Hümayun Defter Formularının Çıkışı Çalışması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2003.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, (haz. Yusuf İhsan GENÇ, Hacı Osman YILDIRIM, Nazım YILMAZ vd.), İstanbul: Başbakanlık Basımevi, II. Baskı, 2000.
- David, Geza, “XVI. Yüzyılda Osmanlı-Habsburg Mücadelesinin Bir Kaynağı Olarak Mühimme Defterleri”, *Tarih Dergisi*, S. 53 (2011/1), 295-349.
- Emecen, Feridun M., “Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı

- Mîrî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm Şikâyet", *Türk Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. III, S. 5, (2005), 107-139.
- Faroqhi, Suraiya, *Osmanlı Tarihi Nasıl İncelenir?*, 4. Baskı, (Çev. Zeynep Altıok), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2011.
- Gökbilgin, M. Tayyib, *Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlişki*, İstanbul: Enderun Kitabevi 1979.
- Halaçoğlu, Yusuf, *Osmanlı Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, Ankara: TTK Yay., 1996.
- Halaçoğlu, Yusuf, *XIV. ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, Ankara: TTK Yay., 1991.
- Halaçoğlu, Yusuf, *XIV. ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, 7. Baskı, Ankara: TTK Yay., 2014.
- İnalcık, Halil, *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)*, 22. Baskı, (Çev. Ruşen Sezer), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2016.
- İnalcık, Halil, *Osmanlı'da Devlet, Hukuk, Adalet*, İstanbul: Eren Yay., 2000
- İpşirli, Mehmet, "Beylikçi" *DİA*, C. VI, (1992), 78-79.
- İpşirli, Mehmet, *Klasik Dönem Osmanlı Merkez Teşkilatı*, İstanbul: Zaman Yay., 1999.
- Karaca, Filiz, "Teşrifat" *DİA*, C. XL, (2011), 570-572.
- Kılıç, Mustafa, "Osmanlı Tarihi Araştırmalarında Mühimme Defterlerinin Yeri ve 137 Numaralı Mühimme Defteri" *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. VII / 2, (2003), 249-260.
- Kütükoğlu, Mübahat, "Arz", *DİA*, C. III, (1991), 438-440.
- Kütükoğlu, Mübahat, "Mühimme Defteri", *DİA*, C. XL, (2006), 520-523.
- Mumcu, Ahmed, "Divân-ı Hümayun." *DİA*, C. IX, (1994), 430-432.
- Mumcu, Ahmed, *Divan-ı Hümayun*, Ankara: Phoneix Yay., 2017.
- Ortaylı, İlber, *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadı*, İstanbul: Kronik Yay., 2016.
- Ortaylı, İlber, *Osmanlı Sarayında Hayat*, İzmir: Yitik Hazine Yay., 2008
- Özbilgen, Erol, *Bütün Yönleriyle Osmanlı Adab-ı Osmaniyye*, İstanbul: İz Yay., 2011.
- Pakalın, Mehmet Zeki, "Nişancı", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. II, (1986), 697-700.

- Pamir, Aybars, "Nişancı ve Hukuki Statüsü", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 59. S. 4, (2010), 691-710.
- Sarıcaoğlu, Fikret, "Divan-ı Hümayun'un Kronolojik Toplanma ve Merasim Günleri (1153-1210 / 1740-1795)". *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, (2007), 87-142.
- Sertoğlu, Midhat, *Osmanlı Tarih Lugatı*, İstanbul: Enderun Kitabevi, 1986.
- Seyitdanlıoğlu, Mehmet V., *Divan-ı Hümayun'dan Meclis-i Meb'usan'a Osmanlı İmparatorluğu'nda Yasama*, (ed. Güler Eren, Osmanlı 6 Teşkilat), Ankara: Yeni Türkiye Yay., 1999.
- Tanör, Bülent, *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yay., 2009.
- Uğurlu, Muhammed. *Geçmişin Aynasında Süryaniler -Bitlis ve Diyarbekir Örneği-*, Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2024.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, "Gazi Orhan Bey Vakfiyesi", *Belleten V* (1941), 289-318.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Ankara: TTK yay. 1998.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilatı*, Ankara: TTK Yay. 1995.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Teşkilâtından Kapıkulu Ocakları I*, Ankara: TTK Yayınevi, 1943.
- Ünal, Mehmet Ali, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Isparta: Fakülte Kitabevi, 2005.

EKLER

Ek 1: 73 Numaralı Mühimme Defteri (1-120) Hükümlerinin Gönderildiği Kişi ve Makam

Kişi veya Makam	Hükümler
Beylerbeyi	1, 2, 5, 8, 13, 15, 17, 18, 19, 20, 23, 29, 30, 31, 32, 44, 46, 49, 50, 53, 55, 56, 59, 62, 63, 72, 75, 78, 84, 85, 87, 88, 91, 92, 94, 95, 103, 111, 112, 116, 121, 125, 126, 127, 128, 129, 133, 134, 136, 139, 141, 147, 148, 151, 156, 157, 186, 188, 189, 192, 204, 208, 215, 216, 218, 219, 222, 224, 230, 236, 245, 247, 248, 249, 257, 267, 275
Kadı	2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 23, 24, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 44, 47, 48, 51, 52, 53, 54, 60, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 74, 75, 76, 77, 81, 82, 83, 86, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 113, 114, 115, 117, 118, 119, 120, 124, 125, 126, 128, 129, 130, 135, 136, 137, 138, 140, 141, 142, 147, 148, 149, 150, 152, 153, 154, 155, 159, 160, 162, 163, 164, 166, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 190, 191, 193, 194, 195, 197, 199, 200, 201, 202, 203, 205, 207, 211, 217, 218, 219, 220, 221, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 237, 238, 241, 242, 243, 244, 245, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 267, 271, 272, 273, 275, 276, 277

Kişiler	25, 26, 27, 42, 43, 45, 50, 61, 79, 80, 100, 105, 123, 131, 132, 143, 144, 145, 165, 168, 172, 176, 181, 182, 183, 184, 185, 187, 196, 198, 209, 213, 214, 258, 266, 268, 270, 273, 274
Subaşı	10
Defterdar	15, 24, 29, 32, 57, 59, 71, 90, 103, 122, 125, 126, 127, 161, 210, 225, 236, 267
Emin	21
Nazır	22
Bostancıbaşı	12
Kapudan Paşa (Kaptan Paşa)	36
Sancakbegi (Sancak Beyi)	53, 58, 177, 219, 220, 222, 224, 269
Beg (Bey)	60, 67, 73, 83, 89, 97, 114, 115, 140, 146, 158, 203, 212, 217, 234, 235, 246, 250, 252, 253, 256, 263
Müfettiş	60, 230, 267
Mal Defterdarı	81
Yeniçeri Ağası	98
Kapudan (Kaptan)	126, 128
Muhafaza Begleri	126, 128
Dizdar	126, 128, 129, 167, 197
Ğurebay-ı Yemin Ağası	160
Yayabaşı	166
Çavuş	169, 238
Kılarıcıbaşı	206
Matbah Emni	206
Kullar Ağaları	223
Ğaziler	223
Kaymakam	226

Kul Tayifesi Ağası	229
İhtiyarlar	229
Hâkim	239
Şeyhü'l-Harem	240

Ek 2: 73 Numaralı Mühimme Defterinde (1-120) Geçen Yer Adları

Karaman	Kal'a-i Eştergon	Budun	Temeşvar	Bosna
Ayazmend	Bergama	Edremid	Soma	Midillu
Vidin	Kurhil?	Anabolu	Gelibolu	Ekinlik Adası
Safnah	Siroz	Nevrekep	Medine-i Münevvere	Süveyş
Diyarbakir	Eğil	Van	Şirvan	Revan
Kars	Göri	Silifke	Filiba	Burusa
İpsala	Kefe	Biga	Karesi	Basra
Kahire	Şam	Pınarhisar	Tuman	Özi
Tatbe?	Yenişehir	Rumili	Hatvan?	Hüsam?
Tuzla	Deşişe-i Şerife	Karahisar-ı Sahib	Günyüzü	Samsun
Haslar	Silver	Küçük Aden	Niyaki	Velegrad
Mürsel	Mar'aş	Kanğırı	Harmanyolu	Bağdad
Malatya	Darende	Gerger	Kâhta	Mıstık
Pevayic?	Kotosoril?	Niğde	Boyabad	Gündüzlü
Sayda	Beyrud	Şehr-i Zol	Göksu	Kesikköprü

Çatalca	Yanya	Ayasofya-i Kebir	Ma'lkara	Suyolu
Gerebeniş	Paparoşni	Trabzon	Rize	Habsimane
Sığla	Eskihisar	Mandıra	Aydın	Darıyeri
Dimyat	Mervan	Bâzârgân	Simon?	Boğdan
Sar	Tuht	Kayseriye	Karaağaç	Ferecik
Tunus	Kaparak?	Gümülcine	Yenice-i Karasu	Kavala
Mora	Ğureba-i Yemin	İne	Selimiye	Sidrekapsi
Giresun	Keşab	Kürtün	Kal'acık	Çukurca
Umur	Keşan	Eriha	Niğfalon?	Lori
Prizin	Vulçitrın	Kal'a-i Siska	Şehirköy	İznepol
Doyran Gölü	Köprülü	Kalkandelen	Kırçova	Miziştire
Kal'a-i Breznik	Petriç	Sofya	İhtiman	Radomir
Ağustos	Vodine	Karaferye	Uştrova	Alacahisar
Teke	Zünnuabad	Batoz	Seray	Bacı
Arhus	Adbolu	Azak	Cum'abâzârı	Karabağ
Tunca	Dadya	Begine	Forsa	Elmalu
Sa'id	Akşehir	Hazo	Acara	Bayalu
Ergad	Beksimere	Balyabadra	'Uşak	Begşehir
Çan	Sakız	Cezayir-i Ğarb	Güre	Hezargrâd
Anadolu	Haleb	Rakka	Ruha	Gence
Kesriye	Larendede	Kıbrıs	Tarsus	İstanbul
Edirne	Mısır	Aksaray	Tebritz	Sa'idabad
Yenbu'	İskenderiyye	Reşid	Bulak	Yemen
Şemahi	Mekke-i Mükerrreme	Cidde	Karacalar	Dolyan
Boğazkesen	Yenice	Kocaeli	Uştumca	Erzurum
Edirnekapusu	Hüdavendigâr	Selanik	Batum	Çemişgezek
Tiflis	Ahışha	Sivas	Galata	'Avratbâzârı

Kocasur	Saruhan	Adala	Nasrullah	Gerdüs
Ruscuk	Bilecik	Tulba?	Baf	Şemkür
Zulkâdiriyye	Kanger Derbendi	Of	Hille	Hizan
Karahisar	‘Abalu	Develu	Ürgüb	Kula
Elbiştan	Azğavil?	Eşterğon	Üsküdar	Gekler
Katar	Çorum	Trablusgarb	İnebahtı	Gököyük
Sarıkavak	Moloc	Bahçecik	Kubadlı	Hama
Sonisa	Abdallu	Konya	Koçhisar	Hadise
Akdağ	İştib	Kratova	Tekviş	Ane
Kelmenler?	Menteşe	Tire	Kasaba-i Konaz	Depekened
Mekri	Karadeniz	Akdeniz	Habeş	Vize
Yanbolu	Ankara	Turğud	Koloz	Yedikule
Aynaroz	Erkili	Rodoscuk	Ereğli	Hısnıkeyf
Şiran	Cezire-i Limni	Ballukasrı	Tosya	Yanık
Kartil	Yafa	Ağrıboz	Kilidülbahr	Sigetvar
Sirişnik	Tatarbâzârı	Menlik	İvranya	Pojeğa
Yenice-i Vardar	Drama	Zihne	Razlık	Begbâzârı
Samakov	Radovişte	Manastır	Florina	Seferihisar
Dubniçe	‘Avrathısarı	Demirhisarı	Hamid	İnecik
Tırğovişte	Marmara	Yaladya	Balis	Güzelhisar
Ağçayobi‘	Ulukürek	Yerdo‘a?	Setkor Ayar	Ezine
Ermenek	Çazavi	Sappan Deresi	Si‘ird	Belviran
Rum Kal‘a	Riş	Hiş	Enay	Eşme
Vaylut	Seyyidli	Trablusşam	Şam-ı Kazan	Nebek
Eleşkird	Kaşamonu	Demirkapu	Dağıştan	İlgün

Ek 3: 73 Numaralı Mühimme Defterinde (1-120)
Geçen Müslüman Adları

Bostancı 'Ali Paşa	Vezir Mehmet Paşa	Veli Ağa	'Udcuoğlu Kasım	'Abdurr- ahman
Murad Beg	Mustafa Bölükbaşı	Hasan	Sipah Halife	'Ali
Ahmed	Menteş- oğlu	Durmuş- oğlu Halil	'Arab Rıdvan	Hızır
Mehmed	Süleyman	Hasan Ağa	Sultan Süleyman Han	Halil Çavuş
Hüsrev Çavuş	Mustafa Ağa	'Abdur- rahman Beg	Ca'fer Paşa	Kabil
'Abdi	Kâtip 'Osman	Hazinedar Mehmed	Ca'fer bin Dürzi Han	Ahmed Çavuş
'Ömer	İbrahim Beg	Ca'fer Beg	Kulezade Süleyman Çavuş	Çazanfer Beg
Millu 'Ali Beg	Nasır Beg	Veli Beg	Sarı Mehmed	Hızır
Hasan Paşa	Hızır Paşa	Ahmed Paşa	Mustafa Bölükbaşı	Kara Şa'ban
'Abdur- rezak	Sinan Çavuşoğlu	Hacı 'Ali Çavuş	Mehmed oğlu Mıstık	Mahmud
Molla Şemseddin	'Ali Paşa	Arslan	Seyyid Hasan ibn Ebi Nevi	Mahmud Ağa
Basır	'Ali Odabaşı	Kör Çakır	Vezir Mehmed Paşa	Musa
Hüseyin	Aydın	Ferruh Beg	Mehmed bin 'Abdullah	Hakkı

Hürrem	Mıstık Bikar	Hoca Sefer	Mevlânâ Mustafa	Abdurrahim
İbrahim Çavuş	Kubad	Seyyid Mehmed	‘Acem Şehzade	Divane Hüseyn
Hüdaverdi	Hüsrev	Halil	Kara ‘Abdurrahman	Hacı Yeğen
‘İzzet Efendi	‘Abdi	Şa‘ban	Mehmed Kethüda	Memun Beg
Ferik	Hacı Musa	Hacı ‘Ali	Hacı Hüseyn Çavuş	Zeynel
Zulkadir	Sinan Paşa	Yusuf	Mevlana Şeyh Efendi	İlyas
Fütuhi	Ramazan	Kabil	Bahşayış Şeyh Mehmed	Sefer
İsra‘il	‘Abdül- kerim	Mehmed Subaşı	Şeyh Salih Ebu’l-Kaysiye	Hamza
Yar Ahmed	İbrahim	Mesih	Kapucubaşı ‘Abdülkerim Ağa	İdris
Seyyid İbrahim	Kerime	Gerger	Şeyh ‘Ali Kadri	Müyesser
Bali	Kasım	Şahkulu	Vezir Mehmed Paşa	Ferruh Beg
İkram	Seyyid Veli	Taczade	Vezir-i Azam Sinan Paşa	Emin
Mehmedî	Gazi Giray Han	Bektaş Çavuş	Mehmed Zeyd bin ‘Ömer	Murad
Hafız Mehmed Paşa	Behram Subaşı	Haydar	Vezir Ca‘fer Paşa	Yedi ‘Ali
‘Ali Reis	Sağırinoğlu ‘Ali	Deli Ca‘fer	Müfti Hacı Mehmed	‘Ayşe
Eburişoğlu Ahmed	Polad Ahmed	Vezir Nişancı	Mevlana Hacı İbrahim	Fatma

Seyfullah	'Atazade	Mehmed Paşa	Raziye Kadınöğlu Mehmed Beg	Piri Çelebi
Katib 'Osman	Yahya	İskender	Sultan Bayezid Han	Memi
Müslihid-din	Süleyman	Nasreddin	Tuğcuzade Mehmed Çavuş	Hacı Celal
Hacı Ebubekir	Menteş	Ferid Çavuş	Kazğancı Kartek 'Ali	Memi Paşa
Kel İhsan	Melik Teyyari	Küçük Hızır	Yazıcı Hasan Bali	Baki
Şiştö Melik	Oğlan Melik	Ahmed Reis	Davud	Durmuş
Pir Mehmed	Kara Memi	Muhyeddin	Hürrem Paşaoğlu İskender	Velihan
Süleyman Çavuş	Veli Fakih	Mutakzade Hacı Mustafa	Yeniçeri Ağası Ahmed	Ağayen
Hüseyin Köle	Ayuoğlu Mehmed	Zebani	İlvendoğlu? 'Ali Paşa	Melikşah
Hacıoğlu Mehmed	Alanlu 'Abdi	Ca'fer bin 'Abdullah	Şeyh 'Abdulvahhab	Uluhan
Pir 'Ali Fakihoğlu	'Ömer bin Durmuş	Mustafa	Vezir Kapudan Halil Paşa	İsma'il
Ramazan oğlu Mehmed	Mustafa bin Hamza	Nasuh Beg	Hüzar Ahmed Uluhan	Haydar
Eğerci Kethüdası Halil	Vezir Hızır Paşa	'Abdül-kerim	Küpeluoğlu Hüdaverdi	Kurd Bali
Hacı 'Alaeddin Ezheri	İsrail Fakih			

Ek 4: 73 Numaralı Mühimme Defterinde (1-120)
Geçen Gayr-i Müslim Adları

Simon Han	Dadyan Melik	Mirman Zımmi	Divane Meyron?	Yoniç
Dimo	Petri Yorgi	Yorgi Yorgi	Yorgi	Yani Dimo
Mihal Dimo	Kara Tadori	Yirvan Kethüda	İskerlen Frankis Anderi	Binbaşı Yorgi
Simon	Aleksandra Voyvoda	Miyos	Yağob	Dimitri
Karamanlu Serkis	Pive veled Tavacı	Niyaki veled Dimitri	Yurğani veled Dimitri	Todori
Yervand	Papo Yorgi			

**Ek 5: 73 Numaralı Mühimme Defteri'nin (1-120)
Hükümlerinde Geçen Olaylar**

KONULAR	HÜKÜMLER
EŞKIYALIK	2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 23, 24, 26, 30, 31, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 51, 52, 53, 54, 60, 66, 73, 76, 77, 78, 79, 82, 85, 94, 95, 96, 97, 101, 104, 105, 106, 108, 110, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 140, 132, 136, 138, 139, 142, 147, 152, 153, 155, 158, 160, 162, 163, 165, 166, 170, 172, 173, 175, 177, 178, 180, 181, 189, 191, 192, 193, 194, 195, 197, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 207, 208, 210, 211, 214, 215, 216, 217, 218, 227, 231, 232, 233, 234, 235, 237, 239, 240, 243, 244, 245, 247, 249, 250, 252, 253, 254, 256, 257, 259, 260, 262, 263, 265, 267, 271, 273, 275, 276, 277
SEFER	1, 25, 50, 56, 58, 62, 63, 86, 100, 123, 130, 133, 135, 141, 143, 156, 157, 179, 182, 183, 185, 188, 198, 176, 188, 258
ZAHİRE VE ERZAK TEMİNİ	19, 33, 34, 61, 64, 65, 67, 74, 90, 125, 126, 127, 128, 129, 134, 146, 151, 168, 169, 184, 206, 212, 220, 230, 238, 241, 261
KASSAB	35, 40, 68, 69, 70, 150, 274
TEREKE	17, 39, 48, 84, 107, 164, 224
YOL-KÖPRÜ-SU YOLLARI TAMİRİ	12, 28, 75, 93, 102, 199,
CAMİ YAPIMI	3, 124, 137
VAKIF	11, 37, 38
KOYUN	16, 131, 154, 190, 225, 242
HAZİNELER	18, 22, 29, 59, 81, 92,
HALKIN EMNİYETİ	5, 103,
HASSA ÇAYIRLARI	15,

HALKIN GÜVENLİĞİ VE TAYİN	27, 32, 45, 55, 71, 72, 91, 148, 149, 171,
ASKER TEMİNİ	49,
MERKEZE GELMEK İÇİN VERİLEN İZİN	80, 228
SANCAKLARIN BİRLEŞTİRİLMESİ	87, 88, 89, 236
DÜKKÂN	98, 255
GAYR-İ MÜSLİMLERİN HAKKININ VERİLMESİ	99,
DUACILAR	111,
KANDİL	112,
HEDİYE	144, 145,
BERAT	167,
KAZAK TAYİFESİ	186, 187,
TAYİN	213, 269, 270
CİZYE, ULUFE, BEYTÜ'L-MAL	219, 223, 226, 264
DONANMA	268
VATAN TERK ETME	209
MERKEZE ÇAĞRILMA	266
DEFTER	248
GELİR	246
FİRAR	251
GÜMÜŞ	221
KÜFFAR	222, 229

DİZİN

A

- Abalu 107, 337
Abdallu 123, 272, 337
Abdi 68, 116, 202, 338, 339
Abdurrahim 91, 339
Abdurrahman 44, 45, 58, 62, 66, 82, 109, 338
Abdurrahman Beg 338
Abdurrezak 79, 338
Abdülkerim 123, 205, 207, 208, 209, 210, 339, 340
Acara 201, 306, 336
acemi oğlanı 61, 62, 167, 192, 213, 223
Acem Şehzade 339
Adala 88, 257, 337
Adbolu 185, 299, 336
âdem 17, 64, 79, 93, 95, 96, 106, 113, 115, 129, 135, 158, 168, 178, 197, 200, 201, 218
âdet-i kerime 125
Ağayen 187, 340
Ağçayobi 187, 337
Ağrıboz 159, 170, 287, 292, 337
Ağustos 180, 297, 336
aher 78, 83, 84, 88, 102, 104, 106, 110, 117, 121, 128, 135, 142, 145, 165, 172, 181, 209, 227, 229, 233, 241
Ahışa 87, 336
Ahmed 12, 45, 55, 62, 64, 68, 74, 77, 88, 101, 105, 109, 123, 130, 137, 146, 147, 156, 161, 162, 164, 166, 168, 175, 183, 187, 196, 204, 213, 222, 224, 225, 226, 231, 244, 245, 247, 250, 251, 258, 263, 265, 272, 275, 286, 288, 289, 291, 295, 298, 303, 312, 315, 317, 318, 330, 338
Ahmed Çavuş 196, 303, 318, 338
Ahmed Paşa 338
Ahmed Reis 340
ahz 58, 59, 60, 63, 81, 82, 86, 87, 90, 91, 108, 113, 116, 118, 119, 121, 122, 123, 125, 127, 128, 146, 147, 148, 150, 155, 156, 160, 163, 165, 166, 171, 173, 181, 182, 183, 184, 189, 190, 192, 198, 199, 206, 211, 213, 214, 223, 227, 231, 233, 234, 242, 302, 312
akçe 68, 71, 74, 77, 78, 79, 80, 87, 88, 91, 98, 100, 106, 108, 109, 113, 118, 120, 125, 130, 138, 150, 153, 159, 162, 167, 174, 179, 182, 184,

- 194, 197, 205, 207, 209, 214, 217,
223, 227, 232, 247, 249, 251, 252,
253, 254, 258, 262, 265, 266, 268,
270, 271, 275, 278, 283, 287, 289,
294, 298, 308, 309, 310, 312, 314,
316, 318, 321
Akdağ 130, 275, 337
akdem 32, 33, 57, 58, 67, 68, 77, 88,
90, 93, 94, 100, 109, 113, 114, 118,
128, 129, 130, 131, 152, 154, 166,
175, 186, 193, 196, 202, 212, 213,
215, 216, 217, 225, 228, 232, 233
Akdeniz 283, 337
Aksaray 246, 255, 256, 336
Akşehir 191, 302, 336
Alacahisar 177, 336
Alanlı Abdi 340
Aleksandra Voyvoda 175, 341
alel-ğafle 132
Ali 338
Ali Odabaşı 338
Ali Paşa 338
Ali Reis 339
Amedi Kalemi 20
amel 62, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72,
74, 75, 76, 78, 79, 80, 89, 91, 95, 97,
100, 107, 111, 112, 115, 121, 123,
136, 141, 147, 149, 150, 159, 160,
167, 175, 182, 188, 194, 206, 207,
211, 215, 216, 221, 222, 235, 236
Anadolu 7, 15, 16, 18, 31, 36, 40, 42,
58, 124, 141, 152, 164, 191, 210,
230, 240, 241, 243, 258, 263, 272,
279, 281, 284, 302, 310, 320, 326,
336
Ane 224, 317, 337
Ankara 12, 13, 14, 15, 16, 17, 24, 36,
156, 164, 172, 182, 228, 286, 290,
293, 298, 319, 329, 330, 331, 337
Arab Rıdvan 338
Arhus 185, 299, 336
Arslan 88, 137, 228, 230, 319, 320,
338
arz 57, 59, 60, 62, 65, 67, 69, 70, 71,
72, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 81, 82,
83, 85, 86, 88, 89, 90, 94, 95, 96, 97,
98, 100, 101, 103, 105, 106, 107,
109, 111, 112, 113, 116, 117, 119,
120, 121, 122, 123, 124, 125, 127,
128, 129, 130, 133, 139, 143, 144,
145, 146, 148, 149, 150, 153, 154,
155, 156, 157, 159, 160, 164, 165,
166, 167, 169, 170, 173, 176, 177,
178, 179, 181, 182, 183, 186, 188,
189, 190, 192, 194, 195, 198, 199,
203, 204, 206, 207, 209, 210, 211,
214, 216, 219, 221, 222, 223, 225,
226, 228, 229, 230, 231, 232, 233,
234, 236, 237, 239, 241
Atazade 340
atîk 67, 93
avdet 119, 238
avk 65, 68, 69, 94, 97, 110, 129, 133,
143, 152, 205, 211, 212, 217, 225,
231, 237
Avratbâzârı 336
Avrathisarı 180, 337
Ayasofya-i Kebir 117, 270, 336
Ayazmend 60, 238, 243, 325, 335
Aydın 19, 90, 126, 213, 258, 274, 312,
336, 338
Aynaroz 163, 289, 337
Ayşe 78, 155, 339

Ayuoğlu Mehmed 340

Azak 48, 186, 299, 336

Azğavil 109, 337

B

Bab-ı Ali 13, 21

Bacı 182, 298, 336

bades-sübut 71, 73, 89, 90, 91, 98,
103, 119, 122, 125, 127, 129, 131,
134, 147, 148, 150, 155, 156, 157,
164, 171, 188, 189, 190, 192, 199,
203, 214, 217, 222, 223, 224, 228,
239

Baf 51, 99, 261, 337

baş 124, 146, 190, 281, 301

başçe 146

Bağdad 36, 106, 112, 113, 163, 224,
265, 268, 280, 289, 317, 335

Bahçecik 114, 271, 337

Bahşayış Şeyh Mehmed 339

baki 68, 135, 247, 284

Baki 182, 214, 313, 340

Bali 137, 161, 197, 199, 218, 231,
339

Balis 184, 299, 337

Ballukasrı 292, 337

Balyabadra 230, 320, 336

Basır 89, 338

Basra 36, 113, 118, 143, 254, 268, 270,
280, 293, 335

Batoz 181, 336

Batum 36, 87, 102, 158, 257, 264, 281,
287, 336

Bayalu 191, 336

Bâzârgân 139, 336

Begbâzârı 215, 337

Begine 189, 301, 336

Begşehir 232, 336

beher-hâl 134, 185, 218, 242

Behram Subaşı 160, 339

Beksimere 203, 307, 336

Bektaş Çavuş 161, 339

Belviran 202, 306, 337

Berğama 60, 238, 335

Beylikçi Kalemi 19

Beyrud 111, 112, 335

bezl-i makdur 58, 61, 93, 202

bezl-i makdûr 96, 143, 174, 186,
200

Biga 81, 254, 335

bi-günah 60, 123, 127, 156, 192, 223,
239

bi- kusûr 66

bî-kusûr 66, 68, 71, 73, 80, 82, 89, 91,
103, 109, 114, 115, 117, 118, 127,
131, 138, 148, 155, 159, 164, 166,
179, 182, 199, 206, 208, 209, 210,
226, 232, 239, 241

bil-cümle 58, 72, 89, 90, 93, 112, 134,
138, 139, 142, 143, 171, 178, 179,
186, 192, 198, 218

Bilecik 7, 98, 261, 337

bil-fiil 106, 122, 136, 145, 164, 238

Binbaşı Yorgi 341

Boğazkesen 78, 252, 336

Boğdan 51, 96, 102, 142, 143, 261,
263, 279, 280, 336

Bosna 40, 58, 60, 92, 93, 177, 178,
216, 225, 243, 244, 259, 296, 313,
317, 335

Bostancı Ali Paşa 338

Boyabad 108, 266, 335

bu bâbda 61, 62, 65, 67, 69, 70, 71,
75, 77, 78, 79, 80, 90, 93, 97, 102,
107, 116, 123, 127, 129, 134, 136,

141, 145, 146, 149, 160, 166, 168,
170, 171, 172, 173, 179, 181, 183,
187, 188, 194, 195, 196, 198, 199,
201, 203, 211, 214, 218, 223, 225,
229, 235, 238, 239, 241

Budun 37, 40, 57, 58, 88, 92, 93, 109,

141, 144, 243, 257, 279, 335

buğday 64, 204, 245

Bulak 37, 70, 248, 336

Burusa 52, 77, 81, 118, 130, 335

C

Cafer Beg 71, 338

Cafer bin Abdullah 198, 340

Cafer bin Dürzi Han 204, 338

Cafer Paşa 67, 143, 338

cârî 65, 67, 77

cebren 114, 130, 145, 155, 190, 196,
202, 204, 215, 224, 232, 307, 321

cedîd 67, 93, 219

celb 60, 81, 82, 86, 87, 91, 108, 110,
113, 116, 120, 121, 122, 123, 125,
127, 128, 134, 146, 147, 148, 150,
155, 156, 160, 163, 166, 181, 183,
185, 189, 198, 199, 206, 211, 213,
214, 223, 231, 233, 234, 235, 242,
302, 312, 323

cem 71, 74, 77, 94, 100, 104, 109, 110,
113, 116, 120, 129, 135, 137, 153,
158, 161, 169, 179, 182, 184, 197,
210, 218

cemm-i ğafir 63

cemm-i ğâfir 116, 124, 203, 204, 232,
240

cevaz 64, 67, 69, 100, 107, 195, 222,
236

cevz-i bevva 141, 194

cevz-i hindi 141, 193, 303

Cezayir-i Ğarb 237, 324, 336

Cezire-i Limni 291, 337

Cidde 91, 250, 259, 336

cihet 61, 126, 300, 315

Cumabâzârı 180, 336

Ç

Çan 233, 322, 336

Çatalca 116, 155, 269, 285, 336

Çemişgezek 106, 336

Çorum 114, 269, 337

Çukurca 291, 336

D

Dadya 188, 300, 336

Dadyan Melik 305, 306, 341

Dağistan 190, 199, 301, 305, 337

Darende 106, 265, 335

Darıyeri 128, 274, 336

davay-ı hak 71, 82, 85, 86, 89, 91,
98, 107, 117, 127, 128, 131, 146,
147, 149, 150, 155, 157, 159, 160,
181, 188, 195, 203, 211, 226, 232,
234, 241

Davud 187, 190, 196, 199, 301, 304,
305, 340

def 32, 59, 61, 62, 65, 85, 102, 106,
115, 124, 144, 157, 158, 169, 178,
215, 226, 233

Deli Cafer 160, 339

Demirhisarı 180, 297, 337

Demirkapu 236, 337

Depekened 223, 316, 337

Dergâh-ı Muallam 57, 61, 62, 63, 68,
74, 79, 81, 82, 86, 89, 90, 91, 105,
110, 113, 119, 122, 123, 124, 132,
134, 145, 155, 159, 161, 162, 163,
164, 165, 166, 169, 170, 172, 178,

- 181, 185, 188, 190, 191, 196, 210,
213, 214, 216, 217, 218, 222, 223,
226, 233, 234, 238
- Deşişe-i Şerife 248, 335
- deşişe nâzırı 68
- devam-ı ömr-ü devlet 126
- Develu 107, 337
- devlet-i ebed 125
- Dimitri 80, 100, 262, 341
- Dimo 184, 222, 298, 341
- Dimyat 36, 136, 138, 141, 278, 336
- din-i mübin 58, 208
- Divan 11, 14, 17, 19, 25, 204, 273, 315,
329, 330, 331
- Divane Hüseyin 54, 339
- Divane Meyron? 187, 341
- Divân-ı Hümâyûn 7, 11, 12, 13, 14,
15, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 26,
27, 29, 292, 303, 320, 323
- Dişarbekir 36, 71, 93, 104, 105, 106,
129, 149, 161, 163, 184, 197, 224,
265, 335
- Dolyan 78, 253, 336
- Doyran Gölü 180, 297, 336
- Drama 36, 179, 297, 337
- Dubniçe 180, 297, 337
- Durmuş 86, 187, 198, 305, 340
- Durmuşoğlu Halil 245, 338
- E**
- Eburişoğlu Ahmed 289, 339
- eczay-ı harre 193
- edemallah-u teala iclâlehu 142,
144
- Edirne 12, 34, 36, 37, 65, 74, 79, 100,
179, 180, 245, 250, 253, 262, 289,
293, 300, 336
- Edirnekapusu 80, 336
- Edremid 60, 238, 243, 335
- edviye-i hindi 193, 303
- Eğerci Kethüdası Halil 340
- Eğil 71, 335
- ehl-i fesâd 60, 63, 81, 85, 88, 89, 90,
94, 98, 107, 114, 119, 127, 128,
132, 148, 155, 156, 166, 171, 181,
182, 191, 205, 211, 214, 215, 216,
223, 225, 233, 239
- ehl-i örf 58, 120, 167, 178, 202, 227,
240
- ekfar 128
- Ekinlik Adası 335
- ekmek 194, 267
- Elbistan 109, 266, 337
- Eleşkird 101, 223, 263, 316, 337
- Elmalu 190, 336
- Emin 334, 339
- emirül-ümerâil-kirâm 124, 191, 199,
237, 241
- emîrül-ümerâil-kirâm 200, 201
- emr 32, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67,
68, 72, 74, 75, 77, 79, 80, 81, 82,
83, 87, 88, 89, 91, 92, 93, 94, 97,
99, 100, 102, 104, 105, 106, 107,
108, 111, 112, 113, 115, 116, 117,
119, 120, 121, 122, 125, 126, 127,
129, 130, 131, 133, 135, 136, 137,
139, 141, 142, 143, 144, 146, 147,
148, 149, 150, 151, 152, 153, 154,
156, 157, 158, 159, 160, 161, 165,
166, 167, 168, 170, 172, 173, 176,
181, 183, 185, 186, 188, 189, 191,
193, 194, 195, 196, 197, 198, 201,
202, 204, 207, 208, 209, 210, 211,
212, 213, 214, 215, 216, 217, 218,
221, 222, 223, 224, 225, 226, 227,

228, 229, 230, 231, 232, 234, 235,
236, 237, 239, 241, 242, 249, 251,
253, 261, 262, 277, 278, 280, 281,
282, 284, 286, 287, 288, 291, 297,
300, 301, 304, 306, 309, 310, 312,
313, 314, 316, 321, 323
emr-i şerîf 67, 79, 89, 95, 136, 141,
186, 195, 222, 230, 236

Enay 233, 337

envâ-ı itâb 115, 134

envâ-ı mesai 58, 61, 92, 93

Ereğli 51, 290, 337

Erğad 203, 336

Eriha 173, 293, 336

Erkili 165, 337

Ermenek 306, 337

Erzurum 36, 87, 143, 157, 158, 200,
257, 280, 284, 286, 287, 305, 336

Eskihisar 126, 274, 336

Esterğon 109, 337

eşkiya 71, 82, 85, 122, 132, 139, 147,
155, 162, 166, 173, 182, 190, 195,
213, 214, 216, 222, 223, 232, 249,
251, 254, 261, 269, 274, 298, 302

Eşme 233, 322, 337

Ezine 213, 312, 337

F

fahrül-emâsil vel-akran 193

fakirül-hal 120

fasl 61, 71, 82, 83, 85, 89, 98, 117, 119,
127, 128, 130, 131, 145, 146, 147,
150, 155, 156, 157, 160, 169, 173,
182, 190, 192, 198, 199, 203, 204,
214, 217, 221, 223, 224, 225, 226,
231, 234, 241

Fatma 155, 231, 320, 339

Ferecik 150, 283, 336

Ferid Çavuş 294, 340

Ferik 113, 339

fermân 60, 62, 75, 76, 77, 81, 82, 83,
85, 88, 93, 94, 97, 105, 106, 110,
111, 118, 126, 129, 130, 134, 135,
137, 142, 153, 172, 175, 176, 177,
182, 185, 194, 201, 202, 213, 216,
220, 221

Ferruh Beg 90, 131, 338, 339

fesâd 60, 71, 81, 82, 83, 85, 89, 98,
101, 107, 117, 119, 127, 128, 129,
131, 132, 145, 147, 152, 155, 156,
161, 163, 166, 171, 180, 183, 188,
190, 191, 195, 198, 200, 201, 205,
213, 214, 215, 218, 223, 224, 225,
226, 228, 233

fevt 32, 68, 69, 75, 80, 87, 94, 98, 101,
129, 134, 140, 142, 153, 157, 158,
159, 161, 162, 191, 204, 209, 238,
307

Filibe 76, 252, 335

Florina 180, 297, 337

fodılası 64, 245

Forsa 212, 311, 336

füruht 67, 86, 102, 112, 129, 159, 206,
229

Fütuhi 118, 270, 339

G

Galata 111, 267, 315, 319, 336

Gazi Giray Han 151, 339

Gekler 240, 326, 337

Gelibolu 36, 64, 79, 160, 171, 245,
253, 288, 293, 335

Gence 55, 59, 73, 83, 87, 176, 187, 243,
250, 255, 257, 300, 336

Gerdüs 185, 299, 337

Gerebeniş 121, 123, 271, 272, 336

Gerger 106, 130, 265, 275, 335, 339
 Giresun 166, 291, 336
 Gököyük 233, 322, 337
 Göksu 54, 114, 120, 269, 271, 335
 Göri 75, 87, 200, 201, 251, 257, 306,
 335
 Gümülcine 36, 155, 286, 336
 Gündüzlü 108, 266, 335
 Günyüzü 191, 302, 335
 Güre 233, 322, 336
 Güzelhisar 213, 312, 337
 güzend 58, 60, 70, 92, 109, 157, 158,
 162

Ğ

ğadr 62, 71, 78, 79, 104, 138, 229,
 230, 279
 gammaz 58, 76, 225, 227
 gamr 202
 ğaret 63, 71, 83, 85, 88, 101, 107, 109,
 122, 127, 147, 166, 173, 176, 182,
 184, 190, 192, 195, 198, 199, 203,
 205, 211, 215, 218, 219, 222, 223,
 226, 233, 240
 Ğazanfer Beg 71, 338
 Ğazavi 193, 337
 Ğureba-i Yemin 160, 336

H

habbe 68, 79, 87, 205, 247, 253, 308
 Habeş 36, 151, 284, 337
 habs 59, 81, 82, 85, 88, 90, 98, 108,
 119, 120, 122, 123, 127, 130, 139,
 148, 149, 152, 157, 160, 166, 181,
 182, 183, 185, 192, 195, 196, 197,
 206, 207, 214, 218, 223, 230, 231,
 234, 239, 241, 258, 315, 316, 325
 Habsimane 123, 336

Hacı Alaeddin Ezheri 196, 340
 Hacı Ali 338, 339
 Hacı Ali Çavuş 338
 Hacı Celal 173, 340
 Hacı Ebubekir 173, 340
 Hacı Hüseyin Çavuş 339
 Hacı Musa 339
 Hacıoğlu Mehmed 199, 340
 Hacı Yeğen 105, 265, 339
 Hadise 224, 317, 337
 Hafız Mehmed Paşa 339
 Hakkı 12, 15, 18, 24, 89, 183, 331,
 338
 Haleb 36, 58, 112, 121, 163, 173, 224,
 233, 268, 284, 289, 293, 317, 336
 hâli 61, 76, 84, 101, 120, 126, 144, 225,
 226, 227, 228, 229, 234, 235, 240
 Halil 11, 16, 19, 64, 103, 174, 187, 199,
 200, 204, 236, 264, 294, 305, 307,
 323, 330, 338, 339
 Halil Çavuş 64, 338
 Hama 225, 317, 337
 Hamid 36, 62, 180, 297, 337
 Hamza 37, 67, 68, 76, 85, 89, 94, 105,
 106, 107, 112, 114, 124, 126, 128,
 137, 148, 150, 159, 161, 163, 165,
 167, 168, 169, 178, 180, 181, 185,
 193, 195, 198, 202, 210, 211, 212,
 213, 214, 215, 224, 228, 229, 230,
 240, 273, 288, 305, 326, 339
 harami 85, 132, 189, 211, 238, 239,
 298, 325
 haramzâde 116, 119, 128, 160, 212
 Harmanyolu 102, 264, 335
 Hasan 38, 49, 60, 62, 64, 72, 73, 80,
 84, 86, 88, 91, 96, 114, 122, 132,
 145, 151, 161, 162, 182, 186, 196,

- 197, 210, 213, 216, 217, 218, 227,
233, 234, 236, 239, 244, 245, 249,
250, 255, 256, 258, 260, 281, 283,
289, 299, 303, 304, 305, 313, 314,
318, 322, 323, 325, 338
- Hasan Ağa 338
- Hasan Paşa 72, 249, 260, 300, 338
- Haslar 99, 111, 229, 238, 262, 267,
319, 324, 335
- Hatvan 88, 335
- Haydar 108, 158, 172, 249, 266, 287,
293, 298, 339, 340
- hazer 58, 59, 60, 62, 64, 65, 68, 70, 72,
76, 79, 80, 83, 86, 87, 90, 91, 92,
93, 94, 96, 97, 98, 100, 103, 104,
105, 108, 113, 114, 116, 119, 120,
122, 123, 125, 126, 127, 128, 129,
135, 146, 148, 150, 152, 155, 156,
157, 160, 162, 165, 171, 172, 173,
175, 181, 182, 183, 185, 188, 189,
192, 198, 199, 203, 206, 211, 212,
217, 223, 225, 226, 228, 231, 234,
237, 239, 242
- Hazinedar Mehmed 338
- Hazo 197, 218, 304, 314, 336
- Hezargrâd 239, 336
- hıfz 60, 66, 84, 106, 132, 143, 166, 175,
186, 216, 226, 229, 235, 237, 238,
280, 294, 323
- Hısnıkef 197, 218, 304, 337
- hıyar-ı şenbe 141, 193, 303
- Hızır 49, 63, 72, 73, 106, 116, 143, 169,
183, 184, 186, 224, 249, 250, 265,
269, 292, 298, 299, 317, 338
- Hızır Paşa 265, 338
- hilâf-ı şer-i şerîf 58, 62, 64, 66, 73,
88, 90, 98, 109, 124, 125, 129, 131,
146, 147, 148, 150, 155, 157, 162,
164, 167, 178, 189, 226, 228, 231,
234
- hılat 84, 151, 176, 200
- Hille 106, 265, 337
- himâyet 59, 60, 62, 65, 66, 81, 82, 86,
90, 98, 106, 122, 123, 125, 127,
132, 146, 147, 148, 150, 156, 157,
161, 166, 171, 181, 182, 183, 188,
189, 190, 192, 203, 206, 223, 228,
231, 234, 239, 241, 242
- hırsesi 60, 143, 280
- Hiş 232, 321, 337
- Hizan 197, 304, 337
- Hoca Sefer 258, 339
- hüccet 59, 61, 80, 84, 91, 116, 124,
145, 155, 157, 167, 183, 184, 202,
208, 228, 258, 273, 281, 285, 291,
319
- hüccet-i şeriye 61
- Hüdavendigâr 81, 174, 215, 294,
313, 336
- Hüdaverdi 101, 123, 204, 272, 339
- hükm-ü şerîf 65, 107, 110, 112, 141,
192, 195, 215, 216, 224
- hüküm 18, 29, 31, 33, 34, 57, 58, 59,
60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68,
69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77,
78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86,
88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96,
97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104,
105, 106, 107, 108, 109, 111, 112,
113, 114, 116, 117, 119, 120, 121,
122, 123, 124, 125, 126, 128, 129,
130, 131, 132, 133, 134, 135, 136,
137, 138, 141, 142, 143, 144, 145,
146, 147, 148, 149, 150, 151, 152,

- 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159,
160, 161, 162, 163, 164, 165, 166,
167, 168, 169, 170, 171, 172, 173,
174, 175, 176, 177, 178, 180, 181,
182, 183, 184, 185, 186, 187, 188,
189, 190, 191, 193, 195, 196, 197,
198, 199, 200, 201, 202, 203, 204,
206, 207, 208, 209, 210, 211, 212,
213, 214, 215, 216, 217, 218, 219,
221, 222, 223, 224, 225, 226, 227,
228, 229, 230, 231, 232, 233, 234,
235, 236, 237, 238, 239, 240, 241,
246, 263, 266, 267, 269, 275, 287,
297, 323
- Hürrem 90, 166, 235, 258, 290, 323,
339
- Hürrem Paşaoğlu İskender 166, 235,
290, 323, 340
- Hüsam 88, 335
- Hüseyin 53, 89, 100, 107, 146, 150,
154, 161, 185, 188, 197, 199, 213,
217, 218, 260, 262, 276, 281, 283,
285, 299, 305, 312, 314, 338
- Hüseyin Köle 340
- hüsn-ü tedbir 32, 61, 89, 91, 103, 104,
107, 157, 159, 163, 214, 223
- Hüsrev 64, 103, 264, 338, 339
- Hüsrev Çavuş 64, 338
- Hüzar Ahmed Uluhan 340
- I**
- İlğün 191, 337
- İ**
- ibâd 63
- İbrahim 33, 71, 91, 101, 130, 145, 146,
182, 213, 249, 258, 263, 266, 275,
281, 298, 312, 338, 339
- İbrahim Beg 71, 338
- İbrahim Çavuş 91, 145, 258, 281,
339
- icrâ 61, 62, 63, 64, 65, 72, 86, 98, 108,
117, 120, 123, 128, 130, 155, 156,
170, 178, 190, 195, 204, 206, 217,
219, 222, 223, 224, 225, 226, 229,
231, 234
- İdris 123, 272, 339
- iğrak 81, 147, 239
- ihmâl 61, 65, 68, 69, 70, 80, 91, 96,
97, 98, 110, 126, 133, 139, 150,
151, 152, 155, 157, 158, 175, 185,
195, 205, 209, 210, 216, 225, 231,
237, 242
- ihtimad 131
- ihtimâm 58, 60, 64, 74, 92, 98, 102,
133, 135, 142, 155, 159, 161, 163,
165, 179, 192, 197, 223, 239
- İhtiman 179, 297, 336
- ihtiraz 62, 91, 157, 158, 163, 231
- ihtiyat 62, 69, 70, 77, 78, 121, 132, 151,
156, 171, 175, 190, 201, 236, 323
- ikdâm 32, 58, 60, 75, 92, 94, 97, 129,
133, 137, 140, 155, 157, 158, 161,
165, 194
- İkram 145, 281, 339
- ikrar 63, 184, 185
- iktizâ 58, 60, 166, 237
- ilâm 59, 60, 61, 63, 65, 67, 71, 72, 73,
75, 76, 78, 79, 81, 82, 87, 98, 233
- İlvendoğlu? Ali Paşa 340
- İlyas 268, 320, 339
- İne 160, 288, 336
- İnebahtı 36, 116, 159, 170, 230, 269,
287, 292, 320, 337

İnecik 214, 217, 234, 312, 314, 322, 337
 intibah 57, 61, 82, 92, 94, 95, 111, 300
 İpsala 79, 150, 253, 283, 335
 irsâl 57, 64, 65, 69, 70, 71, 80, 84, 86, 90, 91, 93, 97, 102, 105, 111, 112, 123, 127, 129, 133, 135, 137, 138, 141, 143, 152, 161, 162, 165, 170, 172, 175, 176, 184, 185, 193, 200, 205, 207, 210, 213, 216, 218, 221, 226, 238
 isâl 69, 70, 80, 91, 93, 97, 111, 134, 140, 152, 175, 217, 226, 237, 238
 İskender 163, 166, 235, 289, 290, 323, 340
 İskenderiyye 36, 37, 51, 70, 91, 99, 113, 136, 138, 141, 151, 177, 336
 İskerlen Frankis Anderi 179, 180, 341
 İsmail 68, 123, 155, 203, 340
 İsrail 339
 İsrail Fakih 204, 307, 340
 İstanbul 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 30, 36, 41, 50, 51, 52, 53, 80, 99, 100, 109, 117, 134, 141, 142, 154, 179, 180, 229, 233, 240, 245, 250, 252, 254, 261, 262, 263, 266, 267, 270, 277, 278, 279, 285, 290, 295, 297, 299, 308, 314, 319, 321, 324, 325, 329, 330, 331, 336
 İştib 36, 131, 180, 337
 itmam 142, 150
 İvranya 180, 297, 337
 İznepol 180, 297, 336
 İzzet Efendi 106, 339

K

Kabil 68, 122, 123, 247, 271, 272, 338, 339
 kabza 151, 182, 215, 283
 kaçğun 128
 kâdî 62, 79, 84, 113, 150, 160, 168, 178, 189, 232
 kaftan 151, 284
 Kahire 84, 335
 Kâhta 265, 335
 Kalacık 167, 336
 Kala-i Breznik 179, 336
 Kala-i Estergon 57, 335
 Kala-i Siska 177, 336
 kalay 141
 Kalkandelen 180, 297, 336
 Kanger Derbendi 102, 337
 Kanğırı 36, 105, 147, 265, 282, 335
 kantar 77, 141, 193, 302
 Kaparak 155, 336
 kapucubaşı 65, 108, 184, 206, 207, 208, 209, 210
 Kapucubaşı Abdülkerim Ağa 339
 Kara Abdurrahman 339
 Karaağaç 36, 158, 287, 336
 Karabağ 187, 336
 Karacalar 81, 254, 336
 Karadeniz 283, 337
 Karaferye 180, 297, 336
 Karahisar 89, 107, 191, 257, 266, 302, 335, 337
 Karahisar-ı Sahib 257, 302, 335
 Karaman 36, 57, 58, 83, 149, 171, 191, 202, 243, 264, 281, 283, 284, 293, 302, 306, 335
 Kara Memi 188, 301, 340
 Kara Şaban 80, 338

- Kara Tadori 341
 Karesi 81, 254, 335
 Kars 36, 73, 75, 83, 86, 96, 101, 144,
 200, 251, 255, 256, 260, 263, 280,
 306, 316, 335
 Kartil 175, 200, 201, 305, 306, 337
 Kasaba-i Konaz 146, 281, 337
 Kasım 44, 58, 137, 213, 243, 312,
 339
 Kastamonu 94, 108, 260, 266, 337
 kat 60, 66, 76, 91, 94, 110, 148, 149,
 155, 167, 203, 222, 226, 227, 241
 Katar 114, 269, 337
 Katib Osman 340
 Kâtip Osman 338
 katl 61, 62, 63, 71, 88, 91, 101, 107,
 110, 116, 119, 122, 123, 128, 129,
 130, 132, 152, 158, 173, 175, 182,
 184, 188, 190, 192, 195, 198, 203,
 205, 211, 216, 218, 219, 223, 231,
 233, 241, 244, 245, 249, 267, 271,
 272, 274, 275, 276, 287, 294, 295,
 303, 304, 315, 326
 Kavala 155, 286, 336
 kayd-u bend 103, 104, 124, 125, 160,
 161, 162, 171, 172, 183, 185, 190,
 198, 211, 228, 229, 242
 Kayseriye 148, 282, 336
 Kazgancı Kartek Ali 340
 Kefe 36, 49, 81, 186, 212, 254, 298,
 299, 311, 335
 Kel İhsan 187, 300, 340
 Kelmenler 145, 337
 kema-kân 129, 142, 163, 176, 217
 kemâl-i mertebe 60, 120
 kemâl-i takayyüd 60
 Kerime 130, 275, 339
 Kesikköprü 54, 114, 120, 269, 335
 Kesriye 63, 245, 336
 Keşab 36, 166, 291, 336
 Keşan 171, 227, 293, 318, 336
 Kıbrıs 36, 45, 62, 75, 84, 123, 152, 226,
 244, 251, 256, 257, 272, 284, 307,
 318, 336
 kıdvetül-emacid vel-ekarim 57, 65
 kıdvetül-emâsil vel-akran 107, 183,
 191, 214, 218, 222, 223, 238
 kılıç 151, 204, 284
 killet 65
 Kırçova 180, 297, 336
 kilar-ı âmirem 135, 136, 137, 138,
 141
 Kilidülbahr 164, 290, 337
 Kocaeli 78, 253, 336
 Kocasur 101, 263, 337
 Koçhisar 36, 124, 148, 156, 228, 273,
 286, 319, 337
 Koloz 159, 206, 287, 308, 337
 Konya 124, 273, 337
 Kotosoril 335
 koyun 68, 77, 80, 99, 102, 142, 167,
 178, 209, 222, 247, 252, 254, 263,
 269, 280, 296, 310, 315
 Köprülü 180, 297, 336
 Kör Çakır 88, 257, 338
 Kratova 36, 131, 180, 276, 297, 337
 Kubad 94, 130, 260, 275, 339
 Kubadlı 54, 114, 120, 271, 337
 Kubbealtı Vezîrleri 15
 Kula 233, 322, 337
 Kulezade Süleyman Çavuş 338
 Kurd Bali 340
 Kurhil 63, 335
 kutta-i tarik 128

Küçük Aden 99, 335

Küçük Hızır 340

küffar-ı haksar 60

Küpeluoğlu Hüdaverdi 340

Kürtün 166, 291, 336

L

Larende 61, 62, 66, 244, 336

Lori 175, 295, 336

lülü-i hurda 141

M

mâadâ 62, 109, 120, 125, 129, 139,

146, 151, 155, 158, 167, 169, 173,

185, 186, 193, 204, 219, 224

maan 64, 153, 154, 162, 175, 194,
230

Mahmud 13, 32, 254, 266, 282, 295,
300, 324, 338

Mahmud Ağa 338

makbûl 75, 129, 179

Malatya 106, 131, 203, 204, 265, 275,
307, 335

mal-ı mîri 132, 159, 184, 197

Malkara 36, 119, 171, 217, 227, 234,
270, 293, 312, 314, 318, 322, 336

Manastır 180, 297, 337

Mandıra 126, 274, 336

Maraş 103, 109, 169, 171, 335

Marmara 19, 298, 329, 337

maruf 62

matbah emîni 194

meccal 61, 85, 108, 130, 132, 134,
172, 224

Medine-i Münevvere 41, 69, 70, 76,
219, 220, 221, 247, 248, 250, 251,
315, 335

Mehmed 11, 12, 18, 35, 37, 41, 47, 51,

52, 53, 57, 63, 64, 68, 75, 77, 79, 80,
84, 88, 97, 98, 99, 100, 101, 108,
116, 117, 118, 122, 123, 124, 128,
130, 134, 135, 137, 141, 142, 145,
146, 147, 149, 151, 152, 156, 162,
163, 165, 173, 174, 176, 178, 180,
181, 182, 187, 188, 189, 191, 193,
197, 198, 202, 210, 211, 212, 213,
214, 218, 222, 223, 231, 235, 239,
243, 245, 251, 252, 253, 254, 256,
257, 261, 262, 263, 266, 269, 270,
272, 273, 274, 275, 277, 278, 281,
282, 283, 284, 286, 289, 290, 294,
295, 297, 298, 300, 302, 304, 305,
306, 307, 310, 311, 312, 313, 314,
316, 323, 325, 326, 329, 338

Mehmed bin Abdullah 338

Mehmedî 149, 339

Mehmed Kethüda 266, 339

Mehmed oğlu Mıstık 338

Mehmed Paşa 340

Mehmed Subaşı 339

Mehmed Zeyd bin Ömer 339

Mekke-i Mükerreme 41, 73, 79, 84,
91, 255, 258, 336

Mekri 150, 283, 337

mektûb 60, 61, 62, 63, 64, 65, 74, 77,
79, 80, 81, 82, 84, 85, 88, 89, 91, 93,
94, 95, 96, 98, 100, 101, 102, 104,
107, 108, 112, 114, 120, 121, 122,
123, 124, 126, 128, 130, 132, 133,
136, 143, 145, 146, 149, 155, 158,
160, 163, 166, 168, 169, 173, 174,
175, 178, 180, 181, 184, 186, 187,
190, 195, 196, 197, 198, 200, 201,
211, 212, 214, 217, 222, 223, 225,
226, 228, 229, 232, 233, 238, 240

- Melikşah 187, 340
 Melik Teyyari 187, 340
 memerri 142
 Memi 163, 174, 188, 236, 289, 294, 300, 324, 340
 Memi Paşa 294, 324, 340
 Memun Beg 106, 339
 Menlik 180, 297, 337
 Menteş 182, 198, 340
 Menteşe 36, 146, 213, 281, 305, 312, 337
 Menteşoğlu 45, 62, 244, 338
 men-u def 62
 Mervan 137, 336
 mesalih 150
 Mesih 124, 273, 339
 meşayih-i mutalaa-i ulum 126
 meşrûh 59, 67, 72, 76, 84, 86, 107, 112, 141, 150, 183, 194, 202, 220, 303
 Mevlana Hacı İbrahim 339
 Mevlânâ Mustafa 339
 Mevlana Şeyh Efendi 339
 meyl 62
 mezbûr 58, 60, 61, 62, 63, 66, 68, 71, 73, 74, 77, 78, 81, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 96, 97, 98, 99, 102, 103, 108, 110, 111, 112, 113, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 124, 128, 130, 131, 132, 137, 141, 145, 147, 148, 149, 150, 152, 154, 155, 157, 160, 162, 169, 173, 176, 181, 182, 184, 185, 186, 191, 194, 196, 197, 199, 203, 208, 209, 211, 213, 214, 216, 228, 230, 232, 233, 235, 242
 mezkûr 58, 63, 74, 80, 88, 90, 91, 94, 98, 121, 136, 137, 140, 147, 164, 168, 178, 181, 184, 188, 194, 214, 230, 241, 291, 303
 Mısır 28, 36, 51, 52, 54, 55, 56, 65, 68, 69, 74, 76, 79, 81, 91, 95, 99, 112, 113, 125, 126, 135, 136, 137, 138, 141, 151, 173, 194, 219, 220, 221, 246, 247, 248, 251, 254, 255, 258, 260, 261, 268, 273, 277, 278, 279, 283, 284, 285, 302, 315, 336
 Mıstık 76, 91, 106, 251, 258, 335
 Mıstık Bıkar 91, 258, 339
 Midillu 60, 237, 238, 324, 325, 335
 Mihal Dimo 184, 341
 Millu Ali Beg 338
 min-bad 62, 65, 66, 67, 69, 74, 75, 76, 80, 85, 105, 111, 112, 115, 117, 121, 124, 125, 126, 129, 134, 136, 139, 143, 156, 164, 165, 168, 176, 188, 194, 197, 200, 208, 209, 219, 221, 224, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 235, 240
 mîrî 23, 29, 65, 66
 Mirman Zimmi 341
 Miyos 154, 341
 Mizistre 36, 170, 292, 336
 Molla Şemseddin 338
 Moloc 54, 120, 271, 337
 Mora 36, 159, 170, 184, 230, 287, 292, 298, 320, 336
 muaccelen 57, 69, 70, 92, 93, 94, 97, 102, 133, 142, 144, 145, 151, 161, 172, 175, 217, 236
 mûcebince 62, 64, 67, 69, 72, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 82, 84, 86, 87, 89, 92, 93, 94, 97, 100, 105, 107, 111, 112, 113, 115, 118, 123, 129, 134,

- 136, 138, 139, 141, 142, 144, 145,
147, 149, 154, 161, 162, 164, 168,
169, 178, 184, 185, 186, 192, 193,
195, 196, 211, 216, 217, 220, 221,
222, 236, 237
mufassal 21, 72, 84, 86, 93, 111, 112,
119, 141, 150, 166, 183, 216, 235,
313
muğâyir 66, 71, 80, 119, 121, 129, 135,
149, 153, 169, 171, 197, 211, 212,
224, 235
muhalefet 64, 66, 76, 85, 88, 97, 105,
118, 129, 134, 139, 150, 153, 154,
156, 167, 169, 172, 176, 179, 230,
232, 235, 246, 257, 277, 279, 283,
284, 286, 292, 301, 320, 321, 322
muhalif 59, 82, 90, 94, 113, 115, 117,
120, 123, 130, 131, 133, 137, 148,
149, 153, 154, 189, 192, 196, 283
muhkem 59, 66, 73, 76, 85, 88, 90, 95,
102, 115, 119, 124, 125, 145, 159,
161, 162, 163, 164, 167, 168, 171,
172, 178, 179, 182, 183, 185, 188,
189, 196, 201, 203, 207, 213, 226,
227, 228, 229, 232, 239, 241, 251,
258, 287, 288, 289, 291, 298, 300,
301, 303, 309, 319, 325
Muhyeddin 106, 187, 340
muin 127, 176
mukaddemâ 59, 65, 67, 71, 75, 82, 84,
86, 89, 95, 97, 99, 101, 105, 111,
112, 115, 119, 145, 162, 176, 178,
180, 190, 214, 215, 216, 222, 223,
224, 230, 232, 238, 240
mukayyed 60, 61, 62, 63, 67, 68, 69,
70, 72, 75, 76, 77, 81, 82, 87, 90,
91, 94, 95, 96, 97, 102, 104, 107,
112, 113, 115, 122, 125, 126, 127,
129, 131, 134, 140, 142, 145, 148,
153, 156, 160, 162, 165, 166, 170,
171, 172, 173, 177, 179, 181, 183,
184, 187, 188, 192, 195, 196, 198,
199, 201, 203, 205, 207, 210, 211,
213, 214, 218, 224, 225, 227, 229,
234, 238, 239, 241, 261, 286, 308,
309, 310
Murad 8, 16, 35, 41, 60, 135, 237, 238,
243, 278, 324, 325, 338, 339
Murad Beg 338
murisül-behçet 151
Musa 88, 114, 218, 269, 338
Mustafa 16, 23, 137, 244, 245, 246,
249, 250, 263, 268, 274, 275, 282,
294, 299, 305, 306, 316, 320, 329,
330, 338, 340
Mustafa Ağa 245, 250, 338
Mustafa bin Hamza 340
Mustafa Bölükbaşı 244, 338
Mutakzade Hacı Mustafa 340
mutasarrıf 73, 78, 91, 103, 108, 110,
125, 147, 153, 162, 174, 176, 194,
197, 203, 205, 220, 223, 226, 253,
258, 264, 266, 285, 289, 294, 308,
316, 318
mübâşir 76, 131, 132, 133, 147, 165,
217
müdavemet 126
Müfti Hacı Mehmed 339
müheyyâ 144, 158, 174, 201
mühimmât 61, 75, 84, 96, 97, 139,
141, 143, 151, 179
Mühimme Defterleri 8, 19, 23, 24,
25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 327,
329

Mürsel 101, 263, 335

mürur 82, 89, 90, 98, 102, 107, 114,
117, 119, 120, 121, 122, 126, 127,
131, 146, 147, 150, 155, 156, 157,
163, 173, 176, 182, 187, 192, 198,
199, 203, 204, 217, 223, 224, 226,
231, 234, 241

müsâhele 80, 133, 155, 209, 217

Müslihiddin 84, 239, 340

müstehak 60, 73, 94, 115, 134, 144,
163, 170, 196, 205, 207, 219, 234,
240

müstevli 57

müşârün-ileyh 57, 64, 68, 69, 70, 72,
73, 76, 83, 96, 97, 101, 105, 106,
123, 133, 134, 137, 145, 149, 156,
158, 161, 166, 167, 169, 172, 174,
175, 176, 181, 183, 185, 186, 191,
198, 200, 201, 205, 207, 208, 209,
210, 212, 218, 221, 223, 231, 237,
238

müteallik 58, 60, 69, 76, 84, 92, 93, 95,
96, 101, 104, 111, 112, 126, 141,
143, 144, 150, 186, 200, 201, 202,
220, 237

mütemekkin 75, 121, 164, 166

müvafık 116, 146

müvazaat 142

müyesser 59, 183, 219

Müyesser 128, 228, 274, 319, 339

müzat 140

müzâyaka 93, 95, 98, 99, 102, 120,
142, 151, 154, 208, 212

N

Nasır Beg 71, 338

Nasreddin 173, 340

Nasrullah 54, 114, 120, 271, 337

Nasuh Beg 202, 340

Nebek 101, 263, 337

nefy-i beled 116, 148, 188

Nevrekoş 67, 247, 297, 335

Niğde 107, 149, 335

Niğfalon 173, 336

Nişancı 14, 15, 17, 30, 162, 289, 330,
331

Niyaki 80, 99, 335

Niyaki veled Dimitri 341

niyaz 134

nizâ 88, 118, 130, 131, 149, 171, 224

nukud 119, 135, 139, 182, 184, 217

O

Of 102, 264, 337

Oğlan Melik 187, 340

ol-bâbda 76, 123, 133, 137, 146, 148,
150, 182, 186, 218, 225

onat-ı vecihle 61, 62, 95, 102, 119,
145, 168, 171, 173, 181, 188, 189,
211, 226, 232, 239, 241

Ö

Ömer 69, 70, 76, 89, 121, 136, 146,
173, 185, 187, 198, 203, 338

Ömer bin Durmuş 340

Özi 87, 257, 335

P

Paparoşni 121, 123, 336

Papo Yorgi 341

perakende 101, 102, 115, 124, 132,
147, 188, 202

Petriç 179, 297, 336

Petri Yorgi 184, 341

Pevayic 107, 335

Pınarhisar 86, 256, 335

- Pir Ali Fakihoğlu 340
 Piri Çelebi 340
 pirinç 79, 138, 151, 193, 253, 278, 284, 303
 Pir Mehmed 187, 340
 Pojeğa 216, 225, 337
 Polad Ahmed 162, 339
 Prizin 177, 336
- R**
 Radomir 179, 297, 336
 Radovişte 36, 179, 297, 337
 Rakka 44, 58, 104, 129, 184, 231, 236, 243, 264, 275, 299, 320, 323, 336
 Ramazan 119, 161, 168, 184, 199, 292, 298, 303, 339
 Ramazan oğlu Mehmed 340
 Raziye Kadınoğlu Mehmed Beg 340
 Razlık 179, 297, 337
 reâyâ 60, 72, 101, 102, 103, 105, 115, 127, 129, 132, 147, 148, 149, 155, 160, 164, 166, 167, 168, 177, 178, 180, 188, 191, 197, 205, 216, 228, 236
 ref 61, 62, 91, 97, 115, 118, 128, 129, 135, 140, 146, 148, 164, 168, 177, 197, 202, 214, 227, 228, 229, 235
 remide 60, 75, 129, 148, 160, 228, 235
 rencide 60, 62, 75, 103, 104, 105, 117, 121, 127, 129, 131, 132, 133, 148, 160, 189, 214, 225, 227, 228, 230, 233, 235, 251, 274, 276, 289, 312, 317, 318, 319, 320, 322, 323
 Reşid 37, 70, 138, 141, 248, 278, 336
 Revan 42, 73, 83, 87, 96, 144, 148, 190, 223, 250, 255, 257, 261, 280, 282, 301, 316, 335
 revğan zeytin 141
 Riş 232, 321, 337
 Rize 122, 336
 Rodoscuk 36, 165, 174, 217, 233, 234, 337
 Ruha 44, 58, 113, 129, 243, 264, 275, 336
 ruhsat 90, 108, 132, 133, 171, 191, 205, 209, 216, 277, 310
 Rumili 335
 Rum Kala 232, 337
 Ruscuk 261, 279, 337
 Ruus Kalemi 20
 rüsum-u sicil 140
- S**
 sâdır 61, 66, 74, 76, 83, 85, 88, 110, 118, 119, 126, 130, 139, 159, 160, 170, 175, 194, 206, 207, 238
 Safnah 67, 246, 335
 Sağırinoğlu Ali 339
 sai 32, 58, 61, 101, 102, 112, 119, 137, 157, 158, 187, 194, 200, 202, 208, 235, 237, 240
 Said 197, 218, 336
 Saidabad 67, 336
 Sakız 237, 324, 336
 sâkin 66, 73, 91, 99, 101, 109, 122, 123, 124, 152, 163, 165, 166, 172, 188, 190, 210, 215, 227, 233, 234, 235
 Samakov 179, 297, 337
 Samsun 97, 261, 335
 Sappan Deresi 193, 337
 Sar 147, 336
 sarây-ı âmirem 65, 80, 151, 222

- Sarıkavak 54, 114, 120, 268, 271, 337
- Sarı Mehmed 338
- Saruhan 337
- Sayda 111, 112, 267, 335
- sebil 102, 113, 114, 120, 122, 123, 125
- Sefer 47, 122, 272, 327, 339
- Seferihisar 191, 302, 337
- Selanik 36, 91, 161, 162, 163, 178, 258, 288, 289, 296, 336
- Selimiye 36, 163, 289, 336
- Seray 182, 336
- serdar 57, 102, 133, 143, 144, 149, 150, 166, 172, 174, 175, 177, 180, 181, 192, 200, 201, 205, 213, 231, 236, 263, 280, 281, 283, 291, 294, 297, 306, 312, 324
- Setkor Ayar 337
- sevb 151, 199, 305
- Seyfullah 162, 288, 340
- Seyyid Hasan ibn Ebi Nevi 338
- Seyyid İbrahim 339
- Seyyidli 240, 326, 337
- Seyyid Mehmed 48, 261, 339
- Seyyid Veli 149, 339
- Siğla 126, 274, 336
- sicil 19, 59, 76, 124, 130, 140, 155, 157, 159, 183, 184, 236, 273, 285, 298, 307, 312, 323, 325
- Sidrekapsi 163, 289, 336
- Sigetvar 208, 209, 216, 309, 310, 317, 337
- Siird 197, 337
- Silifke 75, 251, 335
- Silver 335
- Simon 143, 175, 200, 201, 280, 295, 305, 306, 336, 341
- Simon Han 200, 306, 341
- Sinan Çavuşoğlu 81, 254, 338
- Sinan Paşa 48, 142, 144, 149, 168, 169, 231, 270, 281, 283, 292, 320, 339
- Sipah Halife 45, 62, 244, 338
- Sirişnik 180, 337
- Siroz 67, 180, 247, 297, 335
- Sivas 36, 87, 145, 226, 257, 272, 281, 284, 317, 336
- siyanet 60, 90
- Sofya 36, 179, 297, 336
- Soma 60, 238, 243, 325, 335
- Sonisa 123, 272, 337
- sûhte 62
- Sultan Bayezid Han 150, 283, 340
- Sultan Süleyman Han 64, 76, 79, 252, 338
- sûret-i sicil 80, 116, 140, 155, 184, 203, 204, 213
- suyolu 65, 74
- Suyolu 119, 250, 336
- südde-i saâdetime 58, 60, 64, 65, 66, 68, 71, 73, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 82, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 94, 95, 96, 98, 99, 102, 104, 105, 107, 108, 112, 114, 116, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 130, 131, 136, 143, 145, 146, 149, 152, 153, 154, 155, 161, 162, 163, 164, 165, 168, 171, 172, 175, 177, 178, 180, 181, 183, 184, 185, 186, 187, 189, 190, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 211, 212, 213, 222, 223, 226, 227, 228, 230, 232, 233, 236, 238, 240, 242

Süleyman 12, 32, 37, 63, 64, 76, 79,
170, 190, 191, 204, 231, 235, 245,
252, 253, 292, 301, 302, 323, 338,
340

Süleyman Çavuş 191, 302, 340
sülüs 62, 72, 75, 86, 95, 96, 102, 107,
111, 115, 124, 125, 131, 135, 143,
147, 148, 151, 157, 161, 167, 178,
183, 185, 189, 195, 215, 225, 235,
238, 244

Süveyş 37, 70, 91, 248, 259, 335

Ş

Şaban 109, 150, 152, 213, 339

Şahkulu 130, 339

Şam 36, 84, 101, 111, 112, 224, 233,
256, 263, 267, 284, 317, 322, 335

Şam-ı Kazan 337

şarab himas 141

Şehirköy 180, 297, 336

Şehr-i Zol 36, 113, 143, 268, 280,
335

şekâvet 63, 76, 189

şeker 95, 99, 135, 138, 154, 172, 260,
261, 277, 278, 285, 302

Şemahi 73, 336

Şemkür 337

şenaat 60, 119, 127, 128, 171, 180,
183, 195, 198, 200, 205, 214

Şeyh Abdulvahhab 173, 340

Şeyh Ali Kadri 339

Şeyh Salih Ebul-Kaysiye 126, 339

şikâyet 7, 25, 83, 85, 133, 246, 276,
277, 282, 292, 295, 299, 307

şimşir 151, 283

Şiran 36, 168, 291, 337

Şirvan 36, 73, 190, 196, 197, 199, 250,
280, 301, 303, 304, 305, 335

Şişto Melik 187, 340

T

taarruz 67, 77, 78, 79, 101, 123, 137,
156, 176, 192, 195, 223, 229

tabi 61, 82, 102, 106, 108, 109, 111,
112, 119, 120, 121, 122, 123, 128,
163, 173, 181, 184, 190, 198, 199,
201, 202, 205, 213, 215, 217, 232,
239, 240

Taczade 282, 339

tahmil 64, 70, 77, 83, 97, 99, 108, 135,
138, 151, 154, 206, 218, 279, 308

tahrîr 67, 111, 115, 142

Tahvil Kalemi 19

takayyüd 60, 69, 76, 90, 95, 198

Tarsus 36, 37, 45, 62, 152, 153, 244,
284, 285, 336

Tatarbâzârı 180, 337

Tatbe 88, 335

tain 57, 64, 65, 74, 77, 80, 81, 83, 84,
85, 89, 90, 98, 99, 100, 102, 106,
107, 113, 117, 119, 123, 127, 128,
131, 132, 133, 135, 137, 139, 141,
142, 143, 144, 146, 147, 149, 150,
153, 154, 155, 157, 160, 161, 162,
165, 167, 169, 174, 179, 180, 181,
182, 188, 190, 191, 192, 193, 200,
201, 210, 217, 226, 232, 233, 238,
240, 241

tazallüm 62, 125, 202, 227, 240

tazammün 129

tazyik 77, 133, 233, 277

teaddi 58, 65, 72, 73, 79, 81, 82, 83, 85,
88, 90, 98, 102, 103, 105, 109, 115,
116, 117, 121, 122, 124, 125, 127,
128, 130, 132, 145, 150, 155, 160,
164, 167, 168, 176, 181, 183, 185,

- 189, 192, 196, 197, 198, 199, 204,
205, 213, 216, 217, 218, 227, 228,
230, 232, 233, 234, 239, 240
- teallül 62, 63, 118, 130, 131, 150, 196,
201, 225
- tebdil 67, 73
- Tebriz 36, 38, 42, 67, 71, 72, 73, 87, 95,
96, 144, 246, 249, 250, 257, 260,
280, 336
- tedârik 58, 61, 69, 70, 72, 77, 88, 98,
126, 132, 135, 141, 153, 154, 176,
186, 190, 201, 203, 212, 218
- teftiş 16, 60, 61, 66, 68, 74, 82, 85, 89,
90, 94, 98, 105, 107, 116, 117, 119,
121, 122, 123, 127, 128, 131, 146,
150, 155, 156, 157, 159, 160, 166,
167, 168, 173, 181, 182, 188, 190,
192, 195, 198, 199, 203, 204, 209,
210, 214, 217, 223, 224, 225, 226,
232, 234, 235, 239, 241, 247, 251,
260, 265, 269, 271, 272, 285, 287,
298, 302, 304, 308, 310, 313, 318,
323, 325, 326
- tehîr 64, 82, 83, 95, 96, 97, 99, 105,
110, 129, 133, 134, 139, 143, 152,
172, 175, 196, 205, 212, 217, 223,
237
- Teke 36, 180, 190, 297, 301, 336
- tekîd 61, 76, 79, 85, 102, 162, 164, 168,
172, 178, 189, 196, 213, 226, 241
- Tekviş 131, 337
- Temeşvar 40, 58, 243, 335
- tenbih 61, 251, 289, 291, 300, 301,
303, 309, 318, 319
- tereke 129, 175, 206, 308
- terk-i diyar 62, 181, 297
- Teşrifat Kalemî 20
- teymur hindi 141
- tezkere 77, 78, 99, 100, 113, 133, 141,
178, 253
- tezvir 86, 120, 127, 173, 198, 199,
203
- Tırğovişte 36, 179, 337
- Tiflis 87, 200, 257, 306, 336
- Tire 36, 48, 146, 186, 281, 299, 337
- Todori 80, 180, 184, 254, 341
- Tosya 147, 282, 337
- Trablusgarb 36, 114, 269, 294, 324,
337
- Trablusşam 36, 37, 100, 101, 111, 112,
196, 224, 225, 237, 262, 263, 267,
284, 303, 317, 324, 337
- Trabzon 272, 336
- Tuğcuzade Mehmed Çavuş 340
- tuğrây-ı şerîfim 241
- Tuht 147, 282, 336
- Tulba 98, 337
- Tuman 87, 335
- Tunca 187, 336
- Tunus 154, 211, 212, 285, 311, 336
- Turğud 158, 191, 287, 337
- Tuzla 213, 217, 312, 314, 335
- U**
- Udcuoğlu Kasım 44, 58, 338
- uğur-u hümayûn 58, 92, 93, 143,
199, 237
- ulema 73, 111, 125, 126, 199
- Uluhan 187, 340
- Ulukürek 337
- Umur 171, 293, 336
- Ustrova 180, 297, 336
- Ustrumca 78, 180, 253, 297, 336
- Uşak 233, 336

Ü

ümenâ 132, 133, 149, 158, 161
 Ürgüb 107, 266, 337
 Üsküdar 111, 118, 217, 267, 270,
 314, 337

V

vâkı 59, 60, 62, 64, 65, 67, 71, 72, 73,
 74, 76, 77, 80, 81, 83, 89, 90, 91, 96,
 98, 103, 104, 107, 111, 112, 114,
 117, 120, 121, 122, 124, 128, 131,
 133, 137, 143, 147, 149, 150, 153,
 154, 155, 157, 158, 159, 160, 161,
 162, 164, 166, 167, 168, 170, 171,
 178, 180, 182, 183, 184, 187, 189,
 190, 195, 199, 200, 204, 206, 208,
 209, 211, 214, 215, 219, 221, 228,
 234, 235, 238
 Van 71, 96, 249, 261, 335
 Vaylut 239, 325, 337
 vech-i meşrûh 59, 67, 70, 71, 73, 76,
 77, 78, 83, 95, 106, 110, 115, 119,
 120, 121, 122, 124, 126, 128, 131,
 140, 142, 148, 157, 173, 174, 178,
 193, 198, 204, 206, 218, 219, 220,
 221, 222, 226, 229, 236, 303, 304
 vech-ü münâsib 67, 93, 95, 134, 143,
 158, 174, 175, 201, 202, 231, 240
 Veleğrad 99, 335
 Veli Ağa 48, 57, 243, 338
 Veli Beg 71, 338
 Veli Fakih 202, 306, 340
 Velihan 187, 340
 Vezir Cafer Paşa 339
 Vezir Hızır Paşa 340
 Vezir-i Âzam 15, 16
 Vezir-i Azam Sinan Paşa 339
 Vezir Kapudan Halil Paşa 340

Vezir Mehmed Paşa 277, 338, 339
 Vezir Mehmet Paşa 338
 Vezir Nişancı 339
 Vidin 63, 335
 Vize 36, 164, 165, 223, 235, 290, 323,
 337
 Vodine 180, 189, 245, 297, 301, 336
 Vulçitrın 177, 336
 vusûl 32, 59, 60, 66, 67, 77, 80, 81, 82,
 84, 86, 91, 95, 96, 105, 106, 107,
 111, 112, 113, 115, 116, 117, 119,
 122, 125, 128, 133, 134, 135, 136,
 141, 148, 149, 151, 157, 158, 161,
 162, 164, 167, 169, 170, 171, 173,
 174, 176, 181, 183, 185, 186, 187,
 188, 189, 190, 195, 196, 198, 199,
 205, 207, 208, 210, 212, 213, 214,
 215, 216, 218, 225, 227, 230, 231,
 233, 237, 239, 240

Y

Yafa 151, 284, 337
 Yağob 117, 341
 Yahudi 117, 184, 270, 298
 Yahya 291, 340
 Yaladya 184, 298, 337
 Yanbolu 36, 124, 156, 272, 286, 337
 Yanık 217, 314, 337
 Yani Dimo 184, 298, 341
 Yanya 116, 269, 336
 Yar Ahmed 339
 Yazıcı Hasan Bali 340
 Yedi Ali 339
 Yedikule 222, 315, 337
 Yemen 36, 91, 151, 258, 283, 336
 Yenbu 37, 70, 336
 Yenice 78, 155, 178, 252, 286, 296,
 336

Yenice-i Karasu 155, 286, 336
 Yenice-i Vardar 337
 yeniçeri 15, 16, 61, 62, 66, 77, 79, 80,
 86, 91, 110, 117, 122, 123, 134,
 139, 145, 150, 156, 166, 175, 192,
 217, 223, 226, 233, 244, 245, 246,
 253, 254, 258, 270, 272, 283, 291,
 295, 314, 316, 321
 Yeniçeri Ağası Ahmed 340
 Yenişehir 53, 99, 116, 262, 269, 335
 Yerdoa 337
 Yervand 53, 77, 252, 341
 Yirvan Kethüda 180, 341
 Yoniç 341
 Yorgi 63, 80, 179, 184, 245, 341
 Yorgi Yorgi 184, 341
 Yurğani veled Dimitri 80, 341
 Yusuf 12, 14, 24, 116, 161, 173, 234,
 288, 322, 329, 330, 339

Z

zâhir 60, 61, 83, 85, 91, 93, 107, 125,
 127, 156, 159, 173, 176, 182, 188,
 198, 199, 206, 220, 225, 227, 232,
 234, 239, 241
 zayı 71, 73, 132, 133, 138, 185, 202
 zeamet 89, 106, 124, 153, 171, 174,
 205
 Zebani 202, 306, 340
 zehâyir 58, 136, 138, 165, 176, 177
 zekât 62, 244
 Zeynel 106, 197, 304, 339
 zîde karehu 193

Zihne 179, 297, 337
 zikr 60, 64, 65, 67, 70, 71, 74, 78, 80,
 81, 94, 97, 99, 100, 101, 103, 105,
 107, 108, 111, 115, 117, 119, 120,
 126, 129, 132, 135, 139, 147, 154,
 164, 165, 166, 168, 170, 173, 180,
 181, 186, 194, 199, 200, 205, 216,
 254, 261, 270, 274, 282, 292, 305,
 314
 zuhûr 60, 81, 84, 85, 86, 94, 106, 107,
 127, 132, 147, 159, 160, 166, 168,
 171, 181, 194, 195, 205, 214, 215,
 216
 Zulkadir 339
 Zulkâdiriyye 337
 zulm 58, 62, 63, 65, 71, 72, 73, 79, 81,
 82, 83, 85, 88, 90, 94, 98, 103, 105,
 106, 109, 114, 116, 117, 119, 120,
 121, 122, 124, 125, 127, 128, 129,
 130, 131, 132, 146, 148, 150, 152,
 157, 160, 162, 164, 167, 168, 178,
 180, 182, 183, 187, 189, 190, 192,
 196, 197, 202, 204, 205, 214, 215,
 217, 226, 227, 228, 231, 232, 233,
 234, 239, 240, 246, 256, 271, 272,
 274, 275, 276, 307, 308, 310, 314,
 318, 321, 322, 326
 züamâ 32, 85, 92, 93, 95, 96, 111, 128,
 131, 134, 139, 141, 143, 153, 157,
 158, 172, 174, 177, 195, 200, 201,
 205, 225, 226, 228
 Zünnuabad 181, 297, 336

Araştırmaya konu olan, 1594-1595 yıllarına ait 73 Numaralı Mühimme Defteri (1-120), devrinin siyasi, askerî, malî, sosyal, içtimai olayları hakkında önemli fikirler vermektedir. İncelenen defter, III. Murad döneminin (1574-1595) son yılı ile III. Mehmet döneminin (1595-1603) ilk yılını kapsayan kayıtları içermektedir. Bu dönemde devlet en geniş sınırlara ulaşılmasına rağmen eski gücünü giderek kaybetmişti. Avusturya ve İran ile girilen uzun ve yıpratıcı savaşlardan bir netice elde edilememesi, 1578-1590 yılları arasındaki savaşlardan sonra Anadolu'ya dönen tımarsız askerlerin eşkıyalık faaliyetleri, artan nüfus, devletin akçeleri devalüe edip aynı miktarda dağıtması, savaşlarda orduya tüfek piyadesi olarak alınan ve savaştan sonra başıboş kalan levendlerin memleketlerine döndükten sonra eşkıyalık yapmaya başlaması gibi nedenler devletin eski gücünü kaybetme nedenlerindendi.

Bu çalışmanın ağırlığını, defterin transkripsiyonu ve tahlili oluşturmaktadır. Çalışmanın giriş kısmında Divân-ı Hümayûn hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır. Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde Mühimme Defterlerinin ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmiştir. İkinci bölümde, 73 Numaralı Mühimme Defteri'nin özellikleri ve muhtevası hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde 73 Numaralı Mühimme Defteri'nin transkripsiyonu ve hüküm özetleri yapılmıştır.

E-ISBN 978-625-6254-29-9

9 786256 254299